Ketabton.com

مهاتما گاندي

ژوند فکر او مبارزه

لیکوال: پروفیسور عبدالخالق رشید

ketabton.com - The Digital Library

مـــهاتـــما ګـــانـــدي

ژوند، فکر او مبارزه

لیکوال:

پروفیسور عبدالخالق رشید

۱۳۹۴ل کال

ketabton.com - The Digital Library

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: مهاتما ګاندي- ژوند ، فکر او مبارزه

لیکـــوال: پروفیسور عبدالخالق رشید

خپروندی: د افغانستان ملي تحریك، فرهنګي څانګه

ویـبپـانه: www.melitahrik.com

ډیزاینګر: ضیاء ساپی

پښتی ډیزاین: فیاض حمید

چـاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چـاپـکـال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریك د خپرونو لړ: (۱۱۸)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

ketabton.com - The Digital Library

اهدا :

شاغلي کرزي ته!

چې که د باندنيو ښکېلاکي او کورنيو فسادي ځواکونو

نارواوې يې په څنګ کې نه وي،

ښه ګاندين ملګری دی.

رشيد

ketabton.com - The Digital Library

فهرست

سرلیک مخ

سریزه ----------۱

لومړی څپرکی

ګاندي : ژوند او مبارزه----------۷

دویم څپرکی

ګاندي او عدم تشدد----------۴۸

دریم څپرکی

ګاندي او سرحدي ګاندي----------۶۹

څلورم څپرکی

ګاندی دیوشمیراوسنیوهندیانو او نړیوالوپه نظر: ----------۹۰

پنځم څپرکی

دګاندي مرغلرې----------۲۱۰

ماخذونه : ----------۲۱۳

ketabton.com - The Digital Library

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) ښلا ښل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د يادكال د كب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په يادې غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه ښلاښل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملي كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زمور هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا كړې او دا فرهنګي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور ودانې ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

ketabton.com - The Digital Library

« که کوم شی تاسو تنګوي ، تا سوپه قهرکیدای شئ ،
خو ځان به نه ګناهګاروئ » (دمقدس کتاب زبور آیت)

سریزه:

فکرکوم نن سبا به په نړۍ کې داسې ملت او داسې ژبه نه وي چې هغوی به ددا سې یوه سترانسان اویوه نومیالی (مهاتما ګاندي) له نامه ، مفکورې او مبارزې څخه نه وي خبر ، په دې چې دغه لوی انسان په خپل عصرکې په دې وتوانیده چې دانساني تقوا او ویښ فکري تمایل په مرسته په هغه پلو کې ودریږي ، هلته چې دانساني ذلت ،غلامۍ او بدمرغۍ په وړاندې په خپله پراخ انسانیت دمقابلې یوه پراخه او ناپایه جبهه جوړه اورامنځ ته کړي وه. هلته چې دتورتم په وړاندې درنا ، دغلامۍ په وړاندې د آزادۍ اودخواري پرضد دپرمختګ پوښتنه په جدي توګه نه یوازې هندیانو بلکه ټول محکوم انسانیت دخپل برخلیک ټاکلو اوخوندې ساتنې یوازنې لاره وبلله . اودغو ټولو نومونو او اصلونو پرهمدغه تاوده مهال کې دمهاتما (لویی اروا) ګاندي له تلپاتې نامه سره ځان ونښلاوه.

ګاندي اوس په نړۍ کې یوازې دیوه خوار اوډنګرهندي مبارز نوم نه دی بلکه دغه نوم اوس دنړۍ دعدم تشدد دمبارزې دتاریخ یولوی اوژوندی څېرکې دی ، هغه څېرکی چې انسان اوس په دغه اتومي ناتارکي تربل هروخت هغه ته اړدی اودهغه په لوریې تربل هروخت زیاته ورمخه کړي ده ، ځکه نو دابایدووایو چې عدم تشدد دشلمې پیړۍ یوداسې مفکوروي بهیردی چې په ګرد بشریت پورې اړه لري او دیوه ګډبشري تلپاتې میراث په نامه سره یې یادولای شو. .

زه چې په دغوحالاتوکې دګاندي اودهغه داندوژوندپه اړه خبرې کولواویوځه لیکلو ته اړشوی یم ، دهغو یوخرګند لامل دادی چې نورنو زمورږ په شاوخواکې تشدد او زورزیاتی دومره زیات شوی چې دهرانسان تر زړه اوپښولاندې مځکه لړزوي او سړی داویلای شي چې که دغه اوسني حالات همداسې خپله لړۍ اوږده کړي ، نو لرې نه

ketabton.com - The Digital Library

ده چې دغه نړۍ به ډيره زر په يوه غميزه ونه واړې ، له لويديزه ترختيـــزه ، بشـــريت هره ګړۍ اوهره شيبه يوناڅرګند تورتم او ديوه بل مخروطي ناتار بربادۍ ته ســـترګې په لاره دی ،امريکايې وچه له شماله ترجنوبه په يـــوه غـــچ اخيســـتونکي بهيرانـــدې اوښتې او اوسنی سياسي تګلاره يې ددې لامل شوې چې نورنو ټولـــه نـــړې لـــه دغـــه پرمختللی هيوادڅخه دمخ اړولو په تکل کې شي . افريقا لاهم دلوړې اوخـــوارۍ لـــه منګولو نه ده وتلی ، لاهم پرمختللې نړې ته سترګې په لاره ده چې مرســـته ورســـره وکړي اودانسانی خواخوږۍ يوه انساني تګلاره بايدله دغې الماس توليـــدونکې وچـــې سره وڅارل شي . ايشياهم داسې درواخله ، دلته ددغې وچـــې پـــه زړه کـــې عـــراق ، فلسطين او افغانستان همداوس په اورکې سوځي ، عراقي ملت دهيڅ په خاطر لولپه شو، دپاکستان په دننه کې هم يوبم مخ په چاوديدو دی داچې کله اوڅنګه ؟ دې تـــه به يوڅه نورهم سترګې په لاره شو، هندوستان هم که دګاندي تګلاره ونه څاري لـــه يوه سخت ګوابښ سره مخامخ کيدونکی دی، لوړه او دوګړو زياتوالی ، اتومي ليوالتيا او پرهغې ويړکول ددغه ګوابښ لاملونه دي ، ايران هم دامريکايي غيرمستقيم ګوابښ په وړاندې دخپل تقديرټاکلو په لورخپلې شپې ورځې شميري .

داټولې خبرې دي چې په نړۍ کې يې دنشه يې مافيا او اتومي وړتيا پراختياتـــه لاره پرانيستې ده اوبشريت يې دې ته ناچارکړې چې بايد دځان دخوندي ساتنې لپاره لـــه هغو ټولو هلوڅلوڅخه کارواخلي هغه چې ددغه پراخ ناتاراودغې بدمرغې غميزې پـــه مخنيوي کې له بشريت سره مرسته کولای شي.

مورِ هم ناچاريو چې ديادوشويوناورينو دپای ته رسيدو لپـــاره بايـــد دبـــودا ،عيســـی ، ګاندی اوپاچاخان په لورسترګې وغړوواوددغه پراخ مکتب تګلارو او اصولو ته ورمخه کړو . بشريت اوس په دې پوهيدلې چې داوسني اتومي ناتارترچترلاندې دخونـــدي ساتلو يوه لاره همدا نه زورزياتی دی چې بايد دهغـــې پـــه مرســـته بشـــريت وروزو ، بشريت خبرکړو اودا حقيقت يې بايد په مخکې کيږدو چې که تشددته دهرچامخـــه کيږي اويانړيوال زورځواکي ځواکونه يې دځان لومړنی او وروستنی حق بولې هغوی بايد په دي هم پوه شي چې د دوی ددغه کار پايله له عامې بربادۍ پرته بل څه نه ده. بشريت ته دم ګړۍ يوازې همدغه دعدم تشددمعنويت ورپاتې دی چې په هغه کې

ketabton.com - The Digital Library

دهر قام ، دهر ملت او هرې انساني عقيدې انساني وړتيا او مرام خوندي دي او دازمور په عصرکې يوازنی رښتنی معنويت دی چې انسانيت ته تسل ورکوي او په ډاګه هغه دمولانا دفکری معنويت دکانې کرښه خبره يې پرسترګو دالهي ډالۍ په توګه راکاړي چې :

از ديو ودد ملولم انسانم آرزوست .

معنويت په رښتيا او رښتيانی سره دژ وند دستړي کاروان لارښونه کوي او په بـري سره يې دسرمنزل پولې ته رسوي ، ديوه هندي ليکوال خبره ده چې : « درښـتيا او رښتيانې مخ په سرو زرو پوښل شوی ، ځوک چې غواړي دغه حقيقت ته په رښـتيا ينې سره ځان ورنژدې کړی ، نوکله چې له هغوسره تماس نيسي هغه خپله په سـرو زرو اوړي...»

(Prof. S.P. Kanal , *Quest for trust* , New Delhi , 1976 P 738)

دپورتنۍ نامي خبرې دليکوال په نظرله دغې خبرې سره داټکی هم مل دی چې پـه سرو باندې اوښتل په خپل وار دومره ساده خبره هم نه ده لکه چې دلته يې سړی په ساده توګه لولي ، مانا داچې دغې رښـتيانې تـه رسـيدل پـه خپلـه دسـړي پـه کړواواعمالوپورې تړلې اصل دی چې عملي کيدل يې يوه تياري اوپوره قربـانۍ تـه اړتيالري ، قرباني په دغه ترڅ کې يوازنی شرط دی ، داسې چې بايـد پـه هراړخيـزه اوځوبعدي توګه په پام کې ونيول شي .په دغه برخه کې زياتره پوهان په دې بـاوردي او دګاندي په اړه هم داخبره کوي چې دګاندي لويه ځانګړنه داوه چې هغه بـې ادعـا سړی و ،چې په خپل ټول ژوند کې يې دادعا لپاره يوځل هم غږ پورته نه کړ، پـه دې چې ده نه غوښتل ځان له عامې هندي ټولنې لوړوبولې ،ددې لپاره چې هغه دخپلـې ټولنې په رښتياوو باندې ځان پوه کړی وي ، تل يې هڅه کوله چـې لـه خلکـو سـره دهغوی په شان وي ، دهغو په شان ژوند وکړي ،له هغو سره په هغه شان لکه څنګـه چې دوی دي په اړيکوکې وي اوپه هماغه شان لکه دی بايد خپلو همنوعانوته ځـان وښيی .

دګاندي په نظر يوازې هغوی چې عمل اونظريې سـره يوشـي وي کـولای شـي پـه رښتيانه باندې پوه اوبرلاسی شي .

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي به تل له موږ سره تلپاتې وي ، په دې چې ده دانسان لپاره دهغه دانسانیت دپایښت په خاطر په خپل زمان اوخپل چاپیریال کې ژورعاطفي فکروکړ، همداده چې دده په اړه ویل شوي دي :

« هغه زموږ مورالي ایدیالونه اوارزښتونه له یوې خوا رانوي کړل اوله بلې خوایې راتازه کړل ،ایی . ایم . فوسترپه دې باوردی اووایي چې هغه باید زموږ دعصر ترټولو لوړاواوچت انسان وبولو...

همداسې جي . اچ . هولمس بیا ګاندي دهند دسترویاړ بودا او دستراستازي عیسی په شان لوړبولي ...

ددغو ټولوخبرو موخه داده چې ګاندي خپل تیرمهال له خپل اوس مهال سره په داسې یوه پیاوړی دیالکتیک کې طرحه کړ چې دهغه بنسټ یې پر معنویت باندې کیښود ، هغه په معنویت باوري انسان و اوپرهغه یې دخپلې پیاوړې عقیدې په توګه په ژوند کې کلک ټینګاروکړ، ان چې معنویت یې دشخصیت اوکرکتر دپیاوړتیا رمز وباله دزغم وړتیایی پرې ورزیاته کړه اودزغم درس یې ترهرځه دمخه په خپل ځان باندې په خپل ژوند کې عملي هم کړ .

مـا ډیرکالـه پـه هندوسـتان کـې تیرکـړل دګانـدي پـه اړه مـې ولیکـل او پـه ډیروکنفرانسونوکې مې برخه واخیسته او اوس مې دادي یوځه ګډې وډې دکتاب په بڼه هم پرې ولیکلې ، په ډیروعلمي ناستو کی ډیرو پوه اوشعوري هندوانو له ماځخـه داپوښتنې وکړې : نورې خبرې نه وې چې پرګاندي اودهغه په مفکوره باندې دې پـه داسې وخت کې چې نورنوډیرې هندوانو هم خپل باورپرې له لاسه ورکـړی ورمخـه کړه ؟

دهمدغې پوښتنې په تړاو غواړم خپل لوستونکي ته داخبره وکړم چې ما په رښتیاهم دغې لیکنې ته په داسې ناچاره شیبه کې ورمخه کړه لکه چې ګاندي جي پـه خپـل وخت کې له ناچاری عدم تشدد دخپلې سـتونزې دحـل یـوازنی رمـز او راز وبالـه اوپرهغه یې ورمخه کړه . ګاندي به ویل چې انګریزان داسې څوک اوداسې ځواک نـه دی چې هغه به دتورې په زورله ملکه وباسو، دده په نظر دایو ناشونی کار و، ځکه یې په پای کې داخبره غوره وبلله چې له شعوري دښمن سره باید په شعوري توګه مبارزه

ketabton.com - The Digital Library

وشي ، په دې مانا چې هرځوک که ټوپک ته لاس کړي نوبیاهم مرګ دهغه لمنه نیسي ، دهغه ملت تباه کیږي اودښمن یې نورهم دځان لپاره پرهیواد باندې دواکمن کیدو لاملونه موندلای او ترلاسه کولای شي . ګاندي په دې پوهیده چې انګریز مقدوني سکندر او چنګیز نه دی او نه هم داسې ځواک دی چې په پټوسترګویې پرهندوستان باندې خپله اچولې ده. انګریز یوشعوري ځواک دی ، شعوري عمل کوي ځکه نو دهغه په وړاندې مبارزه هم باید شعوري وي نه جذباتي ...

زمالپاره هم دغه ټکی زمور دعصراو زمور دستونزې دحل په برخه کې دپاملرنې وړ شو . هغه چې باید ددغه عصر دلیونیو اویرغلګروځواکونوپاملرنه هغه ته راواړول شي ، دوی او مور دواړه باید ځان په دې باوري کړو چې :هغه څه چې سوله کولای اورامنځ ته کولای شي هغه جګړه نه کولای شي او نه رامنځ ته کولای او هغه څه چې نه زورزیاتی یې کولای شي هغه زورزیاتی اوتشدد نه شي کولای ، عدم تشدد یوه انساني تجربه ده چې سړی پرې دزړه له کومې باورکولای شي ، ځکه نو زمور لپاره هم په دغه ترڅ کې ترټولو ښه او دپاملرنه وړخبره داده چی باید پردغې کانې کرښې باندې دځان اوخلکو باور داسې پیاوړی کړو لکه چې ګاندي اودهغه ملګرو په خپل عصرکې دانسانی غمیزې دحل په خاطردغه بشپړه او رغنده تګلاره دستونزو دپای ته رسیدو په خاطر په عملي توګه رامنځ ته کړه اوعملا پرې مخ په وړاندې ولاړل .

په دغه رساله کې تاسې ګاندي پیژنې اودهغه تګلاره ، تاسې عدم تشدد اودهغه ښیګړې اودننې نړۍ په ستونزمن چا پیریال کې ددغې معنوي پدیدې اړتیا درک کوی ، تاسې په دې پوهیږی چې په دغه نړۍ کې هټلر، استالین ، چرچل ، روزولت ، موسولینې اوترهغو راوروسته تارچر، ریګن ، بوش او په سلګونو داسې نور زورياتي چې په جسمی اوظاهري لحاظ دهرڅه خاوندان وو له یوه خوارځواکي سابه خوړونکي هندي مشرسره په یوه وخت اویالړ وړاندې وروسته عصرکې راوپرکیدل ، خو کوم څه چې هغوی وکړل او څه چې ده ترسره کړل ، هغه ګرده په همدغه عصرکې وو ، چا نازیزم وپاله ، چا دکمونیزم په نامه او چاهم دشونیزم او راوروستو مختورو خو د دموکراسۍ په نامه هم خپل اوهم دنورو سرونه مات کړل ،خو هغوی چې له نوموړو ایدیو سره په یوه وخت کې له دوی سره ولاړ نه شول اود دوی برعکس یې خپله

ketabton.com - The Digital Library

سوله ییزه تګلاره رامنځ ته او پرمخ بوتله ، هغوی نن دانسانیت پرآسمان باندې دهغو ستورو ځای غوره کړ چې دځمکې دکرې پرمخ په هره خوا اوهرځای کې هرچا اوهرې خوا ته روښانه ځلیږي او دهرچا مینه پرې راځي . ګاندي اوهغه مفکوره لـه همـدغو ستوروځخه یوداسې ستوري دې چې په خپـل عصـرکې یـې لـه خپلـو یارانوسـره دژوندسوله ییزه بیړی د استعمار پرظالم زړه وروخیژوله او ځان یـې ترهغـه ځایـه پورې په بري سره ورساوه ،چې هلته یې دهرچاله خولې داواوریدل چې :

هغه زړه به له توپانه په امان وي چې کښتی غوندې دخلکو باربردارشي

ګاندي اودهغه شعوري تګلاره نن په ټوله نړۍ کې دهغوی لپاره چې دسړي وژونکـي اتم بم دغرور پر وزرونو نه دي ناست یوهوسا اوخوندي دمه ځای دی ، باید چې ددغه دمه ځای (ساتیاګری) تر چترلاندې دآزادۍ او تلپاتې هوسایۍ په لور دهغـوی پـه وړاندې چې په جګړه نازیږي ،انسان وژني ، دنورو پرهیوادو وربلوسي ،تمدن له منځه وړي اوانساني شتمنی لوټی له ګاندي اودهغه له نومیالي دوست پاچاخان سره یوځای یوځل بیا دآزادۍ پرکاروان پسې روان شو. ځکه چې دا دبشریت او بیا زمـوږ لپـاره داوسني امریکایی یرغل چې لمنه یې نوره هم دختیز پرلور راخوریدونکې ده دنجات اوژغورنې یوازنې لارده . او ګاندي دغه هدف ته درسیدو په خاطر موږ ته په (ځوان هند - ۱۹۲۹ کال دجنوري ۵) کې مشوره راکوي چې :

« موږ باید دغلطیو ، درغلیو او نورو نیمګړتیاوو پرمخ یوازې دخوږو (خیټې) له املـه پرده وانه چوو ، په دې هم باید پوه وو چې که زموږ ورور هم زموږ معنویت اودهغه ودې ته په زیان رسولو باندې لاس پورې کوي باید چې ځان پرې ناګار او ناخبره ونه نیسو»

پای

ketabton.com - The Digital Library

لومړی څپرکی

ګاندي: ژوند او مبارزه

مهنداس کرم چند ګاندهي دهنداوختیز دشلمې پیړۍ له نومیالیو لارښوونکو ، آزادی غوښتونکواوسمونوالوڅخه و ، دده په اړه نن سبا دنړۍ په هره برخه کې لیکنې کیږي ، درناوی یی کیږي اوله افکارویی ځانونه خبروي ، ځکه نو زه دلته دده دانـــدو ژوند په بیلابیلو برخوباندې تته رښا اچوم داسې چې دهغې په ترڅ کې به دده د ژوند

ketabton.com - The Digital Library

جزیات په وار وار سره ځان ګرانو لوستونکو ته ددغه اثر دبیلابیلو څپرکو په ترڅ کې ددې له نړۍ لید او فلسفې سره یوځای راخرګند کړي .

ګاندي جي ته یې ټولنې دپلار په سترګه وکتل اود(بپو)په نامه یې یادکړ ،داځکه چې ده په خپل وخت کې دشلمې پیړۍ دنړیوال زورورځواک په وړاندې دمبارزې یوه ځانګړې لاره چې هغه دنه زور زیاتي یاعدم تشدد لاره وه غوره کړه اودایې دخپل قوم اوخلکو داوږدومبارزو ترټولو غوره ، بریمنه اوژغورندویه پایله اومبارزه وبللـه ، دی که په خپل هیواد کې و اوکه په جنوبې افریقاکې ، په دواړو هیوادو کې یې دتیري اوتجاوز په وړاندې خپلو هلوځلو ته کله بشپړ او کله هم نیمګړی دوام ورکړ،همداوه چې نړۍ ډیرزر ددده دمبارزې په حقانیت باوراوایمان پیداکړ اوملت یې دی دانګریزې ښکیلاک په وړاندې دیوه سرسپارلي او پیاوړي لارښود په توګه دآزادۍ په خاطر په خورا ایمانداري اورښتیاینې سره بدرګه کړ.

ده دنه زورزیاتې مبارزه دانګریزي ښکیلاک په وړاندې پیل اوپرمخ بوتلـه ، اوخپلـه دغه تلپاتې تګلاره یې ددغه ښکیلاک په وړاندې په خپله ګجراتي ژبه د (ستیاګرۍ) په نامه یاده کړه ،ګاندي دغه ویی له خپلې مورنۍ ژبې ګجراتي ژبې څخه راغوره کړ چې (سات) یې د(رښتیا اومینې) او(اګره) یې د(صبر، زغم ، نرمښت، هوډ) په ماناده . ساتیاګره په عمومي لحاظ هغه غورځنګ شو چې په هغه کې دګاندي تګلاره هغه چې په رښتیاینه ، نه زورزیاتي ، نه جنګیدوبانـدې ولاړه وه اودهرډول تـوپیر(مذهبي ، ژبنۍ ، ملي ، رنګ اونورو) ضد د انساني حقونوترلاسه کولو لپاره پـه ګوتـه شوې وه راپیل شوه ، یاپه بله وینا دغه تګلاره دخپل ماهیت له مخې هغه تګلاره هم ده چې دګاندي فلسفه ورته ویلای شو،په دې چې ګاندي خپله ددغې تګلارې په اړه داخبره کوي چې ده داشان مبارزه په جنوبې افریقې کې پر هغـه مهـال چـې هلتـه داپارتاید واکمنې وه دهندیانود حقوقو ترلاسه کولو په خاطرپه عملي توګه راپیل کړه . ددده په اند دایوازنۍ لاره وه چې دهغې په مرسته ګاندي او نورو هندیانو کولای شول دمقاومت فلسفه دزورزیاتې په وړاندې له یوې خوا راوهڅوي او له بلې خوایې پیاوړې کړي .

ketabton.com - The Digital Library

په ساتیاګره کې ولسې سرغړونه اودولسونو پوره یوالی اودزورزیاتې په وړاندې مقاومت ددغې تګلارې زړی جوړوي. ددغې فلسفې یواصل داهم دی چې که ټول ولس په آرامه توګه دخپلو حقوقو لپاره لاس یوکړي اوسره یوموټی شي ، په دې کې شک نشته چې زورزیاتی ځواک به ددغه یوالې اوپیوستون په ترڅ کې دې ته غاړه ږدي چې ددوی خبره اوددوی حق به مني اوله ناچاری به هغه لړی پای ته رسوي هغه چې په تشددسره ددوی اونوروانساني حقوق پایمالوي او ښکیلاکي زورزیاتی زیږوي. سره له دې چې په هند اونړی کې یومهال یوزیات شمیر نطروالو(په تیره مارکسستانو او انقلابی هندیانو) دغه تګلاره ډیره زیاته ګټوره اوبریالی ونه شمیرله ، خو زمانې زمور ترعصره داد ه راورسوله اودایې راوښوده چې دغه تګلاره ددواسې یوه ملت لپاره چې تش لاس و ، او په سووکلونه انګریزانو په مادي اومعنوي لحاظ ځپلی و ، دمبارزې تر ټولو غوره او بریمنه تګلاره شوه . ددغې تګلارې کره کوونکو به په دغه اړه داخبره کوله او ویل به یې چې که ملت سره یوموټی شي ،کولای شي دخپل برخلیک تاکلو لپاره توري ته هم لاس واچوي . لکه چې اوس په خپله په هند کې هم یوشمیر ټولنې په همدغه نظردي .

خوګاندې بیا په دې باوري نه و، هغه به ویل چې ساتیاګره یوه داسې تګلاره ده چې هغه پوره قربانی ته اړتیا لري، ساتیاګره له زغم اوتحمل سره ملګرې مبارزه ده اوتر ټولو لویه ځانګړتیایې داهم ده چې په دغه سوله ییزه مبارزه کې له وینو تویيدوځخه ډډه کیږي ، اومخه یې په شعوري توګه ددغې تګلارې داصولو له مخې نیول کیږي .

ګاندي جي په دې باور وچې په زورزیاتې سره رامنځ ته شوې خوښې او هوسایی دځوورځوخوشالي اوهوسایي وي ، خوکه نه زورزیاتې له ژوند سره پتلیزپه پام کې ونیول شي اوپه دغه ترڅ کې پرمخ بوتلل شي ،زغم یې زیات دی ، سره له دې چې خواری اوزیارته اړتیالري خو میوه اوپایله یې خوږه اوتلپاتې ده.

ketabton.com - The Digital Library

دګاندي دغه ميراث په نړيواله کچه دنه زور زياتي دپلويانو له خوا منل شوی او ستايل شوې دی ځکه چې دهمدغې تګلارې اوفلسفې برکت و چې دی دهغې په مرسته دخپلې ټولنی دپلارګلوی پراوته راپورته شو اوپه خپل همدغه نه زورزياتي دريځ سره دهرچا له خوا په ټوله نړی کي ومنل شو، ځکه دامريکاخارجه سکرتر سي . مارشال (۱۹۴۸) ګاندي په خپل دغه سترانسانې ويار باندې **دانسانې ټولنې اوتفکرلوی اوبريالی ويانډ وباله .**

******

ketabton.com - The Digital Library

پيژندنه:

مهنداس کرم چند ګاندي د ۱۸۶۹ کال داکتوبر په (۲) دپور بندر په ښارګوټي کې وزيږيد، پوربندر دلويديز هند دګجرات ايالت اړوند ښاردی چې عربي سمندرګي ته ورځيرمه پروت دی ، دپلار نوم يې کرم چند اودمورنوم يې پوتلوبايي (دکرم چند څلورمه ميرمن ، چې نورې يې مړې شوې وې، هندومذهب کله هم له يوې ميرمنې دزياتو سپارښتنه نه کوي.) مهنداس يا موهن دخپل پلار په ماشومانوکې ترټولو کوچنی و، په ۱۸۷۶ کال کې يې پلار چې دولتي مامورو له پوربندره راجکوټ ته بدل شو، مهنداس (موهن) هم له ده سره همدغه ښار ته ولاړ، په عمومی لحاظ پر هغه مهال دغه سيمه داسې وه چې دلته دانګريزانو برلاسی لکه دنورو سيمو په شان ډيرځرګند اودپاملرنې وړ نه و.

انګريزي ښکيلاک پرهمدغه مهال دخپل ماهيت له مخې يوازې يوه اوساده ښکيلاکي بڼه نه درلوده ، د دوی ترسيوړې لاندې عيسوي مبلغينو هم خپل بازار ښه

ketabton.com - The Digital Library

تود کړی و، په هره توګه چې کیدونې وه ، دوی په هنـدې ټولنـه کـې دخپـل دیـن دخورولو کارپه خورا پیاوړتیااوزړورتیا سره ترسـره کـاوه. پـه زیـاتو برخـوکې یـې دمذهب، اوژبې لپاره له خپلو ټولو مادې شونتیاوواوامکاناتو څخه په سخاوت سره کار اخیست ، هندې ټولنه چې پر دغه مهال یوه وروسته پـاتې ټولنـه وه ، زیـاتو خلکـو اوزیاتو قشرونویې هڅه کوله چې له یوې لارې نه یوې لارې باید له دغه نوې برلاسـي اوښکیلاکې نظام او کلتور سره له یوې خوا ځان وتړې اوله بلې خوا دهغـه مـنځ تـه ځان ورننباسي ، دګاندې پلار هم چې په راجکوټ کې خورا نـامتو اودلـویې څـوکې خاوند و داهیله درلوده چې زامن یې باید خپل ژوند په انګریزې سبک او ستایل سره جوړکړي ، انګریزي ښوونه او روزنه باید ولري او انګریزي ژبه یې باید دخپلې روښانه راتلونکې په خاطر زده وي .

دهندوستان ټولنه له پاټکو اوطبقوڅخه جوړه ټولنه ده ، هره طبقه آن تراوسه پـورې په دغه هیواد کـې خپـل ځـای اووړتیـالري ، بـرهمن پـه سـرکې دي ، کشـتریه اوسوداګرورپسې دي اووروستۍ پاټکې ېې دټولنې وروسـتۍ ډلـه شـودر دي چـې دهرڅه بوج ددوی په غاړه دی ، دګاندې کورنۍ په لوړه طبقه کې راتله، چې د (وایسیا) په نامه یادیږي. دوی زیاتره ددولتې کارونو اوسوداګري کړوړ مسوول وو.

مهنداس په خپل کورني چاپیریال کې دپلار په اندول دخپلـې مـور تراغیـز لانـدې رالوی شو،هغه خورا مذهبي میرمن وه ، همداوه چې موهن هم پـه دغـه برخـه کـې دموردټینګار له مخې له خپل هندو مذهب اومعنویت سره له ځانګړې احتیاط څخـه کاراخیست یاپه بله مانا دهغې دارادت له مخې یې له خپلې عقیدې سره مینه درلوده اوپه سمه توګه یې په دغه ډګرکې دخپلې مور په پله اومرسته ګام ایښوددا ځکه چې دهغې په باره کې داخبره شوې وه چې :

(دا به ترخپل عبادت مخکې دخپلې ډوډوی په فکرکې هم نه وه .)

ګاندې په خپلو یادښتونو کې هم دخپلې مور دغه دریځ خورا زیات یادکړی ، پـه دې چې هغه په خپله عقیده باندې خورا کلکه وه، دده په وینا دده مور بـه د (چتومـاس) اوږده روژه چې څلورمیاشتې وه نیوله . همداځانګړتیاوه چې دده زیـات تمایـل هـم

ketabton.com - The Digital Library

ترخپل پلار دخپلې مورپر خوا شوی و.اوموریې (پوتلوبایې) دده لپاره پرمعنویت باندې د باور یوه په زړه پورې اومنلې بیلګه شوې وه.

په هرډول ،ګاندي چې په کوم ښوونځي کې زده کړه کوله، هغه په انګریزې سستم جوړشوی ښوونځی و، ترکومه ځایه چې اسناد ښي اویادی په خپله په خپلوآثاروکې اشاره ورته کوې ،ګاندې خورا چوپه خوله زده کوونکی و، ده په خپلو یادښتونو کې دغه ټکی بیان کړې چې ګواکی دومره غلی زده کوونکی وچې له خپلو همزولو اوهم ټولګیوالو سره یې هم خبرې نه کولې ، کله به چې له درسه خلاص شو ، نوبیا به یوازی خپل کورته راروان و، دی یوځای لیکی چې کله به یې ښوونځی رخصت شو، له خپلوکتابوسره به اخته و اوله هغو به یې سرنه پورته کیده اوتل به دهغو په لوستلو بوخت و، په دوولس کلنۍ یې لومړنی دوره زده کړې پای ته ورسولې اومنځنی دوره یې په راجکوټ کې پیل کړه، همداسې یې خپلې زده کړې په الفرید ښوونځی کې وکړی ، د منځنیوزده کړو پرمهال پر دې وتوانیده چې لږ بایدله شرمناکی څخه راووزې اوله نوروهمزولو سره باید ناسته پاسته پیداکړي. شیخ مهتاب دده دماشومتوب له خوږو ملګرو څخه و، چې له هغه سره ېې خورا زیاته ناسته پاسته درلوده، همده ورته ویلې وو ، چې دمسلمانو اوانګریزانو پیاوړتیا په دې کې ده چې دوی غوښې خوړونکي دي ، اوهندوان چې دومره کمزوري دي ، دهغو لامل همدغه سابه ساک خوړل دي. داخبره پر ده باندې تریوه حده منطقې لګیدلې وه، ځکه به یې کله کله په زړه کې ورتیریده چې دی هم بایدپه دغه کار باندې لاس پورې کړې ، خودموراوپلار ویره یې ددې لامل شوې وه چې باید له دغه کاره لاس په سر پاتې شي . مانا داچی ده کله هم ځان ته په غوښو خوړلوسره پیاوړتیا ورنه کړه .

په ۱۸۸۳ کال کې یې په خاصوهندې مراسمو له کستوربانومې ښایسته نجلی سره چې دواړه دیارلس کلن وو واده وکړ. وایې چې دواده تر وخته هم له کستوربا سره

ketabton.com - The Digital Library

دواده کولوپه خبره نه پوهیده ،خوکله یې چې کورته درزي ورغی اودواده لپاره یې ددوی کچه اخیسته پوه شو چې ګواکې رښتیاهم دده واده دی او اوس به ضرور څه چل کیږي .

ددوی واده وشو، لکه چې دختیزو اوهندي ټولنو دود دی ،د دوی ژوندلکه دښاري اولویدیزو هیوادو دکورنیواوځوانانو په شان نه و، چې له واده وروسته دې زیاتو خرڅو اوپیسوته اړتیا ولري ، په دې چې دوی له واده وروسته له خپل پلاراوکورنۍ سره یوځای اوسیدل اوهرڅه یې دهغوې پر غاړه وو. ده خپله میرمن (بیه) بلله چې وروسته یې په خپلو لیکنوکې هم په همدغه نامه سره یاده کړې اولیکلې ده. ان داچې په خپلو یادښتوکې داخبره هم ددې په باره کې ولیکله :

ketabton.com - The Digital Library

(ده دنه همکارئ دمقاومت دنظریې اساسات لـه دې څخـه زده کـړل) . کسـتوربا دګاندي په ژوند باندې نیغه اغیزه درلوده اوله ده سره یې یوځای دګډ ژونددرندوپیتو ته اوړه ورکړه ، ګاندي دهغې په اړه داهم وویل : (چې دازمانمایې برخه ده) .

په ۱۹۸۵ کال کې دګاندي پلار مړشو، له دې پیښې سـره سـم پرهمدغـه مهـال د کستوربا زوی پیداشو، چې لنډه موده ژوندی و.

ګاندي چې کله ښوونځی پای ته ورساوه، یوشمیرملګرو اودوستانو مشوره ورکړه چې باید دلوړوزده کړو په تیره دحقوقو د زده کړې لپاره لندن ته ولاړشي ،دوی فکرکـاوه چې داکار به ددې سبب شی څوموهن دخپل پلار په قدموبانـدې ګـام کیـږدي. دده

ketabton.com - The Digital Library

لپاره پر دغه مهال داچانس و چې باید انګلستان ته ولاړ شي اوهلته خپلې زده کړې و کړي ، ځکه يې دغه کار ته ملا وتړله که څه هم مور يې له دغه هوډ سره رضـايت نـه درلود، ځکه هغې داخبره ورته کوله چې : ((چې انګلستان ته مه ځه ،هغه له فساده ډک هیواد دی ، چیرې چې خلکوهلته ایمان اواخلاق له لاسه ورکړی دي)).

دې داهم ورته ویلي وو چې ګاندي باید هلته ځان لـه غوښـې خوړلواوشرابوځښـلو وساتي. هو، موريې داخبره ورته کړي وه ،هغې داهم اوریدلي يې وو چې ځوک هلتـه ولاړ شي دا‌ډیره نادره ده چې دهغوی په خوی دې نه شي ، ځکه يې دده له تګ سـره خپل رضایت نه و ښودلی .

مهنداس ګاندې په ۱۸۸۸ کال له هنده دانګلستان په لور په داسې حال کې چې خپل دویم بچې (چې په همدغه کال زیږدلي و اوهرې لال نومیده) اوکستوربايې پـه هنـد کې پریښودل روان شو، له دې امله چې میرمن اوزوی يـې تـرې پـاتې شـول خـورا خواشینی و.

انګلستان ته لاړ، اوهلته يې په زده کړو پیل وکړ، سره لـه دې چـې ده پـه هنـدکې انګریزي ژبه لوستې وه ،خو په پیل کې له سختو ستونزو سره مخامخ شواوهلته يـې زیـاتې سـتونزې درلـودې ، همـداوه چـې ددرسـونو پـه څنـګ کـې يـې دیوشمیرنامتوورځپانو لکه ډیلي تلګراف اوپال مال ګزیت اونور و په لوستلو باندې هم لاس پورې کړ.

دانګلستان چاپیریال دده لپاره په هراړخیزه توګه نوی اوله ستونزو ډک چاپیریـال و، دده خپله یادونه ده چې کله هلته ورسید،په خپله ډوډوی خوراک حیـران و څـویې چې یوداسې هوټل ومونډ چې هلته له سبوپرته دغوښوپته نه وه ، وربلد شو، اوخپلـه مړۍ به يې هلته خوړه . ورو ورو يې خپله هندیوالـه بیرتـه لـه سـره راونیـوه اولـه یوشمیرهندوانواودلندن دسبوخوړونکو له ټولنې سره يې ناسـته پاسـته پیداشـوه. ګاندي له دغو ستونزو سره سره خپلوزده کړو ته ملاوتړلـه اوپـه پرلـه پسـې توګـه دیوشمیرنامتولیکوالو لکه انګریزې شاعر (پرسي بایسشي شیلي) امریکـایې شـاعر (هنري دیوید توریو اوروسي لیکوال تولستوی له آثارو اودهغو له اغیزوسره مخـامخ شو. دغو لیکوالو پر ګاندې باندې زیاته اغیزه وکړه او ان چې دې يې دې تـه وهڅـاوه

ketabton.com - The Digital Library

چې دمعنویت اومذهب په لور ورمخه کړي اوپه دغه ترڅ کې دې نوي ګامونـه اوچـت کړي ، جالبه خو داوه چې کله دی لندن ته ورسید ، هلته دی له داسې خلکو اوکسانو سره مخامخ شو، چې هغو دهنـدي مـذهبې لارښـونو اوآثـارو پـه اړه ژورمعلومـات اوخیړنې درلودې ،داسې او دومره چې دده لپاره دحیرانۍ وړوې ، په کومو مسایلو بـه چې هغوی دهندي مذهب په باره کې خبرې اوخیړنې کولې په هغو باندې ګانـدي نـه پوهیده ،لکه چې خپله هم وایي چې خپل مذهبې کتا ب بهګوت ګیتـا یـې تردغـه مهاله نه ولوستی ، ده دلومړی ځل لپاره دخپل مذهب دغه کتا ب ولوست ، دلومړي ځل و چې په یوشمیر مذهبي اساطیرو،څیرو اوخدایانو لکه وشـنو، کرشـنا، ارجـن اوهمداسي د کایناتو اوجهان په باب دخپلو آثارو اوکتابوپه اهمیت باندې پوه شو. کله یې چې هندې سپیځلې کتابونه ولوستل ، له مذهبې مسایلو سره یې نوره هـم مینـه پیداشوه ، اودخپلو دغو معنوي ارزښتونو په اهمیت لکه دنـورو ختیزوالـو پـه شـان پرهمدغه مهال اودغه لویدیز هیواد کې پوه شو او له لویدیزوالویې دهغو اهمیـت او اغیز په پاملرنې اوغور سره واوریدل. ګاندې هلته پوه شو چې دی څوک دی ، اودکـوم معنوي ،کلتوري اوفرهنګې چاپیریال او ارزښتونو لرونکی دی. ، دی په همدغه مهال په شعوري توګه دبهګوت ګیتا زړه ته ورننوت اوپه هغه کې یـې دیـوه او واحـد ذات نندارە وکړه اوددغه تلپاتی کتاب په پانوکې یې باور پرې وشو.

ګاندې په ۱۸۹۱ کال خپلې ازمویني ترسره کړې ، ددغو دریو کالو په ترڅ کې یې زیات شیان زده کړل ، دده لپاره په دغه موده کې یوشمیرځیزونه اوټکې ددې وړوو چې ده ته دنوي درسونه ورکړي اودده په نویو بریاوو باندې د اغیزوښندي. ، دی په دې پـوه شو، چې دځه شان کلتور ،معنویت اومیراث خاوند دی ، په دې پوه شو، چـې ځنګـه کولای شې آزاد واوسي ، اوداپته هم ورته ولګیده چې په څه شان له څه ډول خلکـو په تیره بیا له انګریزانو سره ځنګه چال چلند وکړي. .

دابایدووایوچې کله ده ځان اوښکیلاک دواړه وپیژندل ، بیا په دغه اړه لـه ټولـو زده کړیو تجربو اوبریاوو سره دخپل هیواد په لور راستون شو.

ګاندې هند ته راغی خوله بدمرغه چې موریې له نړۍ سترګې پټې کړې وې ، هغې چې ټول عمر یې دده په باره کې فکرکاوه اوویل به یې چې باید لندن ته ولاړ نه شې ځکـه

ketabton.com - The Digital Library

چې هلته خلکو خپل ایمان اواخلا ق له لاسه ورکړي دي، خو ګاندې برعکس له هغه ځایه له ډیروښو اووړتجربو او پوره ایمانداری سره یوځای را ستون شو، اوهغه څه چې ېې مور دده په باره کې فکرکاوه پرهغه لاره یې ګام کینښود ، پرګاندې باندې دموردمړینې خبرخورا سخت تمام شو، داسې چې هغه یې دځان لپاره (یودردونکی شوک) وباله .

ګاندي له دې ټولو بریواوماتو سره سره بیرته راجکوټ ته راورسید ، ډیره موده لانه وه تیره شوې چې په راجکوټ کې یې هم ټیکه ونه شوه ،هغه ښاریې دیوې بلې دورې زده کړې په موخه پریښود او د بمبي دښار په لور دهنددحقوقې ستم دزده کړې په مقصد وخوځید، په دغه ښار کې یې په پرله پسې توګه خپلوکتنواوخیړنوته دوام ورکړ، دلته یې هم زیات شمیر تجربې ترلاسه کړي ، اوپرهغه څه چې تراوسه نه پوهیده پر هغو یې هم ځان دچا خبره ملاکړ، داسې چې په همدغه وخت کې دیوشمیرجالبوکړنواو فعالیتوله مخې دیوشمیرکسانو دپاملرنې وړ هم شو. ګاندي دخپلو لیکنو له مخې هوډکړی و چې له دې وروسته به له خپلې میرمنې سره خپل ژوند اودندې ته دوام ورکوي ، ده غوښتل چې په دغه موده کې دده میرمن هم باید یوځه زده کړي اوپه دغه برخه کې دی باید مرسته ورسره وکړي.داددده وروستی ژمنه اوپریکړه وه. خوداچې تقدیر دانه وه ورته ټاکلې ، په خپل دغه مقصد باندې بریالې نه شو،

ketabton.com - The Digital Library

یوشمیرهندي مسلمانو سوداګرو ، چې دجنوبې افریقې په (ناتل) کې چې انګریزې مستعمره وه اوسیدل ده ته بلنه ورکړه چې له دوې سره هلته دنده ترسره کړي ، له هغو ی سره یې ومنله اوخپله مخه یې پر هغه خواکړه. په پیل کې یې کورنی اومیرمن یوځل بیا لکه دلندن دتګ پرمهال دلته یوازې پاتې شول اوپه خپله د۱۸۹۱ کال داپریل په میاشت کې جنوبې افریقې ته روان شوچې دمی په میاشت کې دهغه هیواد ددارېن ښارته ورسید.

په جنوبي افریقې کې پر دغه مهال یوزیات شمیر هندوستانیان اوسیدل ، په دوی کي یوشمیر داسې کسان هم ول چې هغوي په دغه هیوادکې خپله سوداګري اوخپل کاروبارو اوتجارت درلود، ګاندي پر دغه مهال په خپله وړتیا سره دا وپتیله چې ددوی له ګټواوحقوقو څخه ننګه اوساتنه وکړي اوځان باید ددوی دمرستې کارته وګماري ، په جنوبي افریقا کې هندي میشتو خلکو له ښکیلاکي رژیم سره په بیلابیلو برخوکې زیاتې ستونزې درلودې ، په یوشمیر ښارو کې دوی ان دشپې ګرزیدو حق نه درلود، په زیاترو ځایونو کې لکه دمریانو په شان چال چلند ورسره کیده ، ان چې په

ketabton.com - The Digital Library

اورګاډي کې به ترڅوسپينو ته خوندي اوددوی په زړه ځای نه و، ترهغــو دوی هلتــه دکيناستو اوسپريدو حق نه درلود، هغوی چې په سوداګرئ اونور کسبونو باندې اخته وو او شتمن هم وو له هغوی څخه درنه مالیه اخستل کیده، داشان نورې ستونزې هم وې چې ګاندي هلته دښکيلاکي قانون په وړاندې ددغو خلکو په ملاتړملا وتړله اولــه دوی سره يې ددوی دحقونو اوحيثيت داعادي په لټه کې خان له دوی سره يوکړ، اوله هغه څرګند توپيرسره چې ده له ښکيلاک سره درلود دکلکې مبارزې اومجادلې لپاره خپله پوهه او مهارت وکارول . دده هڅې دنژدې يوه کال په تــرڅ کــې تــردې حــده ورسيدې چې هنديانو داحق ترلاسه کړ چې په اورګاډي کې دې پــه لــومړی درجــه برخه کې دسفرکولوحق ولري .

ګاندي په ډيره لنډه موده کې په جنوبي افريقې کې ديوه ښه وکيل ، يوه ښه منځګړې او يوه پوه مشر په توګه ځان راوځلاوه اوديوه ښه استازي او لارښــود پــه ځــانګړنو باندې نامتو اووپيژندل شو.

په ۱۸۹۴ کال کې د ناتال يوشميرمشرانو له ده څخه هيله وکړه چې دوی ته په دغــه سيمه کې درايو ورکولو حق هم ترلاسه اوپه دغه لاره کې له دوی سره مرسته وکړي. ګاندې ددوی داخبره ومنله اوزريې يوجريان چې د ناتال دهنديانودکانګرس په نامــه يادشو راوباله. ددغه غورځنګ يوشميرهندو شتمنوګډون والو هڅه وکړه چــې دغــه جريان يوازې ددوی پر ګټو را وخرخيږي ، خو ګاندې له دوی سره ددوی داطرحه ونه منله اودايې ورته په ګوته کړه چې په دغه جريان کي بايــد ټــول هنــديان ، شــتمن اوغريب ، هندو، مسلمان او عسيويان برخه واخلي . داکار سره له دې چې ديوشــمير شتمنوپه خوښه نه ودګاندي په غوښتنه او پخــه لارښــونه ترســره شــو، کــانګريس جوړشو ، اوکانګرس ګاندي دخپل سکرتر په توګه وټاکه. پردغه مهال هم ګانــدې پــه خورا مهارت ســره خپلــو هڅــو تــه دوام ورکــړ اوددغــه غورځنــګ لــه اهــدافو او غوښتنوڅخه يې په خورا هوښياری سره ننګــه کولــه ، ان تــردې چــې اپارتايــدې حکومت ته يې هم داخبره وکړه چې ددوی کانګرس په خپله دهنــديانو اواروپايــانو ترمنځ دهم غړئ اوتفاهم په ترڅ کې ګامونه پورته کوي.

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي دخپلې دغې دندې په ترڅ کې پرهندیانو باندې داغړ هم وکړ چې دوی باید دخپل کلتور اوخپل زاړه فرهنګ سره په بې پروایې چال چلند ونه کړي ، دوی باید له هغه څخه بې برخې پاتې

نه شي اونه هم نوروته داوښیي چې ګواکي دوی له خپل فرهنګه پرته د نورو دکړو او دودونو زغمونکي نه دي . ګاندي په دغه ترڅ کې دمنځګړې لارې پلوې و. ده دامنله چې هم باید له نورو زده کړې اوهم باید خپل ارزښتونه هیرنه کړي. ان پرهغه مهال چې ګاندي له هندوستانه دباندې و، ده دغه ستونزه په لویدیزکې لیده، دغه چې ان اوس هم په ټوله لویدیزه نړۍ کې دختیزو اوسیدونکو لپاره په یوې خواشینونکې ستونزې باندې اوښتې ده ، اوس په امریکا ، کاناډا اواروپایی هیوادو کې افریقایی او آسیایی اوسیدونکي په خواشینونکې توګه له خپلې ژبې او خپلوکلتورونو څخه پردې کیږي ،داسې چې په دغو متمدنو اوپرمختللو ټولنو کې له دوی سره هیڅ ډول خواخوږي ددوی دفرهنګونواوهویتونو دساتلو په برخه کې نه شته او نه ښودل کیږي

.

ګاندي جي ان یوه پیړۍ دمخه دهندیانو اونورووولسونو دغې ستونزې ته ځیرو ځکه یې پرخپلوهندوستانیانو باندې غږوکړ چې دخپل تاریخ او خپلومعنوي ارزښتونو دغه مهم اهمیت ته ددغومتمدنو او پرمختللو ټولنو په زړه کې ځیروي اوهغه باید له یاده ونه باسي ..

ګاندې په جنوبي افریقا کې دهندیانو له حقو اوګټوڅخه په خورا زړه ورتیاسره ننګه وکړه ، ان تردې چې دخپل مسلک له مخې یې پرسپینوباندې داسې قضې هم راوستې چې دهغوله مخې یې دوی قانون ته وسپارل اودخپلوبې عدالتیوله مخې یې ترزندانه پورې ورسول، دغه کار اودغه مسلکي مهارت دګاندې په لاپیژندنه اووړتیا باندې مثبته اغیزه وکړه اوپه ټوله جنوبي افریقاکې یې دی دیوه رښتنې اتل په بڼه را څرګندکړ. په دغه اړه څوخبرې دیادونې وړدي ، لومړې داچې ګاندي په جنوبي افریقې کې دهندیانو له څرګند ملاتړ څخه برخمن و، دویم دا چې ګاندي پر دغه مهال په دغه هیواد کې چې د بیلابیلو اروپایې توکمو ټاټوبې و اواوس دلته په یوه سیالي کې سره اوسیدل په موخو، توپیرونو اونیتونو باندې دزړه له کومې پوهیده ،

ketabton.com - The Digital Library

اوپه دې باوري و چې که دوې له يوه اوبل سره نښلي بايد په دغه نښته کې داسې نه شي چې هنديان په پټوسترګو برخه واخلي اوپه راتلونکې کې دغه هيواد ورته سور تنور شي . کله چې وايو ګاندي ښه لارښود و، ددغه ټکي مانا دانه ده چې ګواکي دی ښه توريالی و، نه ، ددې لويي په دې کې وه چې له پوهې او تدبيره يې دژوند په حساسو شيبوکې کار اخيست . په جنوبي افريقا کې هم ددې طرح سمه وخته. پر ۱۸۹۸ کال په دغه هيواد کي دجرمن آرو استوګنو او انګريزانو ترمنځ ددغه هيواد دنيولو اوپر دغه هيواد باندې دپوره برلاسي په خاطر جګړه ونښته،دغه جګړه چې ددغه هيواد په تاريخ کې د (بوير وار) په نامه يادېږي . جرمن آرو اوسيدونکوچې دلته ترانګريزانو دمخه ميشته شوي وو نه غوښتل چې انګريزان په دغه هيواد باندې برلاسي شي ، همدغه سيالي وه چې پرله پسې جګړه په خپله د اروپايي سپينو ترمنځ ونښته، په دغه جګړه کې ددغه هيواد د استوګنو قومونو دريځونه په دوو خواوو وو ، په دې مانا چې يوشمير له انګريزانو اويوشمير نور دهغو له مخالفو سره ودريدل ، ګاندې پر دغه مهال دادرک کړه چې انګريزان په دغه جګړه کې وړونکې دي ، اوپه راتلونکې کې دوی پردغه سيمه باندې برلاسي کيږي، ده خپل دريځ پر دغه مهال دانګريزانو په ګټه غوره کړ اوله دوې سره يې دهندي توکمو پيوستون او خواخوږي په ډاګه کړه ، جګړې نژدې دری کاله دوام وکړ ، په پای کې په رښتياهم انګريزان بريالي شول اوخپل جرمن سيالان يې ددري کلنې جګړې په پای کې له ماتې سره مخامخ کړل. ما نا داچې له انګريزانو سره دهنديانو ملاتړ په خپله ددې سبب شو، چې کله په پوره توګه برلاسي شول ، نو بيابې هنديانو ته پاملرنه له يادە ونه وته ،هماغه وه چې دګاندې يې هم ددە د پوره پيوستون له املە ستاينه وکړه اوددغې جګړې په مهمو مدالواوبهادريو يې سرلوړی کړ.له دغې بري وروسته هنديان په ګرد هيواد کې ددې جوګه شول، چې په ټولو برخوکې دې د خپلو حقونو پوره خاوندان وي. ددغه لوی بري په پايله کې ګاندې داپريکړه وکړه چې نور نو دغه هيواد بايد پريږدي اودهند په لور دمخه کړي .

ketabton.com - The Digital Library

وکیل ګاندي هند ته راګرزي:

وکیل ګاندي د ۱۹۰۱ کال په اکتوبرکې دهند په لور راوخوځید . یوه خبره چې باید لـه پامه ونه غورځوو هغه دا چې ګاندي ته پر همدغه مهال له هند څخه دملي کـانګرس دګوند دمشرانو بلنه هم ور رسیدلې وه ، هغوی ترې غوښـتي وو چـې دی بایـد نـور هیواد ته راستون شي ، مانا داچې پر دغه مهال دګاندي هغه مهم رسالت چې دخپلو خلکو لپاره یې په افریقا کې درلود، هغه ترسره شو ی و اوپه دې هیله و چې نور بایـد په هیواد کې دننه دخپلو خلکو په تیره دمحروموپـاټکودحقونواودهیواد دآزادۍ غـم هم وخوري.

ګاندي چې پر کوم مهال هندته راورسید په دغه وخت کې دهند کانګرس ګونـد پـه یوه پوره انګریزي ضد مخالف غورځنګ باندې اوښتی و ، هغه ددغه جریان کار اوکړه له نژدې ولیدل اوپه دې فکرکې شو چې ددغه جریان په سمه رغونه باندې بایـد پـه فکري اوعملي توګه لاس په کارشي . په دې مانا چې له دغه جریانه باید هغه توکونه چې نه شې کولای ددغې ټولنې انسانې وړتیاوې په پوره توګه تمثیل اوځواب کړي له منځه یوسې ، ګاندي په دې پوهیده چې په دغه جریان کې بیلابیل افکار اوتمـایلات روان دي، هغه نه غوښتل چې دغه تمایلات باید تردې وروسته په دغه غورځنګ کې وده وکړي، په دغو تمایلاتوکې داسې څه هم وو ، چې هغو دهندې ټولنې له دودیز او تاریخې شته والي او ارزښتونو سره مخالفت درلود، هندیواله اومسلمانواله اوهمداشان انګریز واله داګرد توکونه وو چې باید هره یوه ته ځواب ورکړ شوی و ، ګاندې همدغـه حالت وځوراوه ، ځکه یې وغوښتل هماغه تګلاره اوهماغه پالسي چې پـه افریقـایې کانګرس کې یې ځارله دلته هم پلې کړي ،ده غوښتل چې کانګرسیان بایـد پـه دې باورمن کړي چې هند وستان دبیلابیلو خلکو، مذهبو ، ژبو، تاریخي اومـذهبې ویـاړو هیواد دې چې ددغه هیواد په بیلابیلو قومونو اومذهبو پورې اړه لري . ګاندي کـه پـه زړه کې هرډول و، دده له ښواولویوځانګړنو څخه یوه داوه چې ده لکه دیوشمیر مذهب پالو هندوانو غوندې چال چلند دنورو مذهبود پلویانو په تیره بیا دمسلمانو په وړاندې نه شو زغملای اونه یې ترسره کاوه ، په دې چې دی په دې پوهیده چې مسـلمان پـه

ketabton.com - The Digital Library

هرډول دهند په ټولنه ، سیاست اوتاریخ کې داسې ځای لري چې له هغو څخه دیـوه عینې ، تاریخي اورښتینې واقعیت په توګه سترګې نه شې پټیدای .
همداده چې سړی دده په اړه ویلای شې چې ګاندې بی شکه چې یوسیاسي ســړی و، خوله دې سره سره دده دایوه ښه ځانګړنــه چــې دهــرې عقیــدې پلــوی یــې دده دشخصیت په اړه له پامه نه شې غورځولای هغه داده چې دی پرمعنویت باوري اوهغه ته یې په هره بڼه چې و درناوی درلود . دغه لامل و چې ده د هند په ټولنه کې ددغې ټولنې ټولو مذهبي اومعنوي ارزښتونو ته په خورا درنښت سره کتل دابه بې ځایه نــه وي چې ووایوده دغه ځانګړنه اودغه لوی معنوي ارزښت اومعنــوي درنــاوی ده تــه دمرګ په بیه هم تمام شو.
ګاندې سره له دې چې په جنوبې افریقې کې دانګریزانو پوره باور دځان کړ، خو کلــه چې هند ته راستون شو،ده هغه تګلاره په هیڅ ډول دلته نه شوای عملي کولای ، پــه دې چې دلته انګریزي ضــد مبــارزه پــه ډیرشــدت او پــه اوچتــو ملــې او مــذهبې احساساتواوژمنو سره روانه وه، همداوجه وه چې دده دنده او وندې یــوازې دســازش اونه زور زیاتې په پوله ونه دریده ، داځکه چې له یوې خواآسیایي تمایلات او له بلې خواپه بیلابیلو سیمو اوهیوادو کې انګریزې خلاف مبارزې اوجګړې خلکو ته دا چانس ډیرلږ ورکاوه چې دګاندي په تګلاره اوفلسفه دې هغه چې په جنوبي افریقا کې یــې روانه کړې وه ګام کیږدي ، په چین کې د تریاکو جګړې ، دکوریا نښتو، په افغانســتان کې دانګریزانو پرله پسې ماتو په خپله یوډول آسیایې ملې پاله روحیــه راپــارولې وه چې دزیاتو ملتو لپاره یې دخپلو برخلیکونو په ټاکلوکې مهمه دنده اوونډه در لــوده.
سره له دې چې ګاندې د نه زورزیاتې پلوې و، خوله دې سره سره یې دهیواد په هــره برخه کې زورزیاتي کیدل اودښکیلاک په وړاندې دخلکو توده مبارزه روانــه وه چــې انګریزانو په ډیرمهارت اودتوطیوپه زور سره دهغو دپټه خوله کولــو اومــاتولو لپــاره ګامونه اوچتول اوپرضد یې نه ستړې کیدونکې هلې ځلې کولې . ګاندې ناچارشو چې ددغه تاوده بهیر په ترڅ کې خپل ملت دخپل برخلیک ټاکلو یوشمیر مهمو اړخونو ته متوجه کړي ، هغه هند ته له راتګ سره سم په دې باورمن شو ، چې دهند دآزادۍ په لاره کې ترټولو ګټوره اومهمه تګلاره داده چې په دغه هیوادکې هرځواک بایدپرځان

ketabton.com - The Digital Library

باندې دباور روحیه رامنځ ته کړي . دا دده له درسونو څخه و چې باید خپل غریبان له خوارئ وژغوري ،پوهې ته یې راوبولی ، په خپله ډوډی ماړه شي ، خپل واغوندي اوځان له هغو ناولتیاووڅخه چې په ښکیلاکي ګټوپورې اړوندې وې وژغوري .

پرهمدغه مهال په زیاترو ختیزو هیوادو کې دازادۍ غوښتنې مبارزې په خورا اوچت غږ سره روانې وي، په هندکې هم په کوم تدبیر چې ګاندې دهند ټولنه دآزادۍ په لورلارښونه کوله هغه په خپله هغه تګلاره وه چې ډیرزیږي له خارجې ګټوسره ټکر رامنځ ته شو . اوهغوی یې دې ته ناچارکړل چې ددغه هیواد په اړه په نویوتګلارو ، پالیسیواو توطیو باندې لاس پورې کړي.

ګاندي په خپله مبارزه کې دایوه خبره دهندي طبقاتي ټولنې ټولو قشرونو اوپاټکو ته وورسوله چې ددغه هیواد دغه ډیرکې غریبه ، خواره اوککړه طبقه دهندي ټولنې لویه برخه ده،چې په هیڅ ډول له هغو څخه سترګې نه شي پټیدای ،ددې پرځای چې هغه ځان خوار او توهین شوی وانګیري ښه داده چې هغه باید ځان ددغې ټولنې دیوه مسلم اومهم ځواک په توګه ددغه هیواد په برخلیک کې په هراړخیزه توګه ګډ او دخیل وګڼي . ګاندي په خپل دغه دریځ باندې بې له شکه دهند ي ټولنې داکثریت دزړونو دترجمان دریځ ونیواوپه دغه برخه کې یې هغه تګلاره دځان کړه هغه چې دهندپه پراخه ورشو کې تردغه دمه یوازې مسلمانانو دخپلو اسلامي اصولو اوانسان ته ددرناوي اوبرابرۍ په نامه په دغه هیوادکې داسلام له پیله ترننه په پوره بې توپیرۍ سره عملي کوله ،ځکه نودهند ټیټه او له نظره لویدلې طبقه اودهغې پراخې پرګنې په پوره پیوستون لیکه پرلیکه پرګاندي پسې ودریدې.

خوداچې انګریزانو خپل جالونه غوړولي وو، زیاتو هندي لوړو کورنیو ته یې دهیواد په هره برخه کې دولتي ځوکې، جاګیرونه اومنصبونه ورکړي وو ، په آرامه او سوکاله توګه دښه ژوند خاوندان شوي وو، هغوی په عمومي لحاظ اوس داسي حالت درلود چې ترانګریزانو دوی ډیرهند او ددغه هیواد دخلکو په وړاندې لیوان ګرزیدلي وو، دوی دخپلو هیوادوالو په وړاندې په دومره شدت او زور زیاتي سره عمل کاوه چې انګریزانو هم نه کاوه. ګاندي دغه ټکي یوځه اندیښمن کړ اوپه دې لټه کې شوچې ددغه درانه درد لپاره چې اوس دده په هیواد کې په یوه درانه ناسور باندې اوښتې با

ketabton.com - The Digital Library

يد ددرملنې يوه سالمه لاره چاره ومومي . هغه غوښتل په دغه کارسره له يوې خـوا دانګريزانو توطيې دده دملت اوخلکو په وړاندې تس نس کړې او له بلې خوايې داپـه پام کې درلوده چې که دغه روحيه کمزورې شي ، دغه کاربه ددغـه هيـواد لـه ملـي هڅون ، پاڅون او يووالي سره په زړه پورې مرسته وکړي .

ګاندي سره له دې چې پردغه مهال دکانګرس اوهند يانو په دې شان يوشـمير کـړو باندې خواشنی و ، لايې يوکال په هند کې نه وپـوره شـوی چـې دجنـوبې افريقـې دهنديانو کانګرس بيابلنه ورکړه چې په خپله کړې ژمنه چې ويلی وو چې زربه بيرته راځي وفاوکړي او بيرته بايد راشي ، ګاندې يوځل بيا په هغه لوري ورمخه کـړه اولـه خپلې کورنۍ سره هلته روان شو. دده له رسيدو سره سم په جنوبې افريقې کې داځل دده لپاره دکارکولولاره چاره اواره وه ګاندي اوس کولای شول چې دبوير دپلويتـوب په نامه په يوشمير نورو ستونزو چې لا هم دهنديانو په وړانـدې وې لاسـبري شـي، خوداچې ګاندې ته دده په وينا کوراوکورنۍ وردغاړې وو ناچار وچې دځان لپـاره يـې يوکار اويوه بوختيا موندلې واى ، ځکه نو دځان لپاره دکار په لټه کې شو. او داځل ېې دځان لپاره ديوه کار موندلو په خاطرپه جهانزبورګ کې ژوند کول پيـل کـړل . اوپـه عين حال کې يې (اندين اوفينين) انګريزي ژبې اوونيزه هـم خپـره کـړه. ددغـې اوونيزې چلوونکی (منسوک لال نظر) دګاندي له هغو پيروانو و چې پرته له معاشـه يي په دغه برخه کې له ګاندي سره مرسته کوله ، خوله دې سره سره يې بياهم هرڅه په خپله په ګاندي پورې اړوندول اودهغه په هڅوچليده .

ددغې خپرونی مطالب ترزياتې اندازې په قانونی اوحقوقو مسايلو پورې راڅرخيـدل اوله زيات شمير خلکو سره يې په نوموړې برخه کې مرسته کولـه ،ددغـې خپرونـې دخپريدو

په ترڅ کې له ده سره دده يوزيات شميراروپايې دوستان هم مله او دده پـه لاره يـې ګامونه اوچت کړل .

ګاندی په دغه دوره کې هم په جنوبې افريقـې کـې دانګريزانـو دواکمنـی‌د ليوالـو اوملاترو په ډله کې و. ګاندي په خپله دغه خپرونه کې پردغه مهال په يوشمير نـورو مسايلو لکه نه زور زياتي هم يوشمير نړيوالې تجربې خپرې کړي . چې په پای کې يې

ketabton.com - The Digital Library

پر هغو تجربو باندې خپل نظریاتې سستم ودراوه اوپه جنوبي افریقې کې یې سره له دې چې دنه زورزیاتي موضوع رامنځ ته کړه خوددغې نظریې دپیاوړلپاره یې هغه تجربې چې په امریکا یې وچه ، هند ، چین او روسیه کې رامنځ ته شوې وې هم له پامه ونه غورځولې . ددې خبرې مانا داهم ده چې دده په نه زورزیاتي فلسفه باندې ددغو هیوادو دیوشمیرلیکوالو او مخکښانو اغیزهم واوپه دغه برخه کې یې دهغوله تجربواوافکاروڅخه هم په زړه پورې ګټه واخیسته .

په جنوبي افریقې کې دګاندي د نه زور زیاتي پرتګلارې باندې ان په هغه حالت کې چې ده په دغه هیواد کې دانګریزي واکمنۍ ملاتړ کاوه ، یوې خورا دردونکې جګړې چې هغه د ښکیلاکګرو انګریزانو او زولو قبیلې ترمنځ وه خپله پوره اغیزه په نښه کړه .

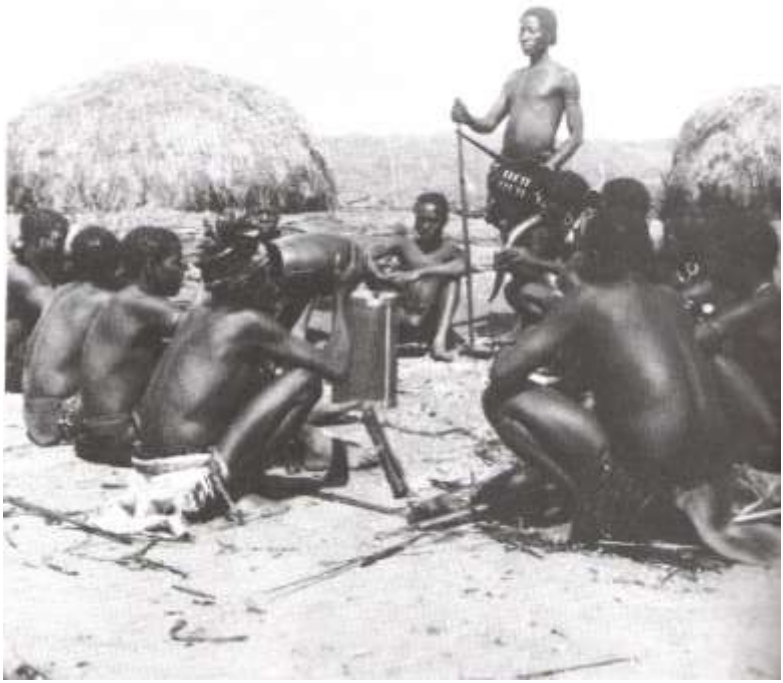

دا د زلو قبیلې جنګیالي دي چې په ۱۹۰۶ کال کې یوې غونډې ته راټول شو، دوی دانګریزانو له خو اړه وحشیانه توګه وځپل شول، چې دګاندی لپاره هم دردونکی چلند و.

ketabton.com - The Digital Library

داجګره د ځايې تورپوستو اوانګريزانو ترمنځ وه چې په خورا وحشيانه توګه يې دزولو قبيلې عام وژنه ددغې جګړې په ترڅ کې ترسره اودزولودغه پاڅون يې د تورې په زور په خورا وحشيانه ډول غلی کړ، د زولوقبيلې وحشيانه وژنه اوځپنه د جنوبې افريقې له هغوخواشينوونکو پيښوڅخه يوه ده چې ددغه هيواد په تاريخ کې د اتلوالو مبارزو يوروښانه ملې انځور دنړۍ د مقاومت تاريخ ته سپارلی شي . پرګاندي باندې ددغې جګړې په ترڅ کې د نيول شويو بنديانو بې سوال اوځوابه وژنې اوتراژيدئ هم خپله درنه اغيزه درلوده ، هم داوه چې ده د زولو له عام وژنې وروسته د انګريزې ښکيلاک مانا اومفهوم نورهم په سمه توګه درک کړل او هڅه يې وکړه چې له دغې تاريخي او انساني غميزې څخه بايد دخپلې تګلاري او مبارزې په ترڅ کې نوې درسونه او تجربې ترلاسه کړي .همداوه چې بيا يې په خپله دا يادە کړه چې دا هسې يوه ساده جګړه نه وه بلکه دايو(وحشيانه انساني ښکار) و چې انګريزې پوځيانو په بربري توګه په تش لاسو بې ګناه زولو خلکو باندې عملې کړ. زولو ګاندي ته نوی درس ورکړ او ده ته يې د نه زور زياتې او زغم په ترڅ کې لومړی ديوه انسان او په راوروسته کې د يوه لارښود په توګه نوې روحيه ور وبښله او دده د نه زورزياتې په ژمنه او تګلاره باندې يې ژوره اغيزه وکړه.

څرګنده ده چې دنه زورزياتي فلسفه له ډيرپخوا څخه دختيزمعنويت له خورا مهموفکري ډاليوڅخه وه ، چې دلته يې دپيړيوپه اوږدوکې په خورا وړتيا سره وده کړې وه، دايوه انساني طرحه وه چې دانسان اودهغه دابديت په لوريې انساني کړه وړه په ټولنيزه اواخلاقي وړتياسره دبشري ميراث په توګه رااليږدولی وو، ان داچې دبيلابيلو مذهبواومعنويتونو موضوع هم شوې وه ، زردشت ، بودا اوله هغه راوروسته مسيح او محمد (ص) دوی ټولوپه خپلوکرکترونو اوتعليماتو کې دغه آرته پوره اهميت ورکړ اوپه هغه کې يې دبشريت تلپاتی والی ليده ، ګاندي هم په خپل عصرکې دنومورِيو لويو لارښونکو دغه تعليمات په معنوي بڼه وڅارل اودهغو په رڼاکې يې خپل خلک دزورزياتي په وړاندې چې پرهغه مهال پر هندوستان اودنړۍ په پراخه برخه باندې دانګريزانو له خوا عملآ روان و نه زورزياتي ته راوبلل اودغه لاره يې دانسان اوانساني ميراث دژغورنې يوازنې لاره وبلله .

ketabton.com - The Digital Library

دګاندې په نه زور زياتې فلسفه او مبارزه کې دا لاندې ټکې خورا مهم او دپاملرنې وړ وو:

۱ – د مخالف اودښمن په وړاندې کلک زغم اوصبر.

۲ – ساتياګري يا پياوړی وګړيز او خلقې مقاومت ، خونه د قهراو زور له لارې .

۳ – دنورو اوان دښمن نه توهين او همداسې دنورو د توهين په وړانـدې سـوله ايـزه پاريدنه ،

۴– له خپلو شتو او ګټوڅخه دعامه ګټواو شتو په وړاندې تيريدل.

۵– د زورزياتې په وړاندې په رښتيانې سره پاريـدنې او تروروسـتې پـولې پـورې مقاومت .

ګاندې په افريقې کې د خپلې ساتياګري تګلارې لومړنی مزه هغه مهال وڅکلـه چـې کله يې د (بلک اکټ) په وړاندې خپله سرکښې په ډاګه کړه ، همداوه چې هندياونوپه دغه هيواد کې دغه قانون ته غاړه نه ايښوده او دهغو حقونو هيله يې کوله لکـه چـې نورو اروپاييانو درلودل ، ګاندې دهمدغه حق اخستنې په ترڅ کې لارښود شـو اوپـه مظاهرو يې لاس پورې کړ، مظاهرې کوڅو ته راووتې پوليسو د هغو په وړاندې له زوره کار اخيست خو مظاهره کوونکو دغه زورزياتې ته په پټه خولـه ځـواب وايـه ، دغـو مظاهرو اوږده موده دوام وکړ، او په غيرمستقيه توګه ورو وورپه کوڅـو اوبـازاروکې هنديانو له يوشميرقوانينو اواصولو څخه د سـرغړونې تګـلاره خپلـه کـړه ، ګانـدې دهمدغې عامه سوله ييزې پاريدنې په ترڅ کې زندانې شو، خو هنديانو دده دزنـدانې کيدو دغږ په اوريدو سره بياهم خپلې خاموشې سرکښې ته دوام ورکړاو پـه همـدې شان يوشميرنورهندي مشران اوعادي خلک هم د بلک اکټ په تـرڅ کـې پرګانـدي پسې زندان ته واچول شول.

دهنديانو پټه خوله سرکښې همداسې روانه وه ترهغو چې دجنوبې افريقې انګريزي مقاماتو دهندي چارو مسوول جنرال (کريستين سومتس) په خپله زندان ته ورغی ، هلته يې له ګاندي سره وکتل او له هغه سره يې داژمنه وکړه چې دوې به په دغه اړه نوې کتنه وکړي .

ketabton.com - The Digital Library

اوپایله داشوه چې ګاندي اونور زندانیان له زندانه راخوشې شول اوهغه سرغړونه چې تراوسه دهندیانو له خوا روانه وه هغه هم پای ته ورسیده خولکه چې دانګریزانو عادت و ، ددغه کار پایله هم داشوه چې انګریزانو په خپله ژمنه وفاونه کړه او نه یې ددوی غوښتنې ته عملې پاملرنه ورته وکړه، ګاندي پردغه مهال په خپله په خپل سازش اوجوړجاړي کې چې له انګریزانو سره یې منلی ودخلکو ترګواښ اوګوتنیوي لاندې راغی، په دغه ترڅ کې به غوره وي چې یوه بیلګه یې دلته دیوې یادونې په توګه ولیکو :

پردغه مهال دهندیانو دحقونو دغوښتنې په اړه په افریقا کې یوه لویه غونډه جوړه شوه چې دری زرو هندیانو په کې ګډون وکړ، په دغه غونډه کې یوه خبره داوه چې له انګریزانوسره باید دهرډول سازش اوجوړجاړي په نامه یوه خوله نه شواونه یې هرڅه باید په پټوسترګو ومنو، خو ګاندي له انګریزانو سره د راجسترشن خبره ومنله : ((د ګاندي خبرو اووینو ټول خلک آرام کړي وواوددغه سازش خبره تولو ومنله خو یوازې څوک چې په دغه ټکي راوپاریدهغه هماغه ۶ فوټه دنګ پټان میرعلم و چې له خپل ځایه راپورته شو اوپه ګاندي یې د (۱۵۰۰۰) پونډو بډې خبره چې ګواکي ده اخیستې دي رامنځ ته کړه ، او ویې ویل چې ، خدای شاهد اوواحد دی چې زه بــه هغــه ســړی ووژنم چې هغه داومني چې مورِ باید ځانونه راجستر کړو .

خو ګاندي یې خبره په نرمۍ سره واخیسته او ورته ویې ویل چې :« زه بــه لــومړنی څوک یم چې ځان به راجسترکړم »(۱)

ګاندي خپل کار کاوه او په پرله پسې توګه یې په دغه ترڅ کې دخپل غورځنګ پــه پیاوړتیا کې له بیلابیلو لارو چارو کار واخیست ان تردې چې ددغه جریان پرله پسې مظاهروته دهندي ټولنې ښځو هم رامخه کړه او دحکومت پرضد یــې دخپلــو ملکــې حقوقو داعادي لپاره خپل غږ پورته کړ.

په ۱۹۱۳ کال کې دګاندي میرمن کستوربا په خپله ددغه غورځنګ له یو شمېر نورو ښځو سره په مظاهروکې برخه واخیسته اودایې وښوده چې په دغــه غورځنــګ کــې یوازې نارینه نه ، بلکې ښځې اودهغوی برخه اخیستنه هم دیادونې اوپاملرنې وړ ده . دګاندي په غورځنګ کې بې له شکه د ښځو ونډه او برخه اخیسته یو مهم اصل و، ده

ketabton.com - The Digital Library

په دې باور درلود چې ښځې دده دمبارزې په ډګرکې دده ارمان او ایدیال په ښه توګه او سرې سینې سره عملي کولی شي ، دی په دې هم باوري و چې ښځه په ډیرو برخوکې د ملي خدمت اوملي مبارزې خورا ښه نښه کیدای شي . همداده چې باید دپوره حقوقو په ډګر کې دهغې کړو وړو ته په درنه سترګه وکتل شي او دژوند په ټولو برخوکې باید له نارینه وو سره مساوي وندې او برخه ولري .

ګاندي د ۱۹۱۳ کال په نوامبرکې یوځل بیا په افریقې کې دپیاوړو مظاهرو له املې زندانې شو، په دې چې مظاهرواوپاریدنو خونړۍ بنه غوره کړه زیات کسان ټپیان او یوشمیرووژل شول. ددغووژنو انعکاس په شاوخوا هیوادو اوسیمو کې دیوه وحشیانه عمل په توګه خپورشواوانګریزان یې په نړیواله کچه له یوې پراخې غندنې سره مخامخ کړل ، انګریزانو هم ګاندي زیات په زندان کې ونه شو ساتلی په دې چې دوی ته دهندیانو خبره یوازنی په افریقا کې سرخوړی نه و، بلکه پر دغه مهال چې دوی پرهند باندې واکمنې کوله ، دهغه ځای دپاریدنو او ستونزو سوال هم ورسره و ځکه یې ګاندي له زندانه را ویوست.

په عین حال کې ګاندي په دې بریالی شوخودجنوبي افریقې واکمنان دې ته ناچارکړي چې په بلک اکت کې بدلون رامنځ ته کړي .

ګاندي په خپله پر دغه مهال دهغو پوښتنولپاره ځواب ومونډ چې یوشمیرخلکو به هلته اودلته دده دتګلاري د ماتې په اړه کولې ، ده څرګنده کړه چې ساتیاګري ، دزغم، او صبر تګلاره ده چې یوه ورځ نه یوه ورځ به په یوه څرګند بري باندې پای ته رسیږي . ګاندي وروسته په دغه ټکې باندې رڼا واچوله اوټولو ته یې دا په ډاګه کړه چې په جنوبي افریقې کې دده ددغوهڅوهدف د نه زورزیاتي دتګلاري دودول وو هغه تګلاره چې دانسانانو لپاره ددوی دستونزو او غمونودحل په ترڅ کې یوازنی خوندې تګلاره ده ، ده داهم په ډاګه کړه چې کیدای شي انسانان دیووالی او تحمل او همداشان دزغم له لارې خپلو فردي اوټولنیزو ستونزو ته له دغه لارې هم دحل لاره پیداکړي او هم دپای ټکې ورته کیږدي.

ګاندي د ۱۹۱۴ کال ددسامبر په میاشت کې له جنوبي افریقې څخه بیرته هند ته راغی ،

ketabton.com - The Digital Library

---

(1) Calvin Kytle Gandhi Soldier Of Nonviolence 1982. P 93 U.S.A

انګرېزې واکمن په دغوشپوورځوکې له افريقې څخه هندته دده په راتګ باندې خورا خوشاله وو ، ان داچې کله دی له دغه هيواده راووت انګريزې جنرال داخبره ورپســې وکړه چې : « هو، دغه سنټ زمورږ له سواحلو ولاړ .هيله من يم چې دغه تګ به يــې د تل لپاره وي ...»

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي بيادکور په لور:

ګاندي له جنوبې افريقې څخه لکه چې نوردتل لپاره خپل هيواد ته راغـــی انګريزانـــو فکرکاوه چې ګواکې نوريې دوی له غمه بې غمه شول اوهغه څه چـــې ده پـــه جنـــوبې افريقاکې ترسره کول دهغو لړۍ به هم نوره په دغه هيوادکې له ده وروسته پـــای تـــه ورسيږي .خو داسې نه شوه ، په پيل کې ده غوښتل چې په هندکې هم خپلې مبارزې ته لکه دجنوبې افريقې په شان دوام ورکړي ، خو په دغه کارکې دده نژدې دوســـتانو لکه ګوپال کريشنا ګوکهيل ده ته مشوره ورکړه چې دده له پاره تـــروار دواره تـــودې مبارزې دامنه ده چې دهندې ټولنې ټولې هسکې ټيټې وګوري ، لـــه هغوســـره ځـــان اشناکړي ، بيابه له هغه وروسته سره ګورو. هغه داهم ورته وويل چې تريوه کاله بايـــد دی ځان دټول هند په سفربانديې بوخت کړي اودغه هيواد بايد پـــه هراړخيـــزه توګـــه دزړه له کومې داسې لکه څنګه چې ددغه هيواد مادی او معنوي جوړښت دی وګوري ،ګاندي داکاروکړ اوله راتګ سره سم دټول هند په سفر باندې ووت ، او ترکلې کلـــې پورې يې دخلکو له بيلابيلو قشرونو اوپاټکوسره ليدنې کتنې وشوې ، ده ته داروښانه شوه چې دهند ترقي او پرمختګ ترزياتې اندازې ددغه هيواد په بزګرانـــو پـــورې اړه لري ، اوپه دې باورشو اودايې وويل چې له دغې لارې کيدای شې موږ دخپل هيـــواد دپرمختګ په باره کې فکروکړو، ده داهم وويل چې زمونږ ټولنـــه نـــه شـــې کـــولای د اوسنيو اسانتياوو او ټولنيز شعور په پام کې نيولو سره په هغه لورپه چټکی سره ګـــام اوچت کړي لکه چې انګريزان پرې اوچت شوي دي، ده ټينګار په دې و چې دهيواد دخلکو دژوند دسطحې په پام کې نيولو سره بايد دپرمختګ يوپلان تـــرلاس لانـــدې ونيول شې . دادګاندي اند وايدياوه چې زياتو ملګرو ان نهرو هم نه ورسره منله او نـــه په دغه برخه کې ورسره يوه خوله وو. په دې چې هغوی فکرکاوه چـــې هنددوســـتان اوس ددې توان لري چې په تخنيکی او صنعتی برخه کې پـــه هغـــه شـــان لکـــه چـــې پرمختللې نړۍ روانه ده په اسانۍ سره چټک ګامونه پرته له دې چې دخپلـــې ټـــولنې ټولنيزو ستونزو اووروسته پاتې والي ته وګوري پورته کړي .

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي دهندپیژندنې ددغه اوږده سفر (یاترې) په ترڅ کې دهندي ټولنې او ارزښتونو په پام کې نیولو سره دخپل ژوند ډول هم دهغو په شان برابرکړ، په احمدآباد کې په سابرمتي اشرم[*] کې استوګن شو، ده نور دلویدیزکالي اولباس وانه غوستل ،دهغوی کړه وړه یې ګرد سره پر یوه خوا پریښودل اود ساده ژوند په لور یې ورمخه کړه. په کلیوباندوکې یې خپل مرام په سراسري توګه ترخلکو پورې ورساوه او هم یې له هغوې څخه دهغوی دردونه او رازونه واوریدل. په سامبرمتي اشرم کې یې لکه هندو سادو غوندې ساده ژوند او هم هغه کالي دځان له پاره غوره کړل چې دژوند ترپایه یې هغه په ویاړسره اغوستل، ګاندي دځان لپاره هغه جامې غوره کړې لکه چې یوهندو روحاني یې اغوندي همدغه لامل و چې دخلکوپه منځ کې په مهاتما باندې نامتو شو.

دګاندي لپاره ددغه شان ژوند پیل کول او په دغه شان اوسیدل په دې مانانه وو چې ګواکې ده دژوند له اساسي مسایلو چې په سرکې یې دهنددخلکو برخلیک و، په یوه خوا شو، نه ،دده لوې کمال په دې کې و چې خپلې ټولنې ته ددوی په شان اوددوی دخپل ژوند او دودیزجوړښت له لارې ورننوت ، داکارپه دغوشپوورځوکې چې نړۍ نوې د پرمختګ په لور سترګې خلاصې کړې وې ډیراسانه کار نه و، خګاندي وچې په دغه کار سره یې هم دخپلې ټولنې دبیلابیلو قشرونو تل ته لاره ومونده او هم یې هغوی چې په لوړو منصبوباندې وو او په ویاړ یې انګریزي قانون چلاوه په خپل دغه حیرانوونکی عمل سره ګوته په غاښ کړل . په دې مانا چې ګاندي که په عین حال کې له

(*) سابرمتی اشرم دهنددګجرات ولایت داحمدآباد دښارچې ددغه ولایت بلازمینه هم دی په زړه کې دسابرمتی سیند پرغاړه پروت دی ،دغه ځای اوس هم په شنو ونو پټ دی او دګاندي دژوند دډول اړین څیزونه او شیان لکه دهغه کالی ، څرخه ، سترګی اونورهلته خوندي دي . هره ورځ په لسګونو سیلانیان او زړه خوږي مینه وال دسابرمتي دغاړې دغه اشرم ته ورځی اودهنددغه نومیالی مشرمهاتماګاندې روح اویاد ته خپل درناوي څرګندوي .

ketabton.com - The Digital Library

دګجرات په احمدآباد کې دسامبرمتي اشرم چې دګاندي ځاني شيان ، سترګی ، قلم او ليکنې ، اوهمداسې دده نـامتو څرخه په کې ساتل کيږي .

يوې خوا لوړې اوحاکمې طبقې ته يوګواښ شو، خو له بلې خـوا يې دټـولنې دډيرکـې دملاتړ او پيوستون په ترڅ کې دمها تما (ستره اروا) لقب هم دځان کړ.

ketabton.com - The Digital Library

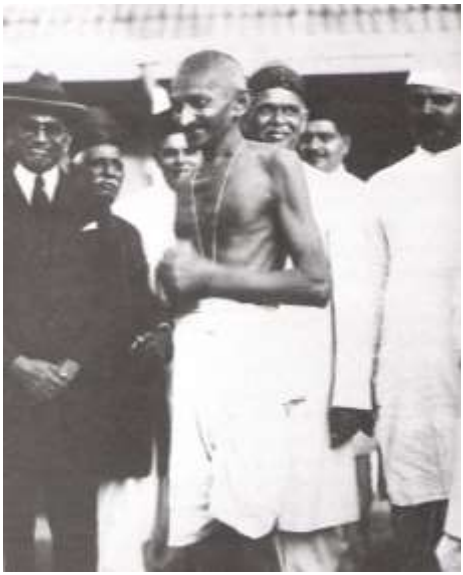

یوه ټکې ته موباید پام راواړم اوهغه داچې دغه لقب ده ته له پیله چا نه وورکړی بلکه ګاندي په دغه ویاړ هغه مهال سرلوړی شوچې کله ده ځان په پوره توګه دیوه ساده هندي سادوپه شان ټولنې ته راویوست دمهاتما لقب هم په پیل کې دده له پاره دیوه مذهبي تبرک له مخې ورکړ شوچې وروسته یې ملي بڼه غوره کړه ، په هند کې داشان لورینه همدا اوس هم برهمن پاتکې پرهغوی چې له اصله په برهمنه طبقه پورې اړه ونه لري نه کوي ،زما دسترګو لیدلې خبره ده دهند جمهور ریس نارایانن (د نویمې لسیزې په پای کې) ته د(بې جي پې) یوشمیر مشرانولکه اډوانې اونورو چې دده دولس مشری په وخت کې یې حکومت جوړکړ اودوزیرانو په توګه یې کار ورسره کاوه په ډیرو وختوکې لاس نه ورکاوه په دې چې هغه له کوزنی طبقې څخه و. خو دګاندي له پاره داویاړ په خپله دخپل هیواد له پاره ددغه هیواد دراتلونکی په لور یوه نوې بریا او دټولنیزبري په لورنوې هیله شوه .

په لویدیز کې کې دګاندې ځیړونکې په دې باره کې هم فکرکوی او وایی ، کومه ملي اوسیاسې طرحه اوتګلاره چې ګاندې دهند له پاره ترلاس لاندې ونیوه ، ایا دداسې

ketabton.com - The Digital Library

یوه مهم کار له پاره یوه پوره اقتصادي پروګرام ته هم اړتیاوه که نــه ؟ پــه دغــه اړه ترټولو دمخه داځواب دویلووړ دې چې ګاندي په لنډه موده کې دخپل هیواد د ډیرکي (اکثریت) ملاتړ ددې جوګه کړ، چې اقتصادي ملاتړ دهم په هندکې ترلاسه کړي ، په دغه اړه یوشمیرملي اقتصادي سرچینې ددې له پاره تیارې شوې چې ګاندي دې پــه هراړخیزه توګه ملاتړکړي، (بریلا) ډله په دغه برخه کې لومړنی مرستندوې ځــواک و چې له ګاندي سره یې خپل پیوستون وښود اوددە له اقتصــادي تګــلارې یــې خپــل اقتصادي ملاتړاوتیاری دزړه له کومې څرګند کړ.

خوله دې سره سره هندیانو ترهرڅه دمخه ګاندي دیوه ستانه او روحاني مشرپه توګه ومانه اوداسې درناوی یې ورته وکړ چې تراوسه پورې د یوشمیر خلکو اودهندو مذهب پلویانو په منځ کې ده ته په خپل وخت کې داوتار په سترګوکتل کیږي .

بله مهمه خبره چې دده په اړه یې باید په پام کــې ونیســو هغــه داده چــې دهنــدد نامتوشاعراولیکوال رابیندرانات ټاګور چې نوې یې په ۱۹۱۳ کې د نوبل جایزه ترلاسه کړې وه کمپاین دده له پاره بې اغیزې نه و، هغه ګاندې د (Great Soul in peasants's grab) په نامه سره یادکړ. مانا داچې دعامه اومذهبي اړخونو ترڅنګ ټاګور هــم دده په اوچتیااو لوړتیاکې خپله پوره ونډه درلوده.

ketabton.com - The Digital Library

مهاتما ګاندي او رابندراناتهه ټاګور:

له ۱۹۲۹ کال څخه را په دې خوا په هند کې دکانګرس هلې ځلې په خورا پیاوړتیا سر دپرمختیا په لوري شوې ، ګاندي هم په دغه ترڅ کې ترډیره حده ځان فعال وښود ، له همدغې مودې را په دې خوایی ددوومو‌خوله پاره دسرته رسولو سریزه پیل کړه ، یو داچې دمالګې خبره یې را پورته کړه اود ایې په هندیانو باندې ومنلـه چـې دوی باید دانګریزي فابریکو جوړه کړې مالګه وانه خلي ځکه ده ویل چې دا دهرهندي حق دی چې دهند په دومره زیاته مالګه کې دوی باید په مالګه پیسې ورنه کړي. دویمه خبره چې ګاندي کلکه ونیوه هغه د ۱۹۳۰ کال دجنـوري ۲۱ نیټـه وه چـې ده دهنـد دآزادۍ دورځې په نامه اعلان کړه ، ده ددغه کار په ترڅ کې پرټولو هندیانو غږ وکـړ چې په نوموړې نیټه باید ددغې ورځې په درناوي سره په یوموټې والي سره خپل غـږ پورته کړي.

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي په دغو کالونو کې ددغه شان غوښتنو دعملی کولو په ترڅ کې په خورا جدیت سره عمل کاوه، چې لاملونه یې دوه وو ، یوداچې انګریزانو پر هغه وعده باندې چې دلومړی نړیوالې جګړې په ترڅ کې یې کانګرس ته دهند دخپلواکۍ په اړه ورکړې وه وفا ونه کړه ،ګاندي هم داژمنه منلې وه، اوهمدغې شیبې ته سترګې په لاره و، خو کله چې له جګړې وروسته خبره برعکس شوه، په دغه حال کې دې دکانګرس دمشرانو او یوشمیر خلکو ترانتقاد لاندې راغی ځکه چې ده په کا نګرس زور اچولی و، چې باید دجګړې ترپایه انتظار وباسي ،ده داکاراوخپل پیوستون د دویمې نړیوالی جګړې په ترڅ کې هم له انګریزانو څخه څرګندکړ. په داسې حال کې چې دده داکار دکانګرس ډیرکي مشرانویوه ناکامه هڅه وبلله. دویمه داچې انګریزان په دغه کار سره ترجګړې وروسته نورهم پرځان غره شول ، دخپلو ژمنو پروایې ونه ساتله ، دهند په بیلابیلو سیموکې یې سوله ایز پاڅونونه په خونړیوپاڅونو واړول او دهندیانو پاریدنوته یې دتورې اوټوپک په زور ځواب

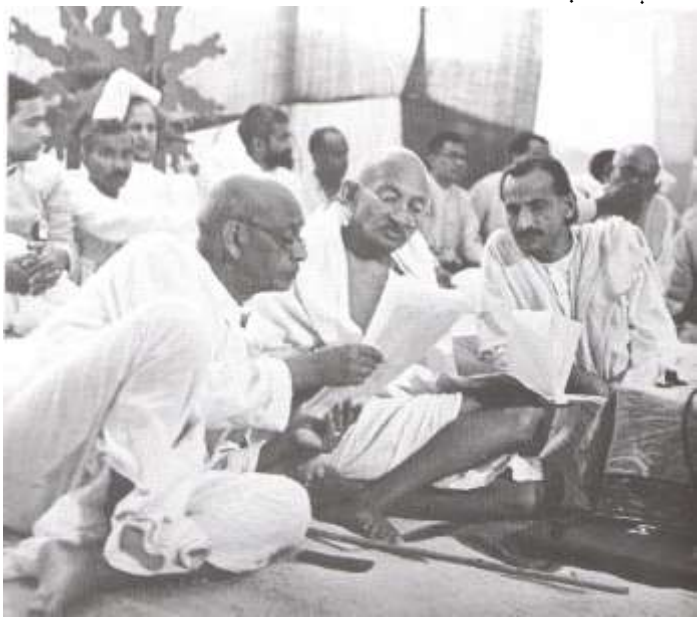

ګاندي اودکانګریس ملګري یې پرهغه مهال چې دی ددغه ګوند مشر اولارښود دی.

ketabton.com - The Digital Library

ورکړ . په جلیانواله[*] پیښه کې یې په سلګونو بې ګناه خلک ووژل چې ددغــه ســتر ناوړین پړه هم دهند زیاترو مشرانو پرګاندې اودهغه پــه تګــلاره بانــدې وراچولــه . همداوه چې ګاندې دهمدغولاملونو اونیوکوله امله خورا جدې شو، دهند ویسرای تــه یې له ګوابنه ډکه لیکونه ور واستول او په هغوکې یې دهند دآزادۍ او دهنــد پرځــان ډاډه کیدلو خبرې دهغه اونوروانګریزی واکمنانانو ترغوږ و رسولی . همدغه هلې ځلې وې چې انګریزان یې ددې له پاره تیارکړل چې باید په لندن کــې دهنــد پرموضــوع باندې دښه نیت خبرې پیل کړي .

په ۱۹۳۱ کال کې ګاندې دلندن په لور حرکت وکړ. ګاندي لندن ته ولاړ اوهلته یې لــه انګریزانو سره خبرې پیل شوې ، ګاندې له انګریزانو څخه هیله وکړه چې بې لــه دې چې دی اوخلک یې نور هرتالونو او پاریدنوته زورورکړي ښه به داوي چې هندته پــه خپله خوښه آزادي ورکړي، انګریزي پارلمان هم دهند په راتلونکې باندې خبرې پیل کړي، یوه انګریز مشر سامویل ګاندي ته وویل :

" one must hate sin but ... lover the sinner"

Gandhi said : " I think it is justi as badfor their [English] character to be ruled. I want to save my british friends from the sine of colonialism and exploitation."

(*) جلیانواله باغ دهند دپنجاب ولایت دامرتسرپه ښارکې دی چې په دغه سیمه کې انګریزانو په بې ګناه پاریدونکوباندې په ۱۹۱۹ کال وحشیانه ډزې وکړې اودهغې په ترڅ کې یې تر پنځوسوو زیات بــې ګنــاه لاریون کوونکي ووژل . دهمدغې پیښې لامل وچې دهنددبنګالي ژبې نومیــالی شــاعرټاکور دانګریــزي مقاماتو له خوا د (سر) لقب ونه مانه اودهغه د ردولو په ترڅ کې دویسرای په نامه ولیکل :

"The time has come when badges of honor make our shame glaring in their incongruous contest of humiliation, and I ,for my part whish to stand, shorn of all special distinction, by the side of my countrymen , who for their so-called insignificance, are liable to suffer a degradation not for human beings"

وګورئ بنګلا ادب په اردو ژبه ۷۵۲ مخ) (

ketabton.com - The Digital Library

ګانډي دا عکس په لندن کې په ۱۹۳۱ کال کې اخیستی ، پرهغه مهال چې هڅه کولــه انګریــزان پــه دې قانع کړي چې دوی باید هندوستان ته خپلواکي ورکړي .

ګانډي چې له لندنه را غبرګ شو، انګریزانو هم دپخوانی ویسرای پرځای نوی ویسرای (لارد ویلینګ ډون) هندته را واستاوه ، ددغه ویسرای له مهمو او عملې دندو څخــه

ketabton.com - The Digital Library

یوه داوه چې دهندیانوپه ستوني کې باید دآزادی غږ غلی کړي. اودایې هم دنده وه ،هغوی ته چې دازادی نارې اوسوري وهي بایدسزا ورکړي ، ده ترهرڅه دمخه دهندیانو دآزادی عوښتې پلان ته په سپکه سترګه وکتل ، ټول هغه فعالیتونه چې دآزادی په لاره کې ترسره کیدل دهغوی دمخنویې په لټه کې شو، په لومړي ګام کې یې دهند دګانګرس فعالیت ته دپای ټکی کیښود، هغه یې غیرقانوني اعلام کړ اودهغه زیاتره مشران ان دګاندي په ګډون یې زندانو ته واچول .

ګاندي اودهغه څرخه چې دښکیلاکي تولیداتو دنه اخیستلو په ترڅ کې یې خلکوته سپارښتنه کړه .

د ګاندي اونورو مبارزینوزندان ته تګ وچې دهیواد په یوه اوبله خواکې دپاریدنو لړی وارپه واروراتوریده ،دزندان پرهمدغه مهال دانګریزانو له سیاسته ، ګاندي ته هم داځرګنده شوه چې دوی هند ته آزادی ورکولوخیال نه لري ، بلکه غواړي چې په دغه هیواد کې ددووډلو هندوانو اومسلمانو دبیلتانه خبره را پورته او په همدغه شان دغه بیلتون ورو ورو نور هم دپیاوړتیاپه لور لارښونه کړي .

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي چې تر ۱۹۳۴ کال پورې په زندان کې و، په همدغه کال له زندانه راووت ،له راوتو سره سم يې له سياسته هم ځان په يوه خوا کړ، په دې مانا چې دکوم سياسي مقام لرونکې نه واونه يې غوښتل چې دمقام له مخې يې بايدخلک درناوی وکړي . له همدغه مهاله راپه دې خوا يې دسياست له پاره خپل بل نژدې ځوان ملګرې چې پر دغه مهال يې دسياست له پاره هم ځواک اوهم وړتيا درلوده را مخې ته کړ چې هغه پنډت جواهرلال نهرو و.

ګاندي سره له دې چې پردغه مهال په سياسي لحاظ هڅه وکړه چې ځان له سياسته پريوه خوا کړي خوله دې سره سره يې هم هلې ځلې په خپله پياوړتيا سره پرمخ تلې ، ده په عقيدتي اوارداتي لحاظ هم په داسې حالت کې ځان واچاوه چې دټولو عقايدو دپيروانو هم باورپرې کيده اوهم يې د شک په سترګه ورکتل ځکه چې ده تل دخپلې عقيدې په اړه دا خبره کوله :

((زه يوعسوي يم، يويهود يم، يومسلمان يم او هم يوهندو يم .))

زه فکرکوم چې دګاندي دنه زورزياتي دمفکورې خبره هم ترډيره حده له همدغه ټکي سره تړاو لري ، په دې مانا چې دګاندي له امله دنه زورزياتي نظريه په نژدې يوه پيړۍ کې په يوه نړيواله مفکوره باندې واوښته، دنړۍ په بيلا بيلو برخو او وچو کې يې ديوشمير خورا مهمو او نوميالیو کسانو، پوهانو ، مورخينو او آن روان پوهانو پاملرنه ځانته وروړوله ،دغه مفکوره اونظريه سره له دې چې نړۍ يې بيلګې له پخوا څخه په خپل تاريخ کې درلودې ، خو داچې دغه مفکوره او نظريه په خپل عصروزمان کې څوک په څه شان دخپلې ښيګړې له پاره کارولی شي ، دمسالې اهميت په همدغه ټکي کې دی ، په يوه نظردنه زورزياتي فلسفه په دغه عصرکې چې ګاندي را پورته شو نژدې دخلکو له ياده وتلې او له پامه لويدلې خبره ښکاريده ، خو ګاندي په دغه ځانګړې زمانې شيبه کې چې بشريت دوې نړيوالې جګړې په هراړخيزه توګه زغملې وې په دې وتوانيده چې له دغه سترانساني ميراث څخه ديوه زورزياتي قام په وړاندې په ميړانې سره کارواخلي ، ده دآسيايی اند اوژوند له دغې معنوې تجربې څخه ښه کار واخيست . په دغه اړه داهم ده چې ،ګاندي اودهغه زمانې سره له دې چې دغې مفکورې ته د نه زورزياتې نوم ورکړ ، دخارجي ځواک په وړاندې يې د يوې حربې په

ketabton.com - The Digital Library

توګه وکارولە خو په هیوادکې دننه یې ونه شو کولای چې دغه مفکوره او ایده په هغه شان لکه چې دباندنې ښکیلاک په وړاندې یې په عمل کې پلې کړه عملي کړای شي . ترکومه ځایه چې زه ګاندي او دده قام اوآن دده طبعیت پیژنم ، ده ونه شوکولای چې خپل ولس دنه زورزیاتې په فلسفه باندې باورمن کړي ، نهرو، او دهند دخپلواکۍ دغورځنګ زیاتره مشران له ده سره دده په فکر روان نه شول، همداده چې سړی ویلی شي چې ده په کورنۍ کچه هغه هم دهنددنیمې وچې دویش پرمهال ونه شوکولای عدم تشدد په ږښتیاهم په عملې توګه دیوې داسې وسیلې په توګه چې په ږښتیایې هم دخلکو له پاره نیغ په نیغه دسوکالۍ زیرې له ځان سره میراث کړي وي رامنځ ته کړي ،دده یوشمیرکره کتونکي په دې اړه داهم وایی چې هند دده دنظریاتو پراساس نه جوړشوی او نه خپلواک شوي ځکه ، هند چې کوم زورزیاتي دګاندی په عصر کې وګالل دهغوببلګه دهندپه تاریخ کې خورا لږ لیدل کیږي، دخپلواکۍ پرمهال چې په هرځای کې خلکو دنه زورزیاتي په مفکوره عمل کړی هلته دیوې مثبتې پایلې زیری ، خلکو نه لیدلې او نه یې محسوس کړی،دوی وایي چې هند دګاندی او دده د عدم تشدد ترسترګو لاندې وویشل شو، په لکونو انسانان دتشدد قربانی شول اوپه دغه څرګند تیرې او تجاوزکې یې هرځه له لاسه ورکړل چې اغیز یې تراوسه پورې په زیاترو هندې سیمواو کورنیوکې پاتې دی، په کلکته ، امرتسر، پښتونخوا اودهند په نورو سیموکې چې کومې پاریدنې وشوې اوپه خونړۍ توګه وځیل شوې ، هغه ټولې دهمدغه عدم تشددترسیورې لاندې دهندپه نیمه وچه باندې وټپل شوې . دګاندي کره کتونکي په دغه اړه یودلیل داهم وایی چې ګاندي دخپلې مبارزې په ډیرووختوکې له انګریزانوسره په سازش اوجوړجاړې کې پاتې شوی ، په دې مانا چې په جنوبې افریقې کې هم ده دهغه هیواد د روا مقابلې او مقاومت ملاتړ ونه کړ، برعکس دزولو دپاڅون پر محال یې دانګریزانو په ګټه ودریداوخوله یې پټه ونیوه ، همداسې دهند دویش پرمهال هم ګاندې داسې نه ښکاري چې ګواکی دی دعدم تشدد ترسیورې لاندې هرځه ته ګوري ، بلکه داسې ښکاري چې دی یوازې دخپل ځان اوخپلومحدودوګټو په خاطرددغې سترې انسانې داعیې (عدم تشدد اوآزادۍ) پراخه دایره په لوی لاس دیوه قام او یا یوه مذهب ترکچې پرې راتنګه کړې ، په

ketabton.com - The Digital Library

داسې حال کې چې بودا داسې نه و، پاچا خان چې له ده سره یوځای په دغه ډګر کـې را پورته اولوی شو ، پرګاندي باندې دانتقاد په ډګرکې ودریدل،

دهغه انتقاد پرګاندي اوخپلو هندي ملګرو باندې له همدې امله و، چې ګانـدي دغـه لوی انسانې ارزښت ته په خورا وړه دایره کې وکتل ، همـداوه چـې پاچاخـان دهنـد دآزادۍ له دغه ډول خپلواکۍ سره لکه چې ګاندي اونورو دهند دنیمې وچې دویشل په بیه ترلاسه کړه مخالف و، په دې چې هغه پوهیده چې دادول آزادي نه دهندو ، نه دمسلمان او نه هم دانسان په ګټه ده اونه هم له هغو بنسټونو سره برابره ده لکه چـې نه زورزیاتي یې سپارښتنه کوله . .

دګاندي او نهرو په اړه دا یوه خبره دپاملرنې وړ ده او هغه داچې ددغودواړو مشرانو د سیاسي اواقتصادي دریځونو ترمنځ یولړ توپیرونو وو ، په دې مانا چې ګاندي سـره له دې چې په یوه پرمختللې ټولنه کې زده کړه وکړه او دعصر دپرمختګ هرڅه یـې په خپلو سترګو ولیدل ، په جنوبې افریقې کې یې د توکمیز توپیررنـګ او خونـد پـه عملي توګه محسوس اوولید ، هغه تجربه ورسره وه ، خو له دې سره سره یې هم ونـه شوای کولای چې دیوه داسې چا په بڼه دې دټولنې مخ ته راووځي چې دزړو اړیکو او روابطو سره دي په تمامه مانا اویاتریوه حده خدای پامانې وکړي او د نوي هند له پاره ددیوه پرمختللې سستم د رامنځ ته کولو غړې په اوچته توګه پورته کړي ، ددې خبرې مانا داهم ده چې ده ونه شوای کولای ځان د هندي ټولنې له زاړه چوکاټه یوپه یو پـه یوه نوې لور ورمخه کړي، همداوه چې نه یې له ښکیلاک سره په نره غړه ورکړه ،او نه یې دهند دمذهبي نظام نیمګړتیاووته په په هغه انتقادې سترګه وکتـل لکـه چـې د شلمو کالو په ترڅ کې په خپلو لیکنو کې ورته کتلي وو ، اونه یې هم په عین حال کې نوي تمدن ته دیوې حتمې او اړینې پدیدې په توګه دخپلې ځرخې په اندول زړه ښه کاوه . همداوه چې ترننه پورې ګاندي ته دنوې هند ، دپرمختللي او عصري هند بنسټ وال نه شې ویل کیدای ، په دې چې دهند د غه بې ساری او په چټکتیاسره پرمختګ دده له افکارو او اندیښنو سره په تضاد کې و،بله خبره داهم وه چې ده نه غوښتل هند دی په داسې یو ناڅاپې تخنیکی بري باندې ورمخ شې دنـوي هنـد تخنیکـی وده او

ketabton.com - The Digital Library

پرمختيا ترډيرې اندازې پورې دنهرواوسرسيداحمدخان ، ابولکلام آزاد،سوبهاش بابو اونوروسياسې اوعلمي مخکښانوله نظرياتو سره تړاو لري .

اودګاندي دځرخې برعکس دپرمختګ دغه حرکت دهند ددغه وخت شرايطو اوزمانې دپښدت نهرو غاړې ته ورواچاوه ، هغه څوک چې په هرځه کې يې عصري فکر اونظريات دګاندې له نظرياتو سره په مخالفت کې را وپړکيدل، نهرو نه غوښتل چې دګاندې نظريات دې دنوې هند دپرمختګ او پياوړتيا په بهيرکې ګردسره له پامه وغورځوی خوله دې سره سره يې خپله تګلاره درلوده اودژوند ترپايه پورې يې دهغې د عملې کولو په ترڅ کې ګامونه پورته کړل ، نهرو له ګاندي سره يولړتوپيرونه درلودل ، نهرو مذهبي مشر نه و، اونه يې په دغه ټکي باندې ټينګار کاوه ، کله که سړی دده نظريات لولي نودا پوښتنه ورحل کيږي چې ده په رښتيې توګه دنوي اوخپلواک هند په زړه کې دنوې تمدن اوپرمختګ داسې بنسټونه کيښودل چې دهغو پرستنه ترنن پورې حرکت کوي ، اوپرهماغه لاره کې نن سبا دآسيا په جنوب کې ديوه لوی او پياوړې صنعتي او ان اتمي ځواک په توګه ځان په خورا پياوړتيا سره ځلوي.

مقصد دادی چې ګاندي به ويل چې دهند دترقی پلان بايد له کليو را پيل شي ، خونهرو په دغه تګلار باندې باور نه درلود ، اودايې يوه نيمګړې او دترقی له اساساتو سره مغايره مفکوره ګڼله . ځکه خو يې په هيواد ترهرځه دمخه د هند دترقی په لاره کې د دغه هيواد تخنيکي او ساينسې بنسټونو ته خپله اود خپل حکومت او حکومتی پاليسی پاملرنه راواړوله . چې له ده وروسته دهند نوي

نسل دپياوړې تعلميی پاليسی په مرسته دهغه دنومياليو لور اندراګاندي په مشری دپياوړې هندلپاره عملي کړه .

ketabton.com - The Digital Library

اندارا ګاندي په ځوانۍ کې

ketabton.com - The Digital Library

دويم څپرکی

ګاندي او دعدم تشددفلسفه

ستا له ستمونو د وره چا وته فرياد کړم
وله مې په غشو ما همت درته نيـــــولی
(اشرف خان هجري)

دنه زورزياتی ، ياعدم تشدد په اړه تراوسه پورې په هنداونوره نړۍ کې ددغې پــوهې اومفکورې پوهانوخورازياتی ليکنې کړې دي ، نه زورزياتی داسې څه او داسې تګلاره نه ده چې هغه به په ربښتياهم ګاندي رامنځ ته کړې وي ، همداده چې

ketabton.com - The Digital Library

This photo, taken on January 27, 1948, is believed to be the last photo of Gandhi alive. He was assassinated four days later.

مورِ دغې تګلارې ته دهغه ایجاد نه شو ویلای ، ګاندي په خپله هم په دغه اړه په دې نظردی چې عدم تشدد دومره لرغونی او پخوانی دی لکه چې زمورِ په شاوخواکې دغه غرونه دي ، مانادا چې دغه تګلاره له انساني نیچرسره مل رامنځ ته شوې اودهغه له پرمختیایی بهیرسره یې یوځای په انساني چاپیریال کې دیوې تلپاتې پدیدې په توګه وده کړې ده .په دغه اړه عمومي باوردادی چې کیدای شي دمعنویت دغه روښانه اوښیرازه کرونده اورِدمدتي چاراوعمل ته اړتیاولري ،اوکیدای شي ترڅوپښتونواو نسلونو پورې ځان وغزوي ځکه نوداپه خپل حساب سره کومه بې

ketabton.com - The Digital Library

ارزښته پديده نه ده .دا يوه اوږده لار، يواوږد سفردی ،چې دخپل لاروي دعملي تجربواوکړنو په ترڅ کې ځان دبډايی ترپولې پورې رسوي .

دبشرټولې معنوي هڅې ددغې تګلارې ستايوالې اوخرګندوبې دي ، داسې معنوي اثراوآسماني کتاب به نه وي چې هغه دی پردغه ايدياومفکوره باندې ستايل شوی نه وي ، ځکه نو دادهرانسان ويارِ دی چې ووايی نه زورزياتی يوه انساني هڅه ده چې انسان ته له ډيرپخواڅخه دانسان ديوه ستراوويارِن معنوي اوانساني ميراث په توګه ورډالۍ شوې چې ترننه پورې يې دپالنې حق او ويارِ په يوه وړه انفرادي دايره کې دخيرِنې او وينې وړ نه دی .

نه زورزياتی ياعدم تشدد دهرمذهب پياوړې اودپاملرنې وړلومړنی اوپيلنی سرليک دی . که دنړې له هرمعنويت اومذهب څخه دغه آر لرې کړې ، هلته نورداسې څه چې هغه بايد معنويت اوروحانيت وبلل شي نه پاتې کيږي، په دغه اړه زه په دې باوريم چې نه زورزياتی ترهرڅه دمخه دغه لاندې ټکي په خپله غيرِ کې رانيسي :

نه زورزياتی مينه ده،

نه زورزياتی ځوانمردي ده ...

نه زورزياتی د ټولو معنوی کتابو پيلامه ده ...

نه زورزياتی دهرټولنيزچلند له پاره هوډدی ...

نه زورزياتی دانسان اوانسانيت ترټولو پياوړې وسله او توره ده...

نه زورزياتی دانسانی ارزښتونو ساتندويه او پاسوالو مفکوره ده...

زمورِ په عامه ژبه او ورځنې ژوند کې دعاموخلکو يوه خبره چې خورا عامه ده اوکولای شو هغه دنه زورزياتي جوهراوزړی وبولو لکه چې وايی : (ګذشت اوبخښل دميرِنو ځانګړنه ده) .

داټولې هغه اشارې دي چې سړی يې په يوه سرسري نظر دهرې تولنې او تولنيز بهيرِپه ترڅ کې ليدای شي، خوکه چيرې مورِ لرِنورهم دانساني آثارو او ميراثونو تل ته ورننوزو ، هلته تردې هم زياتې خبرې په دغه اړه ليدای او لوستلای شو، په دې چې دغه تګلاره له يوې داسې هستۍ څخه راپيل کيږي چې هغه لايزالي ده ،ځکه نوداويلای شو هغه خدايی اوتلپاتې هستي ده چې په خپلوټولو آسماني کتابوکې

ketabton.com - The Digital Library

يې سپارښتنه کړې ده ، داسې سپارښتنه چې يوازې دانسانی پوهې پــه يــوه ټــاکلې مرحله کې انسان دهغې په عملي کيدو او غوره کيــدو بانــدې لاســبری شــوی دی ، همداده چې نن هم دبشريت په وړاندې دغه تګــلاره دژونــد پــه يــوه لــوړ پړاوکــې دپاملرنې اويادونې وړده.

نه زورزياتی دخپل ماهيت له پلوه دبديواوناوړتياوو پرضد يوه هڅه ده چې دهغې پــه مرسته انسان کولای شي ديوشميرســتونزو لکــه ډار، عقــدې ، قهراوتيــري پرضــد دانساني پوهې اوپوره شعوري تياري په درشل کې شي . که ډار دتــل لپــاره پرژونــد باندې برلاسی وي ، دهغه ترسيوري لاندې هرډول انساني هڅه مري ، کله چې انسان له هڅې ولويد دهغه لپاره مرګ ترهر څه دمخه دورکې سنګرنيولی او پــه هغــه يــې سپاري .

که انسان عقده اوسرټمبګې له خپل کرکتر سره مله کړي ، نو نه يوازې به ځان تباه او برباد کړي چې ان بشريت به هم دخپلو عقدو په ماتم اوښکيل کې داسې راايسارکړي لکه حيوان ...

قهر هم داسې درواخله چې زياتې بدمرغی رامنځ ته کولای شي او ځومره ســتونزې چې فکرکوی له دغې بدمرغې پديدې سره ملګرې دي چې پای يــې پــه تيــري او تجاوز باندې اوړي ...

په علمي توګه دنه زورزياتي دفلسفې يوه ځانګړنه داهم ده چې دغه تګلاره انسان ته دپوهې او منطق په لور لوړتيا وربښي ، دغه فلسفه په همدغه ټکي باندې ټينګارکوي او وايی چې داانساني موخو ته د رسيدو يوازنی معقوله لاره ده چې دهغې په مرســته پرته له جګړې ، ډار، اوځورونوسړی هدف تــه رســيدای شــي . پــه يوشــميرفرهنګو اوکلتورونو کې دالاره زياترو پوهانو دريڅت په نامه هم يــاده کــړې ، ګانــدي هــم دهمدغې لارې په اړه په دغه ټکي باوري و.

اودغه عملی رياضت يې دځان ځانګړنه کړې ده ،دی په دغه اړه وايــی چــې ددغــې برياد ترلاسه کولو په مخه دی يوازې تريوه حده پردغه لاره تللی دی ځکه نوليکي :

((څه شی چې ماغوښتل هغه ترلاسه کړم ،اوڅه چې ما په دغه ديرشوکالوکې په هغه لورګام اوچت کړ، هغه زما فنافی ذات وه ، چې ماغوښتل خپله له خدای سره مخــامخ

ketabton.com - The Digital Library

شم او ترموکشا پورې ورسیږم ، زه وهڅیدم او ددغې مـوخې پـه لوروړانـدې ولاړم اوهغه مې وڅارله ، په هغه څه کې چې زه یې په ویلو او لیکلوکې ویلای شم اوڅه چې زما سیاسي افکاراوکړنې دي ، هغه ټول

پرهمدغه ټکي باندې دریږي)).[1]

ګاندي په دغه مفکوره باندې سړي ته داورښيي چې روحانیت ددې لامل کیږي چـې انسان په انسانیت ورګډکړي ،اوکیدای شي انسان دهغه په رناکی دژوند اصلي مقصد هم دځان لپاره په عملي توګه غوره اومعلوم کړای شی اوهـم دنـورو لپـاره، داسـې ښکاري چې نه زورزیاتی په دې نه زده کیږي چې سړی باید په کـوراوانزواکې ورتـه کینی ،بلکه دازده کړه ترهرڅه دمخه دې ته اړتیالري چې دهغې په ترڅ کې یوڅوک باید دخپل ځان خوند او رنګ درک کړي ، ځان باید وپیژني اولـه هغـه څخـه بایـد دغیرضروري خطراو مرګ په وړاندې ددفاع اولامل په لټه کې شي اودهغه په زړه کې باید د سختیوله هرډول سره ځان بلد کړي .

ددغې ایدې له مخې کله چې دوه کسه سره جنګیږي او یوبل سره وهـي ، یـوزورور اوبل کمزوری دی ،دوی دواړه جګړه ماردي ، دلته دنه زورزیاتي سوال نه رامنځ تـه کیږي ، په دغه ترڅ کې نه زورزیاتی هغه دی چې یوکس له دغو دووتنوڅخه دمقابلی پرځای دځان ددفاع په لټه کې هلې ځلې وکړي ،په دغه ترڅ کې په څرګنـده سـړی ویلای شي چې زورورهغه څوک چې زورزیاتی کوي نه دې ، بلکې زړوراوزورور هغـه دی چې ځان له

ظلم او زورزیاتي څخه پرته له کټ مټ عمل څخه ژغولاشي .

دنه زورزیاتی مفکوره لکه څنګه چې یادونه یې وشوه ، له ډیرپخوا ترننـه دانسـانی تفکر په تاریخ کې دانسانانو لپاره دپاملرنې وړ موضوع وه ، په دغه اړه دهندي ګروهی سپیځلی کتاب (بګوت ګیتا) ترټولو پخوانی کتاب دی چې ددغې مفکورې اړونـدې نښې نښانې له خان سره لري ، ګیتا په دغه اړه یولړیادونې لري چې دهغو لـه مخـې

---

[1] Ghandhi .M.K An Autobiography introduction P. 11

ketabton.com - The Digital Library

سړی کولای شي ووایي چې دا به لومړنی اثروي چې دعدم تشدد په اړه یې یادونې ته په خپلودرسونوکې ځای ورکړی دی ، په ګیتا کې راغلي دي :

« اجازه ورکړئ ، اوسختې خبرې یې په سړه سینه واورئ ، اجازه ورکړئ ، اوهیڅوک مه توهینوئ ، یوه قهرجن سړي ته دااجازه ورکړئ چې دزړه خبره ووایی اوپرمخ یې قهرمه ورغبرګوئ ، هغه پریږدئ چې په قهرکې ځان وغوړوي او هرڅه وویلی شي ...»

له دغوتلپاتې خبروراپه دیخوا په (۵۰۰م) پیړۍ کې ساکایي شهزاده بودا دخپل معنویت په هڅه کې چې په بشپړه توګه دنه زورزیاتي پربنسټ وه یوځل بیا په دغه لړکې ځا ن راوپرکاوه او په ځانګړې توګه یې په دغه اړه وویل :

« یوورور باید په قصدي توګه دبل ژوندي موجود ژوند تري وانخلی ، دځان دژوندي پاتې کیدو په خاطر باید بل ژوند ي موجود ونه وژنو... »

دنه زورزیاتي په اړه ترهرڅه مهمه خبره داده چې دهند په نیمه وچه کې ددغې مفکورې څرګند اخځ بیاهم بودایی درسونه دي ، چې دزیاترو مذهبوله خوا په خپل وخت کې ځارل شوي اووده ورکړه شوې ده .

"When people will forget the Gautama Buddha, there will come another Buddha who will be called Maitreya. That is the Buddha of compassion and peace."

جن بل پخوانی مذهب دی چې په اصولوکې یې په نه زورزیاتي باندې خورا زیات ټینګارشوی دی ، زیاتره پوهان په دې باورهم دي چې پرګاندي باندې هم ددغه مذهب داغیزې له لارې دنه زورزیاتی اغیزو چې دی یې په دغه مفکوره باندې دژوند ترپایه استوار او پابندوساته ، جن مذهب تربودیزم هم په دغه ترڅ کې جدي دی لکه چې په دغه اړه وایې :

تول ژوندي له دردونو اوځورونوځوریږي ،

همداده چې څوک باید هغو ی ونه وژنی ...

دادعقل اوپوهې ترټولوښه او په زړه پورې خبره ده چې :

هیڅ شی باید ونه وژل شي ،

یاداچې :

دوسلې زور هغه څه نه شي کولای ، هغه چې سوله یې کولای شي ...

ketabton.com - The Digital Library

کله چې ته کولای شې خپل هدف په خوښه ترلاسه کړې ، نو بیادزهرواچولو ته اړتیا نشته .

(وګور ئ : نیتیرا کایام نتیا ، دجن مذهب لارښونکی کتاب ، ۲۰۳ مخ)

جن مذهب په خپلو تعلیماتو کې په نه زورزیاتي باندې زیات ټینګار کوي او اساسي اصول یې په همدغه تګلاره باندې ولاړ دي ، دغه مذهب اودهغه اصول هم نه زورزیاتی هسې دیوې سرسري پدیدې په توګه نه مني او نه یې تبلیغوي ، په دغه مذهب کې هرپیرو بایدنه زورزیاتی یا عدم تشدد په عمل اونظرکې دخپل ژوند معنوي رمز وګنی ، په دغه برخه کې دوی ځومره چې په سابه خوړلو باندې ځانونه پابندي ګڼي په همدغه اندازه دخپل معنوي ژوند دلارښونې لپاره هم په نه زورزیاتی باندې ځانونه پابندبولي .

په هندي ژبه کې د (اهنسا) دویی مانا هم نه ټپي کول او نه وژنه ده ، خوپه پراخه مانا دغه ویی د نه ځورونې په مانا هم کارول کیږي .خویوشه چې باید په دغه ترڅ کې په پام کې ونیول شي ، هغه دادی چې په لاسی او قصدي توګه به نه وي .

نه زورزیاتی دګاندي له نظره هم په دوه لحاظه تعبیراوتفسیرشوی دی ، یوددغه اصل مثبته ځانګړنه ده او بله یې منفي ، منفي یې کیدای شي ، داوي چې دهرژوندي موجود لپاره دغه اصل کارول شوی دی ، مانا داچې هر ژوندي موجود ته باید په مادي اوجسمي اوهمداراز په فکري اومعنوي لحاظ زیان ونه رسول شي ، په دغه ترڅ کې د زیان رسونکي اونه زیان رسونکي موجودخبره نه مطرحه کیږي .

خوترکومه خایه چې ښکاري دګاندي مراد په دغه ترڅ کې یوازې په مثبته خوا کې دی ، هغه په دې باوري دی اووایي : « زه به کله هم هغه څوک چې بدکوي او ناوړتیاوې یې پرفکر باندې برلاسې وي ونه شم زغملای »

ګاندي په دې باوري دی چې په هندی ژبوکې داهنسا مانا هم پراخه مینه ، پراخه اولویه ځان تیریدنه اودټولو لپاره خیرغوښتنه ده ، اوپه دې یې هم باور دی چې :

« که زه په رښتیاهم د اهنسا پیرواو پلوی یم ،نو زه باید له خپل دښمن سره دومره اوداسې مینه ولرم لکه چې له خپل پلار او زوی سره یې لر م ...)).

ketabton.com - The Digital Library

ماناداچې نه زورزیاتی داسې مفکوره نه ده چې هغه باید یوځوک اویوه ټولنه دخپلــې کمزورئ نښه وبولي ، نه، نه زورزیاتی دخپلې فلسفې له مخې یوه پیاوړې رښتیاده او یوپیاوړې زړورتوب ، دګاندي په وړاندې هم دغه آر په همداسې بڼه مطرح دی ، ځکه یې له رښتیاینې اوحقیقت سره یوشان اویوډول بولي ، دهغه په نظر نــه زورزیــاتی هدف دی ، وسیله نه ده ، ګاندي په دې نه دې راضي چې دغه لوړمفهوم دوسیلې پرې اودرجې ته راټیټ کړي ، بلکه هغه غواړي چې دغه مفهوم دمینې اودرنښت په پولــه کې دهدف په کچه کې وساتي ، خکه یوازنی څه چې ګاندي پرهغه باندې ډاډمن دي هغه دادی چې دی مینې ته دیوه اوچت حقیقت او واقعیت په سترګوګوري ، دده پــه نظر هیڅوک نه شي کولای چې دمینې او نه زورزیاتي ترمنځ توپیررامنځ ته کړای شي ، همداده چې ګاندي په دغه اړه ډیرپخوا ویلي وو :

"In this age of the rule of brute force, it is almost impossible for anyone to believe that anyone else could possibly reject the law of final supremacy of brute force. And so I receive anonymous letters advising me that I must not interfere with the progress of non-co-operation even though popular violence may break out. Others come to me and assuming that secretly I must be plotting violence, inquire when the happy moment for declaring open violence to arrive. They assure me that English never yield to anything but violence secret or open. Yet others I am informed, believe that I am the most rascally person living in India because I never give out my real intention and that they have not a shadow of a doubt that I believe in violence just as much as most people do. Such being the hold that the doctrine of the sword has on the majority of mankind, and as success of non-co-operation depends principally on absence of violence during its pendency and as my views in this matter affect the conduct of large number of people. I am anxious to state them as clearly as possible....."

(Source: Young India, Ahmedabad, Wednesday, 11th August, 1920)

مانا داچې هرڅوک باید دنه زورزیاتي دمفکورې له مخې په دې وتوانیږي چــې دیــوه مطلق هویت خاوند شي اودخپلې پیاوړتیا په خاطر باید دنه زورزیاتي پــرلاره بانــدې ګام کیږدي ، یوه خبره چې په دغه اړه باید وشي هغه داده چې ګاندي په خپل وخــت کې دغه لرغوني مفکوره دنوي عصر له غوښتنوسره سمه راپورته اودعمل ډګرته لکه چې مارتین لوترکینګ هم ویلي وو راوایسته ، ګاندي په خپله هم په خپلولیکنوکې په دغه اړه څوځلې یادونه هم کړې ده ، ماناداچې ګاندي دیومعنویت پلوي انسان پــه

ketabton.com - The Digital Library

توګه په هغو ټولو معنوي وړتياووباندې پوهيږي ، هغه چې بشريت ته دلارښـونې پـه خاطرورميراث شوې دي ، ګاندي په خپله وايي چې ده ټول آسماني کتابونـه لوسـتي اوپرهغـو بانـدې بـاوري دی ، همـداده چـې دده مفکـوره هـم دهمـاغو مقدسـو کتابوپرارشاداتو باندې ولاړه ده ، ګاندي په دغه ټکي باندې هم باوري دی لکه چې په قران کريم کې رانازل شوي :

يايهاالذين امنو استعينو بالصبروالصلوه ، ان الله مع الصابرين

ژباړه : ای ايمان والو ، دآخرت دثواب ترلاسه کولو پـه خاطرپـه صـبراولمانځه سـره دمرستې غوښتنه وکړئ ، بې شکه چې خدای له صبرکونکوسره دی ، (سـيقول ، ۱۵۲ او ۱۵۳ اياتونه)

په نه زورزياتي کې دپوهانوپه نظر دوه ټکي په ځانګړې توګه دپاملرنې وړ دي ، دغـه ټکي لومړی ځاني دسپلين (Self Discipline)او دويـم يـې نفسـی مجادلـه (Self Renunciation)

دی ، په دغه اړه اوس په خورا آسانۍ سره سړی ويلای شي چې په الهي کلام کې دغه دواړه اصله ديوه داسې انسان په وړاندې چې هغه ددوو ټکو (صبراو عبادت) په مانـا پوهيږي ديوې خورا مهمې سپارښتنې مثال لري ، ګاندي په دغه رمز باندې پـوهيږي ځکه نو هغه عدم تشدد ته ددې ډول ديوه مفهوم په نظر ګوري چې هغه دهرچـا اوهـرې عقيدې دپيروانو لپاره دمنلواو عملي کولو وړدی ، که چيرې انسانان په رښتياهم پـه دغه اړه په رښتينې توګه ددغې ډالۍ دلاس ته راوړلو هڅه وکړي ، هغه کولای شي په ډيروهغو ستونزو چې بشريې په خپل ژوندکې لري او ياورته ناحله بريښي بريالی شي .

دنه زورزياتي عمل اوتګلاره دهغوی له خوا چې نه غـواړي دتابعيـت اوتسـليمۍ پـه ښکيل کې راښکيل شي عملي کيږي ،هغوی ،چې په خبله مبارزه کې دخپل کـړکيچ دحل لپاره نه زورزياتی (عدم تشدد) يوازنۍ ګټوره لاره بولي .

نه زورزياتی عملا هغه هڅه نه ده چې دهغې په ترسره کولوسره به څوک لـه کـړکيچ څخه ځان پر يوه خواکړي ، بلکي داهغه يوازنې مثبت ځواب دی چې دهغه په مرسته سړی کولای شي له خپل ځواکه په ګټوره اوموثره توګه کارواخلی اويايی پـه عمـل

ketabton.com - The Digital Library

کې پلی کړي . دګاندي ساتیاګره هم پر دغه اصل راځرخي اوپه دې ټینګارکوی چې رښتیا بایددمینې او سم عمل له لارې دټولنې اووګړي دکرکتراوخصلت ځانګړتیا شي ، ددغې تګلارې غوښتنه داده چې دتشدد په وړاندې په انفرادي اوټولنیزه توګه په خپل ټولنیز ، اقتصادي اوسیاسي چاپیریال کې ګام واخیستل شي .. لکه چې په دغه ترڅ کې دګاندي دمالګې ساتیاګره ترټولو ښه او روښانه بیلګه یادولای شو.

عیسویانو هم په خپلواصولوکې داخبره منلې ده چې (خدای یعنی مینه)

Christians generally accept the proposition that 'God is love'. This leads to the logical corollary that the main enemy is hatred itself. Relying particularly on New Testament texts, such as the sayings of Jesus that "Whoever shall say [to his brother] , Thou fool, shall be in danger of hell–fire" (Matthew 5:22) and "anyone who hates his brother is a murderer" (1 John 3:15), Christians have interpreted the terms 'brother' and 'neighbour' (following the parable of the Good Samaritan) at their widest. And this means loving opponents and even enemies:

Care as much about each other as about yourselves...
Never pay back evil for evil...
If your enemy hunger, feed him; if he thirst, give him drink...
Do not let evil conquer you, but use good to defeat evil.

(Romans 12:16–21)

(وګورئ دپورتنې مطلب په اړه په انګریزي ژبه دنه زورزیاتی ویپاڼه)

په ختیزوټولنوکې چې یوشمیر ته یې دنه زورزیاتي زانګووې ورته ویلای شـو، دغـې فلسفې ددغوخلکودمعنویاتو پر شنه اوروښانه آسمان باندې تل خپله وړتیا او اغیزپه ژوره توګه ساتلی دي ، مانا داچې عدم تشدد ختیزانسـان تـه دهغـه پـه معنـوي ژوندابرخلیک کې دیوې حیاتی اومهمې پدیدې ځای په نښه کړی دی ، همداده چې دلته دغې مفکورې ځان دپیاوړي معنوي ارزښت پراو ته رسولی دی ، ان دومره چـې که له معنویاتو څخه دغه پدیده په یوه خوا کړو، هلته معنویت ته نورځـه نـه پـاتې

ketabton.com - The Digital Library

کيږي . دايوازې ګاندي نه دی چې په دغه برخه کې يې افکار بايد مخکښ وي ، دفارسی اوپښتوژبوادبيات پرهغو وړتياوو ډک دي لکه چې سانسکريت او پالي ژبې يې دهندي ګروهې په اړه انسان ته ورډالۍ کولای شي ، سنايی ، مولانا ، عطار ، دهرات ډيير اوهمداسې د پښتو ژبې عرفانی ځيرې او ميراثونه لکه روښان ، ارزانې ، ميزاخان انصاري ، دولت ، رحمان بابا او دخوشال خان دکورنې يوشميرنومیالي ليکوال او عارف شاعران په دغه برخه کې هغه څوک دي چې ددوي افکار دنه زورزياتي او عدم تشدد ډيرښه استازي بلل کيدای شي . ماناداچې عرفان اوتصوف دشعراوادب په ترڅ کې له مذهبی لارښوونکو وروسته دآسيايی ادبياتو دپاملرنې وړموضوع ده . همدغه ادبيات دي چې دغه سترانساني ميراث ته يې په ډيره ښه اوهنري بڼه انعکاس ورکړی دی .

دعرفان اوسلوک مساله په ټولو سرچينو کې دپوهې غوندې اوهم له هغې سره اندوله طرحه موضوع ده ، عارفا ن او پوهان په دغه برخه کې له يوه اوبل سره هيڅ ډول توپيرنه لري او نه هم ددغه انسانی ارزښت په وړاندې توپيرته اهميت ورکوي ، دهرشاعراو روحانی پرافکاروباندې نه زورزياتی دومره برلاسی دی چې له هغه پرته يې فکراو ايجادبل څه نه وينې او نه يې انځورولی شي . دپښتو ژبې نومیالی شاعر اشرف خان هجري له هغو شاعرانو څخه دی چې ددە په اشعاروکې دنه زورزياتی يوه بيله او ژوندی نړۍ زمور په واک راکړل شوې ده ، زه په دغه اړه له تاسې درنولوستونکو سره يوازې دعرفانی ادب پرپوله باندې نه تم کيږم ، مور دغه تلپاتې ارزښت دهغو شاعرانو دايجادپرفضاباندې هم ليدای او احساس کولای شو چې هغوی له ژوند سره يوازې په مادي لحاظ ډيراوپه معنوي لحاظ لږ چلند کوي ان چې دوی هم په دغه ترڅ کې خپل هغه ايجاديات چې زمور لپاره يوازې دهغو دايجادي تجربې په توګه اهميت لري بياهم د تفاهم اونه زورزياتي دمبلغ په توګه زمور په واک کې راکوي ، کله چې مور د خوشال خان ختک دنومیالي زوی هجري غږ دبيجاپوراورنتمبور له دنګو کلاګانوڅخه اورو ، په هغو کې هغه ترنم او هغه ځوښ چې دخوشال په افکاروکې ژوند کوي نه ليدل کيږي ، هلته دغه شاعر لکه څنګه چې

ketabton.com - The Digital Library

دهغه ارادتی کلام ده ته د صبر قومانده ورکوي ، هغه څه مورِ ته په داسې ژبــه وایــی چې هغه دصبراوتحمل ترټولو ښه او تلپاتې درسونه بلل شو:

ستا له ستمونو د وره چا وته فریاد کړم وله مې په غشو ما همت درته نیولی

ګاندي دهمدغواودې ته ورته آسیایی افکارو پرپخوزینو باندې دعدم تشدد دلوړتیــا آسمان ته راپورته شو، دده داندوژوند دغه پیاوړې فلسفه یوازې دیوه مــذهب ، یــوه عرفان او یوه سلوک په زړه کې رامنځ ته شوې فلسفه نه ده ، هسې چې دی په خپله نه شي کولای په دغه ترڅ کې ځان یوې ټاکلې عقیدې ته وسپاري ، دهغې لامل هــم دغه دی ،چې ده په خپله پوهه اوخپله ځیرکې سره ځان تردغې پولې راورساوه چــې خپل سپیڅلي هدف ته درسیدو لپاره یې یوه سپیڅلې وسیله یا تګلاره هــم غــوره کړه ، مانا داچې کله مورِ دګاندي فلسفه یو ه ټولنیزه او سوله ییزه پاریدنه بولو ، دهغې لوی لامل هم دادی چې هم یې هدف سپیڅلی دی او هم یې هغه ته درسیدو وسیلې ، که چیرې له دغو دواړو (هدف اووسایلو) په یوه کې هم خلل وای ، نو په دغــه حــال کې به دده ساتیاګره په خپله یوه جعلی اودرواغجنه هڅه وای .

بله خبره چې دګاندي دعدم تشدد په اړه یې باید وکړو هغه داده چې دده تعبیرلــه دغې مفکورې څخه دادی لکه چې پاچاخان دده له خولې لیکي :

«... سبا له بمبی ته لاړم ، ګاندي جي دبرلا په کورکې و، زه هــم ورغلــم هلتــه ولاړم اوهغه سره اوسیدم ، یوه ورځ یې دعدم تشدد بحث شروع کړو ، نو ما ورته ووی چې ګاندي جی تاخو دډیرې مودې نه په هندوستان کې دعدم تشدد ســبق ورکــړی دی اوزما خو ډیرلږ موده وشوه چې پښتنو ته مې داســبق شــروع کــړی دی ، مــا ســره هغومره ذریعی اوکارکنان نشته څومره چې تاسره دي ، ته وګوره چې د ۱۹۴۲ کال په جنګ کې هندوستان کې څومره تشدد وشو، لیکن په صــوبه ســرحد کــې بــاوجود دانګریزانو دډیرظلم اواشتعال نه پښتنو تشدد ونه کــړو حالانکــه هندوســتان ســره تشدد دهغومره سامان هم نشته څومره چې پښتنوســره دی ، ددې پــه ځــواب کــې ګاندي جی ووې چې عدم تشدد دبزدل سړي کارنه دی ، دادیوه بهادرسړي کاردی او

ketabton.com - The Digital Library

پښتانه دهندوستانیانو نه زیات بهادران دي ، دغه وجه ده چې هغوی تشدد ونه کړ...»
(جدوجهد ۶۸۵ مخ)

ګا ندي په پښتونخوا کې

ګاندي په ۱۹۱۸ کال کې دخپلوساتیاګرانو لپاره یوشمیرلارښونې په ګوته کړې په دغو لارښونوکې مورِ کولای شو ، دعدم تشدد او رښتیاینې هغه مرامې څــه چــې ددغــې تګلارې لپاره دده له خوا لارښود وو په لاندې ډول سره ولولو:

ساتیاګرانو ته لارښونې

ساتیاګره کمپ ، نادیاد ، د۱۹۱۸ کال داپریل ۱۷

۱- رضاکارانو ته وړده چې ، دا د نه زورزیاتي کمپ دې ، دوی باید په هــرډول حــالاتو کې د رښتیا اورښتیانې امرومني اودهغو پیروي باید وکړي .
۲- په ساتیاګره کې د لوړتیا اوځان لوړبللو لپاره ځــای نشــته ، پــه دې مانــا چــې د ساتیاګرۍ داصولو له مخې باید پرچا باندې فشار نه وي .

ketabton.com - The Digital Library

۳- سرتمبه ګې اورخه په ساتیاګره کې ځای نه لري، ان دهغوی په وړاندې چې پوهیږو زموږ مخالف دي باید ددوستی له مخې چال چلند وکړو، کلیوال هم باید په همدغه روحیه باندې وروزل شي . رخه اوکینه کولای شي زموږ مبارزه له خپلې وړتیاڅخه راوغورځوي .

۴- رضاکاران باید داډه یاد ولري چې دایوجهاد دی ،موږ په دې ځکه ټینګارکوو چې موږ له دې پرته نورخه نه لرو،اوکه داهم په سمه توګه ترسره نه کړو مانا داچې موږ دخپل مذهب په وړاندې په څه کولو کې ناکام یو. ټول هغه څه چې دژوند اومذهبي لارښونو په ترڅ کې اړین اومهم دي ، هغه باید دلته په پام کې ونیول شي .

۵- موږ د واک اوځواک له برلاسي اوغرور سره مخالف یو،اوهمداسې دقانون په وړاندې ږانده ،ځکه چې په دغه برخه کې بیواکه یو،خودابه ددې مانا هم نه لري چې ګواکي موږ څه نه وینو، زموږ دنده داده چې موږ له مامورینوسره ددوی دنورو کارو په برخه کې مرسته وکړو.

۶- موږ دلته هم دهغواصولو لپاره وړاندیزکړی ،هغه چې موږیې په خپل کورني چاپیریال کې په پام کې نیسو، موږ باید دحکومت اوخلکو ترڅنګ دیوه داسې ځواک په توګه چې دیوې لویې کورنۍ جوړونکی اوعملي کوونکي وي فکروکړو.

۷- موږ باید له هغوی څخه چې له موږسره هم نظري نه دي ځان په یوه خوا نه کړو،دابه زموږ دنده وي چې له دوی سره تړاو ولرو او دوی دخپل نظراوفکرپرخوا راوکاږو.

۸ـ- موږ باید ددې لپاره هڅه ونه کړو چې ځان دچالاکۍ په دریځ کې واچوو،موږ باید هڅه وکړو چې رښتینې اوپررښتیا باندې باورمن واوسو.

۹- کله چې رضاکاران په کلیوکې تمیږي ، باید دکلیوالو دکړو وړو اواړتیاوو په پام کې نیولو سره دهغو لپاره دچوپړ تابیاهم وکړي ، هغوځایونو ته چې کولای شی په پښوسفروکړي ددې اړتیانشته چې له ګاډوڅخه کارواخلي،په عین حال کې باید ځان له ساده ډوډۍ خوړلو سره هم آشناکړي .

۱۰ - هرمهال چې رضاکاران پرکلیوورځي ، دوی باید دکلیوالو اقتصادي حالت ته جدي پاملرنه له یاده ونه باسي ، له هغوی سره باید د زده کړې په برخه کې مرسته

ketabton.com - The Digital Library

وکړي اوهغوی ته باید دخپلې بیکارۍ په وخت کې خوښي اوخوشالي ورپه برخه کړي .

۱۱- که دوی وخت لري باید دکلیوالوله ماشومانو سره دزده کړې په کارکې مرسته وکړي .

۱۲- که چیرې دوی (رضاکاران) په کلیوکې داسې څه چې هغه ددوی روغتیا ته زیانمن وي وینې هغه باید کلیوالو ته هم وروښیي اودهغو پام باید ورته راواړوي .

۱۳- په هرځای کې که رضاکاران داسې څوک وینې چې له یوه اوبل سره په خپل منځي شخړوکې دوب دي، لومړۍ باید هغودې ته راوبولې چې په خپله له یوه اوبل سره جوړشي اوکه داشونې نه وي ، بیادې دهغوی ترمنځ منځګړیتوب وکړي .

۱۴- دوی باید دخلکوپه وړاندې دلوستلو دنده هم پرمخ بوزي ،کله چې دوی ساه اخلي اودمه کوي پرهغه مهال باید داسې څه چې دساتیاګرۍ دپیاوړتیا سبب کیږي له هغوی سره ولولي .

۱۵- په هرډول شرایطوکې دوی باید دهرډول وسلې کارونې ته اجازه ورنه کړي ،اوهم باید داله یاده ونه باسي چې دعدم تشدد دمبارزې اصلي موخه اوهدف دنه زورزیاتي پاسوالي اوساتنه ده .دعدم تشدد مانا داده چې په زغم سره خپله عادلانه جګړه پرمخ بوځو، دلته داپوښتنه نشته چې یوپربل باندې یوڅه وزغمو. عدم تشدد همیشنی بریالیتوب دی ، داسې چې کله هم ماته نه منې . راځی چې هررضاکارترهرڅه دمخه په همدغه رمزپوه کړو څوهغه بیاوکولای شي نورپرهغه باندې پوه کړي .

مهنداس کرم چند ګاندي

دعدم تشدد اوسني هندي کره کتونکي

دګاندي اودهغه دنه زورزیاتی په اړه یوه نظریه چې زه یې دهغه عام ذهنیت له مخې چې په هندکې په دغه اړه شته او کله کله یې خبره ان علمي ناستوته هم راغزیږي

ketabton.com - The Digital Library

دخپلې خیړنې اوکتنی په ترڅ کې دلته رالیکم ، هغه دا ده چې وایی گاندي په خپل ژوند کې په دې ونه توانیده چې دخپلې فلسفې په رنـاکی دې یـوامن اوآرام هنـد وستان ووینې ،دده کره کتونکی داهم وایی چې ده دهند دآزادی پرمهال په یوشمیر عیني واقعیتونو باندې داسې سترګې پټې کړې چې هغه دده لپاره دژوند ترپایه پورې دروح عذاب شول ، هند آزادي واخیسته خو دغه آزادې پـه کومـه بیـه اوکـوم نـه زورزیاتي ورته تمامه شوه ؟ په دې اړه ، ده دکانګرس دزیاترو غړو پـه وړانـدې دزړه نازړه چال چلند تګلاره غوره کړه، په دې چې ده فکرکاوه دی په دغه برخه کې برحق دی ، په دغه اړه باید پر یوه ټکي باندې هرڅوک پوه شې چې ګاندي دنـه زورزیـاتي پلار نه و، هندي پوهان او دګاندي کره کتونکي په دغه ټکي باوري دي چې ګاندي نه زورزیاتی ،دهغه مفکوره ،اودهغه اصول لکه څنګه چې پیل شوي وو دعمل پرمهـال یانې دآزادی پرمهال عملی نه شوای کړل ، د نه زورزیاتي دفلسفې اوتګلارې ترټولـو ګران او سخت اړخ دتاریخ په اوږدو کې داو چې ددغې مفکورې زیاترو پلویانو هغه په عمل کې سمه نه ده تطبیق کړې ،داسې فکرکیږي چې دګاندي ستونزه هم په دغه پایله باندې پای ته ورسیده چې هند یې په دوو برخو وویشه ، دهندو اومسلمان خبره ، دهند اوپاکستان خبره خو دده ترسترګولاندې دهمدغې مفکورې په درشـل کـې دعدم تشدد ترسیورې لاندې په درانه تشدد سره عملی شـوه ،همـداده چـې اوس دهند اوسنی نسل په دغه برخه کې په دې نه دی باوري چې دغه تګلاره باید دخپل ټولنیز او سیاسي ژوند لپاره د مرامي تګلارې په توګه ومنی . دوی داهم نه مني چې له دغې لارې به هند دنیکمرغۍ په لور ګامونه اوچت کړي ، اوس نو ، په دغه اړه سړی په څه شان کولای شي حکم وکړي چې هند په عدم تشدد سره آزادشو، که همـدا اوس په هند کې له هغو زړو کسانو څخه پوښتنه وکړې چې دوی ولې د پارتیشن پر وخت له اوسنی پاکستانه په شړلو محکوم شول ، دوی همدا خبره کوي چـې کـه داعـدم تشدد وچې ملیونونه یې تراوسه پورې دردونه زغمي ، نو تشدد به څه شی وي. مانـا داچې داشان خبرې دګاندي او دهغه د نه زورزیاتې دمفکورې په اړه نن سـبا دهنـد دځوان نسل له خوادپوښتنې وړ خبرې دي . کله چې موږد ګانـدي او دده دفلسـفي فکر په اړه خبرې کوو ، نودا راته څرګند یږي چې دده عمل او وینګ په عمومی لحاظ

ketabton.com - The Digital Library

دهند دویش پرمهال دده دتګلاري له اصولو سره برابر تیا نه کوله ، په دې مانا چې دی په عملي توګه مخکې تردې چې دانساني ټولنی او انسانیت په ترخ کې خپله تګلاره پلې کړي ،دویش پرمهال ددې پرځای چې یواوچت انساني شعار چې هند باید نه وای تجزیه شوی رامنځ ته کړي حوادثو په داسې یوعمل ورمخه کړ چې دهغه په ترخ کې دی ترهرڅه دمخه عملاآ دیو خورا پیاوړی هندوپالي چا پرکړښه لکه چې محمدعلی جناح دمسلمانانو په مخ کې راوپرکیده ودریده ، سره له دې چې ده په دغه برخه هیڅ هم نه دي ویلی خوعملاآ دهغوپه څنګ کې پاتې شو چې هندوستان یې دهندوانو لپاره غوښت اوهغوی یې له ځانه بیل وبلل چې دپاکستان په نامه دلوی هند له پیکړې څخه بیل شول . ان دده دلارې نومیالی پیرو پاچا خان هم په خپل اثرکې دغه ټکي ته (دکانګریس بې وفایی) نوم ورکړ او په هغه کې یې خپله ګیله ترهرڅه د مخه له ګاندي جې څخه وکړه ځکه دهمدغې تګلارې له امله وه چې دوی خو دهند دنیمې وچې دآزادۍ ژمنه سره کړې وه نه دهغې دویش .

ketabton.com - The Digital Library

دهند له وروستی ویسرای اوهغه له میرمنې سره د ګاندي له دغې کتنې وروسته یوځو ورځې وروسته هند تجزیه شو .

دهند تجزیه دآزآدی په نامه ده او نورو کانګرس مشرانو له انګریزانو سره ومنله ، کله چې پاچا خان ددغې آزادۍ په وړاندې دمخالفت او نه منلو غږ پورته کړ، دی لـومړنی سړی و چې دهغه په خوله يې لاسونه ونیول او ورته ویې ویل چـې اوس کـار ترکـار تیردي باید دادزهرو غړپ ترستونې تیرکړو، پاچاخان بیاهم ورته وویـل چـې زمـوږ اوتاسې پیوستون خو دهندد آزادی لپاره په دغه شان لکه چې تاسې اونهرو يې عملې

ketabton.com - The Digital Library

کوئ نه و. دوی هغه ته یوازې پورتنی ځواب ورکړاو په دغه حساس وخت کې پرهغه دریځ کې چې هغه دانګریزانو هیله اوموخه وه آرام پاتې شول ، کله چې ولسونه سره تباه شول ، کله چې له یوه اوبل لوریه خلک په تښتیدو او وتوشول ، ګاندې پرهغه مهال حیران شو، او په ډاګه یې خپله دغه تیروتینه ومنله او دایې لاورزیاته کړه چې په دغه کار سره دده د ژوند دوې لسیزې رالنډې شوې .، مانا داچې دغه کار دده په وینا دده ژوند را لنډ کړ.

مامخکې وویل چې ګاندي په یوزیات شمیر هیوادو او ټولنو کې د یوه نامتو اتل په توګه ومنل شو، اوهغه په دغه ټکي چې ګاندي یوسیاسی لارښود و، دګاندي په اړه دبهرنیانو خبرې له هغه عام ذهنیت سره توپیرلري هغه چې په هندکې دده له مړینې وروسته اوان نن هم برلاسی دی ، باندنیوکسانو اوځیړونکو دی په هند کې دننه نه دی ځیړلی او نه یې مطالعه کړی دي، ددوی ستاینه زیاتره داسې بڼه لري چې سړی نه پوهیږي دوی ګاندي ستایې اوکه هغه لرغونې فلسفه چې هغه نه زور زیاتې دی ،دګاندي کره کتونکي دامني چې دګاندي دژوند اصول پرعدم تشدد باندې ولاړوو ، خو داچې وایی ددغو اساساتو په زور په یوه بریالۍ پایله باندې واوښت داخبره بیادهغوی لپاره دپوښتنې وړده . باندنی پوهان هم دده په اړه په دوو برخو ویشل شوی دي ، یوه هغه ډله اوبرخه ده چې هغوی عدم تشدد ته درناوي کوي اودهغه له مخې ګاندي نوم هم په دغه ډګرکې په درناوي سره یادوي . بله ډله هغوی دي چې د هند دخپلواکۍ غورځنګ ځیړی چې په دغه برخه کې یې دځیړنو ژبه اوتګلاره په تمامه مانا بدله ده . مارتین لوترکینګ هم ګاندي دغورځنګ عملي تګلاره ستایې لکه چې په ډاګه داوایي چې :

((عیسیٰ مورِ ته د نه زور زیاتې ستراتژې راکړه ، خو ګاندي په دغه ترڅ کې مورِ ته تاکتیک را په ګوته کړ)) .

سړي په دې پوهیږي چې مارتین لوترکینګ په دغه اړه ترهرڅه دمخه دتاکتیک خبرې ته اهمیت ورکوی اوپه دغه ترڅ کې دده هدف ګاندي دهغه په سیاسی لیدرشیف کې دی .

ketabton.com - The Digital Library

هغه پر دغې یادونې پسې داهم ولیکل چې نړۍ اوانسان ته دګاندي میراث داو چې په زغرده یې نړۍ ته داوښوده چې انسانان کولای شي خپلو هدفو ته پرته لــه دې چــې زورته لاس اوږدکړي ورسیږي ،دده حرکت دیووالی او یوموټی توب استازی و، دغــه حرکت وکولای شول چې خلک سره راغونډ اوپه خپل یووالی سره ېې دبــري پرلــور لارښونه کړي .

ما مخکې یاده کړه چې علمآ دنه زورزیاتي په برخه کې دعملی کولــو موضــوع خــورا ګرانه اوپیچلې ده ، تاسې ټول په دې ښه پوهیږئ چې په دغه لاره کې ترګاندي دمخه دبودا اوترهغه راپه دیخوا حضرت عیسی اوپه زرګونــو اســلامی عارفــان مخکښــان وو.چې زیاتره یې په خپل وخت کې په یوه ناکام برخلیک کې نیمه خواشول.

په اوسنې هند کې هم د نه زور زیاتې دتګلاري په باب ځیرونکي ، لیکوال او پوهان او آن عام خلک په دې نظر دي ، چې که ګاندي په دې پوهیدای چې هند بــه یــوه ورځ داسې پیاوړې ځواک کیږي ده به کله هم دالاره نه وای غوره کړې ، ده ان پــه خپــل وخت کې ونه شوای کولای چې دهند خلکو ته په رښــتیا ســره دقناعــت وړ ځــواب ورکړي ، په عامو خلکو کې داهم ډیرعامه خبره ده چې که دی د نه زورزیــاتې پلــوی اوپاسوال وای ، نو دده انځوربه په هغه څه باندې چې دتشدد مور بلله کیــږي اوهغــه پیسې دي، نه چاپیده. ددې خبرې مانا په خپله دهغوی لپاره چې دی یې دخپل ملــي مشرپه توګه منلی تراوسه نه ده روښانه ځکه نو دهغو ی یوه ډلــه (لکــه دســوبهاش پلویان) په دې نظرهم ده چې وایی : ګاندي چې دکومې ایدې لپاره ټول عمر خواري وکړه په عملی اوسیاسی توګه (نه په معنوي لحاظ) یوه ماته تګلاره وه ځکه یــې دی خپله هم قرباني شو .په داسې حال کې چې ګاندي خپله دغه قرباني یوه ځان تیریدنه بلله اوهغه په دغه ډګرکې پرځان باندې عملي کړه .

ketabton.com - The Digital Library

Nehru addressing a huge throng at the Ramlila grounds in New Delhi Feb. 1, 1948, the day following Mahatma Gandhi's funeral

ketabton.com - The Digital Library

درپیم څپرکی

ګاندي اوسرحدي ګاندي

... حقیقت دادی چې عدم تشدد دهغوی پالیسی وه او زمورِ عقیده وه اوده .

پاچا خان

دپاچاخان پورتنې خبره هغه مهال دده له خولې راووته چې هندوستان دده هغو ملګروچې له ده سره یې ژمنه کړې وه چې دوی به دهندوستان دخپلواکۍ لپاره په یووالی او پیوستون سره تربري پورې جنګیږي په دووبرخو وویشه ،کله چې انګریزانو وغوښتل دهند نیمه وچه تجزیه کړي دوی هم ورسره شول او پاچاخان یې دلیوانو (پاکستانې واکمنانانو) او پرانګانو(انګریزانو) په منځ کې یوازې پریښود...

ketabton.com - The Digital Library

دهنددنیمي وچې په تاریخ کې چې د نه زورزیاتي خبره رامنځ ته کیږي ، هلتـــه دوه نومونه کله هم له یوه اوبل څخه څوک نه شي بیلولای چې هغه مهنداس کـــرم چنـــد ګاندي او عبدالغفارخا ن دي، یودګاندي په نامه مشهورشو او بل دســـرحدي ګانـــدي ، یوه دعدم تشدد په تیوري کاروکړ ، خو دویم په عمل کې دهغې لپاره لاس په کارشـــو اوهغه یې دآسیاپه یوه داسې برخه اوداسې قام سره دعمل ډګرته راویسته چې هغوی کله هم خپله ساده خبره په ټیټ آواز سره نه وه کړې ، یوه ځان درام ترنامه لاندې په یوه معنویت پورې وتاړه اوبل د رحیم ترسیوري لاندې دبشریت لپاره دعدم تشـــدد دمینې تخم په خپله پراخه لمنه کې واچاوه او دانساني کروندې په الکـــه بانـــدې یـــې دهغه په کرلولاس پورې کړ.

دواړه پریوه خوله شوي وواوپه دې یې باورو چې دغه تګـــلاره زمـــوږ پـــه زمانـــه کـــې دانساني ژوند اوتمدن ، معنویت او مینې یوازنۍ ژغورندویه تګلاره ده چې لـــه هغـــې پرته انسان نه شي کولای دخپل ژوند بدمرغیوته دپای ټکی کیږدي .دهمدغه مرام او موخې پربنسټ دوی یوې داسې فلسفې ته کاروکړ چې دهغه په زور یې له یوې خـــوا ځان دزمان له داسې ښکیلا ک سره چې لمریې د نیواکې واکمنۍ پرسیمو باندې نـــه پریوت مخامخ کړ اوله بلې خوا یې دخپلوملتونو دبیا ژوندیتوب اوروزنې په برخه کـــې په هغه ویاړ باندې لاس پورې کړ چې دهغو له مخې خلکو دپلار ، فخر اوپاچاپرویاړنو باندې سرلوړي کړل ، ګاندي د بیو(پلار) او غفارخان د پاچا خان اوفخرافغان په نامه یاد شو ل .

دغه پاچا خان دخپلې زما نې په یوه واکمنه اوبدایه کورنې کې چې له نژدې یوې پیړۍ یې په دغه سیمه کې دپلرونو او نیکونو نومونه په خانانواو واکمنانانو کـــې یادیـــدل د ۱۸۹۰ کال په شاوخواکې په چارصده کې زیږیدلی دی ، دی دمحمدزیو واکمنانانو چې دهنددنیمي وچې او افغانستان دتاریخ دنولسمې پیړۍ په شپوورځوکې په سیاســـی ، اقتصادی او کلتوري لحاظ دپاملرنې وړ کورنې وه ، رالوی شو ، دپلار(بهرام خان) دویم زوی و ، دښوونې او روزنې په برخه کې یې دخپل وخت علوم پـــه عصـــری او دودیـــزو ښوونځیواو پوهنځیو کې ولوستل ، ان چې په نامتو پوهنتون علیګړ کې یې هـــم یـــوه موده په لوستلو باندې تیره کړې ا ووددغه پوهنتون په نو میالیو کې دده نو م هم ثبت

ketabton.com - The Digital Library

دی ، داچې زه نه غواړم دده دژوند په ډیرو جزیاتو باندې خبرې وکړم ، داوړبولم چې زما ددغې لیکنې لوستونکي زمور ددغه نومیالي لارښود او مشر ژوند لیک په خپله دده (زما ژوند اوجدوجهد) کې په هراړخیزه توګه ولولي ، زه به دلته یوازې په دغولاندې ټکو باندې په لنډه توګه دخپلې موضوع سره په تړاوکې رڼااچوم .

۱- پاچا خان او نه زور زیاتی ،

دلته اوهلته ډیرخلک په دې باوردي ، وایی او لیکي چې پاچا خان دعدم تشدد خبره له ګاندي څخه راکاپي کړه او دهغې پربنسټ یې دخپلې مبارزې تګلاره پرانیسته ، په داسې حال کې چې داخبره نه ګاندي کړی او نه هم پاچا خان په دغه اړه په ډاګه دغې موضوع ته اشاره کړې ده ، داځکه چې ګاندي جي په خپله لکه چې دمخه یې یادونه وشوه نه زورزیاتی ته دخپلې ایجادي تګلارې په سترګو نه ګوري ، بلکې په خپلو ټولولیکنو کې په دغه ټکي باندې ټینګارکوي چې په انسانی ژوند او تاریخ کې دغه تګلاره یوه لرغونې تګلاره اولاره ده چې دوی هم په دغه لاره باندې په خپل وخت کې ګام پورته کړی دی .

کله چې دپاچاخان په لیکنو او کړنو کې په دغه اړه څه لټوواو یایې لیکو ،هلته هم په ډاګه له دغه ټکی سره مخامخ کیږو چې :

"There is nothing surprising in a Muslim or pathan like me subscribing to the creed of nonviolence .it is not a new creed . it was followed fourteen hundreds ago by the prophet all the time he was in macca"

badsha khan

« په دې کې هیڅ دحیرانې ځای نشته چې یومسلمان او یایوپښتون لکه ماغوندې دنه زورزیاتی لاره څاري ، داکومه نوې خبره او مفکوره نه ده ،بلکه داتګلاره له هغه مهاله چې پیغامبر څوارلس سوه کاله دمخه لاپه مکې کې و پیل شوې ده »

ماناداچې داخبره اوس یوڅه ګرانه ده چې سړی یې ووایی اویایې ومني چې پاچاخان به له ګاندي دامفکوره اخیستې وي ، ځکه چې زه ددوی دواړو په اړه یوازې یوڅه چې نوي یې دلته وړاندې کوم ، دادی چې نه پاچاخان اونه هم ګاندي دعدم تشدد

ketabton.com - The Digital Library

ایجادګروو ، بلکه دوی دواړه په دغه لاره کې ددوو بیلو عقیدو دپلویانواو پیروانو په توګه ددغې انساني لرغونې فلسفې لپاره په عملي توګه په خپل عصرکې درسالت لرونکو اوسترګورو انسانانو په توګه راوړاندې شول ،سره یو شول او دغه له پامه لویدلې او یاهم دکتابو پرپاڼوکې خوندې پلرنۍ فلسفه دوی دواړو په یوه شان عملاًآدژوند او ټولنې په مخکې د خپل عصر له غمیزو څخه دوتلو په اړخ کې رامنځ ته اوهغه یې په جدیت او مسوولیت سره دخپل ژوند اومبارزې سره پتلیز او پرمخ بوتله . که ووایو چې دابه ددغو دوو لارښوونکو له خوا دخپلوعقیدو ترسیوري لاندې رامنځ ته شوې وي ، داهم سمه نه ده ، په دې چې په نه زورزیاتي کې ترهرڅه دمخه یوازې مذهبي آر نه ، بلکې دیوه پراخ انساني مفهوم په توګه دپاملرنې وړدی داسې چې پرمذهبو باندې سیوری غوړوي او دهغو په رڼاکې په خپلوټولنوکې خپل اغیزمنتوب ساتي .

زما په فکر دپاچا خان په اړه دوه څیزه په ځانګړې توګه دیادونې وړ دي یودعدم تشدد اسلامي او افغاني کول اوبل دغې پدیدې ته لکه دګاندي اوددغې فلسفی دنورو لارښوونکو غوندې دیوه لرغوني انسانی اصل په توګه وده اواهمیت ورکول دي . برسیره پردې یوشمیرنورې مسالې هم شته چې پاچاخان دهغو دسمون لپاره بنسټیز فکرکوي چې په هغوکې ددې لاندې ځانګړنو یادونه کیدای شي :

ـــــ دپاچا خان لپاره نه زورزیاتی په خپله دبدیوپرضد یوه داسې ننۍ جګړه ده چې دهغې په مرسته انسان په یوګړی اوډله ییزه توګه کولای شی د ډار، قهر، کینې اوتیري پرضد عملي جګړه وکړي ، دده په نظر دده په ټولنه په آسیاکې داسې یوه ټولنه اوقوم دی چې دوی کله هم ځان له پورتنیوټکواوځانګړنو څخه پر یوه خوا نه دی ساتلی ، ماناداچې له دوی سره ډار، قهر، کینه اوتیري دیوه فن اومهارت په توګه روزل شوي اوپه روانی اوفزیکي توګه یې ددوی ټولنیزاو فرهنګی جوړښت له اوږدې مودې راپه دیخوا ترخپلې اغیزې لاندې راوستی دی ،همدغه ټکي دي چې دوی یې په ټولنیزو اونورو نیمګړتیاوو باندې ور اړولي دی .

ketabton.com - The Digital Library

پاچاخان په دې باورلري چې دغه منفي ځانګړنې حیوانی جړې لري چې باید دهغودلرې کولو په لټه کې شو ، دی په دی هم پوهیږي اودامنې چې مور حیوانې طبعیت لرو،هغه زمور په جوړښت کې اخل شوی ، خوله دې سره سره مور انسانان هم یو اوځان په انساني ارزښتونو باندې ترحیواني هغوښه سمبالولای شو.

دهمدغه تحلیل له مخې پاچاخان غواړي ددغو ستونزو په وړاندې سخت مقاومت وکړي اودغه بدمرغۍ چې په خرافاتی توګه یې دپښتنې ټولنې ژوند ترخپل کنترول لاندې راوستی له دغوپه بدمرغیوکې ډوبو خلکو پریوه خواکړي ځکه نو ددغې سمونې لپاره دده په نظر یوازنۍ لاره عدم تشدد او امن دی چې کله پرټولنیز نظم باندې برلاسی کیږي ، دهغه له برکته انساني ژوند له شکه پرته په یوه نوی بدلون او تحول باندی پای ته رسیدای شي .

ـــــ پاچاخان دخپلوښوونو په ترڅ کې غواړي چې خپله ټولنه دپوهې اومنطق په ارزښتونوباندې وپسولي ،

څه فکرباید وکړو چې دپاچا خان ولې دغه مهم اصل ته ورفکرشو، په دغه اړه دده لپاره ترټولومهمه خبره داوه چې باید دده ټولنه زده کړه وکړي ، زده کړه دده لپاره هغه لومړنۍطرحه ده چې دی یې د ډار، وحشت ، کرکې ، ځان غوښتنې اونورو بدمرغیو لپاره دعلاج یوازنې لاره بولې ، مدرسې اوښوونځي جوړول اوهلته دهلکانو اونجونو روزل هغه تګلاره وه چې انسان په عملی توګه پرپورتنیوڅانګړتیاوو باندې دبرې پولې ته رسوي ، دپوهې اومنطق پربنسټ دیوې ټولنې جوړول هغه تګلاره ده چې انسان د انسانیت لوړو پوړیو ته رسوي ، پاچا خان په دې باوری دی چې دده په تیرنسل کې څه ډول کسان ، پوهان او دمعنویت دلارې لارښونکي رامنځ ته شوي وو آیا دده په زمانه کې دغه چانس دده دخلکوپه برخه کیدای شي ؟ دی په دې باورې دی چې دا کارپه هغه حال کې شونی دی چې دده ټولنه یوځل بیا هغه وړتیا دځان کړي ، هغه چې ددوی پخوانو دپوهې له لارې دپوهې په مرسته دځان کړې وه . دی ددغه کارلپاره په رښتینې توګه لاس په کارشو هم یې خپله دچا خبره ځان ملاکړ

ketabton.com - The Digital Library

اوهم يې دنورو لپاره دخپلې تګلارې اواصولو له مخې زده کړه اوسبق دپښتنې ټولنې د ودې او پرمختګ يوازنې لاره وبلله.

ـــــ پاچاخان دانسانيت يوپښتون خواخوږی و ،

پاچاخان په داسې يوه زمانه کې راوپرکيد چې دهغې په ترخ کې انسان اوانسانيت دخپل انفرادي اوډله ييز جوړښت په ترخ کې يوه څرګند عاطفی سيوري ته اړتيا درلوده ، شلمه پيړۍ دانسان اوانسانيت لپاره له دردونو اوغمونو ډکه پيړۍ وه ، داسې چې ترننه هم ددغې پيړۍ دپيل هماغه حيوانې غرور ديوشميرانسانانوپه ذهن اوضميرکې ژوندی دی ، تراوسه هم دوی د لومړۍ او دويمې جګړې له بدمرغيوڅخه عبرت نه اخلي اوتراوسه هم په دې لټه کې دي چې دانسان دبدبخته کولو په برخه کې په څه شان ګام اوچت کړي ، پاچاخان د لومړۍ ، دويمې نړيوالې جګړې اودهغود بدمرغيو نندارە په خپلو سترګووکړه ، دغودوو جګړو په مليونو انسانان دهيڅ لپاره پوښناه کړل اودانسان په وړاندې يې ديوې انسانی غميزې يوخورا بدرنګ انځورراوړاندې کړ، پاچا خان ددغو بدمرغيو په زړه کې رالوی شو او ددغو ټولو بدمرغيو په زړه کې يې خپلې مبارزې او هڅې ته ملاوتړله ، اوهغه يې دهند په نيمه وچه کې په يوه غورځنګ باندې واړوله . پردې برسيره پاچا خان په دغه موده کې پرنړيواله غميزه پرسيره دهند په نيمه وچه کې هم يوه درنه تراژيدي وليده چې هغه ددغې نيمې وچې ويشنه وه ، داړه خپله داسې يوه انګيزه شوه چې دهغې په ترخ کې دپاچا خان مبارزه دهرې ورځې په تيريدو سره بياوړې کيده او پخيده ، او په دغه ترخ کې دی دومره په انسانيت باندې وځورید چې بيلګه يې دهند په نيمه وچه کې خورا لړه وليدل شوه ، همداده چې دی دغې انساني خواخوږی په يوه درانه اوسترخواخوږي باندې بدل کړ، داسې چې دهغې له مخې په خپل قوم اوسيمه کې دهرچا لپاره يومنل شوی او ددرناوي وړلارښود شو، مورِ وينوچې په پښتنوکې داډيره نادره خبره وه چې په هغوی به يوڅوک او يومشر دهغه په ژوند نې په اوچتودرناويو سره يادشوی وي ، خو پاچاخان يوازنی څوک و، چې په دغه برخه کې يې يوازې له دې امله چې انسانی خدمت اوچوپړ ته يې له عاطفې اوخواخوږی سره يوځای په

ketabton.com - The Digital Library

رښتينې توګه وروداڼګل په خپل وخت کې نه يوازې خپلوخلکو په درنښت ومانه بلکه دسيمې اونړۍ دحساسواوانسان دوستوپه منځ کې يې نوم په ويارسره يادشو.

ددغه کاريوازنې لامل داو چې دده زړه اوفکر دواړه په عمـل اونظرکـې دانسـان پـه خدمت کې شول . ددغه ټکي ماناداهم ده چې ده په خپل وخت کې په شعوري توګه دانسان لپاره ترعصرلوړفکروکړ ،ده خپل قوم ته د رښـتيايني ، وفـا ، او خواخـوږۍ داسې درس ورکړچې دهغه په مرسته يې خپل قام په ميړانې سره دنوې نړۍ اوتمدن په لور ورلارښونه کړ. داوه خواخوږي اوداوه ديوه فکرهغه انساني هڅه چې دهغې لـه مخې په خپل قوم کې دپاچان اوفخرافغان اوپه نوروټولنوکې په نورو خواخوږو اودرنو نومونو باندې په سرلوړۍ سره يادشو.

دپښتو غزل پلار هم دې دفخرافغان په اړه پرهغه مهال چې په ۱۹۸۸ کال کې يې لـه نړۍ سترګې پټې کړې وويل :

فخرافغان لاړ

چې داعي و تل دامن او د امان لاړ يو پيکر دپيرزويني دانسان لاړ
هسې نه چې پاکستان په هندوستان لاړ دادغم خبر يې نن په کل جهان لاړ
چې غرور دپيرنګي يې و مات کړی د دنيانه نن هغه سپين ږيري ځوان لاړ
اوس به تل دحريت ګلان تازه وي پسرلی که دپښتون دګلستان لاړ
په خندا لکه دګل و په اغزوکې چې و تل دقام په غم ځيرې ګريوان لاړ
پسته ډير ځلانده ستوري يې پرې ايښي په دا څه شی که مو دا ما ه تابان لاړ
چې مدام به افتخار دقام اوملک وي نن هغه ميړنی ځوان فخر افغان لاړ

حمزه فکر دتاريخ کړه هاتف ووې :

« ای لله يغفر له » لوی مسلمان لاړ

(۱۹۸۸ جنوري ۲۱)

ketabton.com - The Digital Library

(۲) پاچاخان ،
خپلې فلسفې په برکت په نوي تمدن ورګډ شو

... زما مذهب ښتيا ، مينه ، محبت اودخداى دمخلوق خدمت دى

پاچاخان

ښايې داهم دډيرکسانو لپاره ديوې معما ځاى ولري ، ښايي ډيريې ونه منې چې پاچاخان دخپل فلسفې لپد له مخې په يوه مدني ټولنه باندې ورګډشو، کيداى شې تاسې ته به دهندپه نيمه وچه کې دپښتنو اند اوژوند هم داسې ښکاره شې لکه دافغانستان دپښتنو په شان ، همدغه ټکى کله کله داتيروتنه هم رامنځ ته کوي چې زياتره افغانان دپښتونخوادپښتنو په اړه هم دافغانستان دافغانانو په شان فکرکوي ، ان کله کله خو داهم پسې وايى چې دوى نورهغه څه ، هغه ارزښتونه چې افغانان يې لري له لاسه ورکړي ، مانا داچې په نوي ډول پښتنوکې يې شميري .

زما لپاره ددغه بحث په ترڅ کې همدغه ټکي په ځانګړې توګه دپاملرنې وړټکى دى ، په دې مانا چې دغه لپد په خپله پښتنې ټولنه کې په ټولنيزلحاظ دټولنيزې

ketabton.com - The Digital Library

قانونمندی له مخې په دوو برخو (پرمختللې) ، او د(پرمختګ په حال) یـا وروسـته پاتې باندې ویشلې ده ، چې لومړی سستم په کوزه اودویم په بره پښـتونخوا بانـدې اطلاق کیدای شي .کوزه پښتونخوا له شکه پرته داقتصادی اوټولنیز سستم له مخـې دهندد نیمې وچې په سستم کې راځي ، ددغې سیمې پښتون ذهنیت د افغانستان له هغه سره په هراړخیزه توګه توپیرلري ، وګورئ داکوزنې پښتانه دي چې دنوي تمدن له ښیګړو سره له نژدی یوې نیمې پیړۍ راپه دیخوا آشنادي اود ژوند تګلـوری یـې پرهغه خوا باندې روان اوعیارشوی دی ، ښاري ژوند اودنړیوال کلتوراغیز له ډیرپخوا څخه پردغو خلکو باندې سره له دې چې مور یې د ناخپلواکو وروڼوپه نامه سره یادوو برلاسی شوي او دټولنیزخوځون لوري یې دنوي عصرپه لور په هر اړخیزه توګـه روان دي . زده کړه ، دنوي تمدن لـه ځانګړنوسـره آشـنایې ، ښـوونځی اوس پـه کـوزه پښتونخواکې دژوند له اړینوځانګړنوڅخه بلل کیږي ، دمدني ټولنې جوړول اوپه هغې کې دمدني ټولنې مقررات په پام کې نیول اوس دپښتونخواکې په ښاري ژوند کې په یوې منظمې ټولنیزې قانونمندی باندې اوښتي دي ، ان چې ددغو ارزښتونوله مخې اوس ددوی اړیکي له لویدیزو ټولنوسره تړل شوی ، ددوی د ژوند یوه مهمه برخه په مستقیمه اوغیرمستقمه توګه اوس له لویدیزژوند اوپرمختګ څخه اغیزمنه ده ، چې داګردې نښې نښانې اودغه پرمختګ ددغو پښتنودژوند پرټولو برخو بانـدې خپلـه څرګنده اغیزه او ټاکونکی رول لرلای شي .زه په دې باوریم چې له دغه شان حرکت سره اړوند دپاچاخان اودهغه دهلوځلواغیزپه مستقیمه توګه دپاملرنې وړدي ، په دې چې دپاچاخان فکري تمایل په رښتینی توګه نوردنولسمې پیړۍ دلومړیو کلونو تمایل نه و،هغه تمایل چې پښتنوهلته یوازې دواکمنی اوبرلاسـي لپـاره فکرکـاوه اویـایې پرسیمه باندې دخپل تیرخوبونه لیدل ،نه ، دې دپښتون فکري تمایل دودې اوسمونې لپاره دشلمې پیړۍ په ترڅ کې داسې لکه اروپایې سمونوالي (ریفورمستان) ودریـد، دده لویه ستونزه له خپلې ټولنې اوخپل عصرسره داده چې دی نه شي کولای خپلـو لوړو غوښتنوته دیوه مرکزي سستم اوواکمنې دمرکزیت ترسیوري لاندې کاروکړی ، ځکه یې دفکري تمایل اغیز په پرپښتنې ټولنه باندې په کمزوري اوکمرنګي ډول سره ډیر ورو ورو راڅرګند شو.

ketabton.com - The Digital Library

دادپاچا خان فکري تمایل و چې پښتون ته یې دنوی فکر شعور ورکړ، اودغه ځـواک یې په آرامی اوسولې سره ددې جوګه کړچې ځان دې د هغه وچ پښتنې قالب څخـه راوباسي هغه چې دپیړیوپـه اوږدوکـې دپښـتنو د وروسـته والـي لامـل شـوی و. یوشمیرخلک ښایې ووایې چې دپښتنو دغه نوي خوځون په پاچا خان پـوري اړه نـه لري خو زه وایم چې داپه تمامه په دغه بهیرپوري اړه لري ځکه چې دغه نظریـه پـه خپله له یوه سوله ییزحرکت اویوه ځانګړي زمـا نـي واټـن سـره ملګـرې و ه چـې دپاچاخان په عصرکې یې آني اثر په ظاهري توګه ډیرکمزوری ښکاریده خـو لـه دې سره سره بیاهم دغه بهیررامنځ ته شواو وده یې وکړه ،کټ مټ کار ګاندي په هندکې رامنځ ته کړ، که داخبره وکړو چـې دهندپـه اوسـنې فکـري وده بانـدې دګانـدی دافکاراغیز نه و، فکرکوم دابه یوه تیروتنه وي، بله داچې که داخبره نه وای نو نن خو به یوه هندي هم دګاندي نوم په خوله نه وای اخیستی .

ځکه نوددغې خبرې ویل اړین دي او باید په ډاګه وویل شي چې دپاچاخـان فکـري تمایل اومبارزې په پښتنې ټولنه کې یو داسې پاڅون رامنځ ته کړ چې له پیړیوپیړیو وروسته یې دغه ټولنه داسې وخوځوله چې په پایله کې یې پښتون ټولنیزجوړښت ته دیوه نوي ژوند اوتمدن ویاړ هغه چې دوی دلـودي اوسـوري واکمنیـو لـه راپرزیـدو وروسته په معنوي او فرهنګی لحاظ لاسه ورکړی و بیا دنوي عصر اونوي تمدن په زړه کې ورپه برخه کړ. ځکه نو دا ویلای شو چې پاچاخان اوسـنې پښـتون را ویښ کـړ اوننی نسبي پرمختګ یې دده له برکته دی .

(۳) پاچاخان غواړي سوله او وروروليِ رامنځ ته کړي ..

دپاچا خان اوګاندي له ګډومیراثونوڅخه یوه خورا ستره ډالۍ سوله او انسانی وروروليِ اوخواخوړي ده چې دوی دخپل عصردیوې پیاوړې اړتیاپه توګه انسان اوانسانیت تـه په دغه حساسه پیړۍ اودښکیلاک ترنفوذ لاندې په دغه حساسه سیمه کې وړاندې کړه . له هغه مهاله چې انګریزي ښکیلاک دهند پرنیمه وچه باندې راوخوت لـه هـم هغه مهاله تراوسه پورې دغه سیمه په هرلحاظ له ډول ډول ستونزو سره مخامخ شوې ده ، دهند نیمه وچه اوپه دغه وچه کې اوسیدونکي ولسـونه او ددوی ګاونـډیان پـه

ketabton.com - The Digital Library

هراړخیزه توګه په سیاسی ، ټولنیز او فرهنګي لحاظ له یوه درانه رکود سره مخـامخ شول ، مانا داچې دوی په دغه ځانګړي پړاو کې سره له دې چې آزادي یې لـه لاسـه ورکړې وه ، له خپل پخوانې معنوي بهیرڅخه هم په یوه خوا پاتې شول اوان چـې پـه ډیرو وختو کې یې رابطه له خپل پرتمین تیرسره وشلیده ، یوازې یوه خبره چـې پـه دغه ترڅ کې په ډاګه وه هغه داوه چې

Gandhi travels from village to village in India, spreading his message of nonviolence. Gandhi hoped that his presence would encourage Hindus and Muslims to cease hostilities.

ښکیلا ک اودهندنیمې وچې ته هغه څه راوړل هغه چې ددوی دګټواو موخو دخوندي کولو ضمانت یې کاوه ، تشدد په دغه ترڅ کې لومړنی توره وه چې دوی له هغې څخـه دخپلې اداري اوثبات دپیاوړتیا په برخه کې کارواخیست .دایوواقعیـت دی پـه هغـه ځای کې چې دتشدد لپاره شعوری کارکیږي او دایی دسیاسی ټګلارې برخه وي ، په هغه حال کې داخبره ګرانه ده چې سړی ووایی هلته به عامه خوندي ساتنه برلاسـې وي اوهلته به یوه ټولنه دیوې پیاوړې عاطفي خوندی ساتنې ترچترلاندې ساه باسی ، نه ، په دغه حال کې یوازنی اصل دادی چې دلته خواخوږي اوعاطفي ارزښتونه یوازې او یوازې دټولنې دغولونې لپاره کارول کیږي ، همداده چې ټولنه په هراړخیزه توګـه

ketabton.com - The Digital Library

له یوه ځرګند رکود سره مخامخ کیږی . دټولنپوهانو له نظره هم داخبره داسې ارزول شوې چې په دغه ترڅ کې یوازنی ځواک چې کولای شي دټولنې مخکښی ته ورمخــه کړي هغه به روښانفکران وي اوبس ، ددوی په نظرروڼ اندي کولای شي دټولنې مخې ته ترهربل ځواک دمخه راووځي او دهغوی دژغورنې لپاره دحل لاره اوکلي په ګوتــه کړي . هغه هم په داسې حال کې چې دغه کاربه ددوی لپاره هم دحلوا ویشل نه وي ، په دې مانا چې ښکیلاک اوبرلاسی کله هم ددې لپاره نــه حاضــر یږی چــې دهغــوی غوښتنو ته مثبت ځواب ورکړي بلکې برعکس دهغودخولې پټولو په برخه کې لاس په کارکیږي ، وژنې یې او یایې له صحنې څخه پریوه خوا کوي .

په پاچا خان باندې همدغه کانه وشوه ، دهند دنیمې وچې دخبلواکی په برخه کې یې معامله اوسازش ونه منل ، کومه لوړه اوژمنه یې چې کړې وه هماغه یې ترپایه پــورې خپل شعارکړه اودهغې دتحقق لپاره یې خپل لاس له ګاندي اودهغــه لــه غورځنــګ سره مل کړ، ده په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه دایوه هیله درلوده او هغه داچــې دوی په سیمه او هیواد کې با ید سوله او وروروڼ چې دښکیلاک او غلامی په له منځه وړلو کې یوازنې مرستدویه تګلاره وه دخپل مرام په توګه په ګوته اووټاکي . دوی پــوره باوردرلود چې دهند نیمه وچه دخپلې پیاوړتیا اوآزادی لپاره هغــه وخــت لاس پــه کارکیدای شي چې ځان په امن کې احساس کړي ، هندوان اوپښتانه دجنوبی آسیا په توکمی جوړښت کې تردیره حده ورته ټولنیزاکرلری ، په دې مانا چې په هروخت کې چې دوی له جګړې اوشخړې څخه پریوه خوا پاتې شــوي ددوی لپــاره دهراړخیــزې فکری ، سیاسی او فرهنګې ودې لاره هم پرانیستل شوې ده ، همــداده چــې ګانــدې هندوانو او پاچان پښتنوته خپل دغه پیغام دخپلې مبارزې په ترڅ کې ورســاوه چــې باید دټوپک پرځای ځان دپوهې او زده کړې اوقلم لارې ته وقف کړي . دوي پــه دې پوهیدل چې زمانه نوره دیوه پیاوړي بدلون منګولو ته لویدلی ، ښکیلاک په هــرډول چې وي ځان له هغې سره بدلولای شي ، دوی هم همدغه خبــره کولــه چــې د دوی دولسونولپاره هم اړینه ده چې ددغه کاروان له خوځون سره ځان عیارکړي اوکه نــه داڅپه به داسې ځپیږه ورکړي چې بیا به یې دتلافی لپاره لسیزې لاڅه چې پیږی په کاروي اوپه تللیو اوبوپسې به په افسوس افسوس سره منډې وهي .

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي اوپاچاخان دواړه په دغه بری باندې ورمخه شول، ننی هندوستان چـې ځـان دنړۍ له پیاوړو ځواکونو ځخه شمیرې ، پښتانه هغوی چې دپاچا خـان دمبـارزې پـه چاپیریال کې وواوس ترډیره حده دعلم پرخوا شوي اودعصردپوهې ډیرارزښتونه یې دځان کړي دي. داټول دهغوی دهځون برکت دی چې دوی دخپلو ملتونولپاره په نښه کړ.

ځکه نو ویلای شو چې ددوی دسولې او ورورولۍ اصل دیوه فلسفی تفکرلـه مخـې و چې ددغو دواړوملتو نونیکمرغي پرهغه پورې تړلې وه .پاچا خان له ګاندي سـره پـه مرامي لحاظ په تیره دسولې او انساني خدمت په کارکې تل یوه خوله او په یوه نظـر و ځکه نو لیکي :

« دګاندي جی په زړه کې دټولو مذهبونود یوشان احترام و اوهغه به داټول مذهبونـه حق ګڼل اوزما عقیده هم دغسې ده . دقرآن شریف اودګیتا مطالعه خوما په نښه شان سره کړې وه اوځه وخت چې زه په دیره غازي خان جیل کې سکهانوسره قیدوم نـو دهغوی نه مې دګرنته صاحب زیاته حصه اوریدلې وه ،دبده مذهب دمطالعی سره زمـا ډیرشوق و ، ولې چې مورخلک داسلام نه مخکې دبده مذهب پیروکاروو لیکن دبـده مذهب کتاب ماله په لاس رانغی . انجیل مې دطالب علمی په زمانـه کـې پـه مشـن سکول کې ویلی وو، ولې چې زه دهغوی دسکول طالب علم وم تورات مـې لـړ ډیـر جیلخانه کې کتلی و، دزردشت دپارسیانو مذهب دکتابونو دکتلومې هم ډیرشـوق و، ولې چې هغه خدای مورِ له رالیږلی و اوپه بلخ کې پیداشوی دی . خدای په قرآن کـې وایی چې ما هرقوم ته دهغوی نه یوهادي لیږلی دی . لیکن تردې وخته پورې ما دهغه متعلق هیڅ لیتریچر بیا نه مونده . خورشیدبهن اونورو پارسی دوستانو ماته ویلـي وو خو هیڅا دهغه یوکتاب ماته راونه لیږه . زما مذهب رښتیا ، مینه ، محبـت اودخـدای دمخلوق خدمت دی . مذهب همیشه دنیاته داخوت اومحبت پیغام راوړی دی. دکومو خلکو په زړونوکې چې دبنی نوع انسان دپاره رواداري ، مینه نه وي ، اودکوم سړي په زړه کې چې نفرت ، بغـض ، کینـه وي نوداسـې سـړی دمـذهب نـه ډیرلـرې وي ... (جدوجهد ۶۸۷ مخ)

ketabton.com - The Digital Library

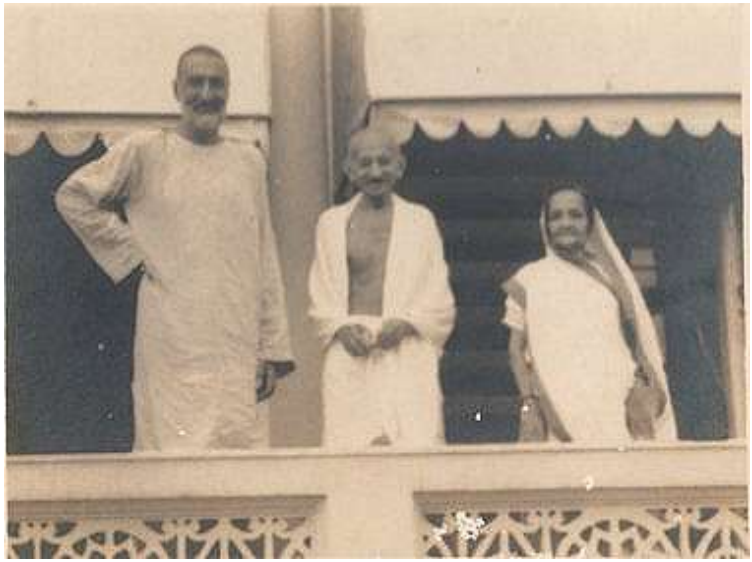

کتوربا ، ګاندي او پاچاخان

پاچاخان له ګاندي او دهغه له تعليماتو سره دزړه له کومې مينه درلوده ، کوم څه چې ګاندي په خپله عقيده کې پرې باوری و ، هغو ته پاچاخان هم دزړه له کومې درناوي درلود ، دپاچا خان مخالفينو خو تل دا ټکی دده د شخصيت نيمګړی اړخ باله خــو ده يې کله هم پروا ونه کړه او هغه څه چې انساني وو هغه يې دخپل عمل محک وګرزول چې په دغه ټکي يې نه يوازې ګا ندي بلکي د انسانيت ټول خواخوږي قانع وو. وايــي چې :

"When Gandhiji started Seagram Ashram, he invited Khan Abdul Gaffar Khan popularly known as the Frontier Gandhi, to come and live with him for sometime. Gaffar Khan lived in the Adi Nivas in the ashram with Gandhiji. The Frontier Gandhi lead a simple life of an Ashramite. He used to serve the sick also besides attending to other duties. Though looking to his habits Gandhiji had permitted him to eat meat yet, he never ate any meat and followed the Ashram discipline. He lived like a villager and called himself..."

ketabton.com - The Digital Library

(۴) پاچاخان اوخدایی خدمتگار

ددغه کتاب په وروستۍ برخه کې سونیا ګاندي دکانګرس اوسنې مشرې پرهغه مهال چې د اکتوبرپردویمه یې د نه زورزیاتي دورځې په ویاړ دملګرو ملتو له ستر نړیوال سیتج څخه وینا کوله ، دغه ټکی ته اشاره وکړه چې :

« یوځه شاته ګورو ، که شلمه پیړۍ دانساني تاریخ په ترڅ کې یوخونړۍ پیړۍ وه ، خو ورسره دغه ټکی دپاملرنې وړو، چې نه زورزیاتي هم په دغه حالت کې خپله پوره وړتیا اواغیزه ولیده ، داسې چې په خورا مهارت سره یې ځان دوچواودوګمی باورونو ترپولوپرهغه خواکړ، په دغه ترڅ کې داهم دپاملرنې وړده چې باید ووایو دولسي پاریدنې اوسرکښۍ په ډګرکې یوازنې پوځ چې په نه زورزیاتي سره لارښونه شو، هغه دخان عبدالغفارځواک و ، هغه څوک چې په تاریخ کې د سرحدي ګاندي په نامه سره یاد شو».

خدایی خدمتګارله شکه پرته دنه زورزیاتي هغه پوځ و چې ددغې لارې پیروانو پرهغه باندې د زړه له کومې باورکاوه ، دغه سوله ییزپوځ دلومړي ځل لپاره په پښتونخوا کې دپاچاخان په مشرۍ له پښتنوڅخه جوړ شو، خدایی خدمتګار یو سیاسي سوله

ketabton.com - The Digital Library

ییزحرکت وچې په پښتونخوا کې دهندله کانګرس سره په مساوي اومـوازي توګـه رامنځ ته شو او موخه یې په یوه حساب دهند اوپه بل حسا ب دپښتونخوا خپلـواکي وه ، په سیاسی لحاظ یې دهند له ملي کانګرس سره نیغ اړیکي درلودل ، خو په نـورو برخوکې یې خپل پښتني دریځ او ارزښتونه په تمامه مانـا پـه خپلواکـه بڼـه پالـل ، ډاکترخان چې له کانګرس سره یې دیوالي پالیسی پرمخ بیوه له ۱۹۲۰ څخه بیـا تـر ۱۹۴۷ کال پورې دخدایی خدمتګارو پرسر والی سره دپښتونخوامشري کوله او دلتـه یې له کانګرس سره په ارتباط کې خپل حکومت هم جوړکړ، دخدایی خدمتګارو نفوذ پردغه سیمه باندې ترهغو پورې و چې څه وخت محمدعلی جناح او یارانو یې داسلام په نامه پاکستان جوړکړ اودلته یې ډاکترخان حکومت له منځه یووړ.

په هرډول خدایی خدمتګارو په رښتیني توګه دهند دنیمې وچې دخپلواکې پـه لاره کې درنه خوسوله ییزه مبارزه وکړه ، پرهغه مهال چې ګاندي دمـالګی لاریـون پیـل کړاو له هغه سره یې یوځای دنه همکاری اوعامه سرغړونې غږ هم اوچـت کـړ، دغـه حرکت ته خدایی خدمتګارو په پښتونخوا کې تود هرکلی ووایـه او داانګریزانـو پـه وړاندې یې دخاموشې مقابلې په نامه له ګاندي اوکانګریس سره یوځای بدرګـه کـړ، لاریون دګاندي په مشری په هندکې ترسره شو، انګریزانو دهغه لاریون په وړانـدې پرته له دې چې تر څارنې لاندې یې ونیسی نورځه ونه کړل ، خو دهغه پیوستون پـه وړاندې چې په کټ مټ ډول په پښتونخوا کې دهمدغه حرکت په شان اوملاتړ راپورته شو ، انګریزانوداسې عکس العمل وښود، چې څرګند وحشت یې په قصه خوانی کـې دخونړی عمل په ترڅ کې دخدایی خدمتګارو تاریخ ثبت کړی دی ، په دغه خـونړی پیښه کې په سلګونه خدایی خدمتګاراوانګریزي ښکیلاک ضدکسان شهیدان شول . خویوه خدایی خدمتګارهم په دغه ترڅ کې دتشددیوه وړه نښه هم لـه ځانـه ونـه ښوده.

لکه چې سونیا ګاندي وایی خدایی خدمتګار دعدم تشدد خورا پیاوړی پـوځ و ، څـه چې دغه سوله ییزپوځ درلودل هغه داوو چې دځان ساتنې په خـاطر یـې نـه وسـله غوښته او نه یې پرهغې باندې نازکاوه ، پاچاخان به همداویل چې انسان باید خـدایی خدمتګاري دځان لپاره دیوې مقدسې دندې په توګه وټاکي ، ځکـه چـې دادانسـان

ketabton.com - The Digital Library

لپاره هم وسله ده اوهم ویاړ ، که پښتون وغواړي چې په دغه ویاړ باندې سرلوړی شي اوهغه دځان کړي ، ماناداچې ده به دانسانیت له یوه ستراوابدي اصل سره ځان وصل کړی وي . جالبه خوداده چې دپاچا خان په نظر عدم تشدد یانې عاطفه او خواخوږي ده ، ځکه یې خدایی خدمتګارانو ته ددغې ځانګړنې درلودل اړین بلل اوپه دغه روحیه یې دهغو دروزلو سپارښتنه کوله ، ده ددغه سوله ییزغورځنګ په اړه خپل تاکید په ټول ژوند کې له لاسه ورنه کړ، دعدم تشدد په اړه دپاچا خان نظر ان پرهغه مهال چې ددده یارانو ددده په مخ کې هندوستان تجزیه کړ اوددده په وینا (بې وفایی) یې ورسره وکړه هم بدل نه شو، همداده چې ده په دغه ترڅ کې پرګاندي جی باندې هم داګوت نیوی وکړ چې ، دوی ځان د عدم تشدد پرپوله دوطن دبرخلیک ټاکلوپه حساس وخت کې پابندونه ساته ځکه یې ولیکل چې :

« هرکله چې زه هندوستان ته تللی یم نوهغه مینه اومحبت دهغو هندوانو اوسیکهانو په زړونوکې محسوسوم . تاسې وګورئ چې څه وخت په هندوستان کې دتقسیم په وخت کې فسادات شروع شول . نوخدایی خدمتګارو دلته دخپلو هندوانو اوسیکهانو

ketabton.com - The Digital Library

دحفاظت دپاره څومره تکليفونه تيرکړي دي ، اوکوم ځای کې چې خدايې خدمتګار وو نوهلته يې دوی بچ کړی او ددوی دمال اوځان حفاظت يې کړی دی ، بل طرف ته تاسو کانګرس ته وګورئ چې دهندوستان په هندواومسلمان کې يې څومره نفرت پيداکړواوځومره تشدد يې وکړو ، خو حقيقت دادی چې عدم تشدد دهغوی پاليسی وه او زمورِ عقيده وه اوده . (جدوجهد ۷۴۰ مخ)

خدايی خدمتګاردسولې او امن رامنځ ته کولو په ترڅ کې نه يوازې په عملي توګه دپاملرنې وړځواک و بلکه کيدای شي هغه دټولې نړۍ په وړاندې ديوه سمبوليک ځواک په توګه هم دځانګړې پاملرنې وړځواک وبولو، پاچاخان دخپل دغه ځواک په جوړولوسره نړۍ ته داوښوده چې دانسان اوانسانيت ننګه او ساتنه دداسې پوځ په جوړولو سره هم شونې ده چې له هغه سره د زور اوفشار وسيله يعنی (وسله) ګردسره نه وي . پاچاخان په خپل دغه ګام سره داثابته کړه چې انسان هغه وخت دانسانيت پراصلي وړتيا باندې پوهيدای شي چې هغه له انسان سره مينه ولري او له انسان سره دجګړې ، کرکې ، رڅې او دښمنې احساس په مينه واړوي ، ده دغه انسانی طرحه دداسې قام په وجود کې دلومړي ځل لپاره دانسان په مخ کې کيښوده چې دهغه نوم تل د جګړې او دښمنۍ پررنګ رنګول شوی و . يوشميرغرضي خلکوبه پسې ويل چې دايومات حرکت و او کومه بريايی له ځان سره نه درلوده ، خوپاچاخان په دغه اړه خپل ځواب په خپل عصرکې ووايه چې :

« دمورِ په ملک کې ځينې کسان شته چې زمورِ دبدخواهانو په لمسه زمورِ خلاف داسې پراپيګنده کوي چې خدايی خدمتګارو څه وکړل ؟ اوداهم وايی چې عدم تشدد څه وکړل ؟ اوزمورِ ډيرساده ګان ورونه دخودغرضو کسانو ددې خبرونه متاثره کيږي . نو زه دوی ته وايم چې دخدايی خدمتګارو دوه مقصده وو : يو دملک آزادي اوبل په پښتنوکې دقاموليۍ ، وروروليۍ ، مينې محبت اتفاق اواجتماعي ژوند احساس پيداکول .تاسو خو وګورئ ، دااحساس خو پيداشو ، اوملک هم آزادشو اوبيادې ته وګورئ چې داهرڅه دعدم تشدد په ذريعه وشو، تشدد خو نه دی شوی . تاسو وګورئ خدايی خدمتګاری په خلکو کې دمسلمان ، هندواوسيک په زړونوکې داسې مينه ، محبت پيداکړو اوداسې د وروری جذبه يې راوښه کړې وه چې تراوسه پورې هغه هندوان

ketabton.com - The Digital Library

اوسیکان چې دصوبه سرحد نه په زورایستل شوي دي اوهندته تللی دي ځان ته اوس هم خدایی خدمتګارواپي .. (جدوجهد ۷۴۰ مخ)

خبره روښانه ده او هغه داچې دپاچاخان دخدایی خدمتګاری طرحې عملي کولو ته تراوسه هم لاوخت شته ، تراوسه هم نړیوال ځواکونه د وسلو په سیالیو اخته دي ، چې دغه سیالي ددغې ایدې لپاره داوخت نه ورکوي چې هرځواک باید په یوه داسې طرحه باندې لکه چې پاچاخان په خپل نبوغ سره رامنځ ته کړه ځان باوري کړي ، دخدایی خدمتګارو طرحه دپاچا خان داسې یواوچت انساني تیزس دی چې لاتراوسه هم انسانیت دخپلې وړتیا هغه شعوراو ودې ته نه دی رسیدلی چې په دغه ترڅ کې فکروکړي ، خو دازمونږ دنده ده چې باید دنړی دانسان ترغونږ یې همدا اوس ورتیره کړو چې که نړیوال په دغه برخه کې په دغه سترانساني تیزس باندې فکروکړي اووکولای شي چې ددغه تیزس لپاره عملي لارې چا رې دنړیوال بشري تکل په ترڅ کې رامنځ ته کړي اونړیوال په ګډه دخدایی خدمتګاریداصولو په رڼا کې لاس په کارشو ، کیدای شي چې په ډیره اسانه توګه نړی دعامه وژنې او بربریت له دایمی خطر څخه دامن او نیکمرغی په لور لارښونه کړو .

دباچا خان په مرګ

جې فرنګ یې سرګردان کړو باچا ن و
چې سامراج یې نن حیران کړ باچاخان و
تیټ کتل یې دپښتون د زړه نه ورک کړل
چې سرلوړی یې افغان کړو با چا خان و
چې خاني په فقیري یې کړه بدله
دغریب د زړه ارمان و با چا خان و
سره کافریې دنامې نه په هیبت وو

ketabton.com - The Digital Library

چې سپيځلی مسلمان و با چا خان و

* * *

جوړ ځوانی ته رسيدل څه کامل نه دي
ځوان هغه چې حوصله همت يې ځوان وي
که بوډا عبدالغفارمو وي ليدلی
بل به چيرته په دنيا کې داسې ځوان وي

* * *

نمر که پريوځي نو بياهم پريتوتی نه دی
چې ترې پسته ځلنده ستوري روښان شته
پاچا خان که له دنيا کړې سترګې پټې
غم يې څه دی چې ترشايې ولي خان شته

دحمزه شينواري کليات ، دکابل چاپ ۱۳۸۷ (۱۹۶۲- ۶۳) مخونه

ketabton.com - The Digital Library

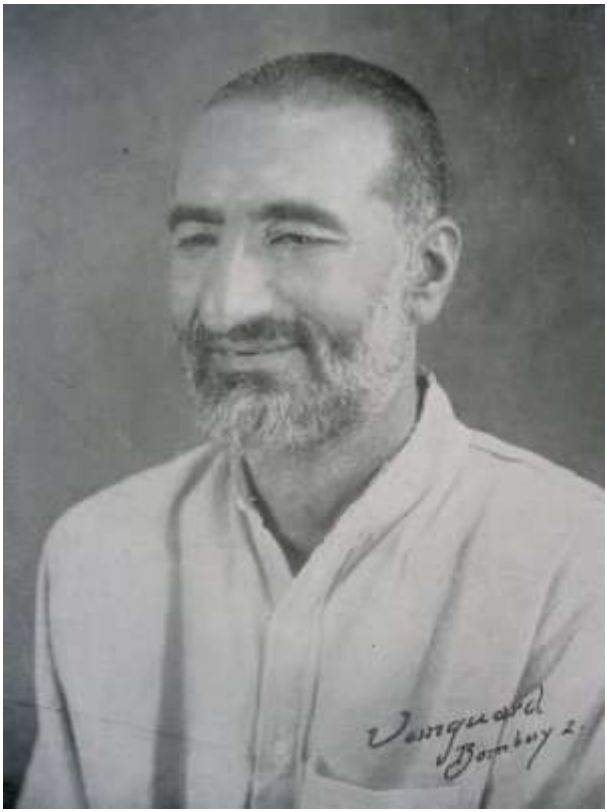

Khan Abdul Gaffar Khan (1890–1988)

Photograph by Vanguard Studio, Bombay –2

ketabton.com - The Digital Library

څلورم څپرکی

ګاندی د یوشمیراوسنیوهندي اونړیوالو سیاستوالو په نظر

په دغه برخه کې چې کومې خبرې او لیکنې تاسې لولی ، هغه ترډیرې انـدازې هغـه لیکنې اونظریات دي چې هغه د نه زورزیاتي په اړه دهند اوله هنده دباندې داوسـنې نسل سیاست پوهانو نظریات اوانګیرنې د عدم تشدد او ګانـدي پـه اړه څرګنـدوي ، داسمه ده چې په دغو مقالو کې به یوشمیرپه سیاسې موخه دیوشمیرسیاست والو له خوالیکل شوې وي ، خو مهمه داده چې دغه مقالې په شلمه پیړۍ کې دګاندي ژوند، دهغه پراخ نظریاتي سستم او دمبارزې انعکاس په خورا ښه توګه زمونږ پـه واک کـې راکولاي شي ،زه باورلرم چې مونږ به په دغه ترڅ کې په ګـډه ډیـرې داسـې خبـرې ولولوچې هغه ما ددغه کتاب په نورو برخوکې نه دي راوړې .

په دغه ترڅ کې داهم دپاملرنې وړخبره ده چې یوشمیرلیکوالو دګاندي اوعدم تشدد په اړه هغه څه چې له هندوستان څخه دباندې ویل شوي اولیکل شوي په ګوته کـړي دي ، په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه داهم روښانه شوې چې ګانـدي اودهغـه دعـدم تشدتګلاره له هندوستان څخه دباندې دمقبولیت په کوم پراواوکومه کچه کـې دي ، په اروپا ، امریکا اوجنوبي آسیا کې دعدم تشدد اوګانـد ي جـې څـومره سیاسـي ، ټولینزاو معنوي اغیز خور شوی اوهغه اوس په دغه عصرکې په څه شان په دغو وچـو کې دآزادۍ ، خواخوږۍ او اخلاقي وړتیا او روزنې سره په اړخ کـې څـه ډول ارزول

ketabton.com - The Digital Library

شوی او په څه ډول اوس هم دګاندي دفکري تمایل په توګه دپراختیا او ودې په حال کې دي .

په دې کې شک نشته چې ګاندي او دهغه نظریاتو او مبارزې د نړۍ په معاصر تاریخ کې د مبارزې یونوی ډول رامنځ ته اوتریوه حده یې په اذهانو کې دبري ترپولې پورې لارښونه کړ، دده آواز دنړۍ دنامتو مبارزینو لکه مارتین لوترکینګ او په سلګونو نورو نومیالیو له خولو راووت چې په ډیره لنډه موده کې په نړۍ واله کچه دنړیوالو له خوا په درناوي سره بدرګه شو ، کومه ساتیاګره چې مهاتما ګاندي دختیز په دغه څنډه کې راپیل کړه ، هغه دنړۍ په یوزیات شمیر هیوادو کې دهغو هیوادویوشمیرمبارزینودخپلومبارزوپه ترڅ کې دبري ترپولې پورې دخپل مرام او هدف لاره کړه اودوی هم هغه دخپلو ملتو دخپلواکۍ ترلاسه کولو په لاره دحل یوازې او تلپاتې لاره وبلله ، ګاندي خپل خلک اوخپله پیړۍ په دې باوري کړل چې انساني بریا او آزادي ترلاسه کول یوازې دجنګ او جګړې له لیاره شونې نه ده بلکې کیدای شي دانسان دنیکمرغۍ او آزادۍ دغه پیاوړي سرمنزل ته په سوله ییز ه توګه هم ورسیږو .

ketabton.com - The Digital Library

(۱)

سونیاګاندي :

راځی چې ځانونه دګاندي دلارې مله کړو

زماله پاره ترهرڅه دمخه دادویاړاودرنښت خبره ده چې دملګروملتو دعمومي غونډې په وړاندې دلومړي ځل له پاره دګانـدي دزوکـړې دکـالیزي پرمهـال د(نـه زورزیاتي دنړیوالې ورځې) له املـه ویناکوم .زه فکرکوم چې دنړیوالې ټولنې له پـاره دایولوی درنښت دي چې پرسیاست برسیره دلویوکسانو،هغوی چې په ټول بشـریت پورې اړه لري هم خبرې کوي ،زه هم په دغه اړه ترهرڅه دمخه دغې عمومي غونډې ته دخپل هیواد تریوبلیون زیاتوخلکو درناوي اوښې هیلې وړاندې کوم . په عین حال کې دهغو دولتونودغړو هڅو او کړنو ته هم د درناوي سرټیټوم چې ددغه پریکړه لیک ملاتړ یې له مورِ سره وکړ اوهغه یې په درنښت سره ومانه .

ketabton.com - The Digital Library

مهاتماګاندي د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) دجنوبي افريقې په لـور خپـل سياسـې اوروحاني سفر ساتياګره (رښتيانې پياوړتيا) غورځنګ پيل کړ. جګړو، شخړو او وينو تويدنوله ډيرپخواڅخه دانساني تاريخ په جړړو کې د واک اوځـواک سـاتلوپه خـاطر ځان کلک کړی دی ، ځکه نو زورزياتي ددرنـاوي دريـځ اوپـړاو تـه رسـيدلی اونـه زورزياتی بيا دليونتوب اوغيرنورمال حالت پـه پړاوکـې سـاتل شـوی دی، داخبـره دپوښتنې وړده لکه چې يوه کتونکي داپه ګوته کړې چې د نه زورزياتي دکليمـی لـه پاره په يوه ژبه کې هم يووړاومناسب لغت نشته ، په دې چې دغه کليمه داسـې لکـه چې مانا يې ده نه ده درناوی شوې ،بلکه داصلي مانا پرځای يوازې په ساده توګه ديوه بل مقصد په خاطرکارول شوې ده.

خونورمفاهيم بياخپل سيال اومخالف لري لکه سوله اوجګـړه ،ګنـاه اوخدمت،کرکـه اومينه . سره له دې چې دنړۍ ټول مذهبونه په يوه ډول نه يوډول له نه زورزياتي سره اړيکي لري ، خوهلته هم داسې ښکاري چې ددغه مفهوم لپاره وړتعريف اولغت نه دی په ګوته شوی ، همداده چې زمورِ ډټولـو فکـري بهيرونـو پـه تـرڅ کـې د تشـدد اوزورزياتي کليمه يوه مهمه اوآره کليمه بلل شوې اونه زورزياتی بيا برعکس فرعـي اوله پامه لويدلې پاتې دی .

داڅه دحيرانتيا وړخبره نه ده چې وايي د نه زورزياتي ددغه فرعيـت يولامـل دادی چې ګواکي دغه نظريه ديوشميرپه نظر دکمزورتيا اوډارنښه ده.په داسې حـال کـې چې دلته له رښتيايني اوحقانيت ځخه پرته نورڅه ځای نه لري . نه زورزياتی دولسي نافرمانې اومقاومت فعاله او دپاملرنې وړ بڼه ده ، په دې خاطرچې دغه تګلاره په سمه توګه دعمل ډګرته راوباسو،ترهرڅه دمخه بايددهغې له پاره په دغه برخه کـې ديـوه فعال نظم اودسپلين غوښتنه له پامه ونه غورځوو، د زورزياتي پـه وړانـدې دريـدل ،اخلاقي باور، دمخالف او موافق دواړو دهرډول ناوړتياووپه وړاندې د زغـم پياوړتيـا ددغې تګلارې عملي بڼه ده.

دمهاتما ګاندي دفلسفې زړې يا همدغه نه زورزياتی په خپله دهغه باور و، هغه چې دهغـه لـه رښتينوالي څخه يې سرچينه رااخيستې وه .

ketabton.com - The Digital Library

پیاوړتیا اوځواک تل له ربښتیا څخه راپیل کیږي اواتلولي بیا په خپل واردخپل ماهیت له مخې د اوچتې روحیې هڅونه اوسمبالونه په خپله غیږه کې سمبالوي داسې چې پرچا باندې بایدپه زور ونه تپل شي . ګاندي وایی چې دیوې خبرې پیل او پای دواړه دیوه الهام په مانا دي،ځکه نو پیل په خپله دپای څیره اوښې زمور په واک کې راکوي . هغه په دې باوردی چې بې ارزښته مانا به کله هم ارزښتناک پایلیک ونه لري .

تاریخ ، په دواړه زمانو اوسنۍ اوپخوانۍ کې داپه ګوته کوي چې تشدد او زورزیاتی په ناپایه توګه په خپله تشدد اوزورزیاتی پیاوړی کوي ، ځکه چې دکرکې اوکینې لامل کیږي ، تشدد تل غواړي چې پرنرمۍ اوآرامۍ باندې برلاسی شي ، ځکه نو مورهغه ته باید داتلولۍنښه ونه وایو او نه باید داتلولۍ بڼه ورکړو ، خوبرعکس عدم تشدد بیا یوازې په دې لټه کې دی چې ځان پرهغه څه باندې بوخت وساتی چې په پای کې پریوه پایله اویوه بریا باندې واوړي اوهغه له ځان سره ولري .

سره له دې چې دګاندي دنه زورزیاتي تګلاره په خوښوکې راځرګنده شوې ده ، خودی بیاتل په خپله ددې غوښته کوي او ټینګاریې په دې دی چې ځان باید له خپل مخالف اودښمن سره تل ښکیل وساتي ، هغه لویه وړتیا او اتلولي چې دهغې له مخې مهاتما ګاندي دغه ډګرته وروړاندې شوی داده چې ده په خپله په دغه برخه کې د روحانیت او زغم لویه او روښانه لاره اووړتیا دځان کړې ده ، هغه لاره چې له شکه پرته د (بل اونورو) له خواهم دتفاهم او ستاینې دتګلارې په توګه منل شوې ده . هغه پرمور غږکړی چې له هغه څه سره چې زمور له پاره دستونزو لامل کیږي باید ځان ښکیل کړوځکه چې دازمور مسولیت دی ، آیادا کیدای اویا هرڅوک په دې توانیدای شي چې ربښتیااوحقیقت باید دځان له پاره انحصارکړي؟ نه ، مور باید دتفاهم له پاره فضا برابره کړوځودهغې په ترڅ کې انسانیت په خپله ددې جوګه شي چې ځان له خواشینۍ اویوازیتوب څخه پریوه خواکړي ،داسې چې په عین حال کې انساني روحیه دغچ اخیستنې له خطرڅخه هم وژغوري.

له بلې خوا داهم زیاتره ویل شوي چې دمهاتما ګاندي زمان له دغه زمان سره چې مورپه کې ژوندکوو توپیردرلود ، یوشمیرپوښتنې په دغه اړه داسې هم شته چې ،له هغې تګلارې سره په تړاوکې دي چې اوس هغه په نړیواله کچه په نړې کې له رامنځ ته

ketabton.com - The Digital Library

شویوستونزوسره په څنګ کې طرحه کیږي. هغه څه چې نن سبا یې سوله ،امنیت او ټولنیزه هم غږي په ټوله نړۍ کې له خرګند خطرسره مخامخ کړې ده .

دمهاتما ګاندي درښتیاینې زړې او وړتیا دغه ټکي دی چې په هغې کې حقیقت نه دې بدل شوی ، په دې چې انساني طبعیت په خپله تراوسه له کوم بدلون سره نه دی مخامخ شوی.

یوځه شاته ګورو ، که شلمه پیړۍ دانساني تاریخ په ترڅ کې یوه خونړۍ پیړۍ وه ، خو ورسره دغه ټکی دپاملرنې وړو، چې نه زورزیاتي هم په دغه حالت کې خپله پوره وړتیا اواغیزه ولیده ، داسې چې په خورا مهارت سره یې ځان دوچواودوګمی باورونو ترپولوپرهغه خواکړ، په دغه ترڅ کې داهم دپاملرنې وړده چې باید ووایو دولسي پاریدنې اوسرکښۍ په ډګرکې یوازنې پوځ چې په نه زورزیاتي سره لارښوونه شو، هغه دخان عبدالغفارځواک و ، هغه څوک چې په تاریخ کې د سرحدي ګاندي په نامه سره یاد شو.

وګورئ نن سبا په ټوله نړۍ کې له انفرادي کسانو رانیولې بیا تر ګوندونو اوډلو پورې دټولو ټینګارپه نه زورزیاتي دی اودزړه له کومې یې ملاتړکوي ، هغوی په دې باوري شوي چې دغه تګلاره دتوپیرونو اوجګړوپه مقابل کې د دموکراسۍ په جوړولواورامنځ ته کولو باندې بریالۍ کیږي ، پرهغه څه چې له هغوسره دهیلواوامیدونوشمعی بلې اوځلاندې ساتل شوې دي.

مهاتما ګاندي دخپل کرکتر دجوړښت له پلوه دعمل سړی و،پرخپل مهال هغه له شکه پرته دژورې هڅې اوتلاش میړنی و. هغه په رښتیاهم یوهځاند اوځواکمن انسان و ، په داسې ځواک سمبال وچې ده ته یې داتوان ورکاوه چې باید د توپیرپالنې اونامعقول مخالفت له ډګره لوړپاتې شي . له هغه سره داسې یوځواک و چې ده ته یې که له یوې خوا ځواکمني ورکوله نوله بلې خوایې دده په نوښت سره دپرمختګ او ودې په لورلاره هم پرانیستله لکه چې یومهال یې په خپله وویل: ((مورِ باید ځانو ته داسې بدلون ورکړو لکه چې غواړویی))

کله چې مورِ نن خپلې شاوخواته ګورو هره خوا زورزیاتي نیولې ده :

ketabton.com - The Digital Library

● دهر یوه په وړاندې دترهه ګرۍ په بنه خطراوتشددهغه څه دی چې باید دنادولتی لوبغاړو اوزمور دډله ییزغورځنګ ناکامي ورته وویله شي، ځکه مور ونه توانیدو چې پرهغی باندې داتمی بې وسلې کیدنې په ترڅ کې بری ومومو.

● زورزیاتی دبیوزلو ، په تیره بیا دښځواوماشومانو په وړاندې په خورابې رحمی سره روان دی . دې ته هغه ډالی ویلای شو چې دنړیوالتوب په هنګامه کې دنړیوال اقتصاد له املە رامنځ ته شوې اوپیاوړې شوې ده.

●اوتشدد زمور دسیارې اومځکې په وړاندې ، دانسان په لاس دجوړوشویو اقلیمي فعالیتونواودژوند دبی ثباتی عکس العمل دی ، لکه څنګه چې مور دمهاتما ګاندي له ژونده الهام اخلو ، راځی چې ځانونه دګاندي دلارې په کړو وړو باندې دزړه له کومی سمبال کړو، په هغوکړو وړو چې هغه دجوړونکوپایلوملە او لرونکي وي ، راځی چې دغه ورځ تل په یادولرو، هغه باید یوازې دکلنی نمانځنې په نامه خلاصه نه کړو . راځی چې مور دخپل عصر اوسني ګواښونه اوننګییني اودهغودولونه اورنګونه هم په پوره غوراوځیرکی سره په پام کې ونیسو.

ښاغلواومیرمنو ! نن ورځ دلته اوهلته هدف دانه دی چې ګواکي مهاتما ګاندي دنن ورځې پوښتنه دی ، بلکي په دغه ترڅ کې ترټولو لویه اودپاملرنې وړ پوښتنه داده چې مور باید ددې توان ولرو اوپه دې باید ډاډه شو چې ځانونه دخپل ژوند اومرګ په وړاندې په عملي توګه ساتلی اوخوندي کولای شو، آخوا یوشمیر په دې نظراوباوردي چې تشدد دانساني کرکتر اوخصلت اړوند توک دی ، خو له بلې خوا یوشمیرنور بیادهغه په اړه وایې چې انساني کرکتر ددې توان لري چې په دغه برخه کې ځان له بدلون سره مخامخ اوپه هراړخیزه توګه ورسره غاړه غړۍ کړي .

نن سبا مور په نړیواله کچه دمهاتما ګاندې شخصیت په درناوي سره نمانځو ، دهغه چا چې نه زورزیاتی اوعدم تشدد یې په هره خوا کې له لویو بریاووڅخه وګټل شو، (هغه کوم روحانی څوک نه و) .

ketabton.com - The Digital Library

راځئ چې د نه زورزياتي دغه پرتمينه اوبريمنه لاره په بري سره ونمانځواوويې پـالو څوپه دغه لاره کې مورِ د رښتينې بشريت په ويارِاوځانګړنوسره ياداوسرلوړي شو.(*)

(*) **دادسونياګاندي هغه ويناده چې دملګروملتو عمومي اسامبلې ته يې دنه زورزياتي د ورځې له امله د ۲۰۰۷ کال داکتوبر دمياشتې په دويمه نيټه واورووله ، اغلې ګاندي اوس دهند دپرمختګ په لور دتولنې اوکانګريس ګوندمشره ده .**

ketabton.com - The Digital Library

(۲)

سویتا سینګ

ساتیاګره ،

دګاندي دنه زورزياتي عقيده

کیدای شي ۱۹۰۶ کال دمهنداس کرم چند په ژوند کې دپاملرنې اوبدلون د کال په توګه وستایو، ځکه همدغه کال و چې ده ځان په ځانګړې او ژورې توګه دیوې روحاني ویښتیا په څپو کې دبشریت دچوپړ له پاره ډالۍ کړ. هغه ځان ددې لپاره تیاروښود چې په ځیرکۍ سره پریوه نرۍ کرښه باندې داسې ګام کیږدي چې له هغې دیوې بیولوژیکي کورنۍ له انګړځخه ټول بشریت ته لکه دځان په شان وګوري او خپل یې وګڼې ، چې دغه کرښه اودا تګلاره هم کولای شو د ۱۹۰۶ کال په تلپاتې

ketabton.com - The Digital Library

اغیزو کې وشمیروئکه چې مهنداس کرم چند ګاندي خپله دغه لاره په همدغه کال (ساتیاګره) وبلله .

دساتیاګرې دنبوغ زیږون په جنوبی افریقې کې پرهغه مهال چې هلته پرهندي مهاجرو باندې داپارتاید ناوړه چلند روان و تړلې دی ، ددغه نافذ شوي قانون له مخې له هندي استوګنوماشومانو اوښځو څخه غوښتنه کیده چې ددغه هیواد له ادارو سره باید خپل نومونه ثبت او ولیکي . ګوتې باید ولګوي اوداسې اسناد دې دوی جوړکړي چې هغه باید په هروخت او هره شیبه کې له ځان سره ولري ، په دغه اړه داهم ویل شوي وو چې که هرهندوستانی له دغه قانون څخه سروغړوي له هغه څخه به په دغه هیواد کې داستوګنې حق اخیستل کیږي ، زندان ته به اچول کیږي اویابه له هیواده شړل کیږي.

همداسې په دغه اړه داهم منل شوې وه چې که هرڅوک په کوڅه اومالت کې پرته له دغو اسناد وګرزې اویایې له ځان سره ونه لري ، هغه هم کیدای شي زندانی شي اویاهم له دغه هیواده وشړل شي . ان داسې څوک چې که په دغه هیوادکې شتمني اوتجارتی راکړه ورکړه هم ولري.

تردوو لسیزو راوروسته ،هغه تاریخی شیبې رایادوو چې دهغو په ترخ کې مهاتما ګاندي دهغوناوړتیاوو په وړاندې داسې نسخه وړاندې کړه چې دده دژوند پیښولیکوال یې په داسې الفاظوکې زمونږ په واک کې راکوي چې ته به وایی داخبره هم داپرون دلته تیره شوې ده :

« د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) نژدې دریوزروکسانو دامپراتوری دواک په وړاندې په جهانزبورګ کې داعتراض غږ پورته کړ، په هغه لوي تالار کې داسې آوازونه چې په هندي ژبو : تامیلي ، تیلګو، هندي اوګجراتي کې دپوهیدو وړوو په انګازوشول ، یوشمیرمیرمنې چې ساری یې اغوستی وې هم په دغه ځای کې ترسترګو کیدې ،نارینه وو هندي اواروپایی دواړه ډوله جامې اغوستې وې ، یوشمیرلا لنګوټې اوخولې هم په سرکړې وې ، یوشمیر مسلمانوخوسرونه هم تړلي وو (ماناداچې څادریې اغوستي ول) . په دوې کې زیاتره بډای سوداګر، کان والا، قانونپوهان ، کارګران ،جوالیان ،کورنې مزدوران او واړه دکانداران ټول راغوند شوي ول . عبدالغنی چې

ketabton.com - The Digital Library

دلته په دغه بريتانوي ترانسوال کې دټولنې مشراودیوې لویی کمپنـی مـدیرو دغـه غونډه پرانیسته او سیټ حاجی حبیب الله په دغه غونډه کې ددغې غونډې اساسـي وینا واورولـه ».

دسپتمبرد یوولسمې ددغو پیښودپرمخ بیولو په خاطرګاندي جې ځان جهانزبورګ ته ورساوه اوهلته یې د هندي ټولنې له غړو سره وکتل ، دترانسوال حکومتي جریدې د ۱۹۰۶ کال د اګست په ۲۲ هغه مسوده خپره کړه چې دغو مقرراتو ته یې رسـمي بنـه ورکوله ، که چیرې دامنل کیده نو په دې کې شک نه وچې دهغـې عملـی کیـدو بـه دجنوبي افریقې ټولو هندیانوته سخت زیان رساوه. همداوه چې ګاندي جی وویـل : « دداسې قانون ترمنلو خومرګ غوره دی».

د ۱۹۰۶ کال غونډه یوه مقدماتي غونډه وبلل شوه ، په هغې کـې داعتـراض اوګـوابنې پرډول باندې خبرې وشوې ،کوم څه چې ددغې غونډې په ترڅ کې روښـانه وو هغـه داوو چې داپه کې ومنل شوه چې : « یاباید مړه شو اویاهم باید یوڅه وکړو».

ګاندي په یوه ټکي د زړه له کومي باوري و اوهغه داچې ده به ویل چې ددغه قانون په وړاندې باید مقاومت وشي ، ده داخبره کوله چې : « په نړۍ کې چیرې هم آزاد خلک له دغه شان ستونزو اودقانون له داسې غیرانسانی چلند سره نه دي مخامخ »

ګاندي په افریقې کې هندي ټولنې ته دامشوره ورکړه چې دوی باید دهغه حرکت په وړاندې چې هلته یې ترسره کوي له آرامۍ اوسړښت څخه کارواخلي ، دوی باید هغه څه اوس پریوه خواپریږدي چې هغه په هندویزم اواسلام کې دتوپیرونو لامل اوسـبب کیږي.ده هغوی ته دا په ډاګه کړه چې :

« مورِ ټول په یوه واحد اوورته خدای باندې باورمن یو» باید چې دخپل ځان دخوښۍ اوخوشالۍ په خاطرله خدای سره دالوړه وکړو اوپه دې باید دزړه لـه کـومي بـاورمن واوسو چې هغه سیال اوجوګه نه لري ، که زه رښتیا هم دخپل ځان اوآرامۍ پرضد ګام اوچت کړم ، ددې مانا داده چې زه خپل باور ترپښو لاندې کوم او هغه ته اهمیـت نـه ورکوم .که داسې وي نو مورِ دخدای په وړاندې ګناه ګار یو. زما مراد په دغه برخه کې هغه کسان دي چې هغوی هوښیاردي ، پوهیږي خو بیاهم پـه دغـه برخـه کـې پـه پټوسترګواوقصدی توګه ګام پورته کوي اوانساني ارزښتونه اوژمنـې د مـاتې پرخـوا

ketabton.com - The Digital Library

بیایی . هغه څوک چې تل په دغه باره کې خبرې کوي اوپه عمل کې دهغو پرضد وي ، هغه نورځه نه شي کولای ، بلکی په دغه عمل سره یوازې خپل ځان ته سزا ورکوي » ګاندې په دغه ترڅ کې پرخلکوغږ وکړ چې : « که چیرې زمورپه ټولنه کې کوم کړکیچ او ستونزه رامنځ ته کیږي ، دابه هغه وخت وي چې ټول به په یوه خوله په پریکړونې چلندباندې لاس پورې کوو. پریکړو ن به هم یوحداوشرط لري ، مانا داچې زمورِ دریځ به داوي چې حکومت باید خپل چلندته ځیرشي اودهغه ټول اړخونه باید په پام کې ونیسی ، په عین حال کې مورِ هم باید ددې جرات ولروڅوهغه نیمګړتیاوې چې مورِیې لرو سمې کړو اوپه هرځه کې دې ته ونه ګورو چې اعتراض به هرځه زمورِ له پاره خورِه حلواکړي »

په پریکړه کې دباندنې نړۍ په اړه څه خبره نه وه په ګوته شوې ، رایه ورکونه په دغه نظام کې هغه څه نه وه چې په دغه ترڅ کې یې دهرچا واک اوځواک په ګوته کاوه هغه په تمامه مانا په دغه برخه کې په هرچا (ده اودې) پورې اړونده خبره وه. که به له دغه چوکاټه وتلې وه نو بیایې خبره زندان ته رسیده ،په زندان کې وهل ټکول وو، کیدای شوای چې هلته دوی دیخنې او ګرمۍ په سزاوو باندې هم وګوابل شي. ان چې کیدای شوه چې پایله یې دشتمنۍ په له لاسه ورکولو اوشړل کیدو باندې هم پای ته رسیدلې وای .

مبارزه تل یوه اورِده موده وي داسې چې کله کله کلونه غواړي ،زه په پوره باورسره لکه چې ګاندي په خپله په دې باوري و باوري یم چې خلک تل دخپلې خوښۍ اوخوشالۍ په فکرکې وي ، په مبارزه کې تل دایوه پایله شته چې هغه هم اتلولي ده.

اوریدونکودګاندي دغه ویني وستایلې ، خو ګاندي خپل غږ یوځه سره راټیټ کړ اوبیایې وویل : « له تاسې څخه یوزیات شمیرکیدای شي په دغه تالارکې نن ځانونه دلیوالتیا او غرور په لوړو کې لیدلی اواحساس کړی وي ،خودوی باید دسبا سهاراوراتلونکې میاشتې په اړه فکرهم وکړي ، دبیلګې په توګه یوازنۍ بریا چې په دغه برخه کې کیدای شی زمورِ له پاره وي هغه به له حکومت سره دمقابلې ډګروي » ددې کسانو له پاره کیدای شي داهم بې توپیره وي اوپه دې ځان قانع کړي چې :

ketabton.com - The Digital Library

(زما له پاره دلته یوازې یوه دوره پرانستل شوه) خوګاندي بیا پــه دغــه اړه پــه دې فکرکې نه وځکه یې وویل چې : ((مورِ باید ومرو خو نه داچې دغه قانون ومنو)) .

دلته ډیرکسان راغلي وو، پرهندیانو باندې ټول تالار ، برنډې ، ســتیج اوګــالرۍ ډک شوي وو، په تیره پرهغه مهال چې دټولنې مشرغونډه پرانیسته ، په ځلورو ژبو باندې تودو ویناوو د اوریدونکو د احساساتوکچه خورا لوړه کړې وه. ســیټ حــاجي حبیــب پریکړه لیک ولوست ، هغه پریکړه لیک چې ګاندي جــي دهغــه پــه لیکلــوکې د نــه راجسترکیدو غوښتنه د دلایلو په ترڅ کې یاده کړې وه . حــاجی صــاحب پرغونــډه باندې غږوکړ چې دغه پریکړه لیک ته باید په سرسري نظرسره ونه کتل شي اونه یې باید یوازې په خوله ومنی ، باید چې رایه پرې واخیستل شي ، ځکه چې که نورخــوک نه پوهیږي خدای خوپرهرڅه باندې شاهد اوناظردي .

دغه انګریزي قانون په نیغه توګه دهندیانو خلاف و ځکه نو هندیانونه مانه ،که چیرې هغه منل کیده او یا پاس کیده ، نو هغه به دجنوبی افریقی دنورو برخو لپاره هم دمنلو وړکیده اوهلته به عملی کیده ،اوپایله به یې داوه چې نورنوبه په جنوبي افریقــا کــې دهندیانو له پاره ګردسره ځای نه و، برسیره پردې دغه قانون پولیسوته داحق ورکاوه چې په کوراوکوڅه کې چې هره هندي میرمن له کوره دباندې وځي اواسناد ورسره نه وي وپوښتی ، هغه څه چې دیوې هندي میرمنې په ژوند کې دهغې له پــاره ګردســره ناآشناوو. ددغه قانون دباواوفشارپر هندو اومسلمان دواړو باندې خورا زیات و، هرچا به همداویل چې :

((هرڅوک به راځي او زما دمیرمنې تصدیق به ګوري !)) ،دهمدغې ادعا په ترڅ کــې دهندیانوله غونډې څخه چې ګاندي هم په کې و داغږ راپورته شو:

((لومړي خوبه زه هغه څوک چې زما له میرمنې څخه دتصدیق غوښتنه وکړي ووژنم ، له هغه وروسته چې هرڅه راځي ، راځي به)) .

دادهغې غونډې آره موخه وه چې د ۱۹۰۶ کال دسپتمبر په (۱۱) باندې دجنوبي افریقی په جهانزبورګ کې جوړه شوه.

ketabton.com - The Digital Library

دغوندې مشر خپلې تودې خبرې وکړې ، رایه واخیستل شوه ، هرچا لــه ځــان ســره یوګلاب راوړی و، ټولو لاسونه پورته کړل اودخدای په نامه یې لوړه وکړه چې دوی بــه دحکومت دهغې طرحې خلاف وي ،هغه چې دهندیانوحقوق ترپښولاندې کوي.

حساسو اواحساس لرونکو کسانوپه خورا چټکې سره دمهنــداس ګانــدی ترغــوړو دا ورورسوله چې د دوې دغه غونډه یوه خورامهمــه اودپــاملرنې وړ پیښــه وه اودایــوه مذهبي لوړه وه چې نوره نو ماتیدای نه شوای.

په رښتیاهم داڅه عادي حرکت نه و، بلکی دا داسې یوټرون و چې پــه آســانۍ ســره دهیریدو وړهم نه و، په بله ورځ دسپتمبر په (۱۲) دمقاماتو ډرامه په هراړخیزه توګــه تس نس اوهیڅ شوه ، زیاتروهندیانو په دغه اړه دافکرکاوه چې دا قانون به نافــذیږی اوهندیان به دهغه تابع اودهغه ترسیوری لاندې خپل ژوند ته دوام ورکوي ، خوداسې نه شوه ، دګاندي جی له پاره دایوتصادف و،چې په پای کې مهنداس کرم چند پردغه بري باندې ورواوښت.

بله دپاملرنې وړ پیښه چې پر دغه مهال دګاندي جی په وړاندې طرحه وه ، هغــه داوه چې ده باید ددغې غونډې هویت اونوم په ډاګه کړی وای ،د ((مثبت مقاومت)) خبره چې ددغې غونډې دګډون کوونکوله خوا دده ترغوړه ور رسیدلې وه . دغه ټکی هغــه څه وچې دجهانزبورګ صنعتګر هوسکین یې شاهد و :

« دهندیانوترانسوال دیومثبت مقاومت پیلامه وچې دنورو خوندي هڅو په شان یــې مخنیوی ناشونی و،دوی ډیرزیات نه ول ،ددوی شمیر ډیرنه و ، دوی یوازې یوځــو ول ،دوی وسله وال نه ول ، ځکه نو ددوی مقاومت یومثبت مقاومت و ، هغه چې دکمزورو وسله ورته ویلای شو»

ګاندي په خپله په دغه اړه لیکی :

((دغه حالت زه له حیرانتیا سره مخامخ کړم اوهغه ویناچې ما باید کړې وای هغې زه خپله له یوې څرګندې پیچلتیا سره مخامخ کړی وم .د هوسکین پرخلاف زه له خپــل مقاومت څخه دیوه (روحی ځواک) په توګه ننګه کوم ، ما دغه غونډه ولیده چې هغــه دمثبت مقاومت په نامه یاده شوه ،خو په دغه برخه کې باید له یــوه توپیرڅخــه هــم سترګې پټې نه کړو ،هغه داچې زه به یې د (روحی ځواک) او مثبت مقاومت ترمنځ په

ketabton.com - The Digital Library

توپیرسره وخیږم ، ما مخکې له مخکې څخه دیوې غونډې تابیا هم کړې ده چې دهغې په ترخ کې به داهرڅه روښانه شي)).

هلته دځوان ګاندي په وړاندی څه شې ناشوني اوغیرفعال نه وو،ده په خپل اثـر (پـه جنوبی افریقی کې ساتیاګره) کې ټول جزیات په دغه اړه په ډاګه کـړي دي ، داچـې دی ولې دمثبت مقاومت خبره په دغه اړه نه خوښوي ددغه کار سـرچینه پـه خپلـه دواکمنی دډرامې په وړاندې د سپتمبرد (۱۱) نیټې د غونډې له لوړې سـره پـه تـړاو اواغیزکې بولي .

اوداټولون له شکه پرته دعدم تشدد هغه څرګنده نښه وبلل شو چې ددغـې غونـډې لپاره چې دحکومت ضد انتظام یوه په زړه پورې نښه وه دیوه نښه اوله هغې سره دوړ ټاکل شوي نامه لپاره یې هم دجایزې غوښتنه کوله .

مګن لال ګاندي دګاندي دتره دویم زوی هغه چې په فـونکس فـارم کـې اوسـیده ، ګاندي ته د(ساداګره) نوم وړاندیزکړچې مانا یې (له نښه دلیل سره هـوډ اوکنتـرول) و.خوګاندي دغه نوم په ساتیاګره باندې سم کړچې د ساتیا مانا (رښتیا) چې له مینی سره اندوله وه ،او (اګره) مانا (هوډ اوځواک) وه. دساتیاګرې بله مانا (روحی ځـواک) هم وه. دګاندي دلارې لاروي ډاکتر آر.آر.دیواکریې داسې تشریح کوي :

((ساتیاګره دژوند نوې تګلاره ده چې له روحي پیاوړتیا ، دنه زورزیاتي لـه تګـلارې سره خپله هم غاړي ساتي ، روحی وړتیا دغه اصل ته د نه ماتیدونکي اونه بدلیدونکي توک ځواک اووړتیاورپه برخه کړې ده.

دساتیاګرې په اړه په خپله ګاندي ویلی چې :

دغه تګلاره دحقیقت لامل اودلیل ده خوداسې نه چې هغه باید پرمخالف لوري باندې دعکس العمل په ترخ کې وزغمل شي ،بلکی دنورو پرځای باید چې پـه خپـل ځـان باندې تطبیق اووزغمل شي. ځکه چې دا ترهرڅه دمخه دځانی کنترول غوښـتونکی تګلاره ده. دساتیاګرې وسله اوتوره په خپله په هغې کې ده چې دقناعت پـه رنـاکې خپله وړتیا اواغیزه ښندي. ګاندي چې په دغه پله باندې دپرمختګ تګلاره پیل کړه ، دهغه آرهدف داو چې په دغه ترخ کې په ډله ییزه توګه دغه تګلاره هرچا ته څرګنده اودعمل ډګرته راوباسي . ده پرهغه مهال چې دتوربلاک په وړاندې یې پراخ غورځنګ

ketabton.com - The Digital Library

راپيل اولارښونه کړ، زنداني شو،ماناداچې دی په نړۍ کې هغه لومړنې ساتياګردی چې دبشري حقونودننګي له امله يې زندان ته اوړې ورکړې . دګاندي له پاره دالـه هغـو تجربوځخه وه چې دنړۍ دروازه يې ديوې لويې اوپراخـی هيلـې پـه لورپرانيسـته . داتګلاره په عين حال له هرچاځخه د ځان تيريدنې او اتلولۍ غوښتنه اوهيلـه کـوي داسې چې په ترخ کې يې بايد يوازې حيوانيت پياوړی نه شی بلکی په دغه ترخ کـې بايد ديوې پراخی الهی رنا په لورګام اوچت شي. دهمدغو ځانګړنوپربنسـټ وه چـې ساتياګره په خپله دګاندي جي د ژوند فلسفه شوه ، اودامذهب وچې له هغه سـره ده ژوند وکړ اوله هغه سره ومړ.

ديوه ځارونکي ليکوال په توګه بايد ووايم چې دګاندي جي په دغه بې ساری دريځ نه يوازې محکومو خلکو وويارل بلکی دهغه دغه فداکاري په خپله په جنوبي افريقا کې دسپين توکمو له خوا هم وستايل شوه اودهغوی له خوايې هم که څه هم هلته لږکـی وو درناوی وشو. ګاندي په دغه باره کې دخپل باور په اړه ليکي چې :

((لکه څنګه چې غورځنګ پياوړی کيده انګريزانوهم په خورا جديت سـره سـترګې ورته نيولې وې اوپه خورا ليواتياسره يې ددغه غورځنګ ننداره کوله . سره له دې چې په دغه وخت کې دلته انګريزي ورځپاڼوداروپايانو دپياوړي ملاتړ په ترخ کې خپرونې کولې اوهم يې دتوربلاک د قانون ملاتړکاوه ، خوپر همدغه مهال يې ديوشميرهندیانو دفعاليتونو اوبرخې اخيستې په اړه هم په زړه پورې ليکنې کولې .همدارنګه يـې پـه حکومت کې هم دهندیانوداستازيتوب په اړه ليکنې اويادونې درلودې داسې چـې ان کله کله خوبه يې دخپلو مهموغونډو راپورونه هم هندیانو ته استول. کله چې به کومه پيښه په زړه پورې نه وه ، مورِ هم کولای شول چې دځينوراپورونوپه اړه خپلې رايـې اونظريې دوی ته ورولیږو. داکاران په هغه مهال کې چې لاسـاتياګره پـه غيررسـمي حالت کې وه دهندي ټولنې له خوا ترسره کيده. مورِ داسې اسناد هم په واک کې لـرو چې ګاندي په خپل نبوغ سره داندين امبولانس دبيوردجګړې لپاره برابرکړ هغه چـې په هغه کې نژدې ځلورو سوو هندیانو برخه درلوده اوګاندي په خپلـه پـه هغـه کـې دسرجن ميجر دنده ترسره کوله اوټوله هڅه يې پردغه ټکي باندې راڅرخيـده چـې دوی بايد ځانونه په سيمه ييز سياست اوستونزه کې ورګډ نه کړي .ګاندي جي خپلې

ketabton.com - The Digital Library

ټولې هڅې په دغه مهال کې دهنـدي ټـولنې پـه مـنځ کـې پرخپلوهلوځلوبانـدې راڅرخولې .

په ۱۹۰۶ کال کې ده یومشال وړونکی یونټ دنژدې دوو درجنوهندیانوپه ګډون د زولو یاغیانو په خاطرجوړکړ. د ۱۹۱۳ کال داکتوبر په (۲۸) ګاندي جي هغه تاریخي لاریون لارښوونه کړچې له نیوکاستل څخه تر ولکسروټ پورې غزیدلی و، په دغه لاریون کې نژدې دریوزرو کسانو برخه اخیستې وه لکه چې دغه حرکت د (دندی) لاریون لپـاره یوه وړاندوینه شو. ددغوخلکو اعتراض دهغو دریو پونډو مالیې په اړه و چې هغه بایـد هندي کارګرانو دولت ته ورکړې وای .

اوپه پای کې جنرال سموتس د ۱۹۱۴ کال دجنوري په (۲۱) دساتیاګرې مقاومـت تـه غاړه کیښوه ، اوساتیاګره کله چې جنرال دګاندي جی وړاندیزونه ومنل وځنډیده.

په جنوبي افریقاکې دساتیاګري غورځنګ په جوړولو سـره ګانـدي جـی دټـولنیزې برابرۍ په ترڅ کې دپاملرنې وړخدمت له هغې ورځې چې دغه هیواد ته په کال ۱۸۹۳ کال راغی اوتر۱۹۱۴ پورې دلته پاتې شو وکړ. ده له دغې لارې لـه هیوادوالـو څخـه دعدالت دخوندي کولو له پاره په هغه هیواد کې چې دسختو توپیرونو قربـاني شـوی وغوښتنه وکړه اوپه دغه برخه کې یې خپل غږ اوچت کړ،په تیره بیا چې کله دی ناتل ته د نولسمې پیړۍ په نیمایی کې ورسید.

پرهغه مهال چې ساتیاګرۍ په عملی توګه دټولینزعدالت له پاره پـه کارپیـل وکـړ ، ګاندي جي په دغه ترڅ کې بیاهم دیوه وتلي مشراوپیاوړي لارښود په توګه وسـتایل شو. په جنوبي افریقې کې ګاندي جی دافکاروپه رنګارنګۍ باندې ولاړپاتې شوچې په دغه کارسره هغه داسې معنوي بوزغلی شوچې دراتلونکو له پاره دخپلې تجربـې پـه ترڅ کې راوټوکیده. اوددې خپلې ټولنیزې ، سیاسې ،او اقتصادي فلسفې هم په دغـه ځای کې خپله بڼه دځان له پاره غوره کړه.

هغه په خورا بیړې سره دجان ریفکن (**تردغه پایه**) دلیوتولستوی (**دخدای واکمني په خپله په ده کې ده**) دهنري دیویدتوریو (**ولسي سرکښي**) اونورآثارولوستل چـې دغوټولودده پرذهن باندې ژوره اغیزه وکړه.دده د *سروادایا* فلسفې په خپل ذات کـې ددغو آثارو پررناووباندې خپله رنادځان کړه.

ketabton.com - The Digital Library

دمهاتماګاندي لپاره *ساتیاګره* او *سروادایا* دواړې دیوې سکې دوه مخونه وو چې په څرګنده توګه یې داوسني عصرله ټولینز ـ اقتصادي بدلون اودهغه له څرګند اهمیت اوفکري تمایل سره ځان داسې هم غړی کړ چې یوله بله پرته کله هم بشپړیدای نه شي. *دساتیااواهیمسا* دکلیمو آره موخه اومانا رښتیاینه اوعدم تشدد دی چې په دغو مانا ووسره یې په زیاترومذهبواوفلسفي افکاروکې لیدالای شو.ګاندي چې کومه لویه دنده په دغه اړه په پاملرنې سره ترسره کړه هغه داوه چې دغو دواړو مفاهیموته یې عملي بڼه ورکړه ، دده *ساتیاګره* اونه زور زیاتی او *سروادایا* یادکاینـاتي همکاري دوکتورینو دواړو په خپل وارسره دغه لاره پرانیسته چې دانساني طبعیت بنسټیزه وړتیایې په سمه اوعملي توګه له سیاسي اوټولنیزسمون سره هم غاړې کړه.

په جنوبي افریقې کې هلته چې دده له مورنې هیوادڅخه لرې پرته سیمه وه ، هغه ځای دده له پاره دبیاهستونې په څیره کې دده دمینې وړ هیواد شو ،ده هلته داخبره تحلیل او راپورته کړه چې داوسني تمدن په زړه کې له ستونزوڅخه دوتلو لاره موندنه په خپله یوپرمختګ دی ، ده خپله دغه طرحه اودژوند فلسفي اړتیا راوسپړله اوهغه یې په خپل هند *سوراج* (دهندخپل واک) کې په ۱۹۰۸ کال کې ولیکله. *هندسوراج* چې دګاندي جې له مهمواودپاملرنې وړآثاروڅخه دی ،دغه اثردهغوخلکو له پاره چې دریجنریشن دهڅې پلویان اوپیروان ول دانجیل ځای غوره کړ.

په کال ۱۹۰۸ کې ګاندي جې په خپله دولسي سرکښی تجربه عملي اوپرهغې باندې زندان ته ورسید، دده له پاره داپه خپله *ساتیاګره* وه ، داسې چې ګاندي دلومړي ځل له پاره دهغې په ترڅ کې دښځینه ځواک نندارې دکستورباپه څیره او کړو وړکې وکړه، دی په دې پوه شو چې دښځوځواک دژوند په بهیراواندول کې یونه انکارکیدونکی آراواصل دی ، داسې اصل چې بیاده هغه د(*ستری شکتی*) یا ستړې ځواکمنی په نامه سره یادکړ.

دجنوبی افریقی دغوټولوتجربو له ده سره دامرسته وکړه چې له هغوڅخه یې دهندپه راخوځیدو اودهند له لارې یې دنړۍ په راخوځیدو کې خپل ونډه په ښه توګه ترسره کړه. اودایې په ډاګه کړه چې نورنوځانونه باید دظالم ځواک په وړاند یا د کرکې اویاهم دمنلو په دریځ کې ودروو.

ketabton.com - The Digital Library

ساتیاګری یاعدم تشدد د ۲۰۰۶ کال دسپتمبر په (۱۸) نیټه خپله یوه پیړۍ لاره بشپړه کړه،په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه په دغه ټکي باندې رڼاواچول شوه چې ،په هندکې دعدم تشدد له لارې څومره بدلونونه رامنځ ته شوي لکه چې په نوروهیوادوکې دتشدد له لارې رامنځ ته شوي دي اوپه څه شان داثابتولای شو چې څنګه کیدای شي په یوه ټولنه کې بدلون اوانقلاب پرته له وینې تویدنې څخه رامنځ ته کړو.*ساتیاګره* دخپل مفهوم له مخې په بشپړه توګه دهمدغه ټولنیز انقلابی پوه مهاتما ګاندي دژوندپیغام دی ، چې دترهګرۍ او تروریزم اوجګړې چې دمتمدن ژوند له پاره دخطراصلي سرچینه ده یوازنې الترنتیف دی .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

ketabton.com - The Digital Library

(۳)

ایلا ګاندي

د مهاتماګاندي دجنوبي افريقې تجربې

د بدلون بيساري بيلګه

موهن داس کرمچندګاندي دخپل عمر په (۲۴) کلنۍ کې جنوبي افريقې ته ورسېداو په (۴۵) کلنۍ له هغه ځايه راستون شو. دغه(۲۱) کالونه دهغــه دژونــد ترټولــوډېر ازمېښتي کالونووځکه چې په همدغه وخت کې دګاندي د ژوندېې ســارې فلســفې خپله بڼه راڅرګنده کړه . هغه فلسفه چې پرهغې باندې ګاندي دمهاتما لقب ترلاسه کړ او هغه فلسفه چې دهغې دلوړتيا په لاره کې ددومره وړتيا ترلاسه کيدل چــا نــه شواى اټکلولى .

مهاتماګاندي نه فيلسوف و، نه دعلمي هنري ټولنې غړى او نه هم يومسلکي ليکوال ، خوله دې سره سره هغه داسې ليکوال ولکه چې خپله وايى : ((**زما ژوند زما پيغام دى**)) . هغه خپله فلسفه لکه ديوه ليکوال اودعلمي هنري ټولنې دغړي په شان نــه ده ليکلې. په بنسټيزه توګه ، هغه يواکټيو (فعال) سړى و چې دلوړشعور خاوند ورته ويلاى شو . دا دهغه خپل شعور اود عدالت ټولنيزه نظريه وه چې هغه ته يې د بدلون په لور لارښونه وکړه .

موږ وينو چې لندن دده په دغه شعوري وده کې دپاملرنې وړ اغيزه رامنځ ته کړه . په لندن کې هغه دخپلولومړنيوورځو په ترڅ کې خپل زيات وخت پرخپلو کــالبو بانــدې خرڅ کړ ځکه ده غوښتل چې لکه د انګريزانو غوندې داشرافي ژوند پــه لورګامونــه اوچت کړي . خوهغه زر په دې پوه شو چې دده کورنۍ پرکوم څه اوکومــو ارزښــتونو باندې چې ډېرې قربانۍ ورکړې دي هغه له لاسه نه شي ورکولاى . همداوه چــې پــه خپل خرڅې کې يې کمى راووست اودخپل ژوند ورځنې خرڅ يې دحسا ب له مخــې

ketabton.com - The Digital Library

کاوه . هغه په ارزانه ا ستوګنځي ځای ونیو او دسپرلی پرځای یې داسمه وبللـه چـې باید پلې له یوه ځایه بل ته ولاړشي راشي . ده په هرځه کـې دغـان لپـاره دانـډول (تعادل) خبره په پام کې ونیوه . دغه ټول بدلونونه هغه څه ووچې ده هغـه دخپـل ضمیردننی آوازپه انګازوکې دعمل ډګرته راوایستل .

هغه سابه خوړونکی و، له شراب خوړلو څخه یې ډډه کوله او له ښځو سره یـې هـم ناسته ولاړه نه وه ځکه چې ده له خپلې مور سره ژمنه کړی وه چې هغه به له شرابو ، ښځو او غوښې څخه ډډه کوي . هغه ډیرزر په دې پوه شو چې سابه خوړل د ژوند یوه روغه لار ده چې هغه به نه یوازې دژمنې په خاطر بلکه دیوې طبعیي چارې په توګه په خپل عملي ژوند کې په پام کې نیسي . دی په دې هم پوه شو چې شـراب خـوړل یوداسې چل اوعادت دی چې له زیانه پرته بله ګټه نه لري . خپلې میرمنې تـه یـې وفاداری ده ته دااجازه نه ورکوله چـې لـه نـورو ښځوسـره دې ایـل وغیـل شـي . خووروسته په هر حال ، دی دښځمنتوب (فیمینزم) په ارزښت دپلارواکی په مقابل کې پوه شو، ښځوته یې درناوي دزړه له کومې شو،اوهغوی ته یـې یـوازې دجنسـي موخې دنښې په توګه نه کتل .

په ۱۸۹۳ کال جنوبي افریقې ته دده تګ له لندن څخه کورته لـه راسـتنیدوڅخه دوه کاله وروسته ترسره شو کیدای شي دغه کال دده دبرخې اخیستنې له املـه دده دشعورې ودې کال هم ونوموو،ځکه ده دافریقې پر خوادیوې ودې اویوې ناچـاری لـه املـه ور مخه کړه ، دده اندیښنه دده دلړعاید په برخه کې وه چې پرهغه مهـال پـه هند کې دده دژوند کولو له پاره نه بس کیده. هغه دخپل مسلک لپاره اندیښمن نه و ،بلکې ددې له پاره اندیښمن و چې دی لندن ته دتګ او زده کـړې پرمهـال دخپلـې کورنۍ دمرستې هم پوروړی و. جنوبي افریقې ته دده سفر د پښـو ګټلـو او ددغـه پورد ادا کولو لپاره یوه ښه شیبه شوه . او دغه نښه دده له زیاتو کړو وړو څخـه هغـه هیواد ته له رسیدوسره سمه روښانه هم شوه ، دی په طبعیـي توګـه پـه طبقـاتي شعوراوژوندکې راپورته شوی اوپه هغه کې نښتی و .همداوه چې دی بایـد پـه هغـه سیمه کې اوسیدلی وای چې دده له مسلک اودریځ سره یې برابـري کولـه اوددە پـه شان کټ مټ مسلکي کسان هلته اوسیدل . دده مسلک هم ده ته دااامتیـاز ورکـاوه

ketabton.com - The Digital Library

چې دی بایدځان له هغوی څخه چې عادي خلک دي لکه دخوراکی شیانوخرڅوونکي ، دهوټلو کارکونکي ، نایان اونورچې په مسلکی کسانو کې راځي لوړاوبیل وبولي .دده زیات پام دخپل فیشن اوخپلوکالیوپه لورو،پرته لــه دې چــې هغــه دهــوا اوموســم څرنګوالی په پام کې ونیسي ،ده تل دریشي اونکتایی په سمه توګه اغوستل اوویښته به یې په ښکلې شان ړمنځول . دغه اغیز جنوبي افریقې ته دده په دویم سفرکې هــم له ورایه ښکاریده ، ده په دغه سفرکې خپله میرمن اوماشومان هــم لــه ځــان ســره راوستل اوهغوي ته یې هم ویل چې په لویدیزډول سره باید ژوند وکړي، په هم هغــه شان کالي اوجورابې لکه چې لویدیزو اشرافیانو به اغوستل دوی هم اغوستل .

خوکله چې ده ته په ډاګه شوه چې سپینان په جنوبي افریقا کې کله هم ددې له پاره تیارنه دي چې د ناسپینو دود دې ترسره کړي ،دغه تګلاره ده ته یوغروراوکبرمعلوم شو،دده وجدان ده ته دا اجازه ورنه کړه چې دی دې نورنایی ته ورشي ،همداوه چــې هوډ یې وکړ چې خپل ویښته باید په خپله جوړکړي . همــداوه چــې هغــه پــه دغــه پړاوکې دځاني درناوي اوویاړ په فکرکې شو، اوپه دغه کارسره یې ان چې دنوروخلکو ملنډواوخنداوو ته هم ونه کتل.

هغه له دې وروسته داهوډ هم وکړچې نورې خپلې جامې دمینځلولپاره دوبي ته هــم ورنه کړې اوبایدپه خپله یې ومنځي .

دده ضمیر دروحاني پوهې دمطالعې اوپرخدای باندې دپوره باورپه ترځ کې وده کــړې وه ، مور دغه اغیزدده دهغې لوستنې اووینې په ترځ کې وینوچې دی په لنــدن کــې واوهلته یې دمقدسوکتابوله لوستلوسره ځانګړې لیواتیا پیداشوه ، پرده بانــدې دغــه بهیردومره اغیزه وکړه چې په ژوره توګه دمذهب تراغیزه لاندې راغی خو دیوه ټاکلي مذهب په وړاندې یې ګوندې ونه وهلې ، دی نه د مذهبې اوتعصبې تګلاروسره مــل شو اونه یې پرمذهب باندې دباورلاره له پامه وغورځوله ځکه دی په دې باوري وچــې دهرمذهب مثبتو اوښوټکوته بایدهم پام وشی اوهم درناوی . دادده دمذهب پیژندنې په اړه دده ځیرکتیا وه په تیره پرهغه مهال چې دی کله په جنوبي افریقا کــې و، ان پرهغه مهال دی په دې باوروچې اسلام اویا مسیحیت ته په زوراوښتنه په خپله یوه درنه ستونزه ده ، ده پرخدای ایمان درلود ،خوکله یــې هــم دیــوه ځــانګړي مــذهب

ketabton.com - The Digital Library

سپارښتنه ونه کړه ، دی دیوه روحاني بهیرپه لورهغه مهال چې په افریقا کې و ورمخه شو، داچې په دغه ترڅ کې یې ژوره مطالعه ترسره کړه اوپه دغه برخه کې یې ډیرمهم اودپاملرنې وړمعلومات درلودل همداوه چې دیوشمیرباورونو په یوشمیرعملي ناوړتیاووانیمګړتیاوو باندې چې خلکود دودونوپه ترڅ کې منلې اورامنځ ته کړې وې انتقادوکړ .له بلې خوا همدغه مهال وچې ده ډله ییزعبادت کولو ته په اهمیت باندې سرتیټ کړاودایې هغه لاره وبلله چې په دغه بهیرکې هرچا کولای شول چې دخپل دین اومذهب لکه هندوییزم ، اسلام ،مسیحیت ، زردشتي اونورو مقدس مراسم اودعاوی دیوه اوبل په مخ کې په آزاده توګه ترسره اوولولي . په دغه ترڅ کې دیوه مذهب نښې نښانې هم نه ترسترګوکیدې .

زه باورلرم چې په دغه ترڅ کې دهرسړي ضمیردخدای په لوردودې اوپرمختګ خپله لاره وهي اوځان ترهغه پورې رسوي. . .په داسې توګه چې هلته دیوه مدهب نښه اوسمبول هم دچا پرمخ کې نه وي . زه یقین لرم چې د یو سړی د ضمیر پرمختګ په مستقیمه توګه له خدای سره دهغه دارېکوپه پیاوړتیا او پرمختګ پورې تړلی اصل دی . ننی آواز یا په بله وینا دزړه اووجدان غږ هم په دغه ترڅ پیاوړتیا مومي او دباور وړکیږي . . ګاندي جي تل اوپه سمه توګه پخپله دننی ږغ په باره کې خبرې اترې کړې دي . اکثراً ، کله که غمولو سیاست پوهانوله ده څخه دکومې نابرې فیصلې پر خلاف کومه پوښتنه کړې ، ده پرهغه مهال دخپل زړه غږ ته رجوع کړې ده . ګاندي جي د خدای ژبه لکه دیوه ځانګړي خدای په شان هغوي ته چې اړتیا ورته لري څرګندوي . . دی ټولو انسانانوته هرڅه دی (دی په مورِ کې دی ، له مورِه پورته او له مورِه ها خوا) . دده دا ټینګه عقیده د وخت په تیریدو سره پرمخ لاړه اودومره وده یې وکړه چې دهغې له مخې ګاندي جي دژوند له بېلابېلولارودعملي تجربې کار پیل کړ .

دده رنځورپالې مېرمن کستوربا دختواواوبه د عملي معالجې په ترڅ کې دخپل زوی منیلال ناروغي دخښتوپه تهېراپې سره دارودرمل کړه ، دخپلې روغتیا اودرملنې په کارکې دطبعیي معالجې له بېلابېلو شکلوڅخه کاراخیستل دده لپاره هغه څه وو چې پرخدای باندې دپوره باور اونښې څرګندونه کوله اودایې په ډاګه کولې چې ده

ketabton.com - The Digital Library

پرخدای باندې باور دهرڅه اوهر درد درملنه ګڼلـه . دده لـه دغـه شـان طبیعـي درملنې سره لیواتیاهم له جنوبې افریقې څخه راپیل شوه .
. کله چې هغه دخپلې کورنۍ په وړاندې د خپل دین اوپورله ادا کولوڅخه ډاډه شـو، ده له هغه وروسته په ربښتیانۍ توګه دیوې آرامۍ په ترڅ کې دسـاده ژونـدکولو ډول دځان له پاره په تیره بیا په ۱۹۰۴ کال کې په فونکس له ځای پرځای کیدو وروسـته غوره کړ. دلته دده ساده اوبزګري ژوند وده وکړه ، اوپه دغـه کارسـره یـې دبیواکـو اومزدورانو دعزت دفلسفې بنسټ کیښودلوهغه طبقاتي بهیر چې تردغه وخته دلتـه دډیروپرذهن اوژوندباندې برلاسی و ، هغه یې له عملي ماتې سره مخامخ کړ . هغه په دغه ترڅ کې دخاورې او اوبو په مرسته اوهمداسې دحیواناتو دسـاتنې پـه کارسـره دژوند اوروغتیا په برخه کې دآسانو تجربو له لارې دلارښونې کار ترلاس لاندې ونیو. ده دلته دطبعیت له قانونه هغه زده کړه وکړه هغه چې دهرساکښ له خوا پـه خپـل خپل ډول سره کنترول او کارول کیږي . ده چاپیریال په تمامه مانـا درک اوولوسـت اوپه هغه کې یې دهغه دموجوداتو هراړخیزه څیره له ورایه ولیده. په دغه وخت کـې ده له منګوري څخه دډارطلسم هم له لاسه ورکړ اوځان یې په هغه رمز باندې پوه کړ ، چې له هغه سره باید په یوه چاپیریال کې ګډ واوسیږي . دمنګوري دډارکیسه هغـه مهال نوره هم روښانه اوله خطره ووته چې کله دی په فونکس کې په برنډه کې پروت واوهغه پرې تیرشو. ډیرخلک چې هغوی دارګانیک فـارمونو پـه کاربانـدې بـاورمن وو،ګاندي جي ان په هغوورځوکې په دغه اړه د (بایو رنګارنګۍ) خبره کوله اوپه دغه اړه پردغه ارزښت باندې دزړه له کومې باوري و.
ګاندي په دغه ترڅ کې ډیرڅه اوډیرارزښتونه زده اودځان کړل ، هغه په دغـه ځـای کې دومره جدي شو چې دخپلې میرمنې اوماشومانو دباورپه خاطریې له خپلـوملګرو اودوستانو څخه هغه ډالۍ اوسوغاتو چې دده دکورنې له پاره به یـې راوړل نـه منـل اوهغه به یې په بې پراوایی سره ردول . ان چې پربدل کې یې هغه مهال چې دی پـه جنوبي افریقا کې اوسیده د سلوایکرو په اندازه ځمکه دټولینزو موخو اوخدمتو لـه پاره په فونکس مرسته کړه اوهم یې په دربن کې خپله دپاملرنې وړ شـتمنې د ناتـل اندین کانګرس (ان . ای .سی) په واک کې ورکړه ، برسیره پردې یې خپله یوه زیاته

ketabton.com - The Digital Library

اندازه ګينې يې هم د ان . اى . سي په واک کې ورکړه .له بله پلوه يې په هند کې هم دخپلې پلرنىشتمنې ټول حق خپل هغه ورور ته چې دده په زده کړه کې يې ونډه اخيستې وه ور وښلە . اوپه پاى کې کله چې ده په ۱۹۱۴ کال کې غوښتل له هغه ځايه دهندپه لور راشي پرهغه مهال يې خپل ټول پورونه هم خلاص کړل .

ګاندي جي جنوبي افريقې ته د دادا عبدالله سوداګر په امر اومرسته ته رسيدلى و.

همداوه چې هلته دده زيات دوستان ا ويارن هم دغه سوداګر ول .يوکال وروسته چې کله هغه په جنوبي افريقا کې خپل دفتر پرانيست ، له هم هغه راپه ديخوا دده اړيکي له مزدورانوسره هم پراخ شول .اواوس دده ملګري ترمنځنى طبقې په کوزه هغې کې زيات وو . په تيره بيا پرهغه مهال چې دې په فونکس کې اوسيده په هغه ځاى کې زياتره دګنيو کروندې وې چې په هغوکې زيات کارګران په کاربوخت وو. اوهلته په کورونواوبارکونو کې اوسيدل . کله چې دى له جنوبې افريقې څخه راووت ده پرهغه مهال هغه کالي اوجامې اغوستې وې ، هغه چې همدغو کارګرانو به اغوستې . دقانون دکارولو په اړه دده په ناکرار تصوراوخيال کې هم دکرار يولوى بدلون راغى . دده په لومړني دعوه کې چې هغه د دادا عبدالله له کورنې سره اړونده وه ، ده په هغه اړه محکمې ته دبل الترنتف دعملي کولو خبره ورپه ګوته کړه ، ده غوښتل چې په دغه اړه دهغې دندې آزموينه ترسره کړي ، هغه چې بايد دقانون پوهانو اووکيلانو رول په کې وکتل شي ، هغه اوس په دې باورې شوى و چې د دادا عبدالله دعوه چې دکورنى دغړو ترمنځ يوه خورا پيچلې اوستونزه منه موضوع وه ددغه نوي وړانديز په ترڅ کې حل کړي . ده په دغه اړه داخبره په ډاګه کړه چې : « ديوه وکيل دنده دانه وه چې يوقانوني کارپيچلى کړي ، بلکه دهغه دنده دخپل رښتيانې رسالت له مخې داده چې په ټاکلې موضوع کې سم حل او پخولاينه هم له پامه ونه غورځوي »

اوداهغه پاى و چې په دغه توګه له هغه سره ده هم معامله وکړه .

مارتين لوتر کينګ (جونيور) دګاندي دارزښتونو په اړه وايې چې :

«دنه زورزياتي تګلاره ټاکل ، دکمزورى اوډارنښه نه ده . له تشدد سره په عدم تشدد باندې جنګيدل په خپله دعمل يوه زړه ورتوب ته اړتيا لري . چې دنه زورزياتي په واسطه لارښونه کيږي »

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي جې وکولای شول چې دخپل عدم تشدد اونه زورزیاتي په لورخپل باورا وخپل پیروان اوشاګردان په جنوبي افریقا کې راوکاږي ، دوی دواړو ګاندي اومارتین هڅه وکړه چې دخپلو درسونو په رڼاکې خپل پیروان ددې لپاره وهڅوي چې دنه زورزیاتي دکمپینګ ددفاع لپاره لاس په کارشي .

دعدم تشدد اونه زورزیاتي آره موخه داده چې یوځوک باید دنورو لپاره دستونزو لامل نه شي ،بلکه یوازې په دغه حد کې باید وي چې دخپل ځان په سمونه اوزغمنه باندې ولاړ پاتې شي ، کړاو اوستونزه باید پرخپل ځان باندې وزغمي .زغم اوتحمل ترهرڅه دمخه دیوه ځانګړي ډول دسپلین او روژې نیولو په ترڅ کې عملي بڼه دځان له پاره نیولای شي ، دغه مهم په خپله دمعنوي پیاوړتیا لپاره دخورو اوډوډې ځای لري . مهمه لاداچې له هغه سره دیوه روحانی ځواک شته والی هم اړین اودپاملرنې وړدی، داخبره په دغه اصل کې یوه منل شوې ځان تیریدنه ده چې کله یوځوک جریم کوي ، اعتراف کوي اوځان په خپله جیل ته سپاري ، مانا داچې په دغه ترڅ کې ددې لپاره اړتیا نشته چې پولیس دې تا ترلاس ونیسی او سزادې درکړي .ځکه عدم تشددپه مانا کې دقانو ن یوه بله بڼه ده .

دیوه روا چلند په توګه په دغه مدرسه کې ځوک باید له زده کړې څخه ځان پریوه خوانه کړي، نفرت اوکرکه بایدپه دغه بهیرکې دده موخه اودنده نه وي، له دښمنانو سره باید دروغې جوړې اومینې تګلاره غوره کړای شي ، ددغې تګلارې پلوی باید دتشدد دهرې بڼې په وړاندې دزغم اومقاومت په ډګرکې ودریږي. اوددې انساني هڅې د عملي کیدوپه ترڅ کې باید په عمل اونظرکې تیاری ولري . دغه تګلاره پردښمنانو باندې دبرلاسي اویرغل پیغام نه ده . ځکه کله که یوځوک په دغه اړه په دغه نیت ګام اوچت کړي ،پرته له دې چې نور ورته وګوري ، دی په خپله هم په خپله تیروتنه له ورایه پوهیدای شي .

ددغې لار ې لاروی باید په دغه ترڅ کې هم هڅه وکړي چې په کرکترکې دعمل اونظرواتن له منځه یوسي ، ستاټول کوښښونه باید دخپل عمل په اړخ کې وي،دهغوی چې څه کوي باید پرضد نه وئ ، په دې چې ترټولو مهمه اودپاملرنې وړخبره په دغه ترڅ کې داده چې دغه تګلاره پرخدای باندې دباور دپیاوړتیا

ketabton.com - The Digital Library

اوایمانداری په پیاوړتیا کې لویه مرستندویه مفکوره ده. همداده چې دهرچا له پاره دا اړینه ده چې په خپل ورځنې ژوند کې دغه تګلاره په پام کې ونیسي . ځکه نودغې چارې اوعمل ته دژوندلاره اوتګلاره هم ویلای شو.

دعدم تشدد آره موخه اوهدف هم دمخالف لوري ګوابنل اوماتول نه دي ،بلکه پرسمه لاردهغه برابرول دي. ، دغه مفکوره هغه ستربنستیز باور دی چې دهغه له مخې هرڅوک پردې وتوانیږي چې په ځان کې بدلون راولي . راشی چې په دغه اړه دګاندي دفلسفې زړه ته ورننوزو اودهغې له دود اوآرونو سره سم په هغې کې ددرناوي هغه نښې ووینوچې له هغه څخه په جنوبې افریقې کې دجنرال سموتس په وړاندې څرګندې شوې .

کله چې مورِ دده په سیاسی کړو کې دلویومعاملو اوکړنو یادونه کوو ،نوداهم باید له یاده ونه باسو چې په دغه پراخ بهیرکې له دغې وړتیا سره سمه دعادي خلکو ونډه هم دګاندي جې په فلسفې کې ترټولو مهمه اودپاملرنې وړځای جوړوي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

لیکوال په جنوبي افریقې کې دګاندي دودې اوخیرښیګنې د تېرسټ مشردی .

ketabton.com - The Digital Library

(۴)

تارا ګاندي بټاچرجي

دمالګې حماسي لاريون

د۱۹۳۰ کال دجنوري په (۱۸مه) هغه مهال چې رابيند رانات ټاګوردسابرمتي دسيند پرغاړه دګاندي داشرم دليدو په حال کې و له ګاندي څخه وپوښتيدل چې :

ـــ زه شپه او ورځ په دې باره کې فکر کوم چې « ګاندي به دهيواد له پاره په ۱۹۳۰ کال کې په خپله خورجين کې څه لري ؟ »

ګاندي جي ځواب ورکړ: ((زه فکرنه کوم چې يوه رنړا به هم له دغه راچاپيرتورتم څخه راووځي)).

ان له هغې ورځې ماناد۱۹۲۴ کال له می څخه راپه ديخوا مهاتما ګاندي په پوره اوعملي توګه دسياست له اساسي تګلارې څخه ځان پريوه خواکړاوتوله پاملرنه يې دجوړونکوتګلارو هغه چې ده (له صفرڅخه دجوړونې خورا مهمه دنده) وبللـه پرخواوروړوله.

ketabton.com - The Digital Library

له بلې خوا داهغه مهال وچې ده دهيواد په اوږدواولنډوکې دګرزيدو اوسفرونوکارهم راپيل کړ، دده ددغوکالوپه ويناوو اوليکنوکې پنځه ټکي له ورايه څرګندوو: څرخي، کوزنې طبقه ، لومړنۍ زده کړې ،... اوپه فرقه يې هم غاړيکې دښځوونډه ،او....

دده سفرونو ترهرڅه دمخه دايوه ښيګړه درلوده چې خلک يې داوږدې مودې هيريدنې ، ډاراوخرافاتوپه منګولوکې راويښ کړل.ده هغوی په دې باوري کړل چې دوی به دده له پاره پيسې خوشې خوشي نه خرڅوي.

« دګلو دهرې غاړکی دپيسوپه سپما سره تاسې کولای شی چې شپاړسومیرمنوته يووخت ډوډۍ ورکړئ ». په رښتيا هم ده دخپلو سفرونوپه ترڅ کې دغه پنځه مرامې ټکي ترکليو،ښارګوټواوښاروپورې ورسول. ده دخلکوغوږو ته داهم ور ورسوله چې « ترهغه وخته چې جارواوبوکه په خپلولاسوکې ونه نيسی، تاسې به کله هم په دې ونه توانيږئ چې خپل ښارونه پاک کړئ »

په ۱۹۲۸ کال کې په کلکتې کې دکانګريس غونډې انګريزې حکومت ته دجواهرلال نهروپه خوله په خورا ادبي توګه داوړانديزوکړ چې دغه حکومت بايد په ۱۹۲۹ کال کې هند ته ددومنيون هيواد دريځ ومني ،خوهغوې دغې خبرې ته زياته پاملرنه ونه کړه. مهاتما ګاندي له دغه وړانديزوروسته په خورالیوالتياسره ددغه حالت څارنه کوله ، د ۱۹۲۹ کال په دسامبرکې داخبره روښانه شوه چې په دغه ترڅ کې بايد مبارزه وشي.. د ۱۹۲۹ کال د دسامبرد ۳۱په نيمه شپه کې هغه مهال چې کال رانوی کيده دهندملي کانګرس په لاهورکې دخپلواکۍ جنډه د روي سيندپه غاړه باندې جګه کړه .چې د ۱۹۳۰ کال دجنوري په (۲۶) د *پورنا سوراج* ژمنه اولوړه رامنځ ته شوه.

په دغه ترڅ کې يوځل بيا دټولوسترګې دسابرمتي په لورشوې څوپوه شي چې ګاندي جی به اوس په څه باندې لاس پورې کوي.

مهاتما ګاندي هم په دغه مهال کې ترخورا درانه فشارلاندې واوپه دې فکرکې وچې څنګه کولای شی يوځل په داسې يوه تجربه اولاريون باندې لاس پورې کړي لکه څنګه يې چې په ۱۹۱۹ - ۱۹۲۱ کلونو کې عملي کړی و. دشپږاوونيولپاره ګاندي جي په دغه اړه ديوه غيبي آواز په انتظارو، څوچې د ۱۹۳۰ کال د فبروري په (۲۷) يې خپلې پوښتنې ته يوجادويی ځواب په يوه کليمه کې ترلاسه کړچې هغه مالګه وه .

ketabton.com - The Digital Library

په پای کې ددغه نوی حیرانوونکي زیري دتحقق له پاره دځواک په لټه هلې ځلې پیل شوې ، دګاندي له خوا دهیوادپرنارینه وو اوښځوباندې غږوشوچې دمالګی دقانون لـه امله باید دبریتانوي واکمنۍ په وړاندې راوپاریږي چې غواړي هغه (مالګه) هم پرمور باندې وپلوري.داچې دګاندي دمبارزي په ډول اوټولنو باندې لـه اوږدې مـودې راپـه دیخوا خلکودزړه له کومې باوردرلود همداوه چې خلکو داورسره ومنله چـې ګانـدي دکوم څه لپاره لاس په کاربږي هغه دبري ترپولې پورې خامخاپه خپله درایت اوپوهې سره رسوي..

ګاندي په دې باوردرلودچې یولاربښوداولیډر هغـه مهـال کـولای شـي یوغورځنـګ اوبهیررامنځ ته کړي چې هغه د غونډې اوټولون په هراړخ باندې له هره پلـوه پوهـه اوبرلاسی ولري . ګاندي جي په خپله داویلي دي چې : « هغه کله هم حالـت نـه دی راایجاد کړی » . هغه یوازې په دغه اړه داکارترسره کړی چې ځان یې دغونډې اوټولنې په رمزاوهدف باندې پوه کړی اوبیـایې دهغـې لـه پـاره دپروګـرام اوکـړنلارې پـه جوړولوباندې چې نښې نښانې یې هلته له پخواڅخه وې لاس پورې کړی دی..

دمالګې دساتیاګرې ځیرنه داپه ګوته کوي چې مهاتما ګاندي په دغه اړه ټول توکونـه خپـل لـرل ،دایـوازنې ګانـدین غورځنـګ و چـې لـه هـره پلـوه ګانـدي پـه خپلواصولواوتګلاروسره عیارکړی و ، همداوه چې په پایلـه کـې لـه یـوې پرتمینـې بریاسره دخلکومخې ته راڅرګندشو. دغه لاریون دګاندي هنراوددە نبوغ دراتلونکـو اونیولرلیدونه پرلور راروښانه کړ. برسـیره پـردې یـې دده دبریـاوود تګـلارې نـه زورزیاتی وړتیااواهمیت نورهم دپیاوړتیا ترپولې پـورې ورسـاوه . دغـه بـري داهـم وښوده چې دعدم تشدد اصول اوتګلارې په څه شان بریاوې له ځان سـره درلـودې ،ګاندي جې په دغه ترڅ کې داروښانه کړه چې دده دعدم تشدد تګلاره دده دخلکـو دپوهې اودرک پیاوړې پایله وه.

دمالګې ساتیاګره یالاریون په رسمي توګه د ۱۹۳۰ کـال دمـارچ پـه(۱۲) دسـهارپه شپږنیمو بجوپیل شوه،ټولویې نندارە کوله چې ګاندي جی له خپلو (۷۸) پلویانوسـره ددندي په دغه تاریخ لاریون باندې پیل وکړ. له پیاوړی ګنې ګونې سره مل و، په میلو میلوسړک باندې اوبه پاشل شوې وې ،هرخوا په شنو پانو باندې پټه شـوې وه،بیـرغ

ketabton.com - The Digital Library

دغې غونډې ته په خپلې رڼا سره نورپرتم هم ورپه برخه کاوه . ګاندي ددوي ټولو پــه مخ کې داسې چې خپل کالي يې په خپل لاس کې نيولي وو روان و.

« دزيارت لاريون په خپل اوږده سفرروان شو» جواهرلال نهرو دغــه بهيرتــه داســې کتنه کړې ده : هغه کــالی پــه لاس ، رنــې ســترګې اواســتوارګامونه دګجــرات پــه خاورينولاروباندې له خپلورښتينويارانو سره چې پرده پسې روان دي اخلــي، هغــه پردغه لوري باندې پخواهم ډيرې ګامونه اوچت کړي ،ډيروپه دغه لاره کې دده دملتيا ضمانت کړی واوله ده سره يوځای وو. خوپه دغه برخه کې ټوله تودوخه اوټوله ليواتيا اومينه په خپله په ده کې وه اوله ده ســره وه، هغــه چــې دده دهيوادوالولــه خواپــه تودوخې اومينې سره هرکلی کيده.دغه هرکلی پــه مينــې اورښــتيايې ســره ، پــه خپلواکۍ اواغيزسره و، داسې چې هيڅا هم دده په وړاندې ددې توان نه درلود چې له ده څخه ځان پريوه خوا کړي اودی دې ورتې .له يوه خاورين انسان څخه دژونــد رنــا راڅرکيږي ، هو، دادهنددآزادۍ اوخپلواکۍ پروات باندې يوه اوږده لاره ده اويــواوږد مزل چې دهغې په ترڅ کې ددغه هيواد مليونونه وګړي له ښکيلاک څخــه دژغــورنې غيږې ته گام ورپورته کوي..

دغه لاريون اودغه سفريوروحانی سفرو،داسې چې په څرګنده يــې ديــوې کاينــاتي رښتيا ينې په لورلاره پرانيسته . مهاتما ګاندې دغه خوځون دسابرمتي سيند له غاړې څخه د دسمندردغاړې (دندي) په لورپيل کړ،داچې دسابرمتې اشرم نوم په دغه ترڅ کې يادوو له هغه سره ټولې مادي نړۍ ته دناداری اونه تړاوپيغــام هغــه چــې دټــول بشريت له پاره اړين اودپاملرنې وړدی په خپلووړانګوکې په روښانه توګه رسوي. .

دمالګې دساتياګرې وړمې دټولې نړۍ پاملرنه پرخپله خوا راواړوله،له همدغه امله وه چې دګاندې نوم اوڅيرې هرچيرې ځانته په زړونوکې ځای ومونډ. اودنــړې پــه هــره خواکې ګاندې ددوې له پاره داسې يوڅوک شو،چې دوی فکرکاوه ، هغه ترهرچا دوی ته نژدې اود دوی مل دی ، ځکه نوهغه په خوراساده ګۍسره ددوی په ژوند کې ددوی له پاره په يوه الهامي اوددرناوي وړځيره باندې بدل شو.

ketabton.com - The Digital Library

گاندي دمالګې دلاريون پرمهال

مهاتما ګاندې په خورا ليواتياسره دغې پوښتنې ته ځواب ورکاوه اوپه دې باورو چې دده خلک اوټولنه بايد ترهرڅه دمخه دالومړني څه دځان له پاره ولري ، زده کړه ، روغتيا،اودژوندلومړنۍ اړتيا وي هغه چې دغه خلک هغو زياته اړتيالري. ، ده به ويل چې زماخيالې سوراج زمادبيوزلوخلکوسوراج اوخپلواکی ده،زما دخوب اوخيال آزادي کله هم پولې اوفاصلې نه پيژنې ، دابايد يوازې ديوچا اويوې ډلې په واک کې نه وي، سوراج اوخپلواکې مانا داچې هغه بايددهرچا ،سترګور ، ړانده ، وړې اوتړې ټولوپه واک کې وی. رښتنې خپلواکي به هغه وي چې هغه ټول نارينه ،ښځې اوماشومان په خپل ژوندکې درک کړي اودځان يې وبولي..

رښتياخوداده چې مورِ تراوسه هم رښتنې خپلواکۍ ته نه يورسيدلي ،هغه چې لاتراوسه هم اوړده ، خو نه ناشونې لاره يې بريووو ته پاتې ده. دمهاتما ګاندي دژوند پيغام تل هغې ته د رسيد ولارې اوبرياوې مورِ ته په ګوته کړې دي..

همداده چې کله مورِ دمالګې دلاريون ساتياګره هغه چې ګاندي جي په ويارسره دبري پولې ته ورسوله په درنښت سره يادوو، مورِ بايد دهغې په ترڅ کې دهغې مهم

ketabton.com - The Digital Library

اوبنستوال ځواک چې هغه خلک دي هم له یاده ونه باسو. ځکه چـې داترټولودمخـه دهند دخپلواکې دمبارزې مهم او دپاملرنې وړ ټکی و.

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

دمقالې لیکوال دکاندي سمرتي او درشن سمرتي مشردی..

ketabton.com - The Digital Library

(۵)

ډاکتر سوشیل میتل

نه زورزیاتی په زورزیاتې نړۍ کې

« زه کوم نوي څه نه لرم چې نړۍ ته یې ور زده کړم ، رښتیا اونه زورزیاتی دواړه دومره زاړه دي لکه دغه غرونه اوغونډی »

مهنداس کرم چند ګاندي

کله چې مامې یوملګري ته وویل چې موږ غواړو په جمیز مادیسون پوهنتون کې دنړیوال نه زورزیاتي (عدم تشدد) مرکزجوړکړو ، هغه راوپاریدا اوزریې ځواب راکړ :

« زموږ ټولنه په داسې یوه جګړه کې راښکیل ده چې له منځني ختیزځخه پیل کیږي اوان ترمرکزي آسیاپورې رسیږي ، زموږ ولس مشر دترهه ګرۍ پرضد دجګړې اعلان کړی ، فکرکوم دابه ډیره ګرانه وي چې موږ دې په دغوشیبوکې د نه زورزیاتي نړیوال مرکزجوړکړای شو ».

خوله یوې لنډې چوپتیا وروسته زما ځواب داو :

« هو، دابه ډیره ګرانه وي ، چې یوځوک دې دیوې لنډمدتې آرامۍ په هیله ویده شوای شي ، رښتیا خبره خوداده چې دااوس تربل هروخت ښه وخت دی چې خلک باید په دغه اړه دیوه الترنتیف په باره کې فکروکړي اوپه دغه اړه لاس په کارشي . ټول پردغه حقیقت باندې ښه پوهیږي ،چې زموږ هیوادوال سرتیري دهرې ورځې په اوږدو کې دتشدد قرباني کیږي اومري ،همدغه نښه په خپله داپه ډاګه کوي چې زموږ لپاره دغه لرۍ دیوه ښه پای زیږي اورنا نه راپه ګوته کوي. ځکه نوموږباید اوس خپلې

ketabton.com - The Digital Library

ټولې هڅې او شونتياوې وکارو ، څووکولای شو، دغواوسنيو روانو ګواښونواوننګينوته خپل ځواب ومومو»

خوهغه لاهم ټينګاروکړ:

« آيايوازې عدم تشدد کولای شي چې دنړيوالو ټولوستونزو په وړاندې ځواب ووايې ؟ ما په زور سره ځواب ورکړ : ((نه)) ،

زما ملګری ځکه په دغه اړه زړه نازړه و چې هغه نه شوای کولای د نه زورزياتي اوهغه غيرفعال دريځ چې ديوچا له خوا ښودل کيږي ترمنځ توپيروکړای شي ،په عمومي توګه نه زورزياتي(عدم تشدد) ترعمل کولودمخه دځواب ورکولو ترټولوښه اوپه زړه پورې وسيله اوتګلاره ده . داسې يوچلند دی چې په خرګنده توګه هرچا ته يوناشونی کاراودنده ښکاري.

خوداچې آياد نه زورزياتی تګلاره يوه غيررياالستيکه تګلاره ده؟ هغه په دغه اړه تراوسه هم باوري نه و، نوځکه يې وويل :

« کيدای شي دايوښکلې څه وي ،خوبايد فکرپرې وشي .کيدای شي په دغه ترڅ کې ارزښت څه ترسره کړو. ځنګه چې زما ملګری يوحساس اوځيرک سړی دی ، کيدای شی تاسوهم له هغه سره دم ګړی هم نظره اويوه خوله شی ،خوکه تاسې دنه زورزياتي دتګلارې تاريخ ته لړ وګورئ اوپه دې لټه کې شی چې بريايې څه وه ، تاسې کيدای ددغه حقيقت له مخې په دغه اړه له يوې حيرانتياسره مخامخ شی .

دنه زورزياتی اغيزه دبيړنې بدلون په بهيرکې په خرګنده توګه خطرناکه ،غيرعملي،ځورونکې او ان چې بې هدفه معلوميږي ،همداده چې کيدای شي دغه چلند پرواکمن دود باندې دهغو له ګټوسره چې په بې اتفاقی اوغيرعادلانه بنسټ باندې ولاړې دی يورنګي اوجوړجاړی ونه ښي ،ځکه نو (ناش ويلي) مورِ ته دادرس راکوي چې کله په ۱۹۶۰ کال کې جميز لاسون دخپل ښارپه مرکز (ډون ټاون) کې لومړنی سوله ييزه ناسته سره له دې چې دسوداګرواوسيمه ييزحکومت له مقاومت، دپوليسوله بنديزونو سره مخامخ شوه اوهڅه کيده چې دغه په نظم برابره غونډه له عادي تګلارې څخه پريوه خواکړي اوراويې پاروي ،خو له دې سره سره دغه ټولون اوغونډه په بريالیتوب سره په خپل هغه هدف چې دوی لاره اوځاره يې بريالی اوپايله

ketabton.com - The Digital Library

يې هم په ښارکې ديوه مثبت بدلون سبب شوه . دغه تګلاره په (ناش ويلی)کې څوکاله هم داسې چې بدلونونه ورسره مل وو د لوسون ترنه زورزياتې لارښونې اومشرۍ لاندې ترسره شوه ،ان ددغه ښارپوهنتون يې تړيروپورې په خپله غيرګې ونيو، دوندربيلټ پوهنتون مقاماتو لوسون چې پرهغه مهال دالهياتوزده کوونکی و له پوهنتون څخه ويوست،اوهم يی د مذهبی پوهنځي تکړه اوځواکمن ځوان زده کوونکی (دين) وشاړه. ځکه چې ده دخلکو په وړاندې دلوسون دشړلو په عمل باندې انتقاد وکړ.

جی .رابرت نلسن هم خپله دنده له لاسه ورکړه ، خو ترهغه يې ښه اود درناوي وړدنده په بل ځای کې ومونده. په پای کې ريورند جميز لوسون داوړد مدتي ځند پيژند ونډه هغه وخت ترلاسه کړه کله چې په ۲۰۰۵ کال کې د (وندربيلټ) له پاره ونومول شو.

نه زورزياتی اغيزمنه تګلاره ده خو له دې سره سره زده کړې اونظم ته له کارکولو سره په څنګ کې اړتيا لري ، همداده چې برخه اخيستنه يې ګرانه تمامېږي. .

لوسون له څه الهام واخيست ؟ په دغه ترڅ کې ترټولو مهمه خبره له مارتين لوترکينګ سره هغه کتنه وه چې داوهايوپه اوبرلين کالج کې په ۱۹۵۶کال کې و شوه . خو په دې کې شک دې چې ددوې کتنې به يوپه يو په دراماتيکه توګه دومره شوې وي چې دومره لويه بريا دې ولري ، ددوی په اړه دايوه خبره له مخکې څخه څرګنده وه چې دوی دواړه له مهنداس کرم چند څخه مخکې تردې چې ددوی دغه کتنه سره و شي اغيزمن وو. لوسون په هند کې د مذهبی مبلغ په توګه کارکړی واودګاندي دژوند اوکارونو په اړه يې نيغ معلومات په هند اوجنوبي افريقا کې ترلاسه کړي وو ، کينګ په بوستون پوهنتون کې له هاورد تورمن سره زده کړې کړې وې ، اوتورمن (دشمالي فلوريدا دمريانوبچي) له اوړدې مودې دګاندي نه زورزياتي تګلارې ته دزړه له کومې درناوی درلود. کينګ دامشوره ورکړه چې لوسون بايد امريکا يې جنوب له يوه بدلون سره مخامخ کړي،ځکه نودی له اوبرلين څخه وندربليت ته وليږديد. ددغه غورځنګ دجوړيدو دغه کيسه په ناش ويلی کې دمنطقي قضاوت په خاطر د ډيويد

ketabton.com - The Digital Library

هالبیرستان له خوا دهغه په ډیرعالي کتاب (ماشومان ، درنډوم هوس چاپ ، ۱۹۹۸) بیا ویل شوی ده .

ګاندي ، هغه څوک چې په خپل عصرکې پردووپیړیو اودریووچوبانډي راوځلید،په پراخه توګه دشلمې پیړۍ دجوړونکي اوددې پیړۍ په ترڅ کې دیوې سترې اړتیا اوهم دیوه نه وړاندې وینه کیدونکی وحشت په مقابل کې راوپرکید. دی دنه زورزیاتي په دواړو (سیمه ییزو اوملي) ډولومقاومتونو په مشرتابه کې مخکښ و داسې چې په دغه ترڅ کې نه یوازې یې دهندیانو دخپلواکۍ لپاره دوچ سرو انګریزی حاکمانوپه وړاندې سرښندنه وښوده بلکه ده له خپلې دغې تورې سره د عقیدوي ، جنسي ،قومي توپیرونو اوهمدارنګه دمسیحي کولونیزدآزادۍ لپاره هم هڅه وکړه چې دپرمختللې تکنالوژۍ په مرسته یې تریوه صنعتی انقلابه ورساوه. هغه غوښتل چې انګریزان هم باید آزاد شي.

دده عمل په تمامه مانا اوخورا جدي ډول سره دده دعقیدې ترسیورې لاندې دارپایانو دماتې په لور داسې یوخوځون وچې دده دخپل هندي کلتوردلارښونې په زورپرمخ روان شو. په رښتیانی توګه دګاندي په اړه ویل کیږي چې ده په دویم غورځنګ کې دهندیانودناهیلی اوکمزوری کچه راټیټه کړه ،ځکه چې دوی لومړی ځانته اجازه ورکړه ،خو سره له دې یې بیا په دغه برخه کې ګامونه اوچت کړل چې دبې روحه تکنالوژیکي پوهې دودې په لورلاره پرانیزي. (دګاندي تحلیلونه تراوسه پورې له خپل باورڅخه نه دي رالویدلي،چې نښې یې اوس هم موږ دمتحده ایالاتودسیاست په آرامي ،دشمالي امریکا اوپه پای کې دټولې بشري ټولنې په اندوژوند باندې لیدای شو) .

هغه په ۱۹۶۹ کال کې وزیږید، زده کړې یې په هنداوانګلستان کې وکړې ،په ۱۸۹۳ کال کې جنوبي افریقې ته لاړ،هلته یې په انتروالزکې ترهغه مهاله چې بیا هند ته راستنیده کاروکړاود لومړی نړیوالې جګړې په ترڅ کې بیرته هند ته راستون شو. دجګړې په شپوورځوکې یې د ۱۹۱۹ تر ۱۹۲۲ اوبیایې د ۱۹۳۰ او۱۹۳۳ کالونو ترمنځ دعدم تشدد دوې پاریدنې لارښونه کړې . هغه دلومړی هغې په ترڅ کې وویل چې ، ګډون کوونکي په سمه توګه نه وولارښونه شوي، داسې چې دتشدد داکړپه وړاندې

ketabton.com - The Digital Library

مقاومت وکړای شي، خودویم حرکت یې په هراړخیزه توګه یوبریالی حرکت و ان دسمندرپه لورډده دحرکت په ګډون . دده دژوند لویه غمیزه دښکیلاک ددورې دپاې په شپوورځو ۱۹۴۷- ۴۸ کلونو کې رامنځ ته شوه. له دویمې نړیوالې جګړې راوروسته انګریزي حکومت دجګړې له امله نورپه اقتصادی لحاظ له پښولویدلی اوخالي لاس شوی و. هندهم ډیرزر په دووبرخو دمسلمانانواوهندوانودمذهبې توپیرونو له مخې وویشل شو،اودانګریزهغه ګډ اتباع اوس په دوو هیوادو کې دنوي نوي هویت په نامه سره یادشول ،. خومشرګاندي دهیواد په لورپه سفرونوباندې پیل وکړ اوپه هرلوري یې دعدم تشدد اوسولې هنګامه خوره کړه.. ګاندی خپل ټول ژوند خپلونه زورزیاتو اصولو ته ونډه کړ.

دګاندې دژوند دغه پیښې هغه څه وې چې هغه ټولې تورمن، لوسون اوکینګ ته په سمه توګه معلومې وې، دوی په دغه اړه په کوم خیال کې نه ووراګیر ،دوی په دې ټولو شیانو پوهیدل ځکه یې خپل ژوند دعدم تشدد تګلارې ته ونډه کړ، دوې په دې پوهیدل چې : ځوک چې دخپلواکۍ په قدرپوهیږي اوپه دغه ډګرکې لاس په کاراومبارزه پورې کوي ،هغوی باید دپوره زغم په زور دعدالت غوښتونکي واوسي. په ۱۹۶۳ کال کې کینګ په لنکلن میموریل کې د (*زه یوخوب لرم*) تر سرلیک لاندې یوه وینا وکړه چې دهغې په ترڅ کې دده خورا مهمواورښتینوپلویانو دګاندي خولې پرسرکړې وې ، هغه چې په نیغه یې ددوی اړیکي دهغه سړي له اصولو سره ښودل چې هغه په مهاتما باندې نامتوو ، اوهغه چې دهند ستره اروا بلل کیده.

دګاندي اصول دنړۍ زیاتروبرخوته دنه زورزیاتي دمبارزې په موخه دهغو پلویانو اوانقلابونوته ورسیدل ، دابه دلته ګرانه وي چې د هغولست په بشپړه توګه راوړل شي، یوازې یوه اشاره باید هغو هڅواوهغو بریاوو ته وشي چې ددغې تګلارې په رڼاکې له پولنډ څخه لیچ ولیساراپیل کړې اوسریې دبرلین ددیوال په رنګیدو باندې ولګید،همداسې په جنوبې افریقا کې دپخولاینې غورځنګونه چې دولس مشر نلسن مندیلااو ارچ بیشیپ دسموند ټوټو په نوښت سره رامنځ ته اوپرمخ بوتلل شول.

همدارنګه ددغه غورځنګ بله ځانګړې بیلګه هماغه سوله ییزخوځون دی، چې د دلی لاما له خوا پرتبت باندې دچین دبرلاسي په وړاندې لارښونه کیږي. .

ketabton.com - The Digital Library

دګاندي دنه زورزياتی تګلاره دبشريت دراتلونکي لپاره يوه هيله ده ،دګاندي له نظره دجګړې خلاف ټکی سوله نه ده بلکې اهيمسا (نه زورزياتی) ده ، مهاتما ګاندي کله هم د شانتي کليمه نه ده کارولې هغه چې دانګريزی ژبې د (سولې) سره يوډول مانا لري. هغه چې له حقيقی يوالی سره مطلق پيوستون هم دی. ، سوله دکوم ارمان له پاره چې مورِ تل دعاکوو اويا پرنورودهغې له پاره غږکوو، هغه کيدای په
(سن-دی) باندې مانا کړو،چې د جګړې د دريدو اوځنډيدو مانا ورکوي.. څه چې دګاندي فکرو اوخه چې دګاندي ايجادو هغه (اهيمسا) وه چې دهغه مانا په عمل ،خبرو اوفکرسره دنورولو ځورولو اوټپي کولوځخه ځان په تمامه ماناژغورل دي. .
دهغه لپاره دانه د دکتورينوځای لري اونه هم دکومې دګما : ځکه دايوعمل اوکړنه ده چې په هره شيبه کې ترسره کيږي . له دې سره سم، د(سولې!) لپاره ډيرښه مفهوم اووړانديزولکه چې هاملت يې ((خبرې، خبرې ،خبرې) بولي او په دغه اړه يې وړځواب بللای شو.
ګاندي له نه زورزياتي سره نه وـ هغه کله هم له نوروځخه هيله ونه کړه چې دهغه لپاره دعاوکړي ،هغه دخپلې اهيمسا پربنسټ روان و.
هغه په خورا ځيرکی سره دادليل وړاندې کاوه چې يوشميرشيطانی کړه کيدای شي دښمنې پرپوله باندې سر کيږدي ، هغه هم داسې چې که چيرې واقع کيږي او دقناعت وړوي. هيڅوک ددې وکالت نه شي کولای چې که يوه وړه ناوړتياترسره شي نو هغه به دومره زياته ستونزه نه وې لکه يوه لويه ګناه ،نه داسې بايد نه وي ځکه چې بدې اوګناه په هروخت اوهرمهال کې بدې ده اوګناه ده .
زده کړه اوښوونه دنه زورزياتي په لاره کې يوازنی اودپاملرنې وړکلي ده ،دنه زورزياتي چار پوتنسيال چې ديوې غوټې په شان دی هغه په ټولنيزمسوولیت، په ننی طبعيت اوبشري تجربې پورې اړه لري. د(ناش ويلی) د ګډون کوونکو ډيری برخه چې هلته راټول شوي وو، ځوان زده کوونکي وو، هغه څوک اوهغه رښتيا چې د ديويد هالبرستام په کتاب (ماشومان) کې په ډاګه شوې او اشاره ورته شوې ده.

ketabton.com - The Digital Library

د جيمزمديسون پوهنتون د مهاتما ګاندي دنه زورزياتي پـه نړيـوال مرکزکـې مـورِ داوسنې نړۍ لپاره دهغې سترې دندې اوچوپړپه کارباندې بوخت يو، هغه چې ګاندي دځان اومورِ ټولولپاره دعملي تجربې په ترڅ کې ازمويلې ده . هغه ويلی چې :
« زما پلاوي ،نړۍ دنه زورزياتي په لور ددوه اړخيـزو سياسـي ، اقتصـادي ،ټـولنيزو اومذهبې اړيکو په ترڅ کې په خوځون راوستې ده ».

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لـه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .
ليکوال د ويرجنيا دهرسون بورګ جيمزمديسون په پوهنتـون کـې د مهاتمـا ګانـدي دنـه زورزيـاتي دمرکزدايرکتراودهندبزم دبرخې اسوشيت پروفيسوردی .

ketabton.com - The Digital Library

(۶)

پروفیسور ساتیندرا ننډن

مهاتما ګاندي ،

لوستونکی اولیکوال

د مهنداس کرم چند ګاندي ژوند اوپیغام دنیمې وچې په اوږدو اولنډوکې لکه دګنګا سیندپه شان روان دي ، دده دفکر څپې اوکړنې دزیات شمیرانفرادي کسانواوټولنوترلمنوپورې لکه دسمندراوچتې څپې ځانونه غزوي. زموږ په اوسنۍ نړۍ له داسې یوه پیچلي ژوند سره ،څنګه یوځوک کولای شي چې د یوې رښا په شان دې دګردې نړۍ پرسروي ، آیاداسې رښا هم شته چې هم کوټنۍ رښا کوي اوهم دنړۍ سترسترښارونه ؟ هوشته ، اوهغه ایوازې دمینې ، هیلې اوسولې رښا وه .

هغه په رښتینې توګه دشلمې پیړۍ یوه معجزه و. دهغې پیړۍ چې یوازې په لومړۍ نیمایي کې یې اویاملیونولیونوخلکو خپل سرونه له لاسه ورکړل .کیدای شي ووایوچې ګاندي وکولای شول په خپل روحاني ځواک سره دیوزیات شمیرخلکو ژوند له مړینې وژغوري . یوازې دیوې شیبې لپاره ځیرشې اوفکروکړئ چې څوک یې معاصرین وو : یوازې اشاره ورته کوو هټلر، موسولینې ، ستالین اوماووـ . دده په شاوخوا کې هرڅه یوازې یورنګ درلود اوهغه داچې ټول په وسله والویونیفورمونوکې نه ماتیدونکې ولاړکسان وو.

ketabton.com - The Digital Library

ونستن چرچل ګاندي (نیم لوڅ سرکښ ملنګ) وباله اوګاندي بیا چرچـل دلـوڅ پاچا په نامه یادکړ،خوهغه دچړې ترڅوکه لاندې راونه نیو. څوک به دګاندې هغه نامتو وینا له یاده وباسې چې په ۱۹۳۲ کال کې یې دلندن دګردي میزدکنفرانس په ترڅ کې وکړه. انګریزي ژورنالست له هغه څخه په بکینګهم مانۍکې خبـرو تـه دتلوپرمهـال وپوښتیدل :

ـ ښاغلی ګاندي ، پوهیږی تاسې دیوې سترې امپراتوری له واکمن سره دخبرو لـه پاره په دغو کالیو کې لکه لوڅ ملنګ روان یاست ؟

ګاندي ځواب ورکړ :

ـ ته اندیښنه مه کوه زما ملګریه ،دامپراتوری واکمن کیدای شـي زمـوږ دواړو لپـاره ډیرکالي واغوندي .

له دغه ټکي سره کیدای شي تاسې له ماسره یوه خوله وی، چـې ډیرښـه اوپرځـای ولګیده. اوکله چې له لندن څخه روانیده یوه بل ژورنالست له ده څخه پوښتنه وکـړه چې دی دلویدیزتمدن په وړاندې څه فکرکوي ؟

دی ورته موسکی شو اوځواب یې ورکړ :

ـ کیدای شی دایوه خورا ښه نظریه وي ...

مهنداس کرم چند ګاندي لکه زموږپه ځیریوعادي زده کوونکی و،هغه دیوه شرمناک وکیل په توګه ځان دمنصب لوړتیا ته ورساوه. ددې لپاره چې خپله کـورنې وسـاتي هغه هوډ وکړ چې خپل عملي کارپه جنوبي افریقاکې دوړو هنـدي سـوداګرو،کارګرو اوځایی اوسیدونکو په منځ کې پیل کړي . هغه په ډیره اسانۍ سره جنوبې افریقا تـه راغی .

په فیجې کې دټولنیز سم سمکي خبره ډیره وروسته تردې پیل شوه . په ۲۳ کلنـۍ کې کله چې دی په ناتل کې پریوه دنده باندې وټاکل شو له بمبی څخه ددارېـن پـه لورپه بیړۍ کې وخوځید. دی سره لـه دې چـې هلتـه دیـوې لنـډې مـودې لپـاره ولاړخوتقدیر هلته د (۲۱) کلولپاره پاتې کړ. ده دانګریزي واکمنـی تـاریخ لـه یـوه

ketabton.com - The Digital Library

بيساري بدلون سره مخامخ کړاودنړۍ په هره خواکې يې نرواوښځوته دا ورالهام کړه چې دوی بايددخپلوسياسي حقونو له پاره مبارزه وکړي. .

دګاندي جي ژوند له زياتوايجادي ماتوځخه ډک دی، زموږ په ټولنه کې موږ زياتره په ډيرو وړوخبروباندې دزيات بري احساس کوو، خوژور اوحساس فکرونو تل په خپل دوران کې ماتې زغمي . دګاندي جي ټولې ماتې پرتمينې اومهمې وې ،ځکه نوموږ دې دده ترنورومعاصرينوزيات يادوو. په دغو ډيرو خبرو برسيره دی له خپلې ټولنې ځخه يوشړل شوی اولرې کړل شوی ځوک و . ځکه نودې دهنددځانګړي ډول مشرانوپه ډله کې راځي . هغه خپله پاملرنه دټولنې هغه ځواک ته وکړه چې هغه له پامه لويدلی اوله هرځه لرې پاتې کړل شوی ولکه بيوزلان ، هري جن ، کونډې ، بې ځواکه اونورسرماتي اوپښې ماتي .

ګاندي جي هغوی ته ځواک ورکړ چې په رښتياهم بې ځواکه وو،هغوی ته چې دی پوهيده اوويل يې چې انسانی روح دپاک خدای ترټولو لويه اوپوره ډالی ده.

هغه ترهرچا زيات دانسان دتاريخ په اوږدوکې دبشری روح په پياوړتيا اوبرلاسي باندې داسې پوهيده لکه په هغه ځواک باندې چې په يوه اتوم کې پټ دی ،کارپوهان پوهيږي هغه د روح (اتما) په ننۍ (درونی) پياوړتيا باندې باوردرلود اوپه دې هيله و چې هغه بايد له هرډول بنديزونو ځخه آزاده اوپه امن وي .

هغه دغه لوړه اوفوق العاده اخيستنه له خپلې لوستنې اومطالعې ځخه ترلاسه کړه ،هغه يوژور لوستونکی و،دهغه لپاره يوانساني تفکراودهغه تاريخ هم پټ اوناسپړلی نه و، په لندن کې ده پرهغه مهال چې لا (۱۹) کلن زده کوونکی و،دلويديزکلتور دسترولیکوالو لکه : *روسکن،تولستوی* او*تريو* په باره کې لوستنه وکړه . په لندن کې دده پاتې کيدو له ده سره دامرسته هم وکړه چې پام يې دهندي تمدن پرلورشو. ده ترهرځه دمخه دبګوت *ګيتا* انګريزي ژباړه ولوسته . کله چې دده پرځوانی کې دده مور، دده چاپيريال اودماشومتوب ملګرو پرده باندې دخپل حساس اغيز نښه کيښوده ،هغه له ده سره ترلويوالي پورې لکه (سرمون اف ده مونټ) اوهمداسې په لاتينې ، يوناني اوانګريزي باندې ليکنې پاتې وه . دهغه له ذهن ځخه يولوړفکراو نظريه هم په

ketabton.com - The Digital Library

یوه خوا پاتې نه شول.دوی ټول لکه په سمندرکې ځپې ، په ونه کې دپاڼو ، پرهسک باندې دستورواوپه فکرکې د ناسپړلو ◌ غوټیو په شان وو.

کله چې هغه دخپل عمرپه (۲۳) کلنې کې جنوبي افریقې ته دیوه وکیل په توګه ولاړ ، دغه تلون دده په ژوندکې یونوی څپرکی اویونوي ځواک شو،دهرپاټکي اوهرې ډلې اړوندان لکه یهود، عیسایی ،مسلمان ،هندوـ سوداګر، مزدور ، ښوونکي ،سیاست وال ،منورین ، کاتبان اوروحانیون دده ملګري شول .دوی ټول دهغه سازمان له خورا مهموارۍوندانوځخه وو هغه چې ده په خپله را پیل اوجوړکړی و. هغه یوه جګړه را پیل کړه اوهغه یو څراغ ددغې وچې په خورا تیاره کنج کې دښځواونروپه ذهنوکې ولګاوه. ده وویل چې : ډار یوازې دډارلپاره ، خوټینګاریې پردې وچې که ته انصاف غواړې ، باید دنورولە پاره اودنورو په چوپړکې وې .

اوددە په نړۍ کې دبهر له پاره ځای نه و، ژوند ټول هلته ګردسره ننی و.

داټول هغه څه وو چې شوي وو ،هغه مهال چې د ۱۸۹۳ کال دجون په اوومه ،دی داورګاډي له لومړۍ درجې کوټې څخه راوغورځول شو ، پرهغه مهال دی له دربن څخه پریتوریا ته روان و اود دوندي وکیل په شان یې ځان سمبال کړی و،هغه ګارد چې دې یې په غیرمهذب ډول له اورګاډي څخه کښته راواچاوه ، کیدای شي هغه په خپل دغه غیرانساني عمل باندې ترخپل کړن وروسته پوه شوی وي . دنژدې پنځوسو کالو په ترڅ کې دغه لویه امپراتوري تس نس شوه اودمنطقی توپیرونوپه داسې یوه ښکیل کې راوچورلیده چې په پای کې دیوې کورنۍ ناروغۍ په منګولوکې ور ولویده ، ماته شوه ، ټوټې ټوټې شوه ، داسې چې ددې ټولو کړو وړاصلي لامل بیاهم مهاتما ګاندي و.

دپیترماریتیزبورګ داورګاډي تم ځای یوتیاره اوګوښه ځای دی چې له دربن څخه (۸۰) کیلومتره واټن لري. مادغه ځای په ۱۹۹۹ کال کې نژدې یوه پیړۍ وروسته له اورګاډي دګاندي له غیرانساني راغورځولو وروسته ولید. له سلوکالووروسته له دغه ځای سره دهغه اغیز له مخې چې زه یې دلته په خپله غیرکې ونیوم ، ماته یوه ځانګړې خواخوږي پیداشوه، داسې چې زما لپاره دغه ځای دزیارت ښه وموندە.

ketabton.com - The Digital Library

دپیترماریتیز په ساړه تم ځای کې ښایې پرهغه مهال اوهغه شیبه کې ګاندي داسوچ کاوه :

چې دی بایدځه وکړي ؟ هندوستان ته ستون شي اوکه همدلته ددغې بې انصافۍ اوتوپیرونو سره دمبارزې جنډه پورته کړي ؟ هغه هوډ وکړ چې ودریږي اوخپل غږ دلته دهغې بې انصافۍ په وړاندې پورته کړي .هغه چې په راوروسته کې بیا یوانکارنه کیدونکی تاریخ شو. په دې چې یوه پیړۍ دلته له داسې کړو وړو سره تیره شوه چې په پای کې یې داپارتاید بدمرغ ځلی راونړید. اودابه سل نورکالونه هم ونیسي چې دهغه دردونه اوزخمونه دې پتې اودرمل شي. نن تاسې د پیترماریتیزپه ښارکې وینې چې دمهاتما ګاندي لوړه مجسمه ددغه ښاردیوه نامتو مجسمه جوړونکی له خوا دلته دنګه شوې ده.

په ۱۹۹۳ کال کې دغه مجسمه دولس مشر نلسن مندیلا له خوا دهغه له نامتو وینې ، *زما ژوند زما پیغام دی* ، له کرښوسره مخ لوڅې شوه . که وایوچې جنوبې افریقا دنړۍ یوشمیرخورا نومیالي مفکرین رامنځ ته کړي ددغې خبرې لامل هم ګاندي جې دی چې هغه دلویښت اولویوالي دغه تخم په دغه ځمکه کې وکاره.

دجنوبې افریقې مشرانو دخپلې رښتیاینې په ترڅ کې دپخولاینې یوه بې ساري دنده اوکمیسون رامنځ ته کړ، هلته چې له دردو اوزخمي روحیاتو پرته دنورڅه تاریخ نه ښکاریده، دوی هلته دخپلې ټولنې دپیل اوجوړښت بنسټ په رښتیااوحقیقت باندې کیښود. ګاندي جې پرهغه دښته باندې چې دتعصب اوتوپیرونو اغزي کرل شوي وو، دروح منارودراوه اوهغه ته یې د ساتیاګرې یا رښتیا په عمل کې جادویې نوم ورکړ.اوبیایې رښتیا اورښتیاینې ته یوبل اړخ اومفهوم ورکړ چې هغه یې د (مینې اواهیمسا) یانه زورزیاتي په نامه سره ونومولـه ،. دغودواړه یوځای بیاددده په فکراوایدې کې دسترې هستۍ ځای ونیو، چې دیوې شته والی له بلې څخه پرته ناشونی و. دا په رښتیاهم لکه یوژور، مثبت اوفعال ځواک ،لکه رښتینې مینه دتل لپاره و.

په عین حال کې داکارپه ژورتوګه دیوه لوي توپیراوبدلون سبب هم شو،خلکو له ډیرپخواڅخه یوبل دپیغامبراو مذهب په نامه سره وژل ، زه فکرنه کوم چې یوچا به

ketabton.com - The Digital Library

کله هم په یوه ځای کې یوبل دګاندي په نامه وژلی وي. زما په نظردایـوه بـې سـارې بیلګه ده. خودبې شمیره نارینه اوښځینه خدایانوپه نړۍ کې ګاندي جې له دغوځخـه یوهم نه شو. ځکه هغه پوهیده چې دازمور په بشري شته والي پورې اړونده خبـره ده ،هغه په دې پوهیده چې دبشري ستونزودحل له پاره بشري اساسات اوبشـرۍ لارې چارې دحل ترتولوښه اوسم حل اوځواب دی. هغه زمـور پـه مـنځ کـې ترنورو ټولـو سړیواوښځو زمـور پرخپـل ځـان اوزړه کـې دانسـاني حـس اوانسـانیت دژونـدي ساتلواودهغه دپاملرنې وړ لیوال و. هغه مور دبیلابیلو وچو له بیوزلواوخورانوسره پـه دې خاطروترلو چې له یوه اوبل سره خواخوږي اومرستندوی شو.

اوداهرڅه دهغو خلکو لکه زمورله نیکونواوغورنیکونوځخه راپیل شول ، هندوسـتان خورا زیاتې حماسې په بیلابیلوژبوکې مخکې تردې چې انګریزان دې لیکل زد ه کړي رامنځ کړی وې ،زمور ه زیاتره د *مهابهارت* او*راماین* دکیسـوله سمندرونوسـره لـوی شوي یو،خوزماپه فکر له خورا حیرانوونکو حماسوڅخه یوه هم ددغوساده نارینـه وو اوښځینه وو(زمور دپلرونو) ادیسې دی چې بیلابیلو سیموته ولاړ، هغه یې ونه نیـولې بلکه هلته یې دکوچنیوسوداګرو،دبیلابیلوټولنودایجادګروپه توګه کاروکړ. هغه ځمکه چې ده ته وړیانه وه ، هغه اوس دده دروح یوه برخه شوه. داپه خپله یـوه حماسـه ده داسې چې په هغې کې وژنې اوجګړې نشته ، دوی د خوږوشنه کروندې رامنځ ته کـړه نه دزهرو، ددوی له ژوند سره یوازې یوپیغام مل دی اوهغه داچې :

مخکې تردې چې بدوکړو ښه داده چې ویې زغمو.دفیجي پیښې دغه پیغـام اودهغـه وړتیا په عمل کې مور ته ثابتوي اودا راښې چې :

په فیجي کې دیوې ټولنې په وړاندې دجنایاتو ترسره کول،په نیغه زمور له انسـاني چلند اوزمور له ګردې نړۍ سره ژور تړاو لري.هغه څه چې هیڅا هم په دغه شـان نـه شوای تصورکولای . خویوه خبره ده اوهغه داچې دوی زمور دژوند له هیلې سره سـم دیوه پرتم اوویاړ په لوردپاملرنې وړ ګامونه پورته کړل. زمور پرخاطرو باندې به ددوی دهدیرو اود شمشان ګهاټ دایرو برېوکې تردیروپورې خورې وي. دوی له مورسره دي اودوي مور ته دومره رانژدې دي لکه اوښکې زمور سترګوته .

ketabton.com - The Digital Library

دمهاتما ګاندي جوړونې ، کړه وړه اوموخې چې په رادیکاله توګه دده له ژوند سره پــه تړاوکې وې ، په جنوبې افریقا کې زیاتره دکارګرانو اووړو سوداګرواودکاندارانو له خوا وځارل شوې ،دهغه لپاره هغوی له شکه پرته رښتینې اتلان هم وو. هغــوی ده تــه دا معنوي پیاوړتیا ورکړه چې باید دبرابرۍ اوعدالت ، اواستوګنې لپــاره دمبــارزې غــړ دهغې بدرنګې او ظالمې واکمنۍ پرضد چې په توپیرونــواو تعصــبونو بانــدې ولاړه وه پورته کړي. له همدې امله وه چې ګاندي جي دهغوی څرګندونې ، ددفاع اوتشریح په برخه کې دپاملرنې وړ پرمختګ وکړ.

مهمه خولاداچې ، دده دغې ودې اوپرمختګ ده ته دهندي رښتیني دولت په اړه یو نوی فکر اویوه نوې کتنه نه یوازې له بهرنۍ خوا بلکې له ننــۍ خــواهم ورکــړه لکــه : دبډایانوبرلاسي ،دخوارانو خواري ،پربې دفــاع کســانو بانــدې زورزیــاتی ،دښــځوپه وړاندې ناوړه چلند، په کلیوکې زورزیاتی اودلیک لوست نشتوالی داټول هغه څــه وو چې دده زړه اوفکربې وخوځاوه چې ترنن پورې زمونږ پــه ټولنــه کــې دیــوې لــویې ستونزې په شان ترسترګوکیږي.

اوګاندي ددغوټولوپه اړه دهرې ورځې په ترڅ کې ټول څه لیکل .

ده دفیجي په اړه لیکنې وکړې اوان چې هلته یې خپل پلویان زمونږ له دغو خلکو سره دمرستې په خاطرواستول څو هغو له زندۍ اوزندان څخه وژغوري. .

مهاتما ګاندی په خپل ژوند لیک (*له رښتیا وو سره زمادتجربوکیسه*) کې دهنــدي زیارکښ بالاسندرم په اړه دپاملرنې وړځپرکې لري .مادلته دده له دغه کتابه دهغه له وروستۍ برخې څخه یوه برخه رانقل کړې اوداپه ډاګه کوي چې عادي هندیان کله هم نه شي کولای د داسې څه په لیکلوباندې لاس پورې کړي .

ماوویل چې بالاسندرم زما دفترته داسې چې پټکې یاسرټرونی یــې پــه لاس کــې و راننووت . هلته په عین حال کې یوځانګړې حالت و چې په ځانګړې توګه یــې زمــونږ

ketabton.com - The Digital Library

برتری اوزیاتی هم نبود،ما لاپخوا هغه پیښه په ډاګه کړې وه چې دهغې په تـرڅ کـې زما لنګوټه زما له سره پورته شوې وه.دادول زبردستي دلته دود وه چې ته باید خپل پټکې یا خولې پرهغه مهال چې له اروپاپانوسره مخامخ کیږې له سره پورتـه کـړې. داکه پرسرټرلی یاایښی خولې وي که پټکې اویاهم دسمال چـې پرسرراتاوکړشـوي وي. ان چې درناوی په دواړو لاسونو هم بس نه دی،بالاسندارام فکرکاوه چې دې باید له ماسره هم دغه چلن وکړي . دازما په تجربوکې لومړنې هغه وه . ما په دغه کارسـره دلوړتیا اوغرور احساس وکړاو ورته ومې وې چې خپل دسمال دې پرسـروټره ، هغـه داکار پرته له دې چې پرې وځوریږي ترسره کړ، اومادهغه پرمخ باندې دخوښی نښې ولیدې .

زما لپاره داخبره په تما مه مانا یوناسـپرلی رازدی چـې څنګـه یوشـمیرخلک ځـان پرخپل هم نوع باندې دلوړتیاغوښتنې په ترڅ کې ددرناوي اوعزت وړبولي .
زه فکرکوم کله چې وایو انسان یعنې څه ، داخبره په خپل ذات کـې دیـوه رادیکـال بدلون اوانقلاب نښه ده. لکه چې یوه نه ایساریدونکې هیله دعام انسانیت په ترڅ کې راپیل شوې ، نړې به کله هم نوره پردغه پوله خپل کاروان ونـه دروي چـې :(خـوار یوازې خواراوبایلوونکی دی) . جګړه اوس هم له جنوبي افریقې څخه ترآسیافاسفیک پورې روانه ده. لکه چې دغه شاعروایی :
هلته ، شمال لرګي په دوړوکې وړي ،
اوبیایې اچوي پر هسکو تیتو
یوې انساني ونې ځان کله هم آرام ونه نیو،
هماغه ونه وه په خپله ګاندي ،
خواوس زه وته یو دهغه پرمینه !

دهغه آثاردا په ډاګه کوي چې هغه ځان وپیژاند،په ډله ییزه اوانفـرادي توګـه دهغـه ژوره موخه مورال اومعنویت ول. په سیاست کې دهغه دفعالې ونـډې هـدف دهغـه تولنیزې څرګندونې وې :

ketabton.com - The Digital Library

(زه به ترهغوپوري يو مذهبي ژوند ونه لرم ، ترځوچې مامې خپل هويت دټول بشريت په وړاندې نه وي په ډاګه کړی ،همداسې زه به کله هم دسياست په اړه څه ترسره نه شم کړای ترڅوچې زه خپله سياست ته نه وم ورننوتلی.د سړی د ګردو فعاليتونولاملونه اوکچه ديوه ناپايه ټوليزحالت څرګندوی دی) .

داچې سياست يې بيا يوه ځاني خبره وه. هغه په دې نه پوهيده ، هغه داڅرګندوله چې هرمذهب اوروحانيت دانساني فعاليتونويوه برخه دی ، روحاني قانون له پيله ترننه په خپله برخه اوساحه کارنه ورکاوه،خوخپله اغيزه يې دژوند دعادي فعاليتونوپه ترڅ کې تل په ډاګه کوله . بايد چې رښتني مذهبي واوسو، يوځوک هم بايد ځان په دې ډاډه نه کړي چې ګواکې همالیا به دکور په انګړکې رانښکيل او په امن سره به يې وګوري .

. رښتيا ، خيرښيګڼه اومينه ديوه معنويت په توګه تل دبشرداندينښنو لپاره تسل توکي وو. روحانيت اوسکيولريزم په پايله کې د ټوليزشته والي اړوند توکونه دي،ګاندي دغه اړوندوالی په بې شميره توکونواومثالونوکې د ننې غږاونظر اوبهرنۍ ته دخپلې کتنې په توګه تشريح کړی دي .

ساتياګره په دغه برخه کې دده تخنيک شوه، چې ديوه عصري اونوي وړاندیز اوپديدې په توګه يې خپلې چارچاپيره نړۍ اوپرهغې برسيره خپل ځان ته وړاندې کړه . درښتياني ځواک په مفکورې سره هغه له خپل نظرسره سم د خدای مانا اومفهوم تشريح کړل:

زما دباورچوکاټ دادی چې هغه هم ځان له بشرسره سيال کوی. ، خومورباید خپل غوږونه بياهم دننۍ انګازې (دزړه آواز) په ولولوپوري ترلې وساتو.

دګاندي لپاره له ننې مخالف سره مبارزه تربانديې هغه خورا مهمه اودپاملرنې وړده. هغه *مهابهارت* په خپله ديوې ننۍ جګړې په توګه چې له انفرادي روح سره په دننه کې وه تشريح کړه . کوروکشترا ديوچا خپل شعوردی، اوده په خپله دبشريت دشعورملتيا وکړه.

ګاندي په روحاني توګه هره فکراوهرعمل له خلکو سره شريک کړ،دده ليکنې په سلوټوکوکې راغوندې شوې ، چې يوه انساني لاس هم دومره څه لکه چې ده ليکلې نه

ketabton.com - The Digital Library

دي ليکلـي. دده پـه خاموشـی ، ليکنـې اوعمـل کـې يوناپايـه پانګـه اچونـه وه دليوتولستوی په باره کې ده وليکل : " د تولستوی تش په نامه تنوع درښتيا پـه اړه دپرمختګ نښه وه درښتيا اوحقيقت په باره کې دي زياتره غيـرمنظم ښـکاريځکه هغه ددغې تګلارې د دوام په ترڅ کې دخپلودکتورينو دودې په فکردی، دهغه مـاتې دهغه اتلوالی وې ، دهغه مبارزه او اتلولي دهغه ځانګړي وو".

داهم دګاندي رښتياده چې هغه کله هم د رښتيا دزيري ورکول په شان نه ده کارولی، ده داګواښ کړی چې که هغه ان دمهاتما له خواهم راشي ، يوځوک کولای شي ، يانـه چې دده ژوندليک ولولي څو پرهغه پوړی اوکچه باندې پوه شي ، هغه چې دده خـوب اوخيال دي . هيڅ هم په دې کې دپټيدو نشته، هره چار نښه اويا بـده دده لپـاره يـوه تجربه ده چې په ځرګنده توګه ښينه کوي، پـه هـره ټولنـه کـې ديـوې رښـتيانی پخولاينې خبره هغه وخت په ډيره اسانی سره رامنځ ته کيدای شي چې هغـه ټولنـه ځـان لـه رښـتيا ، اولـه رښـتيا نـی مينـې سـره مخـامخ کړي.پرهديروبانـدې دوښواوشنليوغوړيدل دبياژوندي کيدو اوپه پای کې دمرګ اوژوند ترمنځ دپخولاينې نښه ده.

هغه ترخپلې وروستی سلګی پورې خپل نبوغ اورادیکال اکشن پـه دغـه تـرڅ کـې وکاراوه چې :

مورِ بايد مخکې تردې چې نوربدل کړوخپل ځان دبدلون خـم تـه ور واچـوو، دغـه دکورنی قانون دی، خو رښتيا ، مينه اوخيرښيګڼه بيا دډلې، ټولنې اوملـت لـه پـاره دپاملرنې وړده. برسيره پردې نه زورزياتی بيا زمورِ دنسل لپاره داسې قانون دی لکـه چې زورزياتې دزورواکواووژونکولپاره دی..

زمورِ په اوسنی‌نړی کې کيدای شي دايوه له رښتيايني څخه لرې مفکوره ښکاره شي. تراوسه پورې په دغه اتومي عصرکې که چيرې تمدن نه شي کولای چې دپراخوپرګنو منځ ته دځليدونکو اوسپينوپه زور ورننوزي ، دګاندي انساني فلسفه پـه دغـه تـرڅ يوازنې اوبشپړځواب دی چې دنړې په مخ کې بايدکيښودل شي. .

دګاندي په اړه دخيرنې په خاطر ما ډيرځايونه له پيترماريتيزبورګ څخه ترسامبرمتي اشرم پورې ، له بريلا هوس څخه هلته چې هغه ومړ،تررا‌ج ګهاټ پورې ، هلتـه چـې

ketabton.com - The Digital Library

هغه وسوزول شووپلټل . دسامبرمتې په یوه کوچنې دکان کې مې یوکوچنې کتابګوتې دجان بریلی لیکنه تلویزیونی درامه چې د(ګاندي) په نامه فلم له پاره یې کښلې وه وموندە چې په کې لیکي :

مادګاندي خپلولیکنوته لاس وراوږد کړ، هغه نژدې هره ورځ دهغې خبرپاڼې لـه پـاره چې ده په جنوبي افریقا کې خپروله یوه مقاله کښله ، اونورې هغه چې ده بیاوروسـته په هندکې لیکلې اوایدت کړې وې. دهغه همداسې لیکونه دي چـې ترسـلوزیاتیږي. دغه ټول یوهم ادبیات نه و، خو وروورو ددغه پرانیستې ، هیله من اوناسپړلي سـړي شخصیت زما له پاره نا سپړلی پاتې شـو،دهغه نیکمرغـه هڅونـه ،دهغـه انسـانیت اوسړیتوب، دهغه دناچاری ځواک اودهغه دانساني معما شعوري هڅون ، یوځواک چې دده د تواضع (کیدای شوچې ډیربه لوړنه و) چې دخلکو له خوا پیـروي کیـده اولـه کلتوري رنګا رنګي سره یوشان مل و ، هماغه یې نهرو ته ورزده کړه ... او دکلي بسنت له خاورو خښتو جوړ انګړځخه هلته چې دی په کې زیږیدلی و پنځه میله واټـن نـه درلود.

او ورو ورو ما هغه ګاندي هم ولید هغه چې نه امپررکټیکل او نه هـم ایدیالسـت و ، هغه چې ایده اومفکوره یې یوه درد دونکې تجربه اودژوند په تـرڅ کـې یـوه درنـه ستونزه وه اویوه سختي چې زه هروخت ورسره آشنا وم ...

د ګاندي په لیکنه کې ما هڅه وکړه چې هغه دیوه زړور، هوډمن په توګه انځورکړم ، زه په دې بریالي شوم چې دده په شتون اودانسان دپیچلتیا اودهغه نه ترلاسه کیدونکې باور او جوړښت په اړه یوه نه پاریدونکې رښتیا اوصـداقت کشـف کړم.داسـې چـې وکولای شي د ښه اوبد ترمنځ اندول وساتلی شي ... هغه اندول چې دهغه لـه مخـې یوجوړونکی ګام ان ددغه اتومي عصرپه زړه کې پورته کړای شو.

ګاندي ژوندی و ... هغه ترټولو مهمه اودپاملرنې وړ ډرامه ،

هغه زمور په زړونو کې دمینې اوکرکې درنه جګړه، هغه په رښتیا هم په دې پوهیده چې دایوه جګړه وه ،یوه جګړه له زیاتو ماتواوبایلونو سره ، اوهغه یوازې په یـوه اتـل

ketabton.com - The Digital Library

باندې باوري و. چې هغه اتلولي په خپل ذات کې يوه ربښتيا ينه اوسوله وه ،داسې چې هغې کله هم بلهاري اوقربانيان نه درلودل .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لـه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.

ليکوال دفيجي پوهنتون دټولنيزو علومواوآرت دپوهنځي او همدارنګه د کانبيرا پوهنتون افتخاراســتاد دی . دغه مقاله دليکوال هغه وينا ده چې په مهاتما ګاندی های سکول کې يې دمهاتمـا ګانـدي زيږيـدو دکالېزې په ترڅ کې وکړ ه .

ketabton.com - The Digital Library

(۷)

ګاندي سمرتي،

يوه شپېه د بشريت له وجدان سره ؛

د ۲۰۰۸ کال لمرځرک به له يوه خواشينونکي يادسره راوپرکيږي ، هغه يادچې شپيته کاله مخکې دهيوادپرتم اوپلار مهاتما ګاندي دهغه په ترڅ کې دابـديت پرلاربانـدې ګام کيښود، هغه دشهادت اوعبادت کتنه له خپل خواخوږي خداى سره دپيوستون په ترڅ کې په داسې حال کې چې دهغه نوم يې پرشونډو باندې و وکړه .

مهاتما ګاندي د ۱۹۴۷ کال دسپتمبر په (۹) نيټه دنوي خپلواک شوي هند پلازمينـې دډيلي ښار ته له کلکتې څخه ، له هغه ځايه چې ده هلته په معجزه يې توګه دسـولې تابياوکړه راستون شو..داهغه شيبه وه چې هغه له ويش څخه وروسـته دخپـل ژونـد خوراسختې اودرنې شيبې په کې تيرولې . په ډيلي کې دده پخـوانی کـور *بـالميکي بستی* اوس دهغو ګڼو مهاجرو کمپ شوی وچې دوی دپولې لـه اخـوا تردغـه ځايـه رارسيدلی وو. ګاندي جې داومنله چې دی بايد په دغه ټاکل شوې مينـه کـې چـې (پلاتيل بريلاهاوس) نومېده واوسيږي ،داددە له پاره ځکه مهم استوګنځی و چې لـه دغه ځايه ده له ملي مشرانوسره په ښه توګه تماس نيولای شو. له دې سره سره هـم چې دغه وړتيايې درلوده داځای دده له پاره په زړه پورې نه و، خوداچې دده دخوندي ساتنې په اړه انديښنې وې ، ځکه داځای دده له پاره ترټولو ښه اوخونـدي ځـای پـه نښه شوی و. همداوه چې ده په دغه اړه په خنداسره يوځل وويل:

« تاسې فکرکوئ چې که زمورږدوران راشي ، تاسې به په دې وتوانيږئ چې ما وژغورئ ؟ ».

ketabton.com - The Digital Library

دده استوګنځی په بریلاهوس کې په خورا احتیاط سره سمبال شوې وه،تشناب یې هم له کوټې سره ترلی و،کوچونه اوځوکې یې اوس دنوي خاوند دارتیا له مخې بدل شوي وو. دغه مانی دهنددآزادی په شپوورځوکې یوه له خورامهمومانیوځخه وه چې ددغه مهال دتاریخې پیښوشاهده هم ورته ویلای شو.

خلک له هرې خوا پردغه لوري رامات شول اوپه دې هیله ول چې مهاتماګاندي باید دهند دګورنر جنرال اویاهم لومړی وزیرپه توګه له خپلوملګروسره په دنده پیل وکړي. ،دده په اړه ترټولومهمه داوه چې هغوخلکو ترهرځه زیات د (بیو) په زړه کې ځای درلود چې هغوي بیوسي اوخواروو، ده تل دهغوله پار ه وخت درلود، اویوتن یې هم له ځانه خواشینی اوخپه نه ستناوه،ځکه نو ګاندي جی هم ددوی په زړو کې اوچت اودرند ځای ومونده.

ګاندي جي پردغه مهال دادنده هم دځان کړه چې دهندمشر ان باید دنوي هند دجوړولو کارته ځیراووهڅوي په سلګونونړیوالو وتلوځیرو ، لیکوالواوژورنالستانو سره یې په دغه وخت کې وکتل ، هغوي ټول له مهاتما ګاندي سره له خپلوکتنووروسته دهغه دخدمت پر ټکي باندې باوري شول همداوه چې داسې لیکنې لکه (یوه شیبه دبشریت په فکرکې) یې ولیکلې اوهغه یې خپرې کړې .

له همدغې کوټې څخه ده پرخپلو خلکو باندې دپاملرنې اود دوی دپیوستون په خاطر د ۱۹۴۸ کال دجنوري له (۱۳) تر (۱۸) پورې روژه ونیوه.

(دنفسی سپیځلتیا) دغه نښه اووروستی روژه یې دجوسو پرهغه ګیلاس باندې ماته کړه هغه چې مولانا ابوالکلام آزاد ده ته ورکړل ده دا روژه په دې خاطرونیوه څودهغوی په وړاندې مقاومت وکړي چې غوښتل یې دغچ اخستنې اورپه هیوادکې بل کړي،، ده غوښتل چې پردغه اوربانديې اوبه تویې کړي اوپه هیواد کې دهرډول فرقه یې ټکرلمنه ورلنډه کړي .

له دغې روژې نیولو دوې ورځې وروسته د ۱۹۴۸ کال په (۲۰) کله چې دی په خپل عبادت کې ډوب شوی و،په همدغه وخت کې دده پرژوند باندې د تیارې دخوریدو شونتیا نژدې شوې وه ، خوددده ددعااوهڅې په پایله کې دډیلي په ښارکې دفرقه یې ټکرمخه ونیول شوه اوټول ښار بیرته امن په خپله غیږه کې ونیو.

ketabton.com - The Digital Library

د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۰) دجمعې په ورځ دمازدیګر په پنځوبجو ګاندي غوښتل چې له همدغې کوټې څخه ووځي او دوروستي ځل له پاره دعبادت په خاطرله خپل (خالق) سره وصل شي ، څوشیبې وروسته دده په وینو لړلی جسد بیرته همدغې کوټې ته راستون کړشو، اوپه پای کې د ۱۹۴۸ کال دجنوري په (۳۱) له همدغې کوټې څخه بپوخپل سفر په ابدي توګه دجمنا دسیند دغاړې په لورپیل کړ.

دمهاتما ګاندي وروستی ورځ اوګړی د ۱۸۴۸ کال دجنوري (۲۸) نیټه وه ، په هغه ورځ ده ځانګړی حالت درلود ، دی په بریلا هوس کې له خپلې کوټې دباندې په یوه تاوده ماسپښین کې لمرته ناست و، په همدغه شیبه کې یې راج کماري امریت کور ته وویل :

« که زه دیوه لیونی سړي په ګولۍ باندې مړشم ، زه باید ډیر خوشاله شم ، ځکه چې نور به پرما کې دقهرځه نه وي پاتې ، خدای به زما په زړه اوشوندو باندې وي .»

دوې ورځې وروسته دې هغه سړي چې دده پرعبادت ځای کې یې ده ته تیارې نیولی و، ده ته وروړاندې شو ، هغه یې د درځلې ماشې په کښیکلوسره راونړاوه اومهاتما ګاندي یې دتل پاتې مرګ په سفر، په هغه سفرچې دده هیله و په داسې حال کې چې دخدای نوم یې پرشوندو جاري و ولیږه اوله دغې نړۍ څخه یې سترګې پټې کړې..

شاوخواتوله آرامۍ نیولې وه، په هغه شیبه کې چې دده په وینولړلی جسد یې دلته راوړ ، دده جسدپه پانوواوخلوباندې پوښل شوی و، یو چا یې ترځنګ شمه ولګوله ، په همدغه تیل ماتیل کې چې په البوقیورقیو واټ باندې جوړو ګورنرجنرال لاردمونټ بیټن راورسید، ورپسې جواهرلال نهرو راغی ، نژدې نیم ساعت دوی دواړه دننه دمهاتما ګاندي له جسد سره وو، بیاراووتل اونهرودملت دپلارخبردملت په وړاندې په خوراجذباتي الفاظوکې اعلام کړ:

« ملګرو... اورنا نوره زمورِ له ژونده کډه وکړه ، تیارې هره خوا په سراخیستې ... زمورِ ګران لارښود هغه زمورِ بېړنورله مورِ سره نشته ... هغه رنا چې پردغه هیواد راوپرکیده هغه څه عادي رنا نه وه ،هغې رنا چې دغه هیواد یې دډیرکالولپاره رناکړاودغه هیواد به دنورودډیرو کالونولپاره رناکړي ، اودغه رنا به زرګونه کلونه

ketabton.com - The Digital Library

وروسته پردغه هیواد اوګرده نړۍ باندې راوځلیږي اود زرګونو زړونو لپاره به یوتلپاتې ډاډ اوتسل وي . »

بریلاهوس دملي غورځنګ دمبارزې پرمهال خورامهمه دنده ترسره کړه ، په تیره بیا د ۱۹۴۵ او ۱۹۴۸ کلونو په اوږدوکې ، په دې چې دلته دملـي مشـرانو اوګانـدي جـي ترمنځ په وارو وارونـاستې ولاړې ترسره شوې اودلتـه دګانـدي اوانګریـزي مشـرانو ترمنځ تاریخي اوبرخلیک جوړونکې خبرې هم ترسره شوې دي. .

بریلاهوس په ۱۹۷۱ کال کې دحکومت له خوا دملت دپلار دیادون دمانې په نامه یـاده شوه او دمهاتما ګاندي په یاد ددغې مانې نومولو مراسم د ۱۹۷۳ کال داګست پـه (۵) ترسره شول .

د (ګاندي سمرتې اودرشن سمرتې) په نومونو چې کوم جوړښت اوس نومول شـوې ددغه جوړښت بنسټ د ۱۹۸۴ کال په سپتمبرکې د ګاندي سمرتي په نامه پـه تـیس جنوري مارګ اودګاندي درشن نامه په راج ګـاټ کـې کیښـودل شـو، اوس دایـوه خپلواکه موسسه ده چې چارې یې دکلتور وزارت ترسرپرستۍ لاندې ترسره کیږي ، دهندلومړی وزیردهغه مشردي ، اواصلی موخه یې داده چې دګاندي دژوند اوافکـارو په اړه په بیلابیلو ټولنیزو او روزنیزو پروګرامونو اوخپرنوباندې لاس پورې کړي..

ګاندی سمرتي مانې چې اوس په تیس جنوري مارګ کې ده ، دادګاندي دژوند د ۱۴۴ وروستیوورځو په زړه پورې خزانه ده چې په عین وخت کې یې دهند اونړۍ دملیونـو خلکولپاره دزیارت ځای بڼه هم غوره کړې ده، دګاندی جي کوټه په هماغه شان سره ساتل شوې لکه څنګه چې ده د ۱۹۴۸ کال دجنوري په ۳۰ دخپل وروسـتي عبـادت پرمحال پریښې وه ، دده نړیواله شتمني دلته ده اوپه دغه کوټه کې هرڅا ته په خپله وړتیا سره ځان ځلوي .

دمقالې لیکواله یې سویتا سینګ ده .

ketabton.com - The Digital Library

(۸)

لارد بیخو پریخ :

ګاندي اوسوراج (خپلواکي)

دګاندي په وړاندې سوراج یاخپلواکي په غوښه توګه یوه اخلاقي اوسیاسي مفکوره وه. اوپه انفرادي کچه دغه مفکوره دغاني هیلو اوغوښتنوپه وړاندې یودلیل اوپه پای کې داپه خپله یوه ننی هم آهنګي وه. خوپه ملي کچه دغه مفکوره پرهغه څه باندې ولاړه وه چې دهغې په واسطه دټولنې ګرد برخلیک دبدلون اوتحول منګولو ته لویده داسې چې دهغې ټولنې هرغړي ترهرڅه دمخه په دغه بدلون اوتغیراودهغه په وړتیا اوپایلوباندی باوري و.دګاندي له پاره هم هرانفرادي وګړی دواک اوځواک سرچینه و.هیڅوک باید بل څوک ددې له پاره ناچارنه کړي چې دده دارادې خلاف دې څه ووایې اوکه یې وایی نوپایله به یې دهغوپه مړینه اوځورونه پای ته ونه رسیږي . اویوازې به هغه څوک په دې وتوانیږي چې دغانی اوچتیا په ترڅ کې پرخپل ځان باندې بسیااوډاډمن واوسیږي .

په دغه برخه کې ترټولومهم اودپاملرنې وړ ټکی دادی څوباوري شوچې هرانفرادي وګړی ترهرڅه دمخه دلوړتیا غوښتنې اودغان غوښتنې خوراپیاوړی شعورلري. ځکه نو دا اویا دی به ځانو ته ددې اجازه ورنه کړي چې دنورو دیکتی اوانحصارته دې غاړه کیږدي. اونه نورچا ته ځواک اوپیاوړتیا ورکولای ،ځکه نوداپرهرانفرادي وګړي پورې اړه لري چې هغه ترلاسه کړی اوویې ارزوي .

په جنوبی افریقا اوهندکې دګاندې دژونداوړدې مبارزې دی په دې باوري کړچې دزورزیاتی یوسستم کولای شي رامنځ ته شي ،خودابايد په دغه اړه په پام کې وي

ketabton.com - The Digital Library

چې که له هغه سره يې دقربانيانو مرسته نه وي هغــه لــه منځــه تللــی دروشــميرئ ،بريتانيا ونه شواى کولاى چې هنددځان کړي ، هنديانوپه پرله پسې توګــه دهغوپــه وړاندې خپل عکس العمل ،بيلتون اوسرټکونې اوپاريدنې وښودې. خوله دې سره هم انګريزانو پرهندباندې خپله واکمنى ترډيرو پورې وساتله ځکه چې هنديانوخپله لــه هغوى سره مرسته اوهمکاري کوله، اوان چې دوى يــې اصــلي انســاني ځــواک لکــه سرتيري هم ورته برابرول ، په دغه ترڅ کې دوى خپله په ځان بسيا ايدلوژي په خپل واک کې له لاسه ورکړه ،لکه څنګه چې ګاندي په دغه اړه داځرګندونه کوله، هغــوى چې لکه دچنجيوپه ځير چلن باندې روږدي شوي وي اونورددې له پاره رابولي چــې پردوى باندې برلاسى شي داهغه نادانې ده چې دوى دخپلې ناپوهې په ترڅ کې دځان کړي ده ، دزورزياتى په وړاندې دبې عدالتى په نامه قربانيان چې دوى خپله هغه تــه په خپله خوښه غاړه ږدي اولاره ورته برابروي کله هم بې ګناهان نه شوبللى.

دګاندي له پاره دواک مانادلوړواوپيچلوړيکو سمبالول دي. دواړه واکمــن اودعــدالت قربانيان په دې باوردي چې ټول واک بياهم له پخوانوسره دى،کله چــې زورزياتوتــه پرځان دواکمن کيدوډاډ ورکوي اوهغوى بيا دخپلوقربانيانوپه بې روحيې کولو بانــدې لاس پورې کوي او ددوى دزيرمه والوپه توګه دوى ته په خپله دچوپړلاره پرانيزي ،په دغه ترڅ کې داځرګنده چې هرهغه څوک چې دوى ته خدمت کوي اولــه دوى ســره دملاتړدندې ته اوړې ورکوي ددې ټولومانا داده چې دوى په خپله دزبيښاک له پاره په ځرګنده دعمل ډګرته راوتلي اوورسره يوشوي دي چې په دغه کارسره دغــه کســان دبرلاسودريځ اوځواک دواړه پياوړي کوي .

له هغه ځايه چې محکومان تل دځان لپاره دادليل راباسى اووايى چــې مورږخوبيواکــه اوبې ځواکه يو، دوى په دغه حال کې دهغه چا په دريځ کې دريږي چې يوخودځان په باره کې فکرکوي اوبل داچې په دغه ترڅ کې نور ددې توان له لاسه ورکوي چې دځان په سمبالولو باندې لاس پورې کړي ،دغه هڅه هغه څه ده چې دمقابل لــوري ځــواک پياوړى کوي اوپــه عــين حــال ددې ســبب کيــږي چــې دهغــه ترســيوري لانــدې بيادډارفضاهم پرهره خواباندې خپل وزرونه وغوړوي.

ketabton.com - The Digital Library

داخبره چې زوروالا تل دهرډول ځواک لرونکی دی ،په رښتیا هم یوحقیقت دی ،خوله دې سره کوم څه چې تراوسه ددې دواړوخواووپه مـنځ کـې د رښـتیا ځـای نیـولی اوترزیاتې اندازې هغه ددوی پرهیلواودلایلو باندې ولاړدی هغه دادی چې هرڅه باید په خپله ترسره شي اوسړی باید په خپلوپښوباندې ودریږي .

په دغه اړه داهم ځکه مهمه اودپاملرنې وړده چـې دوی بایـدد سسـتم پـه اهمیـت اوطرحه باندې فکروکړي . په تیره بیا هغوی چې دژوند په اوږدوکې دپیاوړتیـا لـوړې پولې ته رسیږي اوپه څرګنده په یوه سایکولوژیکی پاملرنه او لیوالتیـا بانـدې اوړي. دګاندي په نظر ددغې پوښتنې اوستونزې له پـاره ځـواب دخلکوپـه لـور لارښـونه اوخوځیدنه، ځان برجسته کول اوکمپاین دي، اوداپه ګوته کول دي چې واک په کـوم ځای کې اوله چا سره دی . چې داپه خپله دساتیاګرانو لـه موخواومرامونوڅخـه بلـل کیدای شي .

په جنوبی افریقی کې د ۱۹۰۶ کال په ترڅ کې دهلوځلو ترسره کول اوپه پرلـه پسـې توګه بیا په هندکې دهغوتجربوعملي کول ،داهرټول هغه څه ووچې دهغو په ترڅ کـې پربې عدالتی باندې زیاته رڼااچول شوې وه اوداغوښتنه یې رامنځ ته کړې وه چې له یوه بل سره وګوري،اوپه یوه ځانګړې انتخاباتې حوزه کې سره وخوځیږي چې بالاخره داکارترسـره شـوخوله لـرو وړتیـاوو اوستاینوسـره. هسـې نـه لکـه چـې دیوشمیرنوروبریاووپه برخه کې په په سمه توګه دعملي توب جوګه شوی وای .خولـه دې سره سره هم داکاردخلکو په وړاندې ددې سبب شو چې هغـوی یـې راوهڅـول اوهغوی ته یې داتوان ورکړچې دیوه عمل په لورځانونه سره منظم کړي، ددغه عمـل یوه بریا داهم وه چې دهغوی چې پرواک باندې وو دهغوروحیه اوځان غره والی یې هم له سختې کمزورتیاسره مخامخ کړ.اوپه ځواک کې دخلکو پـه ګټـه یوځرګندانـدول رامنځ ته شو.

ددموکراسی په ترڅ کې تل واک دخلکوله استازو سره وي ،ګاندي هم فکرکاوه چـې داخبره سمه ده، خودخلکو لپاره بایـد چـې دنورشـیانو ترسـره کیـدل هـم اړیـن وي،داسمه نه ده چې دهرې ورځې په ترڅ کې باید هغوی خپل تصمیم ونیسي ،په دې چې په دغه کارکې کله کله داستعدادونودوړتیاخبره ترپښولاندې کیږي. دغه اصل په

ketabton.com - The Digital Library

خپل وارسره دعامو اتباعودادعاوو له مخې له دووخواځخه دپاملرنې وړوي ، لـومړی داچې دوی بایـد خپـل کسـان اواسـتازي ښـځې اونارینـه دې تـه وهڅـوي چـې بایددنیاوکولواودرناوي وړتیاولري اوپه عین حال کې باید دملي ګټوخبره هم پـه پـام کې ونیسی.

دویم داچې ددوی استازي ددوی په نامه عمل اوخبرې کوي ،ددوی دپریکړو دعملـي کولو په تکل کې کیږي ،خلک باید ځانونه په دې ډاډه کړي چې دوی دخپلو استازوپه واسطه کولای شي خپل مرامونه اوغوښتنې عملی کړي. ګاندي داوایی چې له همـدې امله خلک باید دخپل سیاسي ژوند په ترڅ کې په پوره لیواتیاسره برخه واخلي.

له هرحکومت سره داټرلې چې دوی واک په ناوړه توګه کاروي ان چـې دموکراتیـک حکومت هم بیاپه دغه برخه کې له اتوکراسۍ څخه بیل نـه دی ، خوکـوم تـوپیرچې ددغودواړو ترمنځ شته هغه دادی چې یوله دغه چلن سره غاړه وړي اوبل یې نه وړي، اوهمداده چې دا په ډیروخترکې داتوکراسی لپارغیراحتمـالي وي، یودموکراتیـک حکومت په دې پوهیږي چې که داکاروکړي ،دهغه اتباع به د هغه حکومت له مرستې څخه لاس په سرشي.اوپه پایله کې داهم شونې ده چې هغه دموکراتیک حکومت پـه ډیره اسانې سره خپله ځیره دخپلووګړو په وړاندې شیطانی کړي اوخپل خلـک پـه ځرګنده توګه ددرغلۍ اوانحصارښکیل ته وراچوي . لکه چې ګاندي هم دغه خبره په ګوته کوي:

« رښتنې خپلواکي به کله هم دواکمنواویوځوتنوپه واسطه رامنځ ته نـه شـي. بلکـه داهغه ډالۍ ده چې ټول خلک دهغې په مرسته دکمزورواکمنوپه پرضدکه چیرې هغه ونه منې راپورته کیدای شي... دخلکودپوهې دهغوي دویښتیا پـه شـعوراوځواکمنې سره کیدای شي ، هغه وچلیږي اویاترکنترول لاندې راشي »

هندي ولس ان تراوسه پورې سوراج ته اړتیالري چې باید پرهغـې بانـدې لارښـونه شی،ګاندي فکرکاوه چې په دغه ترڅ کې ښه اوپه زړه پورې لاره داده چـې ترهرڅـه دمخه مورِ

په هیوادکې دیوې سراسري ټولنې یاارګانیزیشن له لارې چې په هغه کې دهیوادټول وګړی نراوښځې برخه ولري اوپه خپل پراخ ګډون سره دخپلوستونزو،دخپلوسیاسـی

ketabton.com - The Digital Library

ځواکمنیودبسیاکیدنې اودبی عدالتیوپرضد دخپلوسازمانودجوړولوپه کاربانديې لاس پـــورې کـــړو . ګانـــدې دخپـــل ژونـــد پـــه وروســـتیوخوکالوکې پـــه دغـــه اړه یوشمیرجالبواودپاملرنې وړوړاندیزونو سره دعمل ډګرته راووت .

ګاندي فکرکاوه چې دخپلواکې له پاره دمبارزې په اوږدوکې کـانګرس پـه روحیـاتی برلاسي باندې ټینګارکاوه چې داهځه ان ددولت له مهمواولومړنیودندوســره یوشــي اوان چې ترې لوړه هم وه.ددغې طرحې بـې ســاری والــی پــه دې کــې وچــې دغــه کاردخلکوله خوالارښونه ، اودټولنې له خوا پالل کیده چې په پای کې ددغه اغیـزمن مورال په ترڅ کې دولت په خپله دیوې مهمې اودپاملرنې وړ وړتیادځان کولای شوای . ده خپله ویناده چې ویل یې ، له هغه ځایه چې کانګرس دآزادی په لاره کې دخلکو په مرسته واک ترلاسه کړې نواوس داورته وړده چې دوی باید خپـل (لـوک ســیوک سنګ) یانې دخلکودخدمت لپاره ملي ټولنه ولري . دهغې غړي بایـد پـه کلیـوکې ځاي پرځای وي څوچې د (سم ګره ګرام سیوک) پـه پـوره واک اوځـواک ســمبال کارکونکي چې ځان یې په دغه اړه خپلوژمنوته وندې کړی وي لاس په کارشي . دوی باید دخلکو پام خپلوحقونـو، ددوی اودولتـي نماینـدګیوترمنځ منځګړیتـوب اوپـه سیموکې دبې عدالتی هلته چې اړین وي راوګرزوي اوله ساتیاګرانو سره دې په تفاهم کې شي.

ګاندي په دغه اړه تیروتی و چې دکانګرس بیوسي یې په ډاګه کوله ، خپلواک هند په سخته توګه پردغه مهال دیوه داسې ګوند لپاره اړتیادرلوده چې هیواد اوحکومت ېې په ښه توګه لارښونه کړي وای.کانګرس په دغه مهال په سازمانی لحاظ هغه پیاوړتیـا نه درلوده چې په دغه مهال یې په اوچت مورال اوسیاسی قانونیت سره لکه چې دوی ددولت لپاره دژمنې په توګه پاس کړې و عمل وکړای شي .

دګاندي له خوا د لوک سیوک سنګ اویاورته سازمان نظریې سره له دې چـې خپـل ارزښت یې درلود، خودابایـد ووایوچې دهند دبیاراژوندي کولو دکاراوپه دغه برخه کې هلوځلو پرسیاسې اوبیروکراتیکوکړیوبرسیره په خپل واردپرګنیزو او وګړنیوســازمانو مرستې اوملتیاته اړتیا درلوده. خوبرعکس سنګ او دې ته ورته ټولنې په دغه وخـت کې په داسې توګه رامنځ ته شوې چې هغوی په مخامخ توګه له دولت سره دســیالی

ketabton.com - The Digital Library

اوالترنتف ځواک خبره په خپل مرام کې تر لاس لاندې ونیوله ،خپله ځارنه اوکتنه یې په داسې توګه عیاره اوبرابره کړه چې هرچا فکرکاوه دوی په خپله دګوند اودولت لـه اړوندو اداروڅخه دي. ددوی دغه چلند دهغوکسانو له پاره یوالترنتف چینل پرانست چې هغوله سیاست اوسیاسي ژوند سره لبوالتیا اومینه درلوده. بله داچې دوی داهـم په ګوته کوله چې دولت په سیاسي لحاظ په دې نه دی توانیدلی چې پرګډوډیوباندې برلاسی ومومي. دغه کارددې لامل هم شوچې درغل مامورین رامنځ ته کړل، دولتـي بودجه دچوراوتالان منګولو ته ولویده اوپه پـای کـې قـانون ، حکـومتي مشـورتی سرچینوخلکوته دامشوره ورکړه چې دوی باید دسیمه ییزې بې عدالتی پرضد خلک لارښونه کړي .

لنډه داچې ، دوې داوړتیا درلوده چې له قانون سره مرسته وکړي اودځان اوحکومـت ترمنځ دیوه پله په جوړولو باندې لاس پورې کړي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

لیکوال دانګلستان دویست مینسټرپوهنتون ددموکراسی دځانګی استاد اودمشرانو جرګې غړی دی .

ketabton.com - The Digital Library

(۹)

مارس اپستين :

ګاندي په اوسني عصر کې

هند د ۲۰۰۷ کال داګست په میاشت کې دخپلواکۍ (۶۰) مه کالیزه ونمانځله، په دغه پراخه سیمه کې چې نن سبا تریوه بیلیون زیاتووګړو ټاټوبی اوهیواد دی، په دغه پراخه سیمه کې هرځوک ځان له ورایه پراخ ، بډای اوترنوروپیچلی په ګوته کوي. دلته چې نه یوازې یوملي لارښود او پلاربلکې دوه جواهرلال نهرواوګاندي ددغې ټولنې ملي ویاړونه بلل کیږي لري .

لومړنی یې په ریشنلست لیدباندې ولاړاوباورمن دی،ځکه هند هغه دخپلې ودې لامل اوهڅوونکی بولي چې هندته یې اجازه ورکړه خوپه نړۍ کې دپیاوړې دموکراسۍ په پربنسټ باندې آن له خپل ایجاد څخه ترننه پورې پرته له کوم ټکراوکړکیچ څخه له قانون ، پارلمان اوفیدرالیزم سره یوځای وده وکړي . برلاسي او زور زیاتي دلته داسې څرګنده بڼه نه درلوده لکه څنګه یې چې دپوځیانو ترسیوري لاندې په ګاونډي پاکستان کې درلوده.

دګاندي برخه اخیستنه په دغه ترڅ کې هم بنسټیزه وه اوهم دپاملرنې وړ، مهاتما هغه لغت چې په سانسکریت کې یې مانا (ستره اروا) ده دیوه هڅون اوودې په کاربانديې لاس پورې کړچې اغیزیې تراوسه پورې په عامه توګه دپاملرنې اویادونې وړدي، دده دسوله ییزمقاومت فلسفه نه یوازې په شپیتموکالونو کې په متحده ایالاتوکې دمارتین لوترکینګ له پاره لارښوده شوه بلکه دنلسن مانديلا له پاره په جنوبی افریقاکې هم

ketabton.com - The Digital Library

داپارتاید په وړاندې ډاډمنه تکیه ګاه شوه. دعدم تشدد بهیر هغه پراخه اولویه وسیله شوه چې په خوراځیرکی اوله مطبوعاتوځخــه دکاراخیســتلوپه تــرځ کــې یــې پــه یوشمیرهیوادولکه سربیا، جورجیااواکراین کې د ((رنګینه خوبونو) په څیره کې پــه دې وروستیوکالوکې ځان راوپړکاوه.

دهندپه باره کې څنګه؟ په دغه هیوادکې چې خدایان یې پرهره خواکې دي ،ګانــدی وکولای شول چې دخپل روحاني اوفلسفي لیدپربنسټ ددموکراسی له پاره لاره چاره اواره کړي.

دده دهڅې اوبلنې په ترځ کې داآسانتیا رامنځ ته شوه چې دهندهروګړی بایدځانتــه حرکت ورکړي اوټول هند وان اومسلمانان ، نراوښځې باید پــه دغــه پــراخ ډګرکــې دبرخې اخیستنې په ترځ کې خپل ځان عملاً احســاس کــړي . ددموکراســی لپــاره رښتینې جګړه مورټه ګاندي رازده کړه،چا چې په دغې ځانګړې لارښونې ســره یــې زړونه ددې له پاره راوخوځول چې بایدله خپل ګاونډي سره په څنــګ کــې دســولې اوخوندي ساتنې په فضاکې ژوندوکړي

او دهغه یوازني چــاچې دې تــه یــې پــام شــوچې بایــد انســان دننــي کــړکیچ لــه احساساتوسره سره ددې توان ولري چې نوروته درناوي وکړي اودیوه اړین اصــل پــه توګه بایدپه خپل چاپیریال کې یوښــه اوپــه زړه پــورې اســتوګنی شــي . دګانــدي داځرګندې اوسنی ځانګړنې دعصر داوسنی نوي پرمختګ په ترځ کې دمځکې پرمخ داسې ډالی شوې چې دهغوسرچینه بیاهم له همدغه نالوستی اوبیــوزلي هندوســتان څخه په ۱۹۴۷ کال کې راپیل شوه. که اوس په دغه ترځ کــې دپرتلــې پــه لورګــورو ،تاسې وینې چې پرتګالي میرمنو تر ۱۹۷۶کال پورې چې درایوورکولوډګرته راووځی منتظرې پاتې شوې ! البرت انشتاین وویل : ((نسلونه باید راپورته شي ، څــویې پــه رښتینې توګه باورراشي چــې دده پــه شــان بــل چاکلــه هــم دمځکــې پــرمخ لــه وژنواووینوتویونوپرته ژوند نه دی کړی)).

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لــه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.

دلیکوال دغه مقاله له له اکسپرس فرانس څخه را اخیستل شوې ده .

ketabton.com - The Digital Library

(۱۰)

جاکویس اتالی :

"اونت ګاري " یا سترګاندي " ؟

تاسې ولې دګاندي ژوند لیک ولیکه ، آیا ددې لامل دهند دخپلواکۍ شپیتمه کالیزه وه ؟

ماکله هم ددغې کالیزې په اړه فکرنه وکړی ،زما ددغې لیکنې په اړه ، زه باید ووایـم چې زه تل دهغوخلکو په ژوندلیک لیکل کوم ، هغوی چې نړۍ یې دخپـل روحانیـت اومعنویت په زور له یوه بدلون سره مخامخ کړې وي ، لکه داوسنې مالي سستم کاشف زیګموند واربورګ ، داوسنې ریاضي مخکښ بالیوس پاسکال ،زما لـه پـاره، اوسـنې فرانسوي ادبیات ،کارل مارکس . په دغه اړه هم ماپه داسې یوچـا پسـې چـې هغـه دلویدیزنه وي کتل . دنړۍ زیاتولویوکسانو په خپلوهڅوسره نـړۍ لـه بـدلون سـره مخامخ کړې چې ګاندي هم دغه خبره په خپلونظریاتوسره په رښتیا باندې بدله کړه.

تاسې هغه څنګه وموند ؟

دامارتین لوترکینګ و چې زه یې ګاندي ته ځیرکړم ، مخکې تردې چې زه هندکشف کړم اوپه دغه باره کې لاس په کارشم ، هغه زما پـام دعـدم تشـددپه لـورراواړاوه ،

ketabton.com - The Digital Library

وروسته نلسن مانديلا دګاندي اوپه جنوبي افريقاکې دهغه داوسيدواوکړووړو په اړه له ماسره خبرې وکړې ،ګاندي دهغه روښانګرلارښودو ، هغه دځان په اړه فکرکاوه چې داوړنه ده چې سړی بايد په زندان کې هم ياغي وي، هغه په دغه ترخ کې په دې باورو چې يوننې ځواک بايد له سړي سره مل وي ، هغه له ميديشن څخه منندوی و ، هغه ځان ماته له هغه سره په تړاوکې راوښود.

آيا ګاندي په اوسني عصرکې مهم دی ؟

هو، هغه ډيراړين اوضروري دی، ګاندي فکرکاوه چې هند بايد په خپل هويت سره جوړشي ، هغه ښايی ځان په دې ملامت بللی وي اويايې نه غوښتل ، چې هغه هند ته دلويديز ترنامه اوهويت لاندې دپيژندنې وړتيا ورپه برخه کړي، ګاندي وليدل چې دهغه هيواد ددښمنانو له خوا غوبل غوبل شوی، هغه هيواد چې په دغه ځواک سره بايد اوچت پاتې شوی وای ، هغه فکرکاوه چې هند پياوړی ملي ويااوبرم لري هغه بايد له ورکې سره مخامخ نه شي.

دهغه اصلي دنده څه وه ؟

ګاندي دهندي هويت ايجادونکی و، هغه دهندي ټولنې ملي والي ته عملي بڼه ورکړه ، ويااړهغو تبليغاتي هڅو چې ده ته يې په جنوبي افريقا کې دمهاجرو دحقوقو ددفاع له امله لوړتيا ورپه برخه کړه ، په هندکې هم ده خپلې ټولې هڅې ددې له پاره وکړې چې دخلکو پاملرنه يې لاريونو، دمالګې دنامتو لاريون اغيز، روژو ، سفرونواونورو کړو وړو ته راواړاوله . ګاندي له شکه پرته لومړنې څوک و، چې ترهټلردمخه يې ميديا دانځورونو ، بحثونو اوخپرونو په ترخ کې دځان په ګټه وکاروله ،په دوديزو کاليو ، لوڅوپښو ، لکړې ، اوعينکو سره يې داکشف هم وکړچې هنديان بايد څنګه دځانو له پاره هندي کالي وکاروي .

ketabton.com - The Digital Library

ګاندي څه ډول هندوستان غوښت؟

هغه يوخيالي هندوستان ، چيرې چې کښتنې پاتکې نـوردکرکې اونفـرت وړنـه وي، هندواومسلمان بايد په سوله کې له يوه اوبل سره ژوند وکړي. هلته چې هندوبايد په اوونۍ کې څوځلې روژه ونيسي ،هلته چې بايد تشدد نه وي.
ګاندي ډيرلوړانسان و، هغه ته چې څه په فکرکې ورتيريدل هغه يې په خولـه ويـل، همداوه چې کله کله ډيرې تيروتنې هم تري کيدې،لکه دهغه ليک په ترخ کـې چـې هټلرته يې وليږه اوهڅه يې کوله له هغه سره استدلال وکړي خوبيايې دهغه له امله له هټلرڅخه ښښنه وغوښته.

ګاندي ددموکراسۍ په ټاکنه کې څه ونډه درلوده ، داسې يوسستم يې غوښـت چـې هغه به لکه دلويديزپه شان وي اوکه برعکس ؟

هغه سياسي ګوندونو ته زيات درناوي درلود،ان که به هغو له دوی سره اړيکي هم نـه درلودل، دموکراسي دده له پاره يوڅرګند انتخاب و، په اقتصادي برخـه کـې دنوبـل جايزې وړونکي امرتيا سينګ ذڈداپه ګوته کړې چې دموکراسي لويديزه هڅه نـه ده ،بلکې دايوه هندي فکري بريادە. چې کيدای شي خبرې پرې وشي .

هغه څه ځانګړې کرشمه درلوده ؟

هو، هغه داسې يوفوق العاده ځواک درلود چې کولای يې شول خلـک پرځـان پسـې راوکاږي. ان هغوی چې دده له کړنوڅخه کومه ګټه هم نه ورته رسيده، ګاندي ډيرڅه وليکل، هغه په خپل ژوندکې تل موسکی او هڅاندو ، ګاندي همداراز له تلپاتې والـي سره ليواتيادرلوده. دهغه خوښيدل چې يوڅوک دې ووژني ، هغه کيدای شول دخپل مرګ له پاره څه په نښه کړي وي، هغه دپرتم اوشوکت په لوړتيا کـې ووژل شـو، پـه داسې حال کې چې ده ته وړوه چې يوڅه دمخه مړشوی وای، مانا داچې يوڅه ترويش دمخه. له ۱۹۲۰ څخه تر ۱۹۴۵ کال پورې هندپه خپله ګاندي و، ستاسې لـه پـاره بـه

ketabton.com - The Digital Library

اوس داګرانه وي چې دنړۍ دپوهيدوپه راز باندې پوه شی داسې لکه چې ګاندي دغــه رمز درک اوپرې پوهيدلی وو. ده هغه برلاسې اوزورزياتی چې ديوځو ســپينوله خــوا پرټول بشريت باندې زغمل شوی و وغانده،دا اوس په هرذهن کې يوسمبوليکه طرحه ده چې کله ګاندي جنوبی افريقې ته په رسيدو سره له ګاډی څخه دباندې غورځــول کيږي . داهغه شان کيسې دي چې دزياتو انسانانوله خوا تجربه شوې ، خونه پــر مــورِ ،پرمورِ لويديزوالو باندې ځکه چې مورِ د زورزيــاتو خلکــو پــه اړخ کــې يــو، اوهغــه زورزياتي وهلي خلک له خوبه راويښ کړل .

کوم درسونه له هغه پاتې شول ؟

يوساده سړی کولای شي چې نړۍ بدله کړي ، ويارِدهغه په سوچونو ،
تشدد کله هم دځوريدلي اوترستم لاندې انسان له پاره دمنلوورلاره نه ده .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لــه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده.
ليکوال لوي ژوند ليکونکی دی، جاکويس اتالی به په راتلونکي منې کې دمهاتما ګاندي ژوندليک وليکي

ketabton.com - The Digital Library

(۱۲)

پروفیسور تسیوشي نارا

څه شی ما له مهاتما ګاندي څخه زده کړي دي...

پر دغه نړۍ زه دخپلې ۷۴کلنې اوږدې تجربې په اوږدوکې په دې باوري شوم چې هرانسان دیومطلق موجود په توګه دی وي اوکه دابایدد په خپل ژوند کې په خپله ننۍ خوشالۍ باندې پوه کیدای شي. له دغې پوهیدنې سره سم دمطلقیت ترخنګ دوه آره نورهم دي چې هغه په خپل وارزمورِ انسانانو له پاره له یوې خوامهم اوله بلې خوادپاملرنې وړدي ، دغه دوه توکه ، خپلواکي اوآزادي اوسوله اوامنیت دي. له خپلواکۍ پرته به یوکس هم په ډله ییزه اوهم په انفرادي توګه دخوشالۍ احساس ونه کړي. په ورته شان ، دامنیت اوخوندې ساتنې نشته والی په څرګنده توګه هرخوک اندیښمن اوخواشینی کوي . دلته

(سوله) هغه دانسان په لاس جوړشوی دولت په ګوته کوي چې دهرډول ځوراوستونزې ، مقابلې یاجګړې څخه په یوه خواوي، همدارنګه (امنیت) هم په خپل واریوازې کوم مصنوعي مفهوم نه دې بلکه داپه خپل وارهغه اصل اوحالت دی چې په طبعیي توګه دیوې غمیزې په مخ کې ډال کیږي .

دهند دخپلواکۍ دمبارزې په ترڅ کې سیاسي مشرانواوانقلابیانو دالویه بریا بلله چې دوی باید له انګریزي ښکیلاکي واکمنې څخه خپله خپلواکي واخلي ، ددغې موضوع په اړه شري اربندودیوه انقلابي لارښود په توګه هڅه وکړه چې دپوځي مقابلې په ترڅ کې انګریزان له خپل هیوادڅخه وباسي اودهغوي واکمنې پردغه خاوره باندې پای ته

ketabton.com - The Digital Library

ورسوي.خوورسته چې کله هغه تقاعد شونوبيايې په پاندي چري کې پـه خپـل ننـي انقلاب اوننې صفايي باندې دخپلې روحاني خپلواکۍ له پاره چې په هغې کې به هـيڅ ډول رنځ اودرد اړول نه وي پيل وکړ.

خو دمهاتماګاندي دلارې په ځارلوسره دی په خپل ژوند کې په بې ساروبرياوو باندې برلاسی شواوډايې باورشو چې انساني خوشالي يوازې دهغه دټـولنې پـه سياسـي ـ اقتصادي وړتيا پورې نه ده اړونده بلکي په دغه ترڅ کې هغه ته داهم اړينـه ده چـې هيوادوال يې دسوسيوـــ کلچر او معنوي خپلواکۍ په فکرکې هم شي.

زه غواړم دلته دغه ټکی په ګوته کړم چې هغه (اربندو) په څومره ژورتياسره دګاندي دژمنې اوژورزغم تراغيزلاندې وچې دخپل هيواد دسوله ييزحالت له پاره يې نه يوازې دهندياټودګټې په خاطربلکی دانګريزي ولس په خاطر هم ګام اوچت کړی دی.

ده کله هم ددې له پاره هڅه ونه کړه چې بريتانويان بايدووژني. ددې پرځـای ده تـل هڅه کوله چې انګريزان په خپله بې عدالتي باندې باورمن کړي ، اودايې ترغوږ ورتيره کړه چې دوی بايد هغه تګلارې ترلاس لاندې ونيسـی پـه هغـه کـې چـې دانسـان اوانسانيت دواړو خيروي. ګاندي جی هم په خپل وارسره دخپلې مبارزې په ترڅ کې کله هم نه څوک و رټل اونه يې دچاپه وړاندې په هغوشپوورځوکې چې دبې عـدالتې پرضديې مبارزه کوله له سپک نظرې څخه پـه خپـل تـول فزيکـي ، روښـانفکري اومعنوی ځواک سره کاروا خيست .

ديوه جاپاني اوسيدونکي په توګه چې داتومي بـم سـپيرې تجربـې اومـزې مـوهم ددويمې نړيوالې جګړې په ترڅ (۱۹۴۵) کې وليدې ، په دې نظراو بـاوريم چـې بايـد داسې يوه نړيواله خوندي اوسوله ييزه تګلاره چې دهغې له مخې نړۍ نوره له اتـومي ناتاراودډله ييزې وژنې له نورو ډولووسلوڅخه خوندي پاتې شـې رامـنځ تـه شـې . برسيره پردې ديوه نړيوال تبعه په توګه په دې هيله يم چې بايد بشريت دابدله پـاره په يوه بشپړه هم غاړۍ اولوی طبعيت کې سره پاتې شي. ما دتيرو دريولسيزوپه ترڅ کې له زياتو نړيوالو رضاکاروسازمانونو او رونړ اندوانفرادي کسانو سره کاروکړ . ددغـه شاليدپه پام کې نيولوسره زه اوس غواړم له ځان سره په لنډه توګه داووايم چې ،کوم

ketabton.com - The Digital Library

څه ما له ګاندي جې څخه زده کړي اوددە دژوند کوم اړخونه زما دژونـد لـه اوسـنې حالت سره څه شان تړاولري ؟

زه کله هم په ګاندي جي پسې دلته نه وم راغلی اونه هم زماله پاره داشیبه برابره شوه چې له هغه سره دې دده دژوند په شپو ورځوکې وګورم ،کله چې په ۱۹۵۸ کال کـې زه دلومړي ځل لپاره دهند په خاوره باندې پلې شوم ، دی پرهغه مهال نورپردې نړۍ نه و اوهغه دیوه ځوان افراطي په ګولیوباندې په ۱۹۴۸ کال کې له نړۍ څخه سـترګې پټې کړې وې. خوکوم څه چې ماله هغه څخه زده کړي هغه ګردسره هغه څه دي چې ما دده له ژوندلیک اونوروآثاروڅخـه چـې نورولیکوالـوددە پـه اړه لیکلـي اویـاهم دهغوکسانوله کیسوڅخه چې هغوی له ده سره لیدلی کتلي اویایې کارورسـره کـړی وپه غیرمستقیمه توګه اوریدلي دي.

له هغوځانګړنوڅخه چې ګاندي جې درلودې اوپرمـایې اغیـزه کـړې یـوه هـم دده رښتینولي ، صمیمیت ، ساده ګې اوګذشت دی، دده دشخصیت دغه جـذابیت دا پـه ګوته کوي چې داده له خپلوپلرونواونیکونو څخه ترلاسه کړی دی. خـوزه پـه ځـاني توګه په دې باوري یم چې ده دغه ځانګړني ترهغوچې ده ته میراث وې په خپل وخت کې پیاوړې اوبډایې کړې . هغه ترزیاتې اندازې دخپلومعنوي آثارولکه(بهګوت ګیتا) اونورو په زړه پورې لیوال اومینه وال و. کله چې ده په دقیقه توګه دغه کتاب ولوست، هغه په دغه برخه کې ترهر څه دمخه دلاردکرشنا اوارجن ترمنځ خبرواتـرو سـخت ترخپل اغیزلاندې راووست. همداوه چې ګاندي دخپل عمرپه اوږدوکې تـل دکرشـنا لارښونې دخپل ژوند دلارښود په توګه دخپل باورپه توګه وڅارلې.

لارد کر شنا ، لویې هستۍ ارجن ته وویل چې که چیرې دبشراستازي پـه رښـتیاهم غواړي چې دتل لپاره خپلواک اوله ننۍ خوشالۍ څخه برخمن وي باید دالاندې ټکـي په پام کې ونیسي.

۱ - باید چې خپل نفس اوذهن له بیکاره شیانوڅخه په یوه خوا کړي اوپرخپـل نفـس باید واکمن پاتې شي.

۲- هرڅه ته باید دخدایی خدمت په رڼاکې ملاوتړي نه داچې دهغه دبـدل اواجرپـه هیله وي.

ketabton.com - The Digital Library

۳- هرچا اوهرڅه ته باید پرته له هرډول توپیراوتعصب څخه درناوي وکړي .
۴ــ دلویې هستې اودهغې په مطلق شتون باندې باید دزړه له کومي ایمان اوباورولري.
۵- پرځان اوخداي باندې باید دزړه له کومي اوله شکه پرته باوري وي .
تاسې کولای شی په دغه برخه کې فکروکړئ چې ګاندي جي دغه پورتنې ټکــي پــه خپل ژوندکې په پام کې نیولي وو که نه ؟
دلومړي ټکي په اړه څرګنده ده چې ده څومره اوپه څه شان خپل ژوند په دغه تــرڅ کې عیارکړی و. ددویم ټکي په اړه مورِ وینوچې دی په څه شــان دپــرتم اوغرورپــه وړاندي دریده. په دریم ټکي کې مورِټول وینوچې هغه له هرچاسره چې له ده سره به مخامخ کیدل په څه درناوي اوویاړسره پر ته له دې چې دهغه اویاهغې پاټکی ، عمــر، جنس ،شتمني ،عقیده اوقومي هویت په پام کې ونیسی چال چلندکاوه.
اوپه څلورم ټکي کې مورِ ولیدچې هغه په څه زړورتیا سره دلویې اروا اومعنوي ځواک په باوربانديِ مغروره خپله هڅه ترسره کوله. اوپه پنځم ټکی کې وینوچې ګاندي پــه څه شان وکولای شول چې په عملی توګه دلــوی خــداي پــه مرســته د ســاتیاګرۍ شعاراوبیرغ اوچت کړي.
ددغوپورتنیوشعارونوپه پام کــې نیولوســره ده داسپارښــتنه کولــه چــې هرخــوک اوهرموجود باید پر(لوی خدای) باندې دباورله پاره هڅه وکړي ، ګاندي په پیل کې په همدې باور وخو وروسته یې دغه دلوی خدای مفهــوم اووینــه پــه (رښــتیااوحقیقت اورښتیاینه) باندې واړوله. ښایې دګاندي موخه به له دغه چلندڅخه داوه چې په دغه کار دنورو مذهبوله پلویانوسره د خواخوږۍ څرګندونه وکړي ځکه ده فکرکــاوه چــې دخدای ترنامه بیاهم رښتیاینه چې هغه خپله له هغه پرته بل څه نه ده په یوه پراخــه مفهوم سره کارول کیږي.
ګاندي به تل پرهغه مهال چې په هیوادکې به یې کوم فرقه یی اخ وډب رامنځ ته شو، نوبیابه یې روژه نیوه ،دده دغې تګلارې هم داپه ګوته کوله چې دی څــومره پرخپــل نفس واکمن دی اوعمل یې څومره پر(ساتیا، رښتیاینه) باندې برابردی ، ترنامعلومې مودې پورې دروژې نیول چې ان دده ژوندیې له خطرسره مخامخ کاوه ، په دې ماناوو چې دخپلې هستۍ په وړاندې داثابته کړي چې دی پــه رښــتیاینې ســره پــه عمــل

ketabton.com - The Digital Library

اونظرکې دهغې په وړاندې رښتنې دی ،په عین وخت کې ده په دې هم باوردرلود چې دی کولای شي دهرډول شرایطو اوحالاتو په ترڅ کې دخپل باور اوهــوډ پــه وړانــدې داثابته کړي چې دی هغوته رښتینې اومتواضع دی.

یوڅوک کولای شي درښتیاینې په ترڅ کې دروحانیت اوروح دحلــول پراغیزبانــدې چې په هرژوندي موجودکې لکه دنوروپه شان خپله وړتیــالري بــاورمن پــاتې شــي، دهمدغه تسل اوباورله مخې یوڅوک کولای شي پرته له هــرډول ډاراوترهــې څخــه اوپرته له دې چې لاس تشدداوزورزیاتي ته واچوي دهرډول بې عدالتې پــه وړانــدې بریمن شي.

دغه عملي بیلګه اودغه عادت چــې دګانــدي جــې لــه خواخــارل کیــده زمــااونورو جاپانیانوله پاره چې په خپل قانون کې یې له جګړې سره دتل لپــاره خــدای پامــانې کړی اوپه دې باوري دي چې دزورکارولومانا په خپله دنړیوالې شخړې پیــاوړي کــول دي ، په زیاته اندازه الهام ورکوونکې وه .داڅکه چې څــومره ښــه ویــل شــوي چــې مڅکنی ، سمندري اوهوایی ځواک اونورې دې ته ورته زیرمې به کله هم ونــه ســاتل شي.

یوشمیرجاپانیان دخپل دغه همیشني نه وسله وال کیدو اونه پوځی کیــدو پــرخلاف دي،

دوي وایې چې نه ، مورِ بایددقانون ددغې مادې دبدلون په فکرکــې شــواومورِ بایــد لړترلړه دیوشمیرناڅاپې حملواونیواک اودباندنیوحملوپه وړاندې دځــاني دفــاع وس ولرو. خوکه مورِپه تیرکې دجګړې تــاریخ اوددوولوریــوترمنځ دواک پرسرشــخړوته کتنه کوو، مورِ په دې پوهیږو اودا درک کولای شو، چې یوه لورنه یوه لــوري پــه څــه شان دخپل غرورله مخې دجګړې له پاره دناوړه تفاهم په ترڅ کې یوه لاره دجګــړې کولو لپاره موندلې اوپه ګوته کړې ده. چې په دغه ترڅ کې یــې ترهرڅــه ښــه دلیــل همدغه ځاني دفاع دځان دبرحق بللو له پاره تاویزکړي ده ، هغه چې پایلــه یــې پــه هماغه تشدداوجګړه ، عام وژنه اواتومي جګړې اوناتاربانديې دریدلې ده.

هرډول متقابل عمل چې دځاني دفاع بنــه هــم لــري پــه خپلــه کلــه کلــه دډارلــه منګولوڅخه وزي اوهغه دیرغل کوونکوپه ماغزوکې ځان په بله بنه اړوي چې زیــاتره

ketabton.com - The Digital Library

وختونه يې بڼه په غچ اخيستنه باندې وراوړي ، لکه چې مورِ يې نن سبا نه يوازې په منځني ختيزبلکي په ګرده نړۍ کې څه ناڅه شاهدان يو. ددې لپاره چې دجګړې جرړې موله بيخه ايستلې وي په دغه اړه ترهرڅه دمخه دې ته اړتيالرو چې دغاني کنترول په ترڅ اوهڅونه کې ترپوځي وړتيا درښتنې اوبې حده انساني مينې په ترڅ کې له يوه اوبل سره په خواخوږۍ اوهمدردۍ کې ځانونه وساتو. په لنډه توګه، لکه څنګه چې ګاندي جي باوردرلود چې دچاپرضد به کله هم له زوراوځورځخه کاروانخلي ان که دی دنورولە خواوهم ځورول شو او ووهل شو، مورِ هم بايد دده هماغه درس په پام کې ونيسواوله ده ځخه بايد دزغم درس ولولو.

داچې داڅه اسانه خبره نه ده چې لکه ګاندي جي غوندې دې ژوند وکړای شو،خودلته يوشميرداسې کسان وو لکه مارتين لوترکينګ (جونير) اونورچې هغو ی په خورامیړانې سره دګاندي لاره وڅارله اوهغه يې دځان لاره کړه. هغه لاره چې په خپل ذات کې يوه يونيورسل لاره اوتګلاره وه. په جاپان کې هم دګاندي دلارې خورازيات لارويان شته چې دګاندي دژوندليارې خپله لاره کړې ده. زه په خپله هم يوله دغوکسانو ځخه يم چې ځان په دغه لاره کې دګاندي له پلويانواوپيروانوځخه بولم .

ترکومه ځايه چې ځرګنده ده زما مذهبې والې په دغه ترڅ کې دپوښتنې وړدی ځکه چې زه ځان (ديونيورسل مذهب) پلوی ګڼم .زه هغه څوک يم چې په نړۍ کې هرمذهب زما مذهب دی اوزه پرته له دې چې پوه شم داکوم دی اوهغه کوم دهرمذهب چې پرمعنويت باندې ولاړوي پيرويم. ددې له پاره چې رښتياووايم،زما مذهبی ايديا اوليواتيا په بشپړه توګه درام کرشنا، پارامهانسا اودهغه دشاګرد سوامي ويويکانندااترنيغ اغيزلاندې دي .

له ګاندي جی څخه ما ډيرشيان زده کړي ، زه به هڅه وکړم چې دهغه روحاني ارزښتونه په خپل ژوند کې هم په هراړخيزه توګه په پام کې ونيسم.له نيکمرغه چې زه په خپل دغه کارکې تردېره حده بريالی شوی هم يم .په هرډول کوم مشکل اوستونزمن شی چې زما له پاره ګران واوتراوسه هم دی ،هغه دګاندي جې رښتيانه اوصداقت دی. هغه په خپل ژوندکې په دغه برخه کې دومره رښتينې و چې دخپلې

ketabton.com - The Digital Library

بیوګرافی له لارې يې خپلې ټولې کړنې ان خپل جنسي اړیکي هم له موږ څخه پټ نه کړل.هغه په خپل ژوندلیک کې په خپلوټولوهغوتیروتنواوګناووباندې چې له ده شوې وې په صادقانه توګه اعتراف وکړاوځان يې زموږ په وړاندې دیوه فوق العاده انسان په توګه رابرجسته کړ.

اوپه پای کې یوشه چې یقیني دي هغه دادي چې زه به کله هم خپلې هغه هڅې چې ددغه بري پولې ته مې که څه هم په ګرانی سره ورسوي ، ونه دروم.

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي له انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.

لیکوال دجاپان دتوکیوپوهنتون دباندنیوځیړنو استاد دی.

ketabton.com - The Digital Library

(۱۳)

دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند

ګاندي دسولې نښه

دالاندې ليکنه دهغې وينا يوه برخه ده چې دنوي زيلاند ګورنرجنرال انند ستيا نند د ۲۰۰۷ کال داکتوبر په (۲) دګاندي په ياد دهغه دمجسمې د مخ لوڅې له املې د ويلينګټون داورګاډي په تم ځای کې وکړ ه .

زه ترهرڅه دمخه دهغې بلنې له املې چې د ويلينګټون ښارښاروال دمهاتما ګانـدي د زيږو ددغې مجسمې دمخ لوڅې دمراسمو له املې ماته راکړې د زړه له کـومې مننـه کوم.

همدارنګه په دغه شيبه کې زه غواړم چـې پـه لنـډه توګـه پـه اوسـنې نـړۍ کـې دمهاتماګاندي په تلپاتې ميراثونو باندې لنډې خبرې وکړم اوهم به دهند اونوي زيلاند دا ړيکو په اړه يوه يادونه ولرم.

مهنداس کرم چند ګاندي (۱۳۸)کاله پخوا په ګجرات کې چې دهندپه شمال لويديزه برخه پرته سيمه ده وزيږيد ، نه اويا کاله وروسـته د ۱۹۴۸ کـال دجنـوري پـه (۳۰) دهندله خپلواکۍ څخه نژدې شپږمياشتې وروسته ، دهغې ډالۍ له پاره چې ده دخپل ژوند نژدې ديرش کاله دهغې له پاره وندې کړل ديوه هندي ترهه ګر له خوا ووژل شو.

دخپلې نه زورزياتی يا عدم تشدد دفلسفې له مخې يې د زورزيـاتي اوبـې عـدالتۍ پرضد دانتقاد غږ پورته کړ، دخپل ژوند په لومړيو کې يـې پـه جنـوبې افريقـاکې د قانونپوه په توګه دنده پيل اوله پوره ځواک سره هند ته راستون شو.ده لـه انګريـزې واکمنۍ څخه دخپلواکۍ نندارە پە خپلوستر ګووکړه.

ketabton.com - The Digital Library

دی دویش اوبیلتانه پرضد و، هغه چې اوس یې هند اوپاکستان شپیته کلني ونمانځله ، هغه ویش چې په (۱۹۴۷) کال کې دهندپروچه باندې وتپل شو. دې پرهغه مهال په کلکته کې و چې په هیوادکې اخ وډب رامنځ ته شواوپه ترڅ کې یې په زرګونـه مـړه اوبې کوره شول . دنوي زیلاندپیژندل شوی هندي آري روتریایی جـراح منیرقـادري دګجرات په احمدآبادکې زیږیدلی اودګاندي له کورنۍ سره یې ملګرتیا درلوده.په هغه مقاله کې چې تیره میاشت په هندکې خپره شوه،منیرقادري هم په هغې کې دآزادۍ په شپوورځوکې دخپلوسترګولیدلی حال ولیکه ، هغه ولیکل چې کله هغه ګاندي تـه وویل چې :

زه غواړم ډیلي ته ولاړشم ، ځوهلته دخپلواکۍ دنمانځلو ننداره وکـړم ، ګانـدي پـه ځواب کې ورته وویل چې :

« هلته څه شي دي چې ویې نمانځو، په هغه ورځ زه بایداوښکې اوویني وژاړم »

دهیواد دخونړیو پیښو په درشل کې هم هغه هڅه وکړه چـې هیـواد دهندو،مسـلم اوسیک ترمنځ دفرقه یی کړکیچ له لمنې وباسي. دهند لومړنۍ لومړي وزیرجواهرلال نهرو په هیواد کې ددغه نومیالي له مړینې وروسته وویل :

« ملګرو... اورنا نوره زمور له ژوندە کډه وکړه ، تیارې هره خوا په سراخیستې ... زمور ګران لارښود هغه زمور بیړه نورله مور سـره نشـته ... هغـه رنـا چـې پردغـه هیـواد راوپرکیده هغه څه عادي رنا نه وه ،هغې رنـا چـې دغـه هیـواد یـې دډیرکالولپـاره رناکړاودغه هیواد به دنوروډیرو کالونولپاره رناکړي ، اودغـه رنـا بـه زرګونـه کلونـه وروسته پردغه هیواد اوګرده نړۍ باندې راوځلیږي اود زرګونو زړونو لپاره به یوتلپاتې ډاډ اوتسل وي»

رنا کډه وکړه ، دهغه فزیکی شته والـی نورنـه ترسـترګوکیږي ، یـوازې دهغـه روح اودرسونه چې دده سترمیراث دي هغه به له مور سره تلپاتې وي.

ګاندي درښتیاینې په لورخپله لاره پرانیسـته ،هغـه نـه زور زیـاتی ، نـه همکـاري دانګریزي واکمنۍ پرضد ځکه وکارول څوله یوې خوا پرځان ډاډمن شي اوله بلې خوا بې عدالتۍ ته دپای ټکی کیږدي.هغه همدارنګه په ژوند، روح اوفزیکي سپیځلتیا کې

ketabton.com - The Digital Library

دسادګی اصل رامنځ ته کړ ، ده په خپل ژوند کې داوړتیاهم دځان کړه اودازغم يې هم رامنځ ته کړ چې نورمذهبونه هم دخپل هغه ترځنګ هم وزغمي اوهــم يــې درنــاوی وکړي . دده غږ دځوريدليو خلکوله پاره دنړی په هره برخه کې دهيلې زيږي و. لکــه چې ده خپله وويل :

« کله چې زه خواشينې کيږم ،تاريخ ته ګورم ، اوهلته ګورم چې رښتيانه اومينه پــه هروخت اتله او وړونکې وې. سمه ده چې هلته به يووخت داسې وحشــت اوبــدمرغي برلاسي وي چې هغه به هرناوړتيا ترسره کوي، په داســې حــال کــې چــې هغــه زور اووحشت رانسکوريدونکی دي »

يوسرسپارلی هندو ، ښايې يومهال په ټولو مذهبوکې يوه ننی واقعي رښتيانه داسې هم وګوري چې دهغې په زور دبې عدالتی په وړاندې ودريږي، په دغه تــرخ کــې کــه بيايوځوک داسې هم پيداکيږي چې مذهب ته داسې فتواپه خوله ورکوي چې دهغــې له مخې دې تشدد عادلانه وبولي ، دغه شان طرحه اوخبره دګاندي په وړاندې په دغه ترخ يوه بې مانا اوبابيزه خبره ده. لکه چې هغه په دغه برخه کې په خپله ويلي دي :

« ترمذهب بل څه رښتنې نشته چې پرمعنويت باندې واکمني وکړي، يوځوک دبيلګې په توګه هم نه شي کولای پردغه باندې په بې ارادتی والي اوقهرجن توب سره داسې چې خدای يې مل شي شونتياومومي »

ټايمز مجلې چې په ۱۹۳۰ کال کې ګاندي دکال سړی ونوماوه ،همداسې يې پــه ۱۹۹۹ کې البرت انشتاين دپيړی سړی ونوماوه ، په دې نژدې وختوکې دامنــل شــوې چــې دګاندي دميراث په پام کې نيولوسره بايد هغوی چې د زورزياتی په وړاندې جنګيږي اويامري هغوی بايد ((دګاندي دماشومانو)) په نامه سره يادشي،

لکــه دپولنــډ ديووالی لارښــود لــيچ وليســا، ډاکترمــارتين لوترکينــګ ،دماينامــار ددموکراسی مشره انګ سان سوکي اودجنوبي افريقې داپارتايد خلاف مشران نلسن مانديلا اوارچی بيشف .

دګاندي دغه مجسمه چې په نوي زيلاندکې له ده سره دمينې اوارادت لومړنی نښــه ده داد ويلنګټن ښارته دهنددکلتوري اړيکو ډټولنې له خوا ډالــی شــوې ده ، داســې ډالۍ چې هغه به دهند اونوي زيلاند ترمنځ د دوستی اوښواړيکو په زړه پورې اوغوره

ketabton.com - The Digital Library

نښه وي ، هغه به پردغه ځای دتل لپاره دسولې دسمبول په توګه ولاړه وي اوپه نړۍ کې به په ملیونوهغوی چې دګاندي له حقانیت ، درسونواولارښونوسره دزورزیاتي پـه وړاندی په هره خواکې راپورته کیږي خپله ملتیا په ډاګه کوي ، په تیره بیا پـه نـوي زیلاندکې به هغه درناوي ترلاسه کړي ، لکه چې (تی وي اورنګمای)) په پاریهکا کې په ۱۸۷۰کلونوکې ترلاسه کړی و.

زه دلته په نوي زیلاند کې زیږیدلی یم اودلته مې دهندي میراث دیوه غړي په توګـه وده کړې نن ځان په دې ویاړن بولم چې دهمدغو اړیکو له امله ماته بلنه راکړه شوې اودلته ستاسې په مخ کې ولاړیم. زه باورلرم چې ددغې مجسمې درول بـه لـه شـکه پرته دهنداونوي زیلاند په جوړونـه او وده کـې دهنـدیانواونوي زیلانـدیانو دبرخـې اخیستنې په زړه پورې بیلګه وي، هندي آرو خلکو زموږ ټولنې ته ډیرځه ورپه برخـه کړي دي، زموږدټولنې په اخلاقـي اوټـولنیزه روزنـه ، دیـوه پـراخ ټـولنیزنظم پـه جوړولواودنوي زیلاند په اقتصادي وده اوجوړښت کې د دوی ونـډه پـه روښـانه تـه هرچاته څرګنده ده.

د ۲۰۰۶ سرشمیرنه په ډاګه کوي چې په دغه هیوادکې دهندیانو دشمیرکچه ډیره مخ په زیاتیدوده، دم ګړۍ (۱۰۴۰۰۰) هندیان نوی زیلاند خپل کوربولي اودلته ژوند کوي. دهندي آرو استوګنو دټولنیزواړیکو له لارې نوی زیلاندپه دې بریـالی کیـدونکی دی چې دخپلې اقتصادي ودې اوکلتوري وړتیا په برخه کې رغنده ګامونه اوچت اوله هند سره دخپلواړیکو دپیاوړتیا په برخه کې نورهم اوچت ګامونه پورته کړي.

اوپه پای کې زه په دغې مجسمې اودهغې په رغنده درسونو بانـدې دزړه لـه کـومې باورلرم اودابه داوړدې مودې له پاره زموږپه پلازمینه کې دسـولې دنښـې پـه توګـه اوچته اودنګه ولاړه وي .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده.

لیکوال او ویناوال : دنوي زیلاند ګورنرجنرال انند ستیا نند

ketabton.com - The Digital Library

(۱۴)

فرانسسکو روتلي

مورِ يې بايد له مهاتما ګاندي څخه زده کړو

دادښاغلي روتلي هغه ويناده چې په روم کې يې يوې ټولنې ته دګاندي دزوکړې پرکاليزه کې اوروله وه .

دمهاتما په نامه دغه مانې له نژدې ديرشوکالو راپه ديخوا دلته ولاړه ده. مادلته خوخوځلې دګاندي دافکارو اويادو په خاطر په تيرځوکالوکې برخه اخيستې ده .څه شی چې زما له پاره دلته ددغې تاريخي مانې په اړه دپاملرنې وړدي ، اوځه چې ددغو کلنيومراسموپه اړه دلته ويل کيږي دهغوترخنګ داهم ديادولووړده چې دغه ځای اودغه سيمه په خپل وار په داسې ځای کې پرته ده چې دلته آرامي اوخاموشي په رښتيانې توګه ژوندپه خپله غيرکې نيولی دی.

کله چې نامتواولوی تاريخپوه توين بې له هنده دانګريزانودوتلوپه اړه خبرې کولې ،ويې ويل :

« مورِ نورځه نه شوترسره کولای اوناچاريوچې بايد دې ته غاړه کيږدو، دګاندي عمل ددې له پاره لاره پرانيسته چې مورِ بايد هندله رسوايې پرته پريږدو »

دادعدم تشدد زوراوځواک و، کله چې مورِ دساتياګرۍ تجربه اورو، هغه کليمه چې مانا يې دحقيقت اورښتياينې ځواک دی ، کله چې مورِ وينوسونياګاندي اوله هغې سره دهند ټول ملت ددې لپاره هوډ کوي چې دساتياګرۍ پيړۍ ونمانځي ، کيدای شي چې دنړۍ دټولومشرانوپه وړاندې داووايي چې داکتوبر(۲) دګاندي دزيږيدو ورځ بايد دعدم تشدد دورځې په نامه سره يادە شي.

ketabton.com - The Digital Library

کله چې ګاندي به ویل، زه باید یوځه تاسې ته درزده کړم اوهغه داچې دعدم تشدد اونه زور زیاتی مفکوره دومره لرغونې اوپخوانۍ ده لکه دغه غرونه ، هغه څه نورهم ویلي وو، خوترټولوپې دامهمه ده چې وایی ، چې درښتیاینې ترټولو مهمه برخه دنړۍ دتاریخ په اوږدوکې لکه څنګه چې تشدد لرغونی دی ، هماغسې عدم تشدد هم لرغونی دی.

زه هیله من یم چې دګاندي تجربه اودرسونه به دهغوکړووړله پاره یودرس اوالهام شي لکه څنګه چې نن سباپه ماینامار(برما) کې روان دي اومونږ یې خورا زیات اندیښمن کړي یو. دګاندي په خورامهموخبروکې یوه داخورامهمه اودپاملرنې وړده لکه چې وایی :

« که سترګه دسترګې په ګناه راوباسو، نویوه ورځ به ټوله نړۍ ړنده شی »

.مونږهیله من یوچې دموکراتیک ارزښتونه اوپوره زغم به آخر خپل ځای ونیسي.

ننې سترهندته زما پیغام دادی چې ، تاسې مونږته پرهغوکړو وړو چې تاسې له ګاندي څخه راپه دیخوا ترسره کړي د درناوي وړیاست. داسمه ده چې هند ته هم ډیرې ستونزې لکه چې دنړۍ نورهیوادونه ورسره لاس اوګریوان دي وردغاړې دي ، خومونږبیاهم وینوچې ستاسې هیواد تراوسه دیوپیاوړې دموکراسۍ په لورچې پراخ پلورالیزم ، پراخ توپیرونه ،او دبیلابیلومذهبوپیروان یې ترسیوړې لاندې ژوند کوي مخ په وړاندې حرکت کوي. زماپه انډاهماغه زغم دی ، هغه چې دګاندي دخورا ستراوپراخ میراث په توګه تاسې روزي ، هغه چې مونږ باید ډیرځه ترې زده کړو.

پردې برسیره ، نن سبا مونږ باید دهغوی چې خالي لاس ښکاري اوخالي لاس نه دي، هغه چې وسله وال نه دي ،اوپه خپلوافکارو وسله وال ښکاري ، ډیرځه زده کړو،دهغوی روحی ارزښتونه داتوان لري چې دیوه آزاد اوخپلواک جهان له پاره وجنګیږو اونړۍ دتشدد له غم څخه بې غمه کړو. دهمدغه اصل په رنا کې زه په دې ډاډه اوباورلرم چې دګاندي پیغام داسې درونداوتلپاتې دی، لکه چې ددغوپیاوړو غرونودبرې دي، لکه دغه ټولې هیلې چې دلته دګاندي درناوی کوي ، دهغه پرهیواد ویاړي اودهغه له مخې دعدم تشدد دغه ورځ چې ملګروملتوپه دغه نامه اعلام کړې

ketabton.com - The Digital Library

نمانځي ، دابه ټول هغه څه وي چې راتلونکي نسلونه به هم له دغې جادويی تګـلارې څخه ډيرځه زده کړي ، له ده څخه مننه !

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لـه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

ليکوال : دايتاليا دلومړي وزيرمرستيال اودکلتور وزير و.

ketabton.com - The Digital Library

(۱۵)

راج مهان ګاندي

ګاندي دشلمې پیړۍ یو لوی اتل

لی نویل ابزیروتیور ، له راج مهان ګاندي سره دګاندي دژوند اوعصرپه باره کې مرکه کړې، دغـه هماغـه مرکه ده چې ددغه فرانسوی اخبارکې د ۲۰۰۷ کال په اګست کې خپره شوې ده.

هغه دشلمې پیړۍ له لویو اتلانو څخه دی،یوشمیرخلک هغه داوسنی عصردمسیح په سترګوګوري ،خوهغه په رښتیاهم داسې څوک وچې خپل خلک یې دخپلواکۍ په لور لارښونه کړل ؟ هغه څنګه عدم تشدد رامنځ ته کړ اوځنګه یې پرانګریزانو باندې بری وموند ؟

(وینسټ جوورل) ددغه لوی اوبې ساري اتل وروستې ځان ناستی موندلی . دګاندي زیات پاتې شونې اوملګري داسې چې دمهاتما لاره یې وځارله دوی ټولو خپلـې هغـه کیسې چې دګاندي دآزادۍ دمبـارزې، دزنـدان دشـپو، دلیـډرانو دماتواوشـکونو،

ketabton.com - The Digital Library

ماشومتوب ،له ماشومانو اومیرمنې سره دهغه دارېکو، دهغه داغیزناک توب ، نړۍ لید اوباورنه کیدونکې کړو وړواوکرکترپه اړه درلودې هلته دلته یوبل ویلې او رسولې دي . هغه دخپلوخلکوله پاره مهاتما یالویه اروا اولوی اتل و، پیروانواوپلویانویې هغه دپیو (پلار) په نامه باله ، دهغه نوم مهنداس کرم چند ګاندي و، دهغه په مړینه نامتو پوه انشتاین خپله خواشینې څرګنده کړه اوویې ویل :

« راتلونکي نسلونه به پرداسې یوه سپیڅلي سړي باندې دزړه له کومي باورمن وي » .

اوپه رښتیاهم چې حیرانوونکې خبره ده .

په هند کې ،چیرې چې خلکو همدا اوس دخپلې آزادۍ شپیتمه کالیزه ونمانځله ،ګاندي دغه بودا سړي یې پرفضا باندې ولاړدی اوپه موسکا سره هرې خواته ګوري : بانک نوټونه، پستي ټکټونوته ،دکورونو ، ښوونځیواوتالارونو دیوالونو ،ان چې دبالیود سینما هم په خپلوشعارونو کې بېوتل پاتې لوړاو اوچت اودهند له پیاوړو لارښوونکوڅخه وباله اوپه دغه ترڅ کې یې ځان ښودنه وکړه .

خودنورې نړۍ لپاره تردې هم لوړدی ،هغوی ټولوګاندي په شلمه پیړۍ کې دیوه مورالي ځواک په توګه منلی داسې لکه دنوي عصرمسیحا، هغه دبیلابیلووچو نومیالیو مشرانو لکه مارتین لوترکینګ، لیچ ولیسا اونلسن مانديلا ته سترالهام شو.

همداسې مورِ په دې نژدې وختوکې دنړۍ په یوشمیرزیاتو برخو کې د نارنجی انقلابونو لکه په جیورجیا، لبنان اواکراین کې چې دګاندي پرتګلاره باندې ترسره شول شاهدان یو.همداسې په ۲۱ پیړۍ کې هم دده دسولې ،رښتیاینې او زغم پیغامونه تربل هروخت اړین اودپاملرنې وړدي .

ګاندي ځوک و ، دغه دزړونو اویادونو اوپرهرچا ګران سړي ، دغه سیکیولرروحانی ،دغه فداکاره انسان ولې په خپل ژوند کې دژوند دغه نوې تګلاره دخپل پیغام په توګه ترلاس لاندې ونیوله؟

دده لمسی راج مهان دمهاتما ګاندي مهم ژوند لیک چاپ کړ. هغه نویل اوبزرویتور ته ددغه ایالتې وکیل ، سابه خوري ،ځوک چې نیمه پیړۍ دعملي مبارزې اوکړنې له امله دخپلواودنړۍ دخلکو لپاره ازمویونکی کتونځی اوتکیه ځای شو.

نویل ابزرویتیور :

ketabton.com - The Digital Library

کله چې هغه په ۱۸۶۹ کال کې وزیږید، دهغه کورنۍ په هغه وخت کې دپوربنـدرچې دبمبۍ په شمال کې یوه کوچنۍ سیمه ده له نومیالیواو درنوکورنیوځخـه وه، پلاریـې کرم چند ګاندي پرهغه مهال لوی دیوان یانی دهغې سیمې شـهزاده اولـومړي وزیـر وچې هغه سیمه اودهغې خلک یې لارښوونه کول. په لنډه توګه که چیرې دهند ددغه راتلونکي خپلواکي غوښتونکي بډای میراث نه وای ، هغه به په رښتیا هم دغې لوړتیا ته رسیدلی وای.

ن .ا : اوپه ډیرمذهبي ډول ؟

ر.ګ : هو، په کورکې یې دهندویزم مقدسات، په کوموپورې چې ګاندي اړوند وټول عملي کیدل،دعا وې اوعبادت به په ورځ کې څوځوځلې ترسر ه او ویل کیدل ، هلته نه څه څکول کیدل، نه شراب خوړل کیدل، غوښه نه یوازې منع وه بلکه ددې اجـازه هم نه وه چې پرهغې باندې څوک ولګیږي.

ن.ا : هغه په خوراځوانې کې واده هم وکړ؟

ر.ګ : دې دخپل واده پرمهال (۱۲) کلن و،دده پلاراومور یوه نجلۍ وموندە چـې دده له پاټکي اوددە په عمروه ، کستور. هغه خورا ښکلې ، خو نالوستې وه ،هغه ترمړیني پورې دده دمیرمنې په توګه له ده سره یوځای وه . یوشپیته کاله وروسـته پـه ۱۹۴۲ کال کې مهنداس تل دخپل پلاردغه عمل چې ده ته یې په کوچینوالي کې په زور واده کړی و انتقاداوه، دی دخپل ژوندپه اوږدوکې دماشومانودواده کولو پرخلاف و.

ن.ا : په ۱۹ کلنې کې دې دزده کړې لپاره لندن ته ولاړ، لامل یـې داو چـې دې پـه هندې لوړوکورنیوکې راته ...

ر. ګ : هو، په هغه وخت کې ، یانې د نولسمې پیړۍ پـه وروسـتیوکې یـوازې دوو سووتنود امپراتوری پلازمینې ته سفروکړ،مهنداس یوله همدغوزده کوونکـو څخـه و چې ده انګریزي واکمني ، دهغې قانون ، دهغې دود په نښه توګه پیژندلې وو. هغه چې په رښتیاهم ده بیا دهغې پرخلاف خپله جګړه پیل کړه. خولندن ته تګ هـم دغـوان ګاندی دآزادخیالی یوه نښه وه ، په داسې حال کې چې دده دپاټکي مشران په دې نه ووخوښ چې هغه دې لندن ته ولاړشي. دهغوپه وینا چې بنیا (هغه پاټکي چې ګاندي

ketabton.com - The Digital Library

پرهغه پورې اړوند و) یورپ ته ځي چې هلته له انګریزانو سره وخوري اووڅښي . خومهنداس دا هوډوکړ چې ددوي پرخلاف په دغه ترڅ کې ګام پورته کړي .

ن. ا. : په لندن کې دریوکالو زده کړې پرده باندې ژوره اغیزه وکړه ؟ خو دایې ردولـه چې باید عیسوي شي ؟

ر.ګ : ګاندې د مسیح تراغیزه لاندې و، هغه چې په هندویزم کې هیڅ ډول بیلګه نـه درلوده، هغه (سیرمون ان ده مونت) ولوست ،خو کله یې هـم ددې لـه پـاره خپلـه لیواتیا،سره له دې چې عیسوی دوستانویې زیات هڅاوه ونه ښوده چې هغه دې ومنې اوورواد وړي. ځکه دې په دې باورنه وچې مسیح دې دخدای یوازنې زوی وي. په دې چې که ده دامنلې وای ماناداچې ده بایدهندویزم رد کړی وای ،مګرهغه دعمرترپایـه په هندویزم باندې ولاړ هندوپاتې شو.

ن. ا. : له کله یې دمبارزې په ډګرکې دپاتې کیدو اودریدو ژمنه وکړه ؟

ر.ګ : دا ۱۹۰۶ کال و، په دغه کال زولوقبیلې دانګریزانو پرضد پاڅون وکـړ، ګانـدي سره له دې چې له زولوسره یې خواخوږي درلوده ، خو ده داسـمه وبللـه چـې بایـد دانګریزانو اطاعت وکړي ،په حقیقت کې داهغه وخت وچې ده کله هم دافکرنه کـاوه چې دی به دهنددخپلواکی له پاره مټې رانغاړي. ده پردغه مهال یوازې هلته دهندیانو له حقوقونوخځه دسستم په دننـه کـې دفـاع کولـه. همـدا لامـل وچـې ده ځـان دانګریزانواوزولو دجګړې په ترڅ کې دامبولانس په ډلـه کـې ونیـو. جګـړې خـورا دردونکې وې ، سراسرتشدد،وژنواوسـادیزم دهغـه احساسـات وځپـل اودنـاروغی احساس یې وکړ، اودغه عمل دده ژوند له بدلون سره مخامخ کړ. هغـه بـه وروسـته دجګړې انځورایستلی وای،خوده خپل (پلاوی) ته لارښـونه وکـړه چـې دوی بایـد دحقانیت او نه زورزیاتي له پاره تبلیغ وکړی . اومهاتما له همدغه ځایه راوزپرید.

ن.ا : ولې ګاندي د نه زورزیاتي مبارزې ته ډیراهمیت ورکړ ؟

ر.ګ : هغه دامریکایی لیکوال (دیوید توریـو) تراغیزلانـدې و،هغـه چـې دولسـي سرکښې دمفهوم کاشف دی ، لکه دهغه په شان دې هم په دې باوروچې یوتبعه بایـد داحق ولري چې دغیرمورالي واک په وړاندې سرکښـي وکـړي اوراوپاریږي.برسـیره

ketabton.com - The Digital Library

پردې هغه په دې باوروچې څه په تشدد سره غوښتل اوعملي کيږي ،هغــه بايــد پــه تشدد سره وساتل شي ،هغه وويل :

(پای په ماناکې دی ،لکه څنګه چې ونه په تخم کې ده) .

ګاندي په دې پوهيده چې دانګريزي واکمنې په وړاندې وسله وال مقاومت سم نه دی ، ځکه چې ماتيږي . همداوه چې هغه (ساتياګره) چې مانا يې په هندي کې (درښتيا پياوړتيا) ده رامنځ اوومنله .

ن.ا : څنګه ساتياګره ، بالاخره انقلابي شوه ؟

ر.ګ : ګاندي هغه څه ترسره کړل چې نورچا هغه کله هم په دغه پراخه اندازه اودغې ځواکمنې نه وو ترسره کړي. هغه خپل پلويان د نه زورزياتی تګلارې ته راوبلل اوهغه يې دساتياګرانوپه نامه يادکړل. په دغه لاره کې ده دپاملرنې وړپيروان په نښه کــړل چې دساده ژوند، مذهبي باور اوعدم تشدد پربنسټ روان شول.

ن.ا : هغه په رښتياني ډول ، دتبليغاتواورسنيولوی تاريخ جوړونکی و ...

ر.ګ : هو، هغه تربل هرچا دميديا په اهميت اووړتيا باندې پوهيده،هغه تل ددې لــه پاره هڅه کوله چې دخپل مرام لپاره تبليغ وکړي، هغه خپله ورځپاڼه راوايسته ،هغــه په هدف کې ځکه وړونکی شو چې ده تل خپل اړيکي دنړۍ په هــره برخــه کــې لــه ژورناليزم سره وساتل اوهمدايې ويل چې :

(زه دنړۍ خواخوږي غواړم).اوبيايی دخپل هويت اوله پرګنوسره دخپلواړيکو لپــاره خورا پياوړي سمبولونه په ګوته کړل . له څوځوهلوځلووروسته يې په ۱۹۲۱ کال کــې ساده نري کالي (دوتی) واغوستل ، اوځلورسوه مليونو هندیانوته يې وويل : ((زه هم يوله تاسې څخه يم)).

ن.ا. : څه شی ده په رښتياهم دخپلوخلکولپاره غوښتل ؟

ر.ګ : خپله واکمني .

ن.ا : ده دانګريزانو دايستلوپه اړه څه فکرکاوه؟

ر.ګ : دنه زورزياتي تګلاره ، هغه فکرکاوه چې دغه واکمنی تريوه کال زيات عمرنــه شي موندلای په دې شرط چې خلک له دوی سره ملتيا پــرې کــړي ، مالیــه ورکــول ودروی ،ښوونځيوته ولاړ نه شي همداسې پوليس اوپوځ ... څرګنده ده چې ، دده پــه

ketabton.com - The Digital Library

دغو ټکو اونه اطاعت باندې دخلکوقانع کول په خپـل وارخـه آسـانه خبـره نـه وه . انګریزانو لامخکې ان پرمالګه چې دژوند ترټولو ساده اوبې ارزښته څیز و هـم مالیـه لګولې وه. هغه څه چې دهندپه سواحلوکې په پراخه اندازه پرته وه ،خو هندیانو داحق نه درلود چې هغه په خپل سردانګریزانو له اجازې پرته راټوله کړي . دی دهمدغې بې عدالتې په وړاندې راوپاريد اودمالګې لاریون يې پيل کړ.

د ۱۹۳۰ کال دمارچ په ۱۲ سهار ګاندي له خپلو اتيا ساتياګرانو سره له خپل اشرم څخه راووت ، واټن اولوری يې سمندر و، چې څلـور سـوه کيلـومتره لـرې و، پلـی يـې پرهرښاراوهرکلي غونډې کولې اوخلکوته يې بلنه ورکوله چې له دوی سـره يوځـای شي، ددوی بری دحيرانتياوړو. دهندويسرای نه پوهيده چې ددوی پـه وړانـدې څـه وکړي ،هغه ډاريده چې که دوی ونه دروي ، ددوی ليکې دخلکودګډون په تـرخ کـې لاپياوړې کيږي .خو له دې سره سره ، دری اوونې وروسته ګاندي په دې وتوانيده چې يوموټې مالګه د(دوندي) له ساحل څخه راپورته کړي اوهغو په زرګونو خلکو ته يـې وروښيی چې له دوی سره يوځای شوي وو.ددغې پيښې انځورپـه ګـرده نـړۍ کـې خپورشو ، اولويه کنايه هم دا ورسره مل شوه چې : هندخپل برخليک پـه خپـل لاس کې نيولی دی!

ن . ا : دانګريزي مقاماتوعکس العمل څنګه و ؟

ر.ګ : دوی يې وترټل ، لومړی خويې په زرګونه کسان دګاندي په ګـډون زنـدانو تـه واچول ، وروسته يې هودوکړ له هغه چاسره چې خلکو مهاتما باله دخبرو لاره پرانيزي ،همداوه چې ګاندي دويسرای لارد اروين سره مخامخ وکتل ،اواصلي ټکي داوو چې: هنديان چې څومره يې زړه وي مالګه ټولولی شي،زند انيان بايد راخوشی شي . چـې داپه خپله دګاندي لپاره پرزورزياتې امپراتوری باندې دبري يوه سمبوليکه اتلولي وه.

◘ دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريـږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

◘ راج مهان دګاندي لمسی دی چې اوس په امريکا کې ژوند کوي ، دی وخت ناوخته دګاندي دافکـارو په اړه له نړيوالو خپرونو سره مرکې کوي اوپه دغه برخه کې ليکنې خپروي.

ketabton.com - The Digital Library

(۱۶)

ویم ډیتمن

مورِ کولای شو ډیرځه
له ګاندي څخه زده کړو.

د ۲۰۰۷ کال دجون په (۱۵) دملګروملتـو عمـومي غونـډې درایوپـه اتفـاق داومنله چې د اکتوبر دویمه نیټه باید (دنه زورزیاتي دنړیوالې ورځې) په توګه دهند دنومیالي بچي مهاتما ګاندي دنامه په درناوي ونمانځل شـي. زمـا لـه پـاره دهـاګ دښاروال په توګه دډیرویاړځای دی چې نن دلته دسـولې پـه دغـه تـالارکې دهغـه نومیالي اتل دیادپه غونډه کې له تاسې سره یوځای برخه اخلـم. دهغـه چـا دیادپـه غونډه کې چې هغه په رښتیاهم دنه زورزیاتي هغه اتل دی چې په دغه توره باندې یې هند په خپلواکې سرلوړې کړ.

هاګ په ژوره توګه ځان له ګاندی اودهغه له افکارو سره اړوند بولي ،په هغه وخت کې چې ګاندي په جنوبي افریقا کې د نه زورزیاتي غورځنګ دبرابروحقونو په خاطرراپیل کړ، په هغه مهال کې دلته دسولې لومړنې کنفرانس جوړشو چې دغه مانې یې پرځای باندې جوړه شوه. لومړنې غونډه هم ډیره زرپه دغـه ځـای کـې چـې لوبغـاړي یـې دامپریالستی ځواک استازي وو جوړه شوه. دویم کنفرانس چې دلته په ۱۹۰۷کال کې جوړشو هغه زیات دهغو قوانینوپه اړه و چې هغه دجګړې په اړه نه بلکې دسـولې پـه اړه ول.

ketabton.com - The Digital Library

خوداپه دې مانا هم نه وه چې ګواکي ددې کنفرانس ګډون کوونکي زياتره په خپله ددې له پاره په دوو پښو وو چې ګواکي دوی دسولې پلويان نه ول ،پردغه مهال دسولې لومړ نيو هڅوونکواوفعالانو لکه (ويليم ستيد) او (بريت ون سوتنر) دکنفرانس په څنګ کې دغوندپو اولکچرونو په جوړولو باندې لاس پورې کړ چې د دوی دغو هڅو په نيغه توګه دګډون کوونکو هيوادو پراستازو باندې خپله مهمه اغيزه درلوده.

په روانه پيړۍ کې هاګ دنړيوال عدالت اونړيوالې همکارۍ دمرکزپه توګه وده وکړه ، اوس په ۲۰۰۷ کال کې دلته بې شميره سازمانونه په دغه ښارکې دلاسوله ييزې اوخوندي نړۍ لپاره په کارباندې لګيادي. دهغې نړۍ لپاره چې نوره به دهيوادو ترمنځ دجګړو اوکړکيچونو ډګرنه وي ،اويوازې دقانون محکمه هغه چې دبشري حقونو له پاره يوازنۍ مرجع ده هغه به په نړۍ کې دخوندیتوب دنده ترسره کوي.

هاګ له ګاندي سره يوازې په دې تړاو نه لري چې ګواکي دادسولې ښاردی ، بلکې تردې هم مهمه داچې دغه ښارپه ټولې اروپاکې يوازنې ښاردی چې زيات شميراستوګني يې هندیان دي. مانا داچې دهاګ دښار له ځلويښتو زرو اوسيدونکوڅخه نژدې په سلوکې لس هندي آري دي . همداده چې هاګ کيدای شي دنيدرلنډ پلازمينه نه، بلکی هغه ته په يقينی توګه هندوستانی پلازمينه هم ويلای شو . ځکه چې هنديان اوس ځانونه ددغه ښاراصلي اوسيدونکي بولي ، داسې چې دوی تراوسه هم خپل تړاو له هند اوسورينام سره نه له ياده ايستلی اونه يې پرې کړی دی . له هندڅخه سورينام اوله هغه ځايه نيدرلند ته ددوی دمهاجرت يادونه هغه څه دي چې دهندوستاني ټولنې له خوادهاګ مانې ته دمهاتما ګاندي دمجسمې په څيره کې ور کړي شوی دی ، زه په خپله ددغې مجسمې دځای پرځای کيدو دمراسموپه ترڅ کې هلته وم چې زه يې له شکه پرته ديوې حيرانې په سمندرکې ورډوب اودځان پرلوريې وروهڅولم ، په رښتياهم ددغې مجسمې پرمخ خاموشې اوجذابيت زما دزړه احساس ماته راتشريح کړ :

« زه غواړم چې دټولې نړۍ کلتور زما دکورپرسرپه آزاده توګه راوالوزي ،خو زه به داونه منم چې زماپښه دې دچا پرلور وراوچته شي»

ketabton.com - The Digital Library

آياداشونې ده چې په کليموکې دې ديوه پرانستي ، آزاد اوګڼ کلتـوري ښارسـتاينه وشي ؟ دهمدغه آرپه پام کې نيولو سره مورِ ټول دلته په نيدرلندکې تراوسـه پـورې ډيرځه له ګاندي څخه زده کوو، ځکه چې داترهرځه په زړه پـورې اودپـاملرنې وړده چې داکتوبر د دويمې دنمانځلو په ترڅ کې به نوردتل لپاره ډګاندې له ياد اودهغه لـه افکارو سره په تړاوکې وو: دسولې يوه خوندي نړۍ ، له تشدد اوبيوزلۍ څخه امن .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

ليکوال دنيدرلند دهاګ دښارښاروال دی اودغه وينايې په هغه غونډه کې چې دګاندي دزيږيدو دورځې له املې جوړه شوې وه دغونډې ګډون والو ته ور واوروله.

ketabton.com - The Digital Library

(۱۷)

نویلین هیزر

دګاندي معنویت ژوندی دی

دغه لاندې وینا دهغې مقالې لړی ده چې میرمن نویلین هیزر دملګروملتـو اندرسـکریتری جنـرال اود اسکاپ اجرایوي سکرتری په بنکاک کې دعدم تشدد دنړیوالې ورځې دنمانځلو په غونډه کې واوروله .

ز دلته دژور ویاړ اوخوښۍ احساس کوم چې ستاسې په وړاندې دعدم تشدد دلومړۍ ورځې په ویاړ چې دمهاتما ګاندي دسولې ،تفاهم اوعدم تشدد له پیغام سره تړلې ده خبرې کوم .

دغه نمانځنه زمالپاره هم په ځانګړې توګه دپاملرنې وړده ځکه چې دازما لومړی ځل دی چې د اسکاپ دسکرترې په توګه له ټاکل کیدو وروسته پـه داسـې یـوه عامـه غونډه کې خبرې کوم .

دغه شیبه ماته داحق راکوي ،چې د هغواقتصادي ، ټولنیزو اوچاپیریالي پیښو په اړه چې دآسیافاسفیک سیمه ورسره مخامخ ده ددغه سترلارښود مهاتما ګاندي دتفکرپه رڼا کې وغړیږم . دګاندي دوه اصله ، دبې عدالتي پرضد هڅه یا عدم تشـدد اوسـوله ییزه سرکښي ، هغه چې یونړیوال وړاندیزدی له هندسره دامرسته وکړه چې دهغوپه رڼاکې خپلواک شو، بشري حقوق خوندي شول،اودعدالت اوخپلواکۍ هنګامه په نړۍ کې خپره شوه. هنددغه لړۍ په پرله پسې توګه ترننه پورې وساتله،لکه څنګـه چـې اوس مورږ هیله من یو چې په خپله سیمه کې دغه کټ مټ نظریه داقتصادي ، تـولنیز اوجنسی عدالت پربنسټ عملي کړو.

ګاندي په دې باوري وچې دتشدد ترټولو بده څیره بیوزلي اوخواري، تعصب اوټولنیزه ګډوډی ده ، دبیوزلۍ ، بېځواوماشومانو پرضد تشدد تراوسه پـورې مـورږ پـه خپلـو

ketabton.com - The Digital Library

منګولو کې نیولي یو، په آسیااوفاسفیک سیمه کې دغه کچه خورا لوړه ده ،ځکه چې په دغه برخه کې خورا لږ څه تراوسه ترسره شوي دي. سره له دې چې دغه سیمه په چټکۍ سره د ودې په لور روانه ده،خو له دې سره سره هم دعاید کچه خورا ټیټه اوپه هیڅ حساب ده. د آسیا فاسفیک سیمه چې د (۶۴۰) ملیونو وګړو کور اواستوګنځی دی ،زیاته برخه یې له خواري اوبیوزلۍ سره لاس اوګریوان دي .

خو له دغو ستونزوڅخه دوتلو لار لکه څنګه چې ګاندي پرهغې باندې ټینګارکوي هغه ،هماغه دخلکو ځواکمن کول دي، په تیره بیا بیوزلي خلک اومیرمنې چې له اقتصادي پلوه باید په خپلوپښو ودریږي. مهاتما ګاندي ویل چې دټولنیزعدالت لپاره راپورته شی ،چې داچلند په وارسره دبرابرۍ اوعدالت وده ده چې دهغه په ترڅ کې ټیټ ژوند د ودې لاره نیولای شي ،زمورپه عصرکې ترهرڅه دمخه داقتصادي اوټولنیزې ودې ترڅنګ دادیره مهمه ده چې دروغتیا اوښوونې اوروزنې په برخوکې دپرمختګ په لورګامونه واخلو،ځکه چې زمورِ سیمه په دغه برخه کې خورا زیاتې پاملرنې ته اړتیالري ، باید په دغه برخه کې دګاندي پراصولو باندې دزړه له کومې ټینګاروشي.

دګاندی اصول په دغه برخه کې داټینګارکوي چې دتنې په کیکښلو سره باید اقتصادي حالت له ناسم نظم سره ددې ضمانت و کړي چې ټولنه باید دودې لوړې پوړۍ ته ورپورته شي . ځکه ترهرڅه دمخه داضروري ده چې باید یوسم جوړښت په دغه برخه کې دعدالت پربنسټ رامنځ ته اوپرمختګ وکړي.مورِ باورلرو چې تر ۲۰۱۵ کال پورې به (۲۳) ملیونه ماشومان دلوړې له درده ونه کړیږي ، تریوه ملیون زیات ماشومان به دپنځه کلنۍ په عمرباندې نه مري ،اوخلورملیونه ماشومان به په دې وتوانیږي چې لومړنۍ زده کړې وکړای شي.

دګاندې داصولوله مخې سوله زمورِ ورځنۍ اړتیاده ، آسیا فاسفیک سیمه اوس دنړیوالې اقتصادي ودې په لور روانه شوې چې ددې کار له پاره مورِ ترهرڅه دمخه په ملي او سیمه ییزه کچه نورو هڅو ته اړتیا لرو،ځکه نومورِ باید اوس دهمدغې اقتصادي وړتیا په څنګ کې دټولنیزې اوانساني ودې په فکرکې هم شو.

دښځوپه وړاندې تشدد اوس په خورا پیاوړې کچې کې دی ، چې باید ودرول شي. داستونزه کیدای شي چې په کورنیواوټولنوکې دملیونو ښځواونجونو له مخې لرې کړه

ketabton.com - The Digital Library

شي. نن سبا وسله والې شخړې ، پرښځوتيري اودوسلې په زور پرښځو باندې جنسي تشدد زغمل په خپله بدرنګې ځيرې سره برلاسی دی، له ماشومتوب څخه ترزړبودی پورې ، دولورله ستونزو نيولې بيا ترجنسي تيری اوتښتولوپورې درندې ستونزې دم ګړی دښځوپه وړاندې پرتې دي.، زمور ځواب ددې غميزې اوتشدد په وړاندې يوازې اويوازې دادی چې دښځوپه وړاندې پلان شوی توپير اوستونزه بايد په هره خواکې دهيوادو دمشرتابه اوواک لرونکو مقاماتوله خوا ترلاس لاندې ونيول شي .

همدارنګه دمهاتما ګاندی په وخت کې دچاپيريال په اړه کوم بحث نه و، په دې چې په هغه مهال کې دومره زياتې ستونزې دايکولوژيکو اندښنو په اړه لکه چې نن ترسترګو کيږي نه ترسترګو کيدې ،دهغه د ژوند ساده ډول مور په دې باوری کوي چې ددغې ځمکې پرمخ دخپلو ماشومانو اوبشريت دراتلونکی په خاطر دخپل چاپيريال په فکرکې شو، نن سبا دآسيا فاسفيک سيمې دپراختيا په اړه دګاندي پيغام انتقادي بڼه لري ،ځکه چې په دغه برخه کې داقتصادي ودې اوټولنيزې ودې د پياوړتيا ترمنځ اندول په خپله دچاپيريالي ستونزو لامل شوی دی. .

لکه چې مايادە کړه زما کار په اسکاپ کې دادی چې دجوړونې له پاره سيمه ييزې همکارۍ په داسې توګه چې په هغې کې داقتصادي اوټولنيزې ودې اوچاپيريالي وړتيا اصلونه په پام کې نيول شوي وي په پام کې ونيسم .ددې په څنګ کې داهم څرګنده ده چې دمهاتما ګاندي دعدم تشدد پيغام به له شکه پرته زما دهځو محور وي هغه چې ويلی يې وو:

« سوله به کله هم له پرمختګه پرته خوندي نه شي ، اوکله به هم کوټلی پرمختګ دښځو اونارينه وو له برابرې برخې اخيستنې پرته شونی نه وي »

دهغه اروا دې ښاده وي

▪

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي له انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

▪

ليکواله : ميرمن ميرمن نويلين هيزر دملګروملتو اندرسکريتری جنرال اود اسکاپ اجرايوي سکرتره ده .

ketabton.com - The Digital Library

ketabton.com - The Digital Library

(۱۸)

راتوجوني مد ریاواوي

دګاندي د ویښتیا څارنه ...

دمهنداس کرمچند ګاندي ژوند دهغه دآزمویني اوتجربې ډګرو، هغه به په دې ډیرخوښ شوی وای چې که مورِ دهغه پرګامونو باندې خپل ګامونه په رښتیا سره پورته کړي وای. هغه په خپل عصراوزمان کې دملیونو خلکو له خوا ملاتړاووستایل شو،ګاندي په نادره توګه ځانته اجازه ورکوله چې په کبراوغرور دی ځان سرلوړی وښیي. دهغه پوهې اودرک یوازې ددې له پاره لاره پرانیسته چې دبشري طبعیت اوکرکتر ژوراستازیتوب اوخرګندونه وکړي . زه په دې هم باورلرم چې هغه یوه داهیله هم درلوده چې هغه باید لکه دیوه عادي وګړي په شان یادشي ، نه داچې هغه په پټوسترګو له رښتینې اوحقیقي نړۍ څخه وتلی اوپریوه خواوبلل شي.

دګاندي په انداوژوند کې دا ترهرڅه زیاته مهمه اودپاملرنې وړوه چې دده آر اورښتینی پیغام دهند لپاره انساني وروروللي ، سوله اوبسیاینه وو. دهغو ی لپاره چې له خپل لوی اوپراخ هیواده ناخبره اوله هغه سره ناآشناوو. دلته سره له دې چې ددغه هیوادډیرکی هندوان هم دي خو له دې سره سره دغه هیواد دخپل جوړښت له مخې دبیلابیلو فرقو اودلو ټاټوبی اوکوردی چې دژونداو استوګنې بیلابیل ډولونه اودودونه لري .

هند دیوه ځانګړي اویوازنې کلتور مینه اوسیمه نه ده ، ځکه نو زیاتره خلک له دغه هیواد سره مینه لري ، داهیواد دبډای کلتوربډای بنسټونه لري چې دکلتورونو ، مذهبونو ، ژبو ، فرقو اوباورونودجوړښت هیواد ورته ویلای شو. ګاندي جي دغې نیمې وچې ته له جنوبي افریقې څخه راغی اودانګریزې واکمنې پرخلاف یې ددغه هیواد

ketabton.com - The Digital Library

دسمبالولو کارته دعدم تشدد دتـوري اوانتقـاد پـه زوراوړي ورکـړي . دده هڅـونې دهندولس دصفر له برخليک څخه دغواکمنۍ په لور راپورته اوشعوريې ورکـړ. هنـد دتيرو شپږو لسيزو په اوږدو کې سره له دې چې دلته خورازياتې ستونزې اوتوپيرونه وو بياهم يوموټې اوواحد پاتې شو.سلمان رشدي دخپلې يوې مقـالې پـه تـرڅ کـې داوسني هند دطلايی نمانځنې(ګلدن جوبلي) په درشل کـې داخبـره وکـړه چـې داهيواد په توپيرونوکې دزغم اوتحمل پياوړې پايله اوثمره دی .

هغه مهال چې ګاندي جې ونه شوای کولای دپاکستان دجوړيدومخه ونيسي ، له هغه سره سره نن سبا هند په نړۍ کې له اندنيزيا، نايجريا اومصرڅخه وروسته دمسلمانانو دستراکثريت کوراوهيوادددی.اجازه راکړئ چې داپه ډاګه ووايم چې دوی به کلـه هـم دپاکستان په لورمهاجرشوي نه وای که چيرې په هندکې هغه تګلاره په پام کې نيول شوې وای لکه چې ګاندي يې هيله درلوده. دده نړۍ ليد په داسې يوه وړه دايره کې نه وراښکيل چې هغه به دنورو مذهبو درناوی دهندويزم په مقابل کې په پام کې نه وای نيولای. هغه له جواهرلال نهرو اونورو مشرانو سـره يوځـای اوپـه يـوه خولـه ديـوه سکيولردولت دجوړولو په کاربانديې دزړه له کومې پوهيده. داسې چې په هغه کې بايد دهرې ډلې اوهرعقيدې دخوندي ساتلو خبره له ياده ونه ايستل شي اودهغې ضمانت بايد وکړای شي. ګاندي په دې پوهيده چې مذهب ددولت لپاره داندينښـنې وړ ټکـی اوستونزه نه ده ،بلکې يوازې ځاني لوړتيا ده چې ديوشميرخلکو په کرکتراوکـړو وړو کې په څرګنده داندينښنې وړ ده.

په هرډول هغه ديوه حساس هندي په توګه داپه ډاګه کـړه چـې دی ددغـه هيـواد اوخلکويواړوندځوک دی ، اوپه عين وخت کې دی په دې هم وتوانيده چې پـه خپلـه وړتيا سره خپل خلک راوپاڅوي اودنړۍ دخلکوپه شان يې دلوړتيـا پـه لورلارښـونه کړي اوله هغوی سره يې په يوه کتارکې ودروي. چې لامل يې په دغه تـرڅ کـې پـه څرګنده توګه آزادي ،برابري ،عدالت ، زغم اونه زورزياتی و چـې دزمـانې نوميـاليو مبارزينولکه مارتين لوترکينګ، نلسن مانديلا، ان سان سوچې دګاندي دغه تګلاره په خپله کړو کې په پام کې ونيوه اوپه دغه برخه دګاندي پلويان شول.

ketabton.com - The Digital Library

پربل څه باندې چې زه دزړه له کومې باورمن يم هغه دادی چې کله په فيجي کې دښکيلاک ضد غورځنګ په خپله په تشدد اوزورزياتي باندې وانه وښت داهم داندو - فيجي دارېکو برکت و. له ۱۹۳۰ کال څخه بيا تر ۱۹۸۰ کالونو پورې زمونږدهيواد داوسيدونکو ډيرکې برخه هندي فيجيان ول ،ديادو شويو کالونوپه ترڅ کې هندي ټولنې په پرله توګه دخپلوحقونو لپاره په ټينګار لاس پورې کړی دی چې له نيکمرغه دلته تراوسه پورې کله هم خبره دتشدد او زورزياتي ترپولې پورې نه ده رسيدلې. په داسې يوه هيواد کې لکه زمونږ چې دبيلابيلو کلتورونو، عقايدو اوخلکوهيوادی يوڅه خورا څرګنداودپاملرنې وړدي چې هغه زمونږ دشته والي لامل شوی هغه په خپل هيواد کې ديوه اوبل په وړاندې زمونږ زغم اودرناوی دی. اوداهغه ډالۍ وه چې ګاندي دهغولپاره راپورته اودخلکوپرمخ کې پرميدان باندې ودريد.

دګاندي زړه هغه مهال په خپلوهڅوکې مات شوچې کله مسلم ليګ دمحمدعلي جناح په مشرۍ په ډاګه کړه چې دوی تيارنه دي چې له هندسره په يوه هيوادکې واوسيږي ،دوی غواړي چې ديوه ځانګړي مسلمان دولت په جوړولو باندې لاس پورې کړي.

هغه څوک چې ګاندي يې ووژه هغه په خپله ديوې هندي افراطي ډلې غړې و، هغه فکرۍوکړچې ګاندي په خپله دويش اوبلتانه دغه معامله په لوی لاس سره وکړه. په څه شي چې په دغه برخه کې دوی پوه نه وو هغه داوو چې دوی ګاندي نه پيژاند ګاندی په هراړخيزه توګه ځان دهندي ميراث اوهندويزم دوارث په توګه دټولو په مخ کې درولی و هغه به ويل چې دوی بايد له هرچا سره دروغې جوړې داصل له مخې چال چلند وکړي ، دده افکارو اوکړو وړو په تمامه مانا دده دخپل کلتور اوخپل مذهب ترسيوري لاندې خپله وړتيا څرګندوله ، هغه په دې نظرو چې زمونږ پرشاوخوا راچاپيره ځمکه بايد له جنګ اوډارڅخه خالي اوپه امن وي.خدايان اودهغووړتياوي ددې لامل شوې چې هندېې په داسې دريځ کې درولې چې دتاريخ په اوږدوکې آريايان ،مغل اوډيرنورنيواکګر ددغې وچې په شته والي باندې برلاسي شوي دي. چې داځانګړنه يې زمونږ له فيجي سره څومره ورته والی لري؟ مونږ په هراړخيزه توګه دپارتيزاني مبارزې پرضد مبارزه کوو، قومي هويت له مذهبي توپيرونو سره سره دلته

ketabton.com - The Digital Library

په کټ مټ ډول ترسترګوکیږي . همداده چې له دغه وروستي چلنـد سـره دټـولنې دجوړښت په کارکې پرته له توپیره ګام اخستل کیږي.

زمورږپه هیواد کې ددواړو مذهبوپلویان مسلمان اوعیسویان جدي هڅـه کـوي چـې دیوه اوبل عقیدو ته درناوی وکړي،همداده چې مورږ په دغه برخه کـې لـه دوی سـره هیڅ ډول ستونزه نه لرو.اوکه چیرې داسې څه وي نومانا به یـې داوي چـې دوی هـم غواړي دبیلوالي اوځانګړیتوب په لورحرکت وکړي.

دګاندي جې ژوند دچوړاودسپلین ژوند و، په جنوبي افریقې کې دده دهڅولـه پیـل څخه بیا دژوند تروروستې پولې پورې هغه له عادي خلکو سره نژدې پاتې شـو دادده له پیاوړوځانګړنو څخه وه اوداهغه څه وو چې دې یې له هغه چال چلندونوڅخه چـې انګریزي ، مغلي اودهندي راجګانو په خپلوواکمنیوکې درلود لوړاوه .

دګاندي دژوند له لویو ځانګړنوڅخه داهم وه چې دده ژوندپه خپل ذات کې یوپیغـام و،که هغه نن ژوندی وای ،ښایی په دغه غونډه کې به له مورږسره نه و، ځکه هغـه بـه ویلی وای چې مورږ باید دهغه څه لپاره ځان خوارکړو چې دی دهغه لپـاره را اوچـت شوي و. هغه څه چې مورږ هغه په څه شان عملي کولای شول ،دهغه پیغام په رښـتنې توګه ډیرمهم دی ،دومره چې مورږ هغه یوازې دیوې ورځې (داکتوبر د دویمې نیټـې) په تنګ چاپیریال کې نه شوایسارولای ، مورږ دې ته اړتیا لرو چې هغه باید دورځنـی ژوند په اوږدو کې خپل مل اولارښود ومنو.

▪

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندلید) له مجلې څخه چې دهند دباندنیوچارو وزارت له خوا خپریږي لـه انګریزي ژبې پر پښتوژباړل شویده .

▪

لیکوال دفیجي دټاپوګانو دولس مشر پخوانی مرستیال اودایې هغه ویناده چـې پـه جنـوبي فاسـفیک پوهنتون کې یې دمهاتما ګاندي دزیږیدو دکالیزې په مراسموکې کړې وه .

ketabton.com - The Digital Library

(۱۹)

میخایل . جې . نوجیم

دامریکا ،

دعامه حقونو پرغورځنګ باندې د ګاندي اغیز

« مسیح دروح اودهغې دالهام په آرباندې لاس پورې کړ خو ګاندي يې په ترڅ کې دعمل تکلاره رامنځ ته کړه »

دغه خبره زیاتره وختونه دامریکا دعامه حقونو دمبارزې داتل ډاکتر مارتین لوتر کینګ (جونیر) له خواتکراریده . دګاندي دعملي کړنلارې اغیز دامریکایې عامه حقونو په غورځنګ باندې نیغه اغیزه وکړه ، دالاندې مقاله په امریکا کې دبشري حقونو دغورځنګ پر مبارزه باندې دګاندي اغیزه راپه ګوته کوي .

دملت پلار اودهنددخپلواکۍ دغورځنګ مشر غوښتل په خپل هیواد کې انګریزي واک پای ته ورسوي ، ددغه چار په خاطر يې دنه زورزياتي دمقاومت غورځنګ رامنځ ته کړ اوهغه يې د (ساتياګرۍ) په نامه يادکړ . چې مانا يې دده په وينا: « هغه ځواکمني چې په رښتياورښتيانې سره پياوړې وي » ده.

دګاندي ددې اصل تخنیک په عمومي توګه پر دری (آر) ، په دری (اس) اودری (تی) باندې ولاړدی ، له دريو آرونو څخه يې مطلب ریزستانس يامقاومت ،ریفورم يا سم سمکی او ریډمپشن ياخپلواکي اوخلاصون دي . او له دريو ايسونو څخه يې موخه سمپلستی ياساده ګی ، سلف سفرینګ يا زغم ، اوسرویس يا چوپړدی . اوله

ketabton.com - The Digital Library

دریو ټي ګانو څخه يې موخه ، تروټ يا رښتيا ، ټالرنس يـا زغـم ، او ټرسـت شـيف باور يا صداقت دی .

په عمومي توګه دغه نه زورزياتی په خپل وار د سولې اوبدلون داسې نښه ده چـې دپوره رښتيايني او صداقت په ترڅ کې دځاني زغم وسيله هم ورته ويل کيدای شي . په دغه ترڅ کې ټولې هغه هڅې ديادونې اوپاملرنې وړ دي چې دمينې او درناوي پـه زور سره دخپل مخالف په زړه اوفکرکې رامنځ ته کيږي او هغه پرځان راماتوي .

ګاندي ،هغه ځوک چې په ژوره توګه د امريکا يې نيګروګانو دپلوي په توګه پيژنـدل شوی ، هغـه دخپلوهلوځلـو اومبـارزې پـه شـپو ورځـوکې دامريکـا دتورپوسـتو دسترسکالر اولارښود اودتوروپرګنود ملي ټولنې(ناسپ) دايديتر ، د ډبليو ،ايی . بی . دو بويز په نامه يوپيغام هم اسـتولی دی . همداسـې دوبـويزهم د ۱۹۲۹ کـال پـه فبروری کې ګاندي ته يوليک را واستاوه ، په ليک کې يې له هغه څخه هيلـه کـړې چې هغه بايد له دوی سره ددوی په هلوځلوکې مرستندوی شي . هغه ليکلي وو چې :

" توکم او رنګ او س يوه نړيواله ستونزه شوې ، مورِ دلته ستا مرستې ته اړيو" کله چې ګاندي دهماغه کال په می کې کوم څه په خپل ليک کې ددوبويز له پاره وليکـل هغه يې د (ناساپ) په خپرونه کې چاپ کړل چې په هغه کې راغلي دي :

« راځی ووايو چې دا دوولس مليونه نيګرو ولسونه بايد په دې ونه شرميږي چې دوی دمريانولمسيان دي ، که ووايو چې مورِ مريان يو په دې کې هـيڅ ډول نـه درنـاوی نشته ،ځکه نه درناوی په دغه ټکي کې دی چې دمريانو خاوندان وو... راځی چې په دې باوري شو چې راتلونکې له هغوی سره ده ، چې رښتياني ، مينه ناک او سپيڅلي وي ، ځکه چې مينه هغه ډالې ده چې دهغې ترشا رښتيا ده اوداهغه لاره چاره ده چې سړی دکمينی او تواضع پرپوله باندې دروي »

خوله دې سره سره هم دتورپوستود شخړې پـه اړه دګانـدي ډول مقاومـت خبـره دامريکايی نيګروو له خوا د ۱۹۲۴ کال په سمپوزيم کې رامنځ ته او بيا په پراخـه توګه رد شوه . خو د دوبويز دهغه ليک له مخې چې په ۱۹۲۹ کال کې کښـلی ووپـه ډاګه داټکی راغلی چې ايده اومفکوره لاتراوسه هم نه ده مړه ، هماغـه وه چـې پـه

ketabton.com - The Digital Library

۱۹۳۰ کال کې کله ګاندي دمهاتما په توګه راوپرکيد، پرهمدغه مهال امريکايی نيګروګانو دهندپرلور هڅه راوکړه څو دلته هغه لومړی لاس زده کړې دګاندي دتخنيک په اړه ترلاسه اوزده کړي چې وکولای شي هغه په متحده ايالاتو کې په عملي توګه ترلاس لاندې ونيسي .

يوځل ګاندي په ۱۹۳۵ کال کې خپل ميلمانه هغه مهال له حيرانتيا سره مخامخ کړل چې له دوی څخه يې هيله وکړه څو ده ته دده دخوښې سندره ووايی . (تاسې هلته وی کله چې دوی زما بادار .....)په زړه پورې خوداده چې کله کينګ په ۱۹۵۹ کال کې دهنددکتنې او ليدنې په موخه دلته راغی پرهغه مهال ده دهنديانو هغې مينې ته اشاره وکړه چې دنيګرو له سندروسره يې درلوده) . کله چې دوی دغه سندره پای ته ورسوله ګاندی يوه وړاندوينه وکړه : « دبيلګې په توګه ، کيدای شي دا رښتياوي ، چې دغه نيګرو بايد د نه زورزياتی پيغام نړۍ ته ور رسوي »

سره له دې چې کينګ پرهغه مهال شپږکلن و،خو ويې کولای شول چې دګاندي وړاندوينه نړدې دوې لسيزې وروسته ديوه تاريخي حقيقت په توګه دخپل عمل لاره کړي .

په ۱۹۴۰ موکلونو کې پرهغه مهال چې کينګ لاهم په کوچني عمرو ، (اسافليف رندولف) يوسوله ييز لاريون دواشنګټن په شارکې ترسره کړ چې پر فرانکلن روز ولت باندې فشارواچوي څو د هيوادجنګي صنايع سره راټولې او په خپل لاس کې ونيسي . رندلف هغه څوک چې د وروروليِ دهڅو مشراو په عين حال کې دکارګرانو يو ښه اوپيژندل شوی سازمان ورکوونکی و، هغه په دې باوري وچې دګاندي دمقاومت تګلاره کيدای شي په متحده ايالاتو کې وکارول شي .

په ۱۹۴۷ کال کې هغه يوبل غورځنګ چې متحده ايالات سره يوموټی کړي رامنځ ته کړ. پوځ ، نه يوازې دی تر ګواښ اوځپنې لاندې ونيو بلکه په زرګونه دکاليجونيګرو زده کوونکي يې هم وځپل " رندولف ته يې د(امريکايی ګاندي) نوم اوويار ورکړ، چې بيا کينګ هم کټ مټ ويار دځان کړ، هغه ډيرې ويناوې وکړې او په هغوکې يې په هند کې دګاندي په کړنوباندې رڼاواچاوله او دغه ټکې يې په ګوته کړ

ketabton.com - The Digital Library

چې نیګروګان باید دخپلې مبارزې تاکتیکونه دګاندې دهغوپه شان کړي او هم بایدد عامه نه همکاري اود هغه دولسی سرکښی تګلاره په امریکا کې وځاري .

د رندولف ارمان لاریون بالاخره په ۱۹۶۳ کال کې په واشنګټن کې دپراخودلو له خوا ترسره شو چې دهغه په ترڅ کې کینګ خپله نامتو وینا (زه یوخوب لرم) هم وکړه . دغه لاریون وکولای شول چې په خپله غیرکې دیوه ملیون څلورمه برخه خلک سره راغونډ کړي . چې یوه دریمه برخه یې سپینان وو ، دوی دتوکمي توپیرله غورځنګ سره خپل غږ یوکړی و اوپه دغه سوله ییز ه مظاهره کې یې برخه اخیستې وه . دغه مظاهره پردغه مهال دیوې پراخې مظاهرې او دعدم تشدد د یوه پراخ غورځنګ نوم یې دامریکا په تاریخ کې دځان لپاره وګاټه اویاهم داڅه دحیرانې وړ خبره نه ده ،چې په دغه غونډه کې کینګ راندولف دامریکایی نیګروګانو د مشر په توګه یاد اوومانه .

دواشنګټن لاریون به کله هم نه وای ترسره شوی که چیرې دهغه دسازمان ورکولو په ترڅ کې (بیارد روستین) خپل دیادونې وړ سازمان ورکونکي تاکتیکونه اولارې چارې نه وای کارولې . دایوبل نیګرو نومیالی و چې هند ته راغې اودګاندي له لیوالو پیروانو څخه شو. روستین دعامه حقونو له اتلانو اود ملګرو دټولنې له نومیالیو څخه و. داهغه هماغه څوک و چې د دویمې نړیوالې جګړې په ترڅ کې یې له عسکرې دندې څخه سروغړاوه او په همدغه ګناه زندان ته واچول شو. دمونټ ګومیري بس پریکړون پرمهال دی دکینګ دنه زورزیاتي دتګلارې چې دژوند تګلاره وه تراغیزلاندې راغی . دبیلګې په توګه کله چې هغه دا واوریدل چې کینګ ترخپل بالښت لاندې ټوپک له ځان سره ساتي ، هغه ټوله شپه هلته پاتې شو اوله هغه سره یې ټوله شپه ددې لپاره استدلال کاوه چې که عدم تشدد خپله لاره کوو نوښه به داوي چې هغه دهغې په رښتینې مانا سره وځارو اوپه رښتیانی توګه باید له هغې لارې دخپل مقاومت دپیاوړتیاپه لورګامونه پورته کړو. په پای کې کینګ اودهغه ساتونکو وسله له ځانه لرې کړه همداوه چې روستین او دهغه ملګر ي ګلین سیملی کینګ په دې باوري کړ چې دوی باید دګاندي دنه زورزیاتي تګلاره خپله تګلاره کړي اوهغه باید له شکه پرته دخپل ژوند دفلسفې په توګه ومني .

ketabton.com - The Digital Library

روستین دعامه اومذهبې سازمانو دسمبالولوپه برخه کې ډګانګړې استعداد او مهارت لرونکی و ، چې ډیرمهم اوځرګند یې دپخولاینې فیلوشف (اف . او .آر) اود نـژادې برابرۍ کانګرس (سی .او . آر .ایی) وو چې (اف . او. آر) یې مسیحي آزادپالې ډله وه چې په ۱۹۱۴ کال کې یې په انګلند کې بنسټ ایښودل شوی واود عـدم تشـدد لـه ټولنیزو بدلونونویې ننګه کوله . او (سی .او . آر. ایی) بیا پـه ۱۹۴۲ کـال کـې پـه متحده ایالاتوکې د(جمزپارمر) له خوا چې هغه په خپله د(اف . او. آر) نیګرو دډلې غړی ورامنځ ته شو. پارمر ډګان ددې لپاره ډګانګړې کړی و چـې دی بایـد دګانـدي تګلاره د توکمي توپیرپه ترڅ کې تر جنوبی امریکې پورې ورسـوي . دده اونـورو پـه دغه خبره باندې دزړه له کومي باور راغی چې د (سی . او . آر . ایی) غـړي پـه ژوره توګه دګاندي دشاګرد چې کرشنالال شری دهاراني وتراغیزلاندې دي ، هغه څـوک چې دکتاب نوم یې (له زورزیاتی پرته جګـړه) و او د (سـی . او. آر. ایـی) (نیمـه رسمي انجیل) و.

ای . جی . موستې نامتو امریکا یې سوله خوښونکي له هند او ان مهاتما ګاندي سره په ۱۹۳۱ کال کې ولیـدل . موسـتی هغـه څـوک وچـې د(اف .آر. او) لـه لیوالـو او سرسپارلو غړو څخه و ،کله چې له هنده راستون شو، په کالیجونواوپوهنتونوکې یې دیوشمیرلکچرونو په ورکولو باندې لاس پورې کړ . په ۱۹۴۷ کال دنیګـرو دهلوځلـو دغه ډګوان پلوي ددې لپاره لیوال شو چې دمسحیت عقیده د ژور ټولنیزعمـل لـه بهیرسره غوټه کړي . له موستې سره دهغه کتنه دموستی دلکچرونوپه کمـپس کـې وشوه .

لاسون هغه څوک وچې دګاندي د تګلارو سخت لیوال اومدافع و ، هغه لـه (اف .او .آر) سره یوځای شو ، او هم یې دخپل مرام دعملی کولو په موخه د ۱۹۵۰مو کالونو په ترڅ کې ترجیل پورې هم ورسید ،دې له دغې آزمویني وروسته هغه څـوک شـو چې دکوریا په جګړه کې یې له برخې اخیستنې څخه سرغړاوی وکړ. لاسون دیـوه میتودیک استازي په توګه هند ته د تبلیغی او دګاندي دساتیاګرۍ د یوه شاګرد په توګه سفروکړ. همدغه هند و چې ده هلته مارتین لوتر کینګ ، هغه څوک چې هغه د نه زورزیاتي مقاومت له امله نامتو شو وپیژاند. لاسون پـه زیاتـه انـدازه د کینـګ د

ketabton.com - The Digital Library

اغیزپه ترخ کې دهغه له ډیرو ځانګړنو څخه ا غیزمن اوبرخمن شو. کله چې په ۱۹۵۵ کال کې هغه متحده ایالاتو ته راستون شو، له کینګ سره په ګډه له هغو ځواکونو سره یوځای شو چې جنوب ته راشي او دلته د نه زور زیاتي تګلاره اودهغې ارزښتونو ته کاروکړي . ځکه چې په دغه برخه کې یوازې یوځو تنه ددغه کار له پاره وړاومجرب وو لکه لاسون .

په پای کې لاسو ن وکولای شول چې په سراسرجنوب په تیره بیا د تنسیسي په ایالت کې دنه زورزیاتي یوپیاوړې غورځنګ رامنځ ته کړي . هغه په دې وتوانیده چې دګاندي دتګلارې دهنګامې دلاپیاوړتیا لپاره په سلګونه زده کونکي په خپله خوښه دخپلو تودو وینا ووپه ترخ کې وروزي :

« مینه هغه ځواک ده چې پرهغې باندې خدای سړی له خپل ځان اوسړی له سړي سره ټړي ، رښتینې مینه ځان په خپله لوړتیا ته رسوي ،هلته چې ان د دښمنې په زړه کې هم په مینتوب او ښېنې باندې اوړي . هغه کولای شي چې له بدی سره غاړه غړۍ اومقابله شي اوکولای شي چې دومره ځواکمنې هم په ځان کې ولري چې ان هغه بدي هم پرځان پسې راوکاږي . ټول چې کله په مینه باندې ټینګارکوو ... باید تشدد اوځورونه پرځان ومنو ځکه چې هغه په خپله له ځواب ورکولو پرته په هیڅ شماره شي »

کله چې په ۱۹۵۰ کال کینګ پنسلوانیا په چسترکې (دیوانیتی ات کروزر تکنالوژیکل سیمیناری) په باره کې دخپلې بچلر ډګرۍ لپاره په زده کړو بوخت و په همدغه مهال ده موستې د موستې په بل کالیج کې ولیده چې پروینااوو باندې بوخت و. کینګ دموستې لکچر په لیوالتیا سره واوریدخو زیات اغیز یې پرې ونه کړ. ان چې له موستې سره په استدلالونوکې هم ښکیل شو. په کروز ر کې یې دزده کړو پرمهال په خورا جدي توګه دګاندي ساتیاګره ترلاس لاندې ونیوله اوهغه یې ولوسته . دکینګ دهمدغو سرګرمیو شپې ورځې وې چې پردغه مهال له هندځخه دهند په سفرتللی یوه بل نیګرو، ډاکتر (موردیسیا جانسون) ،چې وروسته د هاورد پوهنتون هغه چې له تاریخي پلوه دتورانو کالیج دی او په واشنګتن ډی سی کې پروت دی مشرو ، هم راستون شو.

ketabton.com - The Digital Library

مارتین لوتر کینګ اومهاتما

دګاندي دنه زورزياتي له امله پرکينګ باندې دجانسون د ويناوو نيغــه اغيــزه ددې لامل شوه چې په بيړنې توګه دهغو کتابونو په لټه کې شو، هغه چې دګاندي پــه بــاره کې ليکل شوي اوهلته موندل کيدای شول . ده په دغه اړه يودپاملرنې وړ کتــاب لــه جورج داويز څخه چې په کروز کې دده خورا نژدې استادو ترلاســه کــړ . کينــګ د داويز ددغه اوپرګاندي باندې دنورو کتابونو له لوستلو وروسته په جدي توګه په دې باوري شوچې که مينه اوخواخوږي دنه زورزياتي مقاومت لــه غورځنــګ ســره مــل اوعملي بڼه ومومې په دغه ترڅ کې به دمبارزې پايله له شکه پرته پياوړې ، اغيزمنه اوپه زړه پورې وي .

کينګ کيدای شي په دې هم دګاندي د درسونو تراغيزلاندې وي چــې ده دګانــدي اوخپل ژوند ترمنځ يولړ ګډې ځانګړنې له ځان سره درلودې ، دوی هغه څوک وو چې درنګ ضد مبارزه يې دتوپيرپالو متعصبينو په وړاندې پرمخ بيوه ، دواړو ان په ولسي کچه دسپينود ستم اوزور زياتي تجربې له ځانه سره درلودې (دلته زه هغه ټکی تــه اشاره کوم چې مهاتماګاندي په جنوبي افريقا کې يوازې په دغه ګناه چې ده ځانته په

ketabton.com - The Digital Library

لومړی درجه کې ځای نیولی و له اورګاډي څخه راواچول شو. خو کینګ پرهغه مهال چې جورجیاته اوترځان یې لویه پرده ډوله تکه راتاوکړې وه له همداسې یوې پیښې سره دسپینوله خوا مخامخ شو) ، دواړو دځانګړي تشدد (هغه چې ددوی ژوند یې په خپله ادعاکوي) خورا سخت زغمونه له ځانو سره درلودل او په پای کې دواړه هغه څوک وو چې دخپل ایمان اوعقیدې په زور یې ځانونه دنورو دچوپړ اوخدمت پراخ بهیرته ور واچول .

هغه په خپل لومړنې کتاب (دآزادۍ په لور ګامونه) کې خپل تش په نامه (دنه زورزیاتي په لور سفر) په اړه کرونولوژیکه څیړنه کې یولړداسې اشارې وړاندې کړې چې دهغو په ترڅ کې یې دګاندي په لوړو ستاینو باندې لاس پورې کړ

« ګاندي دتاریخ په اوږدو کې لومړنی څوک و چې دمسیح مینه او اخلاق یې په خورا جالبه اوځانګړې لیواتیا سره د انفرادیت اواغیزمنې ټولنیزې ځواکمنې پرپولو باندې په پراخه کچه زموږ په وړاندې کیښودل » .

کله چې ګاندي په دې ټینګار کوي چې له خپل دښمن سره مینه ولره ، دغه ټکی په خپل ذات کې د کینګ له مسیحي ایدیالونو سر ه په کټ مټ ډول سر لګوي . ګاندي له دښمن سره دمینې عملي لاره کینګ ته ور وښوده ،کینګ په دغه ترڅ کې ترهرڅه دمخه دګاندي دټولنیزې جوړونې هڅونکې مینه دځان کړه اوهغه یې دخپلې تګلارې په توګه و منله . هغه ،دغه ټکي ته ځیرو چې دګاندي ایدیا دبدۍ اوشیطاني هڅو په وړاندې کوم غیرفعال نه زورزیاتی مقاومت نه دی ، بلکه هغه په دې باوري وچې دا په خپله دشیطاني بدۍ او هڅو په وړاندې یو فعال اوهڅاند مقاومت دی ، چې له پراخې ملي او ټولنیزې لیواتیا سره ملتیاکوي ، داګاندي دی چې دتیري پرځای په هرڅه کې دلومړیتوب حق زغم اوتحمل ته ورکوي . " لکه څنګه چې زه دګاندي دفلسفې په ژوروکې ډوب یم ، زما ..زیاته اندیښنه په دې کې ده چې دمینې ځواک مخ په ځوړیدوشو او ما دلومړي ځل لپاره دادرک کړه چې دمینې مسیحی دوکتورین او نظریې په نیغه توګه د ګاندي دنه زور زیاتي د تګلارې تراصولو لاندې دزورزیاتي ځپلولپاره دآزادۍ په لاره کې ترټولوښه او درنه وسله ده "

ketabton.com - The Digital Library

کینګ په هندکې دګاندي دتګلارو دبریو تراغیزلاندې راغی او دګاندي درښتیاینې اصول او تګلاره چې پرمینه ،رښتیاینه او ځانې قربانۍ باندې ولاړه وه دځان لپاره ومونده . کینګ دعدالت اوانصاف غوښتنې لپاره داسې دوکتورین ومومدل ، چې نه یوازې له مسیحی باورسره یوشان وو بلکې په امریکا کې یې دسیاسي قانونیت اوروا حقونو له آرونو سره هم یورنګي درلوده . په لومړي ګام کې دکینګ لیوالتیا په تمامه مانا یوه نګه اکادیمیکه لیواتیا وه. دی په دې باوري نه و چې دګاندي دمقاومت طرحه به داسې یوه طرحه وي چې هغه به د امریکا په کچه هم دپراخو پرګنو لپاره په درد دوا شي .

برسیره پردې هغه فکرکاوه چې دګاندي میتود اوتګلاره کیدای شي یوازې په انفرادي برخه کې اغیزمنه وي ، ځکه نو دوی په دغه برخه کې په دوه لارې کې وو چې آیاداتګلاره به امریکایی نیګروګانو اودهغوی پراخې پرګنې چې دخپلواکیاوبرابرۍ لپاره یې متې رابډوهلې په هغه شان چې ددوی هیله ده لارښونه وکړای شي . پردې ټولو برسیره ، هغه دا دلیل هم وایه چې ګاندي دنه زورزیاتي غورځنګ په داسې یوه ټولنه کې لارښونه کاوه چې دهغې ټولنې ډیرکی په خپله هندوان او په مقابل کې یې یو کوچنې لړکی چې هغه انګریز ي سپینان وو په مخ کې درلود ، خو امریکایی نیګرو ګان بیا په خپله دامریکایي شمیرنې په سلوکې له لسو تر دوولسو پورې دي چې په یوه خورا واړه لړکي کې راځي . برسیره پردې کینګ داهم احساسوله چې له ګاندي سره دهغه دمقاومت په ترڅ کې دهغه خبره نه یوازې په هندکې انګریزي واکمنانواوریده بلکې له هغه سره له هند څخه دباندنیوخلکو اوپه خپله دانګریزې ولس اولویو مخکښو کسانو خواخوږي او ملتیاهم وه . کینګ پرهمدغه ټکي باندې باورنه درلود ، هغه شک درلود اودایې ویل چې دغه تګلاره به په امریکاکې دزورزیاتي په مقابل په تیره بیا په جنوب په هغه ځای کې چې تور یوازې دیوې ښځې دنوکرپه توګه دهغې لاس ته ګوري کار ورکړي اوکه نه ؟ په هرډول دکینګ هغه تجربو چې دالاباما په مونت ګومیری او هند ته دسفرپه ترڅ کې یې دځان کړې ددې لامل شوې چې دده نظریه یې په دایمي توګه د ګاندي دعدم تشدد دتګلارې په لور وروړوله .

ketabton.com - The Digital Library

مونټ ګومیري اوهندوستان
اود کینګ بدلون

په ۱۹۵۴ کال کې کله چې کینګ خپله دوکتورا په تکنالوژي کې له بوستون پوهنتون څخه ترلاسه کړه ، له هغې سره سم يې د مونټ ګومیري ،هغه ځای چې دیوې لنډې مودې لپاره دکورنۍ جګړې په شپو ورځو کې د کانفدرسۍ پلازمینه و، په دیکستر اویونیو بپټست چرچ کې دهید پوستر په توګه دنده پیل کړه . دلته خورا زیات توران اوسیدل چې هغوی ټولودسپینوله خوا د ښکیلاک او زورزیاتي سختې اوظالمانه شپې ورځې زغملې . دمونټ ګومیری دبسونو خبره په دغه اړه دیوې عینی پیښې په توګه دیادونې وړده ، چې هلته دا منل شوې وه چې تو ران باید دبس دمخې پرځوکیوباندې کیننې ، دبس وروستې برخه ددوی لپاره وه ، خوکه چیرې به سپین په بس کې ولاړ و تور حق نه درلود چې دهغه ددریدو په حال کې باید هغه پرځوکۍ باندې ناست پاتې شي . دبسونو چلونکي چې ټول سپین وو ، له توروڅخه غوښتنه کوله چې دبس کرایه باید دمخنۍ دروازې په پیل کې چلونکي ته وسپاري ، اوبیا ددوروستۍ دروازې له لارې بس ته ورننوزي . کله کله خو به داسې هم کیدل چې بس چلونکو به کرایه ترې واخیسته ، هغو به چې ترځو وروستۍ دروازې ته رسیدل دوی به حرکت وکړ اوهغوی به يې په ډنګ ډوال باندې پریښودل . دمونټګومیري تورپوستو په ورځ کې ځوځولې دلته دسپین پوستوله خوادغه شان زورزیاتي په خورا بد شان سره چې هغه ته سړی انساني چلند نه شي ویلای دمونټ ګومیرې دتوپیرپالو سپینوواکمنو له خوا په خپله ټوله ناولتیا سره زغامه .

خوکله چې په ۱۹۵۴ کال کې یوه آرامه خو پرتمینه میرمن چې(روزه پارک) نومیده په دغه ګناه چې سپینو ته يې دخپلې ځوکۍ له پریښودلو څخه انکار وکړ بندي شوه . په دغه وخت کې په مونټ ګومیری کې دتورپوستو شمیرپه عمومي توګه زیات و، نیګرو ټولنې دخپلو وزیرانو او خپلوکلیساوو له لارې دټول ښار په کچه پراخه

ketabton.com - The Digital Library

پریکړون له بسونو سره وکړ . دوی پرهمدغه مهال مارتین لوتر کینګ دخپلې نوې جوړکړې ټولنې دمشراولارښود په توګه وټاکه ، اوپرهمدغه مهال دی په مونټ ګومیرۍ کې نوې کس و چې دلته یې له یوې سیاسي او نورو ډلواو ګروپونو سره هم اړیکي نه درلودل . دمونټ ګومیرۍ دبسونو پریکړون دکینګ لومړنې تجربه او په دغه ترڅ کې لومړنی هڅه وه چې دده دملي اونړیوال کرکترپه جوړولو کې یې مرسته وکړه اوپه متحده ایالاتو کې یې دیوه مورالي مشرپه توګه راوپرکاوه .

په پیل کې پر مونټ ګومیري باندې دګاندي اغیز خورا لږ و، دبسونو پریکړون دګاندي ډول مقاومت پرتګلاره باندې نه جوړشوی واو نه هم لارښونه ، سره له دې چې کینګ ګاندي ته درناوی درلود ، هغه خپل یوه ملګري ته داټکی په ګوته کړ چې دی خنګه کولای شي دګاندی تګلاره اواصول په دغه ترڅ کې وکاروي . خوله هغه وروسته چې یوه سپین مونټ ګومیری ایدورټایز ته یې یولیک ولیکه او په هغه کې یې دبسونو پریکړون په هند کې دګاندي له کړو وړو سره پرتله کړ ، همدغه ټکی و چې دمونټ ګومیری پرغورځنګ باندې دګاندي داغیزخبره ورځ په ورځ پراخیده او زیاتیده. لکه خنګه چې کینګ ویلي ، چې دګاندي نوم او دهغه دعدم تشدد مقاومتي غورځنګ په مونټ ګومیری کې هلته چې ددغه ځای خلکو دغه نوم تردغه دمه ګرد سره نه واوریدلی په پراخه کچه نامتوشو ، دومره چې په هرځای کې هغه « دهند دتورپوستوکوچنی روحانی » له زیات درناوي سره پیژندل شوی و. ان چې مطبوعاتو هم دمونټ ګومیری داعتراض په ترڅ کې ، په هندکې دانګریزانودواکمنې له زورزیاتي سره دګاندي پریکړنونه او لاریونونه په الاباما کې دسپینو دزورزیاتي د جوړښت له کړو وړو سره پرتله کول .

پرهغه مهال چې پریکړون لا روان و کینګ « دژورتیا په تل کې » دګاندي داصولو اوتاکتیکونو په ژورتیاکې ډوب او دهغوتراغیزلاندې راغلی و. دګاندي داصولو دوړاندیزونو په پام کې نیولو سره کینګ په دې باوري و چې ، څه چې ده په مونټ ګومیري کې ترسره کړل هغه « دبدی او شیطاني هڅې په وړاندې دمینې هڅونکې مقابله وه» .

ketabton.com - The Digital Library

هغه يوې غونډې ته هغه کيسې ټولې وکړې چې څنګه ګاندي وکـولای شـول دنـه زورزياتي مقاومت له لارې انګريز ي امپراتوري په هند کې دپای پـر ټکـي بانـدې ودروي . هغه په دغه اړه داهم په ګوته کړه چې :

« زه ګاندي ته دمسيح پرلاره ورغلم » ځکه نو ده په دغه برخه کې د مسيحيت پـه پياوړتياکې دخپل غورځنګ له لارې ونډه واخيسته »

کينګ وويل چې مونټ ګومیري « له ماسره دامرسته وکړه چې زما هغوپوښتنوته يې روښانه ځوابونه راکړل چې ما دعدم تشدد په برخه کې په کتابونوکې لوستې وې »

په رښتيا هم کينګ هغه فکري بهيرته ور واوښت ، هغه ته چې دی دهغه په وړاندې ديوه ګاندين په شان نه وزيړيدلی . کله چې ګاندی په (سـرمون ان ده مونـټ) کـې دمسيح ښکلا وليده ، هغه يې ديوه هندي اصل او باور په توګه ومنله ، خـو کينـګ چې بياکومه ښکلا په ساتياګره کې وليده دهغې له مخې يې پـه خپلـو امريکـايی پلويانو او اوريدونکو باندې ټينګار وکړ چې دوی بايد ګاندي ته له مسيح اودهغه لـه نظر ياتو سره په موازي دريځ کې وګوري . کينګ ان ګاندي ته دا ويارهم ورپه برخـه کړ چې له ده څخه وروسته يې دبشري حقونودنوي سازمان لـه پـاره هـم د ده نـوم وکاراوه . دبشری حقونو لپاره دګاندي ټولنه کينګ ګاندي ته دهغه درناوي له مخـې پرانيسته چې ده دبشري حقونوپرغورځنګ باندې خپله درنه اغيزه ښندلې وه .

دمونټ ګومیري دبسونو له بريالي پريکړون څخه وروسته (سره لـه دې چـې ديـوه وژونکي يرغل په ترڅ کې سخت ټپي هم شو) کينګ له خپلـې ميرمنـې (کوريتـا سکاټ کينګ)اوخپل نژدې ملګری پروفيسـور (لـورنس ريـديک) سـره يوځـای دهندوستان سفروکړ . هندته دکينګ سفر يولوی ويارِ او تجربه وه چې دی يې د (په نه زورزياتي سره داوښتوپه لور په لوړتيا) کړ، دده له لويو هيلوڅخـه وه چـې بايـد هندوستان وګوري ، خو دده مهال ويش ده ته اجازه ورنه کړه چې دی بايـد د ۱۹۵۹ کال ترفبروري اومارچ پورې هلته پاتې شي .هندته دهغه د رارسيدو پرمهال دهند له لومړي وزير جواهرلال نهرو سره دکتنې په ترڅ کې کينګ وويل چې :

« نورو هيوادو ته کيدای شي زه ديوه سيلاني په توګه سفروکړ م خو هند ته زه لکـه ديوه زيارت کونکي په توګه راغلم » . هند ته دکينګ سفر يوه روحانی اومعنـو ي

ketabton.com - The Digital Library

بیا هڅونه وه داسې چې دهغه په ترڅ کې دی دګاندي پرایدیالونو باندې نورهم باوري او سمبال شو. هغه دټول هند په اوږدو کې دګاندیوالو هڅو له فعالینواوهڅونکو سره وکتل ،کینګ په انفرادی توګه دزیاتو شیانو له لیدو اوهڅونو وروسته ، په دغه برخه کې ډیرڅه هغه مهال وویل چې کله دی بیرته متحده ایالاتوته ستون شو. هغه دغه ټکی په ګوته کړ چې څنګه هندیانو اوانګریزانو له یوه اوبل سره په برابرۍ کې چال چلندکاوه ، او دیوه بل په وړاندې یې دهغو ی کړنې په یوڅه بیل ډول سره په ګوته کړې ، او دایې څرګنده کړه چې داډول اړیکي په خپله دهغې وینې پایله ده چې ګاندي دهغې له مخې د مخالفانو په وړاندې دعدم تشددداوخواخوږۍ له اصولو سره سمه کارولە . کینګ همدارنګه ددغه کار درناوی کاوه چې څنګه ددغه هیواد (مشرا نو خپل مورالي ځواک اووړتیا دخپل قانون ترشا کارولی دي) هغه همداسې دې ته هیله من اوخوشاله و چې :

(له لومړي وزیرڅخه تر کلیوال پورې ټول دکښتنې پاټکي په وړاندې له کرکې سره جوړنه دي) .اودهغې پرضد خبرې کوي . دی په خپله ددې کتونکی اوشاهد و چې نهرو په خپله د کوزنې پاټکی په وړاندې پرهغه مهال چې دملي خپلواکۍ دنظریې دپرمختیا او پیاوړتیا په اړه یې خبرې کولې دهغوی په وړاندې دکرکې او نه درناوي تګلاره په کلکه غندله . کله چې کینګ امریکا ته راستون شو، ده دمتحده ایالاتو پرمشرانو ایزنهاور او جانسن باندې غږ وکړ چې باید دامریکا دکوزنې او ځپل شوي پاټکي لپاره چې د رنګ او توکم په ګناه ځورول شوي اووروسته پاتې کړل شوي دي یوڅه وکړي ، ده پردغه مهال هغه هڅې چې دهند حکومت په دغه برخه کې ترلاس لاندې نیولې وی ، دیوې بیلګې په توګه د متحده ایالاتومقاماتو ته چې باید هغوی هم کټ مټ هڅې دامریکایې ځپل شوي پاټکي په وړاندې په عملي توګه ترلاس لاندې ونیسي ورپه ګوته کړې .

په رښتیانۍ توګه دا هند و ، نه یوازې مهاتما ګاندي چې کینګ یې دیوې بیلګې په توګه په څه ډول دیوې ځپل شوې ټولنې لپاره په خپله کارخانه کې جوړاو وروزه . کینګ هند ته دخپل سفرپه ترڅ کې پردې نورهم باورمن شو چې عدم تشدد دخپلې رښتیاینې له مخې یوازنې وسله ده چې ځپل شوې پرګنې یې په ټوله نړۍ کې دخپلو

ketabton.com - The Digital Library

غوښتنو دترسره کیدو لپاره کارولای شي . کینګ په دغه سفرسره د (امریکایی ګاندي) لقب دځان کړ ، داخورا په زړه پورې خبره ده چې کینګ په خپله دامریکا دتاریخ په اوږدو کې دیوه ستر لارښود په توګه دا ومنله چې مهنداس ګاندي :

« له هرپلوه او په هره کچه دنړۍ دتاریخ په پاڼوکې یوله هغو کسانو څخه دی چې دنیم درجن لویو کسانو په شمارکې راتلای شي ». په دې باید باوري یو چې دکینګ عمل دبشري حقونو په باره کې هغه څه دی چې دګاندي پرتخنیکونو باندې ولاړدی . پریکړونونه ، لاریونونه ،ورځ شپه لیکنې (شب نامې او روزنامې) ان عامه روژې نیونې داټول هغه لاسوندونه اونښې دي چې په امریکاکې یې دبشري حقونو پرغورځنګ باندې دګاندي دتګلارې اغیزبللی شو.

خودکینګ په هڅونکو پریکړوکې یوه چې هغه تریوه حده ناسپړلې او ناروښانه پاتې وه هغه په زندان او جیل ورننوتل و و، چې دنه زورزیاتي له خورا مهمو ډولو څخه ګنل کیده . کینګ هم لکه د ګاندي په شان زیات ددې لپاره لیوال نه و چې باید زنداني شي . ده ته څرګنده وه چې په جنوب کې د زندان په سلولونو کې نیګروګان څه شی څنګه زغمي .کینګ به خپلو پلویانو ته ویل چې باید زندان ته ولاړشي خوهلته باید هغه څه ترسره شي لکه چې ګاندي ترسره کړل :په هیله منې هوا اولیواتیا کې ، هغه له دوی سره استدلال کاوه ، چې دوی باید داومني چې په زندان کې خپله ټوله مـوده باید په یوه ځای کې تیره نه کړي ، بلکه : « هغه باید دشرم زندان د آزادۍ دجنت او انساني پرتم په لور واړوي » همدارنګه کینګ هم زندان ته راغـی او هغـه یـې دآزادۍ تجربه ځای وباله . دا زندان و چې ګاندي د

(هنری دیوید توریو)لیکنه چې د عامه سرکښۍ په اړه وه ولوسـته او ده تـه یـې داتوان ورکړ چې دخپل مرام په لور نورهم په بري سره خپل سفراو ګامونه اوچت کړي . اوداهم جیل و چې کینګ هلته (د برمینګهم له جیل څخـه لیـک) هغـه چـې د بشري حقونو دغورځنګ لپاره خورا مهم لارښود ولیکه . دهغه په ترڅ کـې چـې ده دهغه لپاره په غیرقانوني توګه کاغذ وموند او پرهغه باندې یې دخپل زنـدان شـپې ورځې تیرې کړې . په دغه لیک هم دګاندي په هنګامه یانې ، رښتیا، انصـاف، ځـان تیریدنه او نه زورزیاتي باندې ټینګارشوی دی . دبیلګې په توګه کینګ پـه روښـانه

ketabton.com - The Digital Library

توګه له ګاندي څخه دمنندويې په ترڅ کې وليکل : « زه په ټينګار سره داخبره کوم او وايم چې عدم تشدد داغواړي چې مورږ بايد دهغه په اړه داسې رښتياني وو لکه څنګه چې دهغه پای زمورږ هيله اوغوښتنه ده » .

خودايوازې دګاندي تاکتيکونه اوتګلارې نه وې ، هغو چې په کينګ کې يې يولړداسې ځانګړنې را وپارولې چې هغوکينګ ته دبشرې حقونو دغوښتنې اوغورځنګ په ترڅ کې دمشرۍ لاره برابره کړه . بلکې خبره ټوله دهغو په عملي کيدو وه ، ځکه چې هغه اوس په عملي توګه دکينګ په ويناوو اوليکنو کې په پرله پسې توګه عملي کيدې . هغه تل داخبره دګاندي له خولې په هرځای کې تکراروله چې که دوينو سيندونه هم دتورانو دخپلواکۍ په وړاندې وبهيږ ي بايد چې خپلې وينې يې وي نه داچې دخپلو دښمنانو هغه دې تويې کړي .

تردې هم لامهمه داچې دهمداسې طرحو په رڼاکې ، دګاندي دمينې منطق زيات خواخوږي اوپلويان ومونډل ،په دې چې کينګ دهغو په رڼاکې دامريکا له پاره خپل خوبونه ليدل . داسې چې دهغو په رڼاکې يې بايدامريکاداسې جوړه کړي چې هغه دده دمينې وړ ټولنه وي . داسې يوه ټولنه چې کينګ هغه دخپلې نامتو وينا په تر څ کې (زه يوخوب لرم) په ډاګه کړه . خلک بايد له شکه پرته (دکرکتر په ننيوڅانګړنو باندې قضاوت وکړي نه داچې دهغه په رنګ او پوستکي باندې ځان بوخت وساتي) .

پرکينګ باندې دګاندي داغيز يوه بله بيلګه دويتنام دجګړې په اړه دهغه مخالفت وچې دهغه په پايله کې يې دولس مشر جانسون اونورونيګرومشرانو ملاتړ له لاسه ورکړ . ځکه هغوی ورته ويل چې دجګړې په اړه خوله پټه ونيسي خو کينګ داخبره نه منله او خپله خبره يې کوله ، دده له خورا مهمو ويناوو څخه يوه هغه وه چې په هغې کې يې وويل : (انصاف نه ماتيدونکی ځيزدي ، ناانصافي په هرځای کې دانصاف له پاره خطرده) .

کينګ همدارنګه د کاورډيک په اړه هم دګاندي دنظريې پر پله باندې ولاړ دهغه څه په باره کې چې ګاندي به ويل که چيرې څوک دکاوردیک او تشدد ترمنځ دځاني دفاع په موخه ټاکنه کوي نښه به داوي چې تشدد وټاکي ، په ۱۹۶۵ کال کې کينګ ديوې مرکې په ترڅ کې دګاندي نظر ومانه ځکه يې وويل : « کله چې زه دتشدد په

ketabton.com - The Digital Library

اړه خبرې کوم هلته یوه بدې شته چې هغه ترتشدد او زورزیاتي هم سپیره اوناوړه ده چې هغه ډار دی ». دکینګ او ګاندي دواړو لپاره دهڅونې اوتشویق تګلاره دتشدد تر ردولو زیاته مهمه اودپاملرنې وړوه .

اوپه پای کې ، کینګ له ګاندي سره خپله یوه پیاوړې اودحیرانتیاوړکړنه شریکه کړه چې هغه دپیاوړو سمبولونوپه عمل کې په سپیڅلې توګه عملي کول وو. دواړو په خورا وړتیا سره دناوړې بې انصافۍ په وړاندې چې ددوی دواړوخلکو زغمله په یوفکراونظرسره ودریدل . دواړو د خورانواوبیوزلانولپاره متې رانغښتې اودهغو په استازیتوب یې هرې خوا ته نه ستړې کیدونکې مندې ترړې ترسره کړې اودواړو دژوند کولو هغه ډول لکه چې خورانو دځان لپاره درلود وټاکه . ګاندې په کلیوالۍ جونګړه او کینګ دشیکاګو په چوپړیوکې استوګنه کوله . دوی سفرهم لکه دعامو اوخواروخلکو په شان کاوه . ګاندي داورګاډي په دریمه درجه خونه اوپه پلې توګه سفرکاوه همدارنګه کینګ دبس او یاهم دکچرې په واسطه له یوه ځایه بل ته ته . دوی لکه عاموګړو غوندې کالي اغوستل ، ګاندي ساده خامتا. اوکینګ بیاخپل سګنچردهقاني سرترپایه خورې جامې اغوستې . دوی به لکه دعادي خلکو په شان کارکاوه، ګاندي به په توده هوا کې په خپل څرخي باندې لګیا و اوهغه به یې څرخاوه اوکینګ به په تودو لوونوکې له مهاجرو فارمي کارګرو سره لوونه کول . دواړه په دې توانیدلي وو چې له خپلې سیاسي کلتوري زیرمې څخه خورا درانه او پیاوړي سمبولونه راوټاکي .

دګاندي دمالګې لاریون دبیلګې په توګه دهم غاړې اوهم آهنګې په ترڅ کې هندیانوته دولسونو له پاره په ټول هیواد کې یودپاملرنې اودرناوي وړآر و. همداسې کینګ په خپل وار سره په دې وتوانیده چې د مسحیت او امریکایی مشروطیت آرونه هغه چې دواړه سپین اوتور ورته لیوال او ترې اغیزمن وو په خورا مهارت سره وکاروي . کینګ ته داویاړ ورپه برخه شو چې دبشري حقونو په لاره کې یې دنه زورزیاتي د درنې وسیلې په برکت کانګرس دې ته رامات کړ چې دبشري حقونو قانون دپه ۱۹۶۴ اودرایې ورکولو حق دې په ۱۹۶۵ کې پاس اوومنې . په دواړو

ketabton.com - The Digital Library

برخوکې موږ ته دګاندي هغه اغیزې خرګنده په ډاګه کیږي چې دهغه دلـوړ فکـراو معنوي ځواک ونډه یې په ټولنیز اوسیاسي مقاومت کې بللای شو.

خوکله اوپه کوم ځای کې موږ دکینګ تګلارې له ګاندي څخـه بیلـې بلـلای شـو ؟ ترهرڅه دمخه دغه یوټکې باید ووایو اوهغه داچې کینګ کله هم دګاندي کار بن کاپي نه و، دبیلګې پـه توګـه کینـګ او دون ګـارد دبشـري حقونودغورځنـګ زیـاترو مشرانودپاملرنې او اړتیا وړ څه ونه موندل . سره له دې چې هغه کولای شول چې پـه لوړه کچه واوسیږي . کینګ په عادي کورکې واوسید، دعادي موټرسپرلي یې وکـړه اوپه عمومي توګه یې ځان دلوړې له منګولو څخه په یوه خوا نه کړ.

کینګ سره له دې چې دګاندي تاکتیکونه یې عملي کړل ، خو په ډیرو برخـوکې لـه هغه څخه بیل و، ګاندي ددې لپاره چې په هندکې دانګریزانو واکمنې ته دپای ټکـی کیږدي ، هغه دنه همکاري اوولسي سرکښې تګلاره وکاروله ،ده خپلـو پیروانـو تـه داخبره کوله چې دوی باید له انګریز سرکارسره له هرډول همکاري څخه ډه وکړي ځکه چې هغه انګریزدیوه شیطاني ځواک په توګه منلی و. خوکینګ بـرعکس دغـه تګلاره په دغه شان چې واکمن سستم دې دپای پرټکي باندې ودروي ترلاس لاندې ونه نیوه . په دغه برخه کې هغه دسم سـمکي اوځـانګړو دموکراتیکـو ژمنواونظریـو وړتیااوګټورتیا په پام کې ونیوه . کینګ یو ..... امریکایی هیوادپال و ، داسې چـې پـه امریکایي ځانګړتیایې باور درلود اوپه دې هیله و چې متحده ایالات باید دنوروهیوادو لپاره بیلګه ییزځای لارښودځای ولري . لکه څنګه چې هغه په خپله هم په امریکاکې دمشروطه واکمنې له لیوالواومینه والو څخه و. دده نه زورزیاتی له همدې امله یـوازې ددغې هیلې له پاره و چې تورانو ته باید په خپل هیواد کې دامریکایی دموکراسۍ پـه زړه کې دخپل خوب عملي تعبیروروښیی اوحقونه یې بایدپه هغې کـې دیـوه پـوره استوګنې په توګه خوندي وی .

اوپه پای کې دخلکودویښتیا په وړاندې دواک کولو په ترڅ کې هم کینګ لـه ګانـدي سره توپیرونه درلودل . کله چې ګاندي کلیوالو ته دا درسونه ورکول او په دغه ټکـي یې ټینګارکاوه چې دوی باید پرځان باندې بسیاشي ،خو کینګ په دغه برخه کې پـه

ketabton.com - The Digital Library

دغه ټکي باندې ټینګار کاوه چې دا دفیدرال حکومت دنده ده چې دامریکایې بیوزلو تورو اوسیدونکو لپاره زده کړې ، کورونه اودنډې ومومي .

آیاګاندي له ننني متحده ایالاتوسره څه تړاو لرلای شي ؟

کینګ ویلي چې دګاندي انقلاب په هندکې دهیلې او مینې پربنسټ و، هغه وایي چې په امریکا کې دعامه حقونوغورځنګ هم په کټ مټ آربانډې ټینګارکوي :« د دودیزو انقلابونوڅخه دیوه مثبت بدلون په توده کې دواک داوښتون په ترڅ کې مورِهم دهیلې آر په پام کې نیولی دی » . کینګ غوښتل چې دغه هیله دګاندي په ټولنه کې دښري حقونو داعادې آر دبسیاینې داصل پربنسټ پر یوه ولسي غورځنګ باندې بدل کړي .

په هرډول دغه غورځنګ نن هم په متحده ایالاتوکې دګاندي دهیلې اومینې دوکتورین پرمخ بیایی اودکینګ په وژنه باندې چې په (میمپیس تینسي) کې د(لورین موتیل) په برنډه کې په ۱۹۶۸ کال کې عملي شوه له پښو را ونه لوید.

نن سبادبشري حقونو افریقایی ـ امریکایی فعالان لکه ریو.جیسی جکسن او ریو.الشارپتون ، دګاندې دهیلې اومینې دآرونودعملي کیدو په ترڅ کې غواړي دافریقایانو او امریکایانولپاره دهیلې زیری شي ،دوی سره له دې چې دخطرونو په کړلیچونو کې ځان ګوري او په دغه برخه کې دنه زورزیاتي په رڼاکې ګامونه پورته کوي . ان چې کله ده دولس مشرۍ لپاره په ۱۹۸۰ یمه کې ورمنډې کړې پرهغه مهال یې په خپلو اوریدنکوباندې غږ وکړ چې : (هیله ژوندۍ وساتۍ) .

برسیره پردې نورهم زیات اسناد شته چې دهغو له مخې سړی دمهاتما ګاندي اړیکي له متحده ایالاتوسره په ځرګنده په ګوته کولای شي ، په ۲۰۰۲ کال کې ټایم مجلې ګاندي (دپیړۍ سړی وباله) دټایم بل وړونکی البرت انشتاین ګاندي ته ځانګړی ارادت اودرناوی درلود هغه په دې باور وچې ګاندی دخپل عصراوزماني یوه ځرګنده ځلا و. په ۱۹۸۶ کې جن شارپ دامریکا دنه زورزیاتی نامتو اوپیژندل شوي سکالر له هارورد سره ترلې دالبرت انشتاین دنه زورزیاتي پروګرام پرانیست هغه چې اوس دالبرت انشتاین دانستیتوت په نامه سره چې دنه زورزیاتي په برخه کې دځیړنواو تحقیقاتو کارپرمخ بیایی . متحده ایالات هم دګاندي په نامه دبیلابیلو جوړښتونولکه

ketabton.com - The Digital Library

دګاندي مرکزونو ، دګاندي کتابتونونو، دګاندي یادګارونو ،دګاندي کنفرانسونو او دګاندي خپرونوچې داټول د ګاندي دمینې ، رښتیاینې اونه زورزیاتي نظریې څرګندوي میلمه دي . چې دلته یوازې دیوځو دنومونواو کړنو په اړه خبرې کوو.دګاندي دیادون ټولنه دبیلګې په توګه په ۱۹۵۹ کال کې جوړه اوپه ۱۹۷۶کال پرانستل شوه ، دګاندي مرکز بیا له واشنګټن ډي سي څخه یوځه دباندې دی په دغه اړه کارکوي ددغه مرکز دویب پاڼې له مخې

(Gandhimc.org)

ښکاري چې ددغه مرکز هڅه اودندې دادي چې باید دګاندي دفلسفې ، نظریې ، ژوند خدمتونواو درسونواوهمدارنګه دهندي کلتوراو کلتورې میراثونودپیژندنې په برخه کې هلې ځلې وکړي .

په ۲۰۰۰ کال کې مورهاوس کالج ،د کینګ ګاندې دبیاپخولاینې مرکزپرانیست هغه چې دنده یې دکینګ هیله وه .همدارنګه په اتلانتا اوجورجیاکې دکینګ مرکز دکینګیانواوګاندیانو دنه زورزیاتي اوعدم تشدد تاریخی یادګاردی .په نیویارک ستي کې د ای. جې . موستې انستیتوت دګاندي ډوله نه زورزیاتي او پخولاینې اصولو ته وده او پراختیاورکوي . برسیره پردې دلته دګاندي کنفرانسونه هم شته چې هغوی هم کارپوهان اوهم عملي کارکوونکي په دغه ترڅ کې سره راټولوي ځوله یوه اوبل سره دنظر یاتو د راکړې ورکړې لپاره ناستې ولاړې ترسره کړي ، دوی په اوسنې عصرکې په نړیواله کچه داتومي ناتار او ترهه ګرۍ دجګړې په اړه دګاندې دنظریو په رڼاکې دلارو چارو په کاربانديې اخته دي .په یوه همداسې کنفرانس کې چې په ممپیس تینسې کې د ۲۰۰۷ کال په اکتوبرکې جوړشو ، تر ۷۵۰ زیاتو سکالرانو،عملي برخه والواو زده کونکو ګډون کړی و چې هغوی دکینګیانواوګاندیانودنه زورزیاتي په دغو سیمینارونو اوورکشاپونه کې برخه واخیسته .

دګاندې په یاد دنمانځنې یوه غونډه دامریکا دعامه فضا دځانګې له خوا جوړه شوه ، دغې غونډې پرموږ باندې غږ وکړ چې دګاندي ایدیوته باید کاروشي ، په هوستون اوتکزاس کې دګاندي کتابتون په جنوبي تکزاس کې دګاندې دمیراثونو او نظریودخوریدو اوساتلو سپارښتنه کوي . هرکال په اکتوبرکې دګاندي کتابتون

ketabton.com - The Digital Library

دښارپه کچه د (يوزر شمې دسولې لپاره) ټولون دمهاتما ګاندي دزيږيدودکالیزې په ويار جوړوي . دهوستون ښاروال بیل وایت څوک چې دګاندي دنه زورزیاتی دتګلارې په ترڅ کې یوپیاوړې وکیل اودمتحده ایالاتو دکانګرس غړی هم دی هرکال په دغه غونډه کې چې دزرګونو ګډون کونکو په ګډون سره جوړیږې برخه اخلي .

اوپه پای کې ددغه اصل داهمیت په پام کې نیولو سره په متحده ایالاتوکې سړی کولای شي یواوړد لست ددغه پراخ غورځنګ په اړه چې دګاندي او کینګ دنه زورزیاتی نظریاتواوتاکتیکونو دپراختیا په ترڅ کې په شعوري او غیرشعوري دپاملرنې وړ دی په ګوته کولای شي . ددغو نښو ترټولو مهمه اودپاملرنې وړ یوه ډیره نوې چې د ۲۰۰۷ کال په سپتمبرکې رامنځ ته شوه داده چې دهغې له مخې په لسګونو زروامریکایانو د لویزیانا په (تینې ټاون جنه) کې لاریون و چې د افریقایی ـــــ امریکایی ښوونځي له شپږو زده کونکوسره د توپیرپالوغیرعادلانه چال چلند له امله ترسره شو. په ښونځي کې یوشمیرتورو له سپینوسره دجګړې په ترڅ کې شکمن سپین له ښونځي څخه وایستل خو په څنګ کې یې په کټ مټ جرم کې شږتنه توران د سړي وژنې په نامه ترمحاکمه لاندې ونیول . غونډې یالاریون دتش په نامه (جیناسکس) په وړاندې رامنځ ته شو، داسې چې دتورو اوسپینواو دبشري حقونو دلارویانو لکه ، ریو جاکسون او شارپټون لپاره په ځانګړې توګه دکینګ اوګاندي دنظریاتو ترسیوري لاندې دپاملرنې وړو. لاریون په عمومي توګه دعدم تشدد له اصولو سره سم ترسره شو،دوی په عمومي توګه داغوښتنه درلوده چې سمه ییز وکیل باید دافریقایی - امریکایی زده کونکوپردوسیه باندې بیاکتنه وکړي اودهغودجرم دسزا کچه باید راټیټه کړي .

سره له دې چې یوشمیرغورځنګونه لکه (جینه سکس) ګاندي پلوي نه وو خودوی چې کومه چاره اوکړنه ترسره کړه په هغه کې دګاندي دتګلارې اونه زورزیاتي روح په تمامه مانا په پام کې نیول شوې وه . دوی دنه زورزیاتي تګلاره ترهغو وخارله ترڅویې توپیرپالې بې انصافي پرهغه باندې سمه کړه.

دګاندي اوکینګ میراث کیدای شي په امریکایی بدن کې د بدوګی په شان خپله دنده دتوپیرپالې روحیې ،سیاست اونورو ټولنیزوستونزودپاکوالي او تصفیی او زمور

ketabton.com - The Digital Library

دوينې دنګه والي اوپاکوالي په برخه کې په پرله پسې توګه ترسره کړي . سره له دې چې زمورږ يوشميرزيات په دغه اړه ځانونه ناګار اوناخبره اچوي . په داسې حـال کـې چې زمورږوند پرته له هغو ناشونې دی .

دغه مقاله په ۲۰۰۸ کال د (هندليد) له مجلې څخه چې دهند دباندنيوچارو وزارت له خوا خپريږي لـه انګريزي ژبې پر پښتوژباړل شويده .

ketabton.com - The Digital Library

پنځم څپرکی

دګاندي مرغلرې

« سړی په رښتیاهم خپلوخلکو ته دخدمت له کچې سره دلوړتیا اواوچتیا وړکیږي ».

مهاتما ګاندي

« نه زغم په خپله دتشددیوډول اوچلن دی چې درښتیا اودموکراتیک معنویت په وړاندي خنډکیږي »

مهاتما ګاندي

« ساتیاګره یعنې دنابرابرۍ په وړاندي جګړه ده داسې چې یوځوک په خپله خوښه ځان دهغې زغم ته ور وسپاري ».

مهاتما ګاندي

« کمزوری کله هم بښونکی نه وي بلکه بښنه تل دپیاوړي ځانګړنه ده ».

مهاتما ګاندي

« که همکاري یودنده ده ، ما دنه همکاري دنده هم تر سره کړې کیدای شي په ځانګړو شرایطوداهم ددندې یوډول وي »

مهاتما ګاندي

« که موږددې ترمنځ توپیروکړای شوچې مورِ څه کوو اویاد څه کولو توان لرو،په دې توګه کیدای شي چې دنړۍ ستونزې په یوه خوا اوحل شي » .

مهاتما ګاندي

« په یوځه باندې باور اودهغه بیا نه ایله کول رښتیاینه نه ده».

مهاتما ګاندي

ketabton.com - The Digital Library

« په میړانې سره ږښتیانی زغم ان دتیږو زړونه هم سوځوي او هم یې ویلې کوي »
مهاتما ګاندي

« ترهرڅه لومړنې زغم اوتحمل د فکرزغم اوتحمل دی ».
مهاتما ګاندي

« زه تشدد ردم ځکه کله چې هغه دښو کړوپه وړاندې راڅرګندیږي ،ښه کړه په داسې حال کې موقتي وي،اوشیطانې کړه یې په وړاندې دایمی کیږي ».
مهاتما ګاندي

« مهاتما ګاندي راغی او دهنددملیونو په دروازه کې ودرید،ځان یې له دوی څخه یووباله ، دوی ته یې ددوی په ژبه خبرې وکړې ... څوک چې په تلپاتې توګه دهند دپراخوپرګنو له خوا په درنښت ومنل شو. ږښتیا ږښتیا پاڅوي.
رابیندرانات ټاګور

« زړورتیا، واک ته رسیدل ،اتلولي اوپردې ټولو برسیره ځان تیریدنه هغه وړتیاوې دي چې زمور لارښوونکي یې باید ولري».
مهاتما ګاندي

« پیاوړتیا له فزیکی وړتیا څخه نه رامنځ ته کیږي، بلکه هغه دپیاوړې ارادې بریاده».
مهاتما ګاندي

« مور پریږدئ چې په پوره اندازه میړني ووواو په تلپاتې توګه مړه شو،خو یوځوک هم مه پریږدئ چې ددغه تلپاتې په لورګام واخلي ».
مهاتما ګاندي

« دبیان او قلم آزادي دخپلواکی بنسټ دی »
مهاتما ګاندي

« که چیرې په دویم کس چې ته یې ګورې دخدایي نښې ونه ګورې ، دهغه په تمه کیدل دوخت خرڅول دی ، راتلونکې ته یې ګورئ ».
مهاتما ګاندي

« خوشالی هغه مهال ده چې کله یوځوک څه فکرکوې ، څه وایې اوڅه په هم غاړی سره ترسره کوې ».
مهاتما ګاندي

« دهرچا خپل مذهب دهغه اودهغه دهستوونکي ترمنځ خبره ده، نه دنورچا»

ketabton.com - The Digital Library

مهاتما گاندي

« که زه دیوه لیوني سړي په ګولۍ باندې ووژل شم ، زه باید په هغه شیبه کې وخاندم . په هغه حال کې به په ماکې هیڅ ډول قهرنه وي، خدای به زما په زړه اوشوندو باندې وی.خوته له ماسره یوه ژمنه وکړه چې : که داسې څه واقع شي چې یوه اوښکه دهم توې نه کړې ».

مهاتما گاندي

« سوراج (خپلواکي) د ویښواوبیداروخلکو له پاره ده ، نه دخوبولیواو بې پرواو لپاره»

مهاتما گاندي

« ګاندي په سیاسي تاریخ کې یوبې ساری څوک دی،مورِ نیکمرغه یو اوله تقدیرخخه مننه‌وی یوچې پرمورِ بې دغه دعصررڼا ولوروله ،هغه چې دنویونسلونو له پاره به یوه رڼا اوالهام وي »

البرت انشتاین

« هغه به ماته پیاوړتیا راکړي اوماته به لار راوښیي ،ترټولوپیاوړې وسله دزړه اونفس خفي عبادت دی ، ځکه نو دسولۍ اوآرامۍ شتون تل په خدای کې دی ».

مهاتما گاندي

« غواړم چې دټولو وچوکلتورونه چې څومره شونې وي زما پرکوربانديې خپل سیوري په آزادۍ سره راوغوړوي ،خو زه به کله ځان ته داحق ورنه کړم چې خپله پښه دچا په لورچې زما دمبارزې خنډشي وراوړده کړم» .

مهاتما گاندي

« که زمورِ موخه داوي چې دغې نړۍ ته رښتینې سوله وښیو، که مورِ په دې برلاسي شو چې دجګړې پرضد رښتینې جګړه پرمخ بوځو، زمورِ له پاره وړده چې له ماشومانودزړه خبرې پیل کړو».

مهاتما گاندي

« هغه اتلولي چې په تشدد سره ترلاسه شي دهغې پایله ماته اولنډمدتې ده».

مهاتما گاندي

ketabton.com - The Digital Library

ماخذونه :

قرآن کریم ، (سیقول ، ۱۵۲ او ۱۵۳ ایاتونه))۱(

(۲) انجیل ، (رومن ۱۲. ۱۶. ۲۱)

(۳) نیتیرا کایام نتیا ، دجن مذهب لارښونکی کتاب ، ۲۰۳ مخ

(۴) بنگلا ادب ، (په اردو ژبه)

(۵) حمزه شینواری ، کلیات ، دکابل جا پ ۱۳۸۷ .

(۶) مولانا ، مثنوي معنوي ، تهران چاپ نیکلسو)ن

(۷) اشرف خان هجري ، دیوان دپیښور چاپ ،

(۸) عبدالغفارخان ، زما ژوند اوجدوجهد ، دکابل چا پ ۱۳۵۹

(۹) نیکلسون ، رینولد ، اسلام وتصوف ، ترجمه محمدحسین مدرس نهاوندي ،تهران ۱۳۴۳

(۱۰) سید شاه حسین احمد ، تصوف عهد بعهد ۲۰۰۱ (په اردو ژبه) پټنه بهار،

(۱۱) ضیا الحسن فاروقی ، شهید جستجو داکترذاکرحسین،(پـه اردو ژبـه) ډیلـی ۱۹۸۸ .

(۱۲) رحمان بابا دیوان ، دکابل چاپ (۱۳۵۶) .

(۱۳)تاریخ هندوستان (رود کوثر) ، ډیلی ، ۱۹۹۸،

(۱۴)بی آر نندا ، مهاتماگاندي .(په اردو ژبه) ډیلی ۱۹۸۶.

(۱۵) کیخسرو اسفندیار دبستان مذا هب چاپ تهران ۱۳۶۲

(16) Majumdar … An Advance History of India.

(17) S.P. Kanal , Quest for trust , New Delhi , 1976 P 738)

(18) Calvin Kytle Gandhi Soldier Of Nonviolence 1982. P 93 U.S.A

(19) Gandhi .M.K An Autobiography introduction P. 11

(20) Mahatma Gandhi, What is Hinduism? 2004 New Delhi

(21) R .Tagore, GITANJALI , 2000 New Delhi

(22) Yogi Philosophy , by Yogi Ramacharaka, Bombay 1977.

ketabton.com - The Digital Library

Mahatma Gandhi, New Delhi, 1945. (23) Select Works of

(24) Select Works of Jawaharlal Nehru New Delhi , ?

(25) Anwar Sheikh ,THE VEDIC CIVILISATION , U.K 2003 .

(26) Encyclopedia Britannica (23 Volumes) 18 edition

(27) The Bhagavad–Gita New Delhi , 19977

(28) Young India , Ahmadabad Wednesday 11th August 1920.

(29) B.S.Upadhyaya. FEEDERS OF INDIAN CULTURE. New Delhi 1989.

(30) India perspectives (magazine from external ministry of India) Jan - Mar , 2008

(31) Washington post , march 30 , 2008 ,

(32) Hindustan Times , August 15 2010

ketabton.com - The Digital Library

About the Author :

"Professor Abdul Khaliq Rashid was born in 1957 in g Ghazni (Afghanistan). He had his early education in the historical city of Ghazni and left for Kabul for higher education in 1975. He obtained his Master's degree from the University of Kabul in 1979. He has attended international seminars in Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan, Pakistan and India. Professor Rashid is a prominent figure in the world of Pashto and Dari Studies. Presently he is a Visiting Professor in the Center of Persian and Central Asian Studies in Jawaharlal Nehru University, New Delhi wherein he has developed the Pashto Programme of study up to Advanced Diploma and B.A levels. He is keen to promote Indo–Afghan relation in academic and cultural spheres. He is deeply interested in Sanskrit studies. He has authored several books and research articles pertaining to Pashto and dari studies. His works include; Criticism in Pashto, Resistance Literature in Pashto, History of Pashto Criticism, and he has translated Megkhdutam and Vikram Urwasiya of Kalidas in to Pashto and Dari. He has penned five collections of short stories and four novels in Pashto. Professor Rashid has been awarded a Ph.D. degree by Jamia Millia Islamia; New Delhi on his outstanding work: 'Iqbal's Contribution to Afghan Studies.' He is indeed a devoted scholar, amicable colleague and a loving teacher."

ketabton.com - The Digital Library

له تارا گاندي (دگاندی لمسی) سره د لیکوال عکس

ketabton.com - The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحريک له هېواد پال او فرهنګپال شخصيت ښاغلي (ميرحمزه سامزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوړه ورکړه. ملي تحريک ويارې چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا د ددې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحريک

ketabton.com - The Digital Library

MAHATMA GHANDHI

Life, Thoughts and Struggle

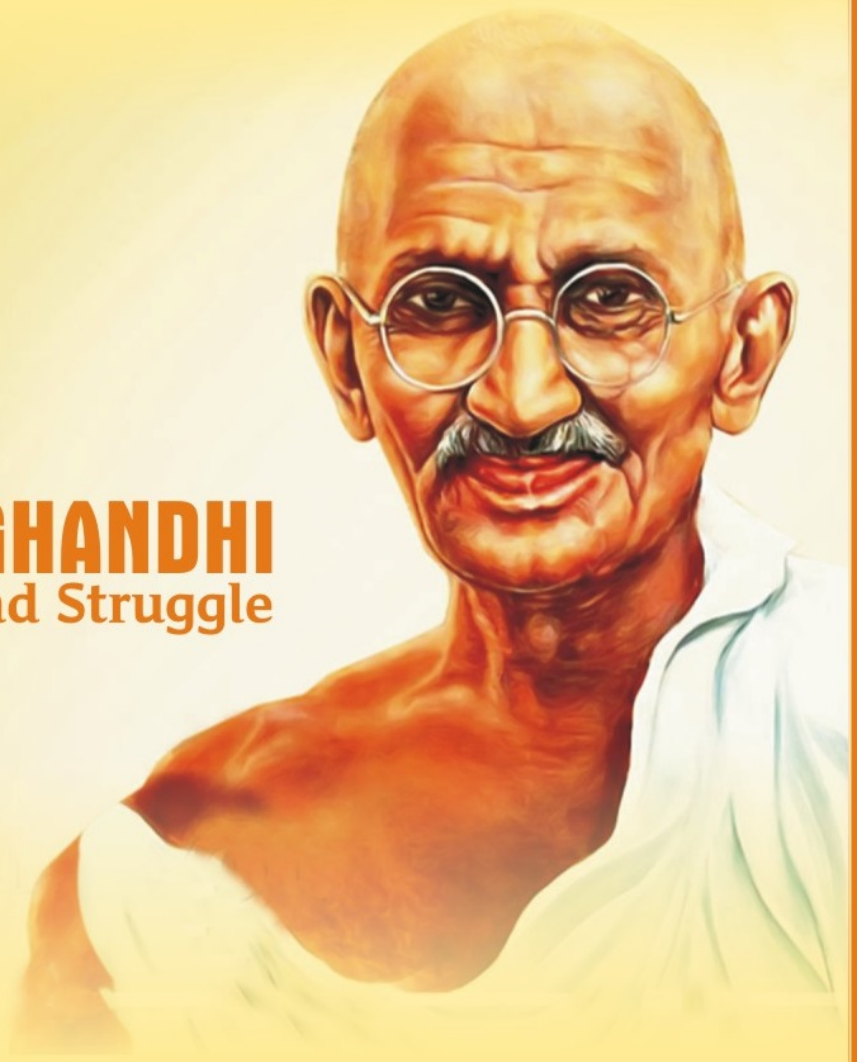

BY:PROF. ABDUL KHALIQ RASHID

د افغانستان ملي تحريک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۱۱۸

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English